ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ YAYINLARI

Prof. NİHAT ERİM

DEVLETLERARASI HUKUKU ve SİYASİ TARİH METİNLERİ

Cilt : I

(Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ ANKARA

1 9 5 3

SEVR ANDLAŞMASI [1]

(10 ağustos 1920)

Bir taraftan işbu muahedede başlıca düvel-i müttefika olarak zikiredilen Britanya İmperatorluğu, Fransa ve İtalya ve Japonya ve işbu başlıca devletlerle birlikte düvel-i müttefikayı teşkil eden Ermenistan, Belçika, Yunanistan, Hicaz, Lehistan, Portekiz, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven ve Çekoslovakya :

Diğer taraftan Türkiye;

Bir sulh muahedenamesi akdedebilmek üzere hükûmet-i seniyenin talebine binaen başlıca düvel-i müttefika tarafından 30 teşrinievvel 1918 tarihinde Türkiye'ye bir mütareke bahşedildiğine düvel-i müttefika içlerinden bazılarının Türkiye'ye karşı doğrudan doğruya veya dolayısiyle sürüklendikleri ve menşe-i sabık Avusturya-Macaristan hükûmet-i imperatoriye ve kıraliyesinin 28 temmuz 1914 tarihinde Sırbistan'a vukubulan ilân-ı harbi ile Türkiye tarafından 29 teşrinievvel 1914 tarihinde düvel-i müttefikaya karşı açılan ve Türkiye'nin müttefiki Almanya tarafından idare olunan muhasamatı teşkil eden harbin muhkem ve müstahkem bir sulhe münkalip olmasını arzu ettiklerine binaen bu hususta düvel-i müteakide kendi murahhasları olmak üzere :

Haşmetlû Büyük Britanya ve İrlanda müttehit Kırallığı ve mavera-yı ebharda Britanya arazisi kıralı ve Hindistan imparatoru :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya Kıralının Paris elçisi.

[1] Sevr Andlaşması metni "Sevr - Devlet-i Aliye ile Sulh Muahedesi - 10 Ağustos 1920" başlığı altında Konya'da Öğüt Matbaası'nda 1336 - 1920 de basılan nushadan nakledilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi; Es. No. 1339-153 ; Remi S. M. 130). Ancak, bu vesika tasdik edilüp Takvim-i Vekayi veya Düstur'da yayınlanmadığı için eldeki türkce basılı metin asıl olan fransızca metinle karşılaştırılmıştır. Büyük Millet Meclisi kitaplığındaki nusha: Traité de Paix entre les Puissances Alliées et Associées et la Turquie signé le 10 août 1920 à Sèvres (Texte Français, Anglais et Italien) başlığını taşımakta ve Esas No, 1932-1308, Remiz: S. M. 543 de kayıtlı bulunmaktadır.

Ve Kanada Dominyonu için :

Sayın Sir George Halsey Perley, K. S. M. G., Birleşik Kırallık nezdinde Kanada yüksek komiseri.

Ve Avusturalya için :

Çok sayın Andrew Fischer, Birleşik Kırallık nezdinde Avusturya yüksek komiseri.

Ve Yeni Zelanda Dominyonu için :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya kırahnın Paris elçisi.

Ve Müttehit Afrika-yı Cenubi için :

M. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., Birleşik Kırallık nezdinde yüksek komiserlik vazifelerini yapmakta.

Ve Hindistan için :

Sir Arthur Hirtzel, K. S. B., Hindistan işleri müsteşar yardımcısı.

Fransa Reisicumhuru :

M. Alexandre Millerand, Dışişleri Bakanı;

M. Frédéric François-Marsal, Maliye Bakanı ;

M. Auguste Paul-Louis Isaac, Ticaret ve Sanayi Bakanı,

M. Jules Cambon, Fransa Büyük elçisi,

M. Georges Maurice Paléologue, Fransa Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığı umumi kâtibi.

Haşmetlû İtalya Kıralı :

Kont Lelio Bonin Longare, Kırallık âyan üyesi, Haşmetlû İtalya kıralının Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

General Giovanni Marietti, Yüksek Harp Şürasında İtalyan askeri temsilcisi.

Haşmetlû Japonya İmparatoru :

Vikont Chinda, Haşmetlû Japonya İmperatorunun Londra fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

M. K. Matsui, Haşmetlû Japonya İmperatorunun Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

Ermenistan Reisicumhuru :

M. Avetis Aharonian, Ermenistan Cumhuriyeti Delegasyonu başkanı.

Haşmetlû Belçika kıralı :

M. Jules van den Heuvel, fevkalâde temsilci ve murahhas elçi, Devlet Bakanı.

M. Rolin Jaequemyns, Devlet Hususî Hukuku Enstitüsü üyesi, Belçika Delegasyonu Umumî Kâtibi.

Haşmetlû Yunan Kıralı :

M. Eleftherios K. Venisélos, Bakanlar Kurulu Başkanı.

M. Athos Romanos, Haşmetlû Elenler Kıralının Paris fevkalâde Temsilcisi ve murahhas Elçisi.

Haşmtlû Hicaz Kıralı :

....

Lehistan Reisicumhuru :

Kont Maurice Zamoyski, Polonya Cumhuriyeti Paris fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi,

M. Erasme Piltz.

Portekiz Reisicumhuru :

Doktor Affonso Augusto da Costa, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

Haşmetlû Romanya Kıralı :

M. Nicolae Titulescu, Maliye Bakanı.

Prens Dimitrie Ghika, Haşmetlû Romanya Kıralının Paris fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Haşmetlû Sırp-Hırvat-Sloven Kıralı :

M. Nicolas P. Pachitch, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

M. Ante Trumbic, Dışişleri Bakanı.

Çekoslovak Reisicumhuru :

M. Édouard Beneš, Dışişleri Bakanı,

M. Stephen Osuský, Çekoslovak Cumhuriyetinin Londra fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Türkiye :

Hâdi Paşa, Âyan üyesi.

Rıza Tevfik Bey, Âyan üyesi,

Reşad Halis Bey, Türkiye'nin Bern fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Tayin etmişlerdir.

Murahhasin-i müşarünileyhim usulüne muvafık olan ruhsatnamelerini teati ettikten sonra ahkâm-ı âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ı tarihinden itibaren hal-i harp hitam bulacaktır.

Bu andan itibaren işbu muahedede münderiç kuyut tahtında düvel-i müttefika ile Türkiye arasında münasebat-ı resmiye başlıyacaktır.

BİRİNCİ BÂB[1]

Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi

Düvel-i müteakide, beynelmilel iştirak-i mesainin inkişafı ve milletlere sulh ve meniyetin temini için harbe tevessül etmemek üzere bazı taahhüdatın kabulü adil ve namus üzerine müesses münasebat-ı beynelmilelin alenen icrası badema hükûmatça bilfiil rehber-i hareket ittihaz olunacak kavaid-i hukuk-ı düvelin tamamile meriyeti, akvam-ı müteazzıvenin münasebat-ı mütekabilelerinde adlin hükümranı ve muahedattan münbeis kâffe-i tahhüdatın harfiyen meriyeti muktazi olduğuna binaen Cemiyet-i Akvamı tesis eden işbu ahidnameyi kabul eylemişlerdir.

Madde 1 — Cemiyetin âza-yı asliyesi, işbu ahidnameye vazıülimza olanlardan muahedeye merbut cevtelde esamisi muharrer olanlar ile kezalik melfufta esamisi mezkûr olup da ahidnamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki mah zarfında kitabete tevdi ve cemiyetin diğer âzasına tebliğ edilecek olan bir beyanname ile hiç bir kayd-ı ihtirazî tahtında olmayarak işbu ahidnameye iştiraki kabul eden hükûmetlerdir. Kendini serbestçe idare eden ve melfuf cetvelde zikir edilmeyen her hangi bir devlet, dominyon yahut müstemleke, heyetin sülüsanı tarafından Cemiyete kabulüne karar verildiği takdirde taahhüdat-ı beynelmileliyeye samimî bir surette riayat edeceğine dair teminat-ı hakikiye vermek ve kuva-yı harbiye, bahriye ve havaiyesi hakkında cemiyetin nizamatını kabul eylemek şartile Cemiyete dahil olabilir. Cemiyetin her bir âzası iki sene evvel malûmat vererek Cemiyetten çekilebilir. Ancak hin-i müfarekatında işbu ahidnamenin tahmileylediği taahhüdat da dahil olmak üzere bilcümle taahhüdat-ı beynelmileliyeyi ifa eylemiş olmak şarttır.

Madde 2 — Cemiyet, maiyetinde daimî bir Daire-i Kitabet bulunan bir heyet ve bir Meclis vasıtasile işbu ahidnamede tayin edildiği veçhile icra-yı vazife eder.

Madde 3 — Heyet, âza-yı Cemiyetin mümessillerinden müteşekkildir. Evkat-ı muayyenede ahvalin icabettirdiği diğer her

[1] Burada Türkçe metinde "kısım" yazılıdır ; Fransızca metinde "Partie" kelimesi vardır. Ancak ilerki bölümlerde ayni Fransızca kelime yerine "Bâb" kelimesi kullanılmıştır. Bunun için Türkçe metin "Partie = Bâb" olarak düzeltilmiştir.

zaman Cemiyetin merkezinde yahut tayin olunabilecek diğer bir mahalde içtima eder. Heyet Cemiyet-i Akvam'ın saha-i faaliyetine dahil olan veyahut sulh-ı âleme tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Cemiyet-i Akvam'ın her âzası heyette üçten fazla mümessil bulunduramaz. Ve ancak bir reye maliktir.

Madde 4 — Meclis, başlıca düvel-i müttefika ve müşarikenin ve Cemiyetin diğer dört âzasının mümessillerinden mürekkeptir. Cemiyetin işbu dört âzası heyet itarafından serbestçe ve her istediği zamanlarda tayin olunur. Meclis tarafından ilk tayin vaki oluncaya kadar Belçika, Brezilya, İspanya ve Yunanistan murahhasları meclis âzasından bulunurlar. Ekseriyet-i heyetin tasvibile Meclis Cemiyetin diğer âzasını tayin edebilecek ve bu âza Mecliste suret-i daimede hazır bulunacaktır. Meclis yine ekseriyet-i heyetin tasvibile Mecliste temsil edilmek için Heyet tarafından intihap olunacak Cemiyet âzasının adedini tezyit edebilir. Meclis, icabettikçe ve laekal senede bir defa Cemiyetin merkezinde veya irae olunacak sair bir mahalde içtima eder. Meclis, Cemiyetin saha-i faaliyetine dahil olan ve sulh-ı âleme icra-yı tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Mecliste temsil edilmeyen âza-yı Cemiyetten herhangisi hassatan kendisini alâkadar eden bir mesele Meclise arzolunduğu zaman Meclise bir mümessil izamına dâvet olunur. Mecliste temsil edilen Cemiyetin her bir âzasının bir reyi ve bir mümessili bulunur.

Madde 5 — İşbu ahidname veyahut işbu muahedename ahkâmına sarahaten muhalif ahkâm bulunmadığı takdirde Heyetin veya Meclisin kararları içtimada temsil edilen Cemiyet âzasının ittifak-ı ârâsı ile ittihaz olunur. Nokat-ı hususiye hakkında icra-yı tahkikata memur komisyonların tayini hususu da dahil olduğu halde Heyet veya Meclisin içtimalarında mevzuubahis olan usule ait mesail Heyet veya Meclis tarafından hal ve faslolunur ve içtimada hazır bulunan Cemiyet âzasının ekseriyeti tarafından karara rabtolunur. Gerek Heyetin ve gerek Meclisin birinci içtimaı Amerika Hükûmat-ı Müttefikası Reisinin dâveti üzrine vaki olacaktır.

Madde 6 — Daimî Kitabet Dairesi cemiyetin merkezinde bulunur. Bu Kitabet Dairesi, bir Kâtib-i Umumî ve lüzumu

kadar kâtipler ve heyet-i müstahdiminden mürekkeptir. İlk Kâtib-i Umumî muahedeye merbut varakada gösterilmiştir. Bunu istihlâf edecek Kâtib-i Umumî, heyetin ekseriyetinin tasvibi ile Meclis tarafından tayin olunacaktır. Daire-i Kitabet ketebesile heyet-i müstahdimin Meclisin tasvibi ile Kâtib-i Umumî tarafından tayin olunur. Cemiyetin Kâtib-i Umumisi aynı zamanda Heyetin ve Meclisin de Kâtibi Umumisidir. Heyet-i tahririyenin masarifi Umumî Posta İttihadı Beynelmilel Kalemi için muayyen nisbet dahilinde âza-yı Cemiyet tarafından tesviye olunur.

Madde 7 — Cemiyetin merkezi Cenevre'de tesis olunmuştur. Meclis her zaman merkezini diğer herhangi mahalde tesis için bir karar verebilir. Kitabet dairesi de dahil olduğu halde Cemiyetin bilcümle vazaifine veyahut hidematına erkek ve kadın alesseviye kabul olunur. Cemiyet âzasının mümessilleri ve memurları ifa-yı vazife halinde diplomasi imtiyazat ve muafiyattan müstefit olurlar. Cemiyet tarafından ve Cemiyete ait hidemat ve içtimaattan dolayı işgal olunan mebani ve arazi tecavüzden masundur.

Madde 8 — Teslihat-ı milelin asayiş-i millî ve bir hareket-i müşterekenin icap ettireceği taahhüdat-ı düveliye icrası ile kabili telif olacak bir had-di asgariye tenzili sulh ve müsalemetin muhafazası için muktazi olduğu Cemiyet âzası tarafından tasdik edilir.

Meclis her devletin mevki-i coğrafisini ve ahval-i hususiyesini nazarı itibare alarak hükûmat-i muhtelife tarafından tetkik ve ittihaz-ı karar olunmak üzere bu tenzile ait plânları ihzar eyler. Mezkûr plânların yeniden tetkiki ve indelhace lâekal on senede bir defa tekrar tetkiki icap eder.

Plânların hükûmat-ı muhtelife tarafından kabulünden sonra bu suretle haddi tayin edilen teslihat mikdarı Meclisin rizası olmaksızın tecavüz edilmeyecektir. Cemiyetin âzası mühimmat ve levazım-ı harbiyenin hususî surette imalinin itirazat-ı vahimeye bâis olduğunu nazar-ı dikkate alarak bu husustaki netayic-i müessifeden tevekkiye hadim tedabire tevessül vazifesini, emniyetleri için muktazi mühimmat ve levazımatı imal edemeyen âza-yı Cemiyetin ihtiyacatı nazar-ı itibare alınmak şartile Meclise tevdi ederler. Cemiyetin âzası teslihatlarının mikyasına, berrî ve bahrî ve havaî programlarına ve harpte istimale salih

sanayilerinin mikdarına müteallik kâffe-i malûmatı begayet samimî ve tam bir surette teati etmeği taahhüt ederler.

Madde 9 — 1 ve 8 inci maddelerin ahkâmının icrası ve suret-i umumiyede askerî ve bahrî ve havaî mesail hakkında mütalâasını Meclise beyan etmek üzere daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 10 — Cemiyetin âzası bilumum âza-yı Cemiyetin Cemiyete tamamiyet-i mülkiyelerile hal-i hazırdaki istiklâl-i siyasilerine riayet ve bunları her türlü tecavüzat-ı hariciyeye karşı muhafaza eylemeği taahhüt ederler. Bir tecavüz vukuu veya tecavüz tehdidi veyahut tehlikesi mevcut olduğu takdirde Meclis işbu taahhüdün icrasını temin vasaitine tevessül eder.

Madde 11 — Cemiyet âzasından birine gerek doğrudan doğruya taalûk etsin gerek etmesin her bir harp veya tehlike-i harp bütün Cemiyeti alâkadar edeceği ve Cemiyetin sulh-ı mileli suret-i müessirede muhafazaya hadim tedabiri ittihaz eylemesi lâzım geleceği sarahaten beyan olunur. Bu gibi ahvalde Kâtib-i Umumî cemiyet âzasından herhangi birinin talebi üzerine Meclisi derhal içtimaa davet eder. Bundan maada münasebat-ı düveliyeye icra-yı tesir etmek mahiyetini haiz olan ve binnetice sulh ve müsalemeti veyahut bu sulh ve müsalemetin mevkuf-ı aleyhi olup beynelakvam hüsn-i amizişi ihlâl edecek olan kâffe-i vekayi hakkında Heyetin veyahut Meclisin nazar-ı dikkatini bir suret-i dostanede celbetmeğe Cemiyet âzasından her birinin hakkı olduğu dahi beyan olunur.

Madde 12 — Bütün âza-yı Cemiyet, aralarında inkita-ı münasebatı tevlit edecek mahiyette bir ihtilâfın tahaddüsü halinde ihtilâf-ı mezkûru ya hakeme veyahut Meclisin tetkikine tevdi etmeği müttefikan kararlaştırırlar. Kezalik hiç bir veçhile hakemlerin kararının veyahut Meclisin raporunun itasından itibaren üç ay mühletin inkizasından evvel harbe müracaat eylememek hususunu dahi kararlaştırırlar. Bu maddede mezkûr bilcümle ahvalde hakemlerin kararının münasip bir müddet zarfında itası ve Meclis raporunun ihtilâfın Meclise tevdi-i gününden itibaren altı mah zarfında tanzimi iktiza eder.

Madde 13 — Aza-yı Cemiyet, beyinlerinde kendi itikatlarına göre hakem marifetile kabil-i tesviye olan bir ihtilâf zuhur eder ve bu ihtilâf, diplomasi tarikile mucib-i memnuniyet bir surette

hal ve tesviye edilemezse bu meselenin tamamile hakeme havalesini kararlaştırırlar. Bir muahedenin hukuk-ı düvelin her nokta-i nazarından tefsirine ve subutu takdirinde bir taahhüd-ı düvelînin inkitaını mucip olacak her nevi hâdisatın tahakkukuna veyahut böyle bir inkıtaın istilzam eyleyeceği tamirin vüsat veya mahiyetine taallûk eden bu gibi ihtilâfatın suret-i umumiyede hakem vasıtasile kabil-i hal ihtilâfat meyanında bulunduğu beyan olunur.

Davanın tevdi olunduğu hakem mahkemesi tarafeynce tayin edilen veya mukavelât-ı mütekaddimede musarrah bulunan bir mahkemedir.

Cemiyet âzası ita olunan hükümleri hüsn-i niyetle icra eylemeği ve bu hükümlere tevfik-i hareket eden Cemiyet âzasından herhangi birine karşı harbe müracaat etmemeği taahhüt ederler. Hükmün adem-i icrası halinde Meclis hükmün temin-i icrasına sâlih tedabiri teklif eder.

Madde 14 — Meclis, beynelmilel daimî bir Mahkeme-i Adliye lâyihasını ihzar ve âza-yı Cemiyete tevdie memurdur. Bu mahkeme bir mahiyet-i beynelmileliyeye haiz olup tarafinin kendisine tevdi edeceği kâffe-i ihtilâfatı rüyet edecektir. Meclis veya Heyet tarafından kendisine havale olunacak her nevi ihtilâfat ve nokat hakkında da istişarî mütalâatı beyan eyleyecektir.

Madde 15 — Âza-yı Cemiyet arasında inkita-ı münasebatı tevlit edecek bir ihtilâf tahaddüs eder ve işbu ihtilâf 13 üncü maddede musarrah hakeme havale edilmezse ihtilâf-ı mezkûrun Meclise tevdii âza-yı Cemiyetçe mukarrerdir. Bu hususta âzadan birinin bu ihtilâftan tahkikat ve tetkikat-ı mükemmele icrası zımnında kâffe-i tedabire tevessül edecek olan Kâtib-i Umumiyi haberdar etmesi kâfidir. Tarafin müddet-i kalile-i mümküne zarfında davalarının bilcümle vaka-yi müteferriası ve evrak-ı müsbitesini cami bir fezlekeyi Kâtib-i Umumiye tevdi eylemelidirer. Meclis bu fezlekenin hemen neşrini emir edebilir.

Meclis ihtilâfın hal ve tesviyesini temine sarf-ı mesai eder ve husul-i muvaffakiyet halinde vekayi-i ve bunlara ait izahat-ı muktaziyeyi ve suver-i tesviyeyi mübeyyin bir fezlekeyi münasib gördüğü veçhile neşreder. İhtilâf hal edilemediği takdirde ihtilâfın esbabını ve bu işte en münasib ve en mukarin-i adalet gördüğü suret-i tesviyeyi bildirmek üzere ister ittifak-ı ârâ veya ekseriyet-i ârâ ile kararlaştırdığı raporu tanzim ve neşreder.

Mecliste bulunan Cemiyet âzasından her biri esbab-ı ihtilâf ve mukarrerat-ı zatiyesini mübeyyin bir rapor neşredebilir. Meclisin raporu, tarafin mümessillerinin reyi hariç olduğu halde müttefikan kabul olunduğu takdirde Cemiyet âzası mezkûr rapor ahkâmına tevfik-i hareket eden taraf aleyhine harbe girişmemeği taahhüt ederler. Meclis tarafin-i münaziünfihadan her birinin mümessillerinden maada diğer umum âzasına raporunu kabul ettiremediği takdirde Cemiyet âzası hak ve adaletin muhafazası emrinde münasib görecekleri veçhile hareket etmek hakkını muhafaza ederler.

Tarafinden biri ihtilâfın, hukuk-ı düvelin tamamile kendi salâhiyetine terk ettiği bir meseleye taallûk ettiğini iddia eder ve bu iddia Meclis tarafından kabul edilecek olursa meclis bu keyfiyeti bir raporda bast ve temhit eylemekle beraber bir gûna suret-i tesviyeyi tavsiye eylemez.

Meclis işbu maddede tasrih olunan ahvalin kâffesinde ihtilâfı Heyete havale edebilir. Kezalik Heyet tarafînden birinin istidası üzerine ihtilâfı tetkik edebilecektir. İşbu istida ihtilâfın Meclise tevdi olunduğu günden itibaren 14 gün zarfında takdim olunmalıdır. Heyete tevdi olunan her meselede Meclisin fiil-i hareket ve salâhiyetine taallûk eden bu madde ile 12 inci maddenin ahkâmı Heyetin fiil ve hareket ve salâhiyetin de tatbik olunur. Her meselede tarafın mümessilleri hariç olmak üzere Mecliste bulunan âza-yı cemiyet mümessillerinin tasvibi ve diğer âza-yı cemiyetin ekseriyet-i ârâsı ile heyet tarafîndan tanzim olunan rapor tarafîn mümessillerinden gayri diğer âzasının ittifak-ı ârâsı ile Meclis tarafından tanzim olunan raporun hüküm ve kuvveti gibi bir hüküm ve kuvveti haizdir.

Madde 16 — Âza-yı Cemiyetten biri 12 inci, 13 üncü veyahut 15 inci maddelerdeki taahhüdat hilâfına olarak muharebeye müracaat ettiği takdirde Cemiyetin diğerbütün âzası aleyhine bilfiil harp ika eylemiş addolunur. Bunlar derhal kendisile bütün münasebat-ı ticariye ve maliyelerini kat ve kendi tebealeriyle ahidnameyi nakzeden hükûmet tebeası arasındaki kâffe-i münasebatı men etmeği ve bu hükûmet tebeası ile Cemiyet-i Akvam'a dahil bulunan ve bulunmayan diğer devletlerin her birinin beyninde bilcümle münasebat-ı maliye, ticariye veyahut şahsiyeyi men etmeği taahhüt ederler.

Bu takdirde Meclis taahhüdat-ı Cemiyetin infazına tahsis olunan kuva-yı müsellehaya cemiyet âzasının hangi bahrî ve havaî askerî kuvvetler ile iştirak edeceğini alâkadar olan muhtelif hükûmetlere tavsiye etmek vazifesile mükelleftir.

Bundan maada âza-yı Cemiyet işbu madde mucibince ittihaz olunacak tedabir-i iktisadiye ve maliyenin tatbikatından tahaddüs edecek zayiat ve mehaziri had-di asgariye tenzil için yekdiğerine karşı müzaherat-ı mütekabilede bulunmağı kararlaştırır. Âza-yı Cemiyet, ahidnameyi nakzeden devlet tarafından kendilerinden biri aleyhine ittihaz olunan bir tedbir-i mahsusa mukavemet için kezalik yekdiğerine mütekabilen zahir olacaktır. Aza-yı Cemiyet taahhüdat-ı Cemiyeti tenfiz için icra olunan bir hareketi müşterekeye iştirak eyleyen âza-yı cemiyetten her hangi birine ait kuvvetlerin kendi arazilerinden mururlarını teshil etmek üzere tedabir-i muktaziyeye tevessül ederler.

Ahidnameden münbais taahhüdatın nakzından dolayı mesul olan her bir âza Cemiyetten ihraç olunabilir. İhraç keyfiyeti Mecliste bulunan diğer bütün âza-yı Cemiyetin ârâsı ile ittihaz olunur.

Madde 17 — Yalnız biri Cemiyete dahil bulunan veyahut her ikisi de Cemiyetin âzasından olmayan iki devlet arasında ihtilâf tekevvün ettiği takdirde Cemiyete dahil olmayan devlet veya devletler ihtilâfın tesviyesi için Meclis tarafından tensib olunan şeraite tevfikan kendi âzasına tahmil olunan taahhüdata tabi olmağa dâvet olunurlar. Dâvet-i vakıa kabul olunduğu halde 12 ilâ 16 ıncı maddeler ahkâmı Meclisce lüzum görülecek tadilât ile tatbik olunur. Dâvetname irsal olunur olunmaz Meclis esbab-ı ihtilâf hakkında icra-yı tahkikata mübaderet eder ve hadise-i mahsusada kendisince ahsen ve en müessir görünen teedbiri ittihaz eyler.

Dâvet edilen devlet ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf ederek âza-yı Cemiyetten biri aleyhine harbe tevessül ederse 16 ıncı madde ahkâmı kendi hakkında mabihüttatbik olunur. Dâvet edilen tarafeyn ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf eyledikleri surette Meclis muhasamata mani olacak ve ihtilâfın hallini intaç edecek her gûna teklifat-ı dermeyen her gûna tedabiri ittihaz ve dermeyan edebilir.

Madde 18 — Çemiyet âzasından biri tarafından atiyen akdolunacak herhangi bir muahedename veya taahhüdame-i düvelî Kitabet dairesince derhal kayıt ve tescil ve sürat-i mümküne ile neşredilmelidir. Bu muahedename veya taahhütname-i düveliden hiç biri kayıt ve tescil olununcaya kadar vacibülicra olmayacaktır.

Madde 19 — Heyet, âza-yı Cemiyeti gayr-i kabil-i tatbik bir hal kesbeden ve idameleri sulh ve müsalemet-i âlemi bir muhataraya ilka edebilecek olan muahedenamelerle vaziyat-ı düveliyeyi arasıra yeniden tetkike dâvet edebilir.

Madde 20 — Aza-yı Cemiyet kendilerine münferiden taallûk eden hususatta işbu ahidnamenin miyanelerinde mevcut olup ahkâmile gayr-i kabil-i telif olan bilumum taahhüdat ve itilâfatı fesh ve ilga ettiğini tasdik eder. Ve ileride taahhüdat ve iltilâfat-ı mümasile akdetmemeği resmen taahhüt eylerler. Azadan biri Cemiyette duhulundan mukaddem ahidname ahkâmile gayr-i kabil-i telif bir takım taahhüdat deruhde etmiş ise işbu taahhüdatından kurtulmak için derhal tedabir-i lâzıma ittihaz eylemek mecburiyetindedir.

Madde 21 — Hakem ahidnameleri ve Monroe kaidesi gibi bir memlekete mahsus itilâfat misillû sulh ve müsalemetin muhafazasını kâfil bulunan taahhüdat-ı düveliye işbu ahidname ahkâmından hiç birile gayr-i kabil-i telif addedilmeyecektir.

Madde 22 — Usul ve kavaid-i atiye mukaddema kendilerini idare etmiş olan hükûmatın kalemrev-i hükümdarisinden harbi müteakip huruç etmiş olan ve medeniyet-i hazıranın bilhassa müşkül bulunan şeraiti dahilinde kendilerini idareye henüz muktedir olamayan milel ve akvamın sakin oldukları müstemlikât ve arazi hakkında tatbik olunur. Bu milel ve akvamın saadet-i hal ve inkişaf ve terakkisi medeniyet için bir vazife-i mukaddese olduğundan bu vazifenin ifası için ahidname-i hazıraya bazı teminat derç ve ithali münasiptir.

Bu usul ve kaidenin hayyiz-i fiile isali için ahsen-i tedbir milel ve akvam-ı mezkûrenin vasayetini menabi-i servet ve tecarüb yahut vaziyet-i coğrafiyeleri itibarile işbu mesuliyeti deruhdeye en muktedir olan ve bunu kabul hususunda izhar-ı muvafakat eylemiş olan milel-i müterekkiyeye tevdi edilmekten ibarrettir. Milel-i müterekkiye işbu vasayeti mandater sıfatile ve cemiyet namına ifa edeceklerdir.

Mahiyet-i vesayet milletin derece-i terakkisi ve arazisinin mevki-i coğrafisi ile şerait-i iktisadiyesine ve buna müşabih sair bilcümle ahvale göre tahallüf etmelidir.

Mukaddema Devlet-i Aliye'ye tabi bulunmuş olan bazı cemaât bir derece-i terakkiye mazhar olmuşlardır ki milel-i müstakbele halinde mevcudiyetleri muvakkaten tasdik olunabilir. Şu şartla ki bir mandaterin nasayih ve muaveneti kendilerini başlıbaşına harekete muktedir olacakları zamana kadar bunları idareye rehber olsun.

Mandater intihabı hususunda cemaâtların evvelce arzuları nazarı itibare alınmalıdır.

Milel-i saire bulundukları derece-i terakki ile bilhassa vasatî Afrika akvamının derece-i terakkileri esir, esliha ve küul ticareti gibi sui istimalâtın men'i suretile intizam-ı umuminin ve hüsn-i ahlâkın muhafazasını kâfil olabilecek tahdidattan maada sair bir gûna tahdidat icra edilmeksizin serbesti-i vicdan ve mezhebin ve umur-ı inzibatiye yahut müdafaa-i arazi müstesna olduğu halde kılâğ ve istihkâmat veya üssülhareke-i askeriye ve bahriye tesisinin ve yerlilere askerlik taliminin men'ini mutazammın ve Cemiyetin kezâlik âza-yı sairesine mübadelât ve ticaret için şerait-i mütesaviye temin eyleyecek olan şerait tahtında mandaterin orada arazinin idaresini deruhte eylemesini müstelzimdir. Elhasıl Afrika'nın cenub-i garbîsi ve cenub-î Okyanosya'da kâin bazı cezair gibi yerler vardır ki ahalisinin seyrekliği, mesaha-i sathiyesinin mahdudiyeti, merakiz-i medeniyetten bu'du mandaterin arazisine mülasık olması veyahut ahvali saire dolayısile bâlâda beyan olunduğu veçhile yerli ahalinin nef'ine bir takım teminat itası kayd-ı ihtirazisi tahtında olarak mandaterin ecza-yı mütemmime-i arazisinden bulunuyormuş gibi ancak mandaterin kavanini mucibince idare olunabilir. Her halde mandaterin idaresini deruhde etmiş olduğu arazi hakkında Meclise her sene bir rapor ita etmesi lâzımgelir. Mandaterin derece-i hükm ve nüfuzu ile tarafından icra edilecek murakaba veya idare hakkında âza-yı Cemiyet arasında evvelce bir mukavelename mevcut değilse Meclis tarafından bu nokat hakkında bilhassa ita-yı hüküm ve karar edilecektir.

Mandaterin her sene vereceği raporları ahız ve tetkik eylemek ve vasayetlerin ifasına mütedair bilcümle mesail hakkında

Meclise rey beyan etmek vazifesile mükellef daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 23 — Kayd-ı ihtirazî tahtında ve elhaletühazihi mevcut olan veyahut bilâhara akdedilecek olan mukavelât-ı düveliye ahkâmına tevfikan Cemiyetin âzası :

a) Kendi arazileri ile münasebatı ticariye ve sınaiyelerinin şamil olduğu bilcümle memâlikte erkek, kadın ve çocuklar için hakkaniyet ve insaniyetperverane şerait-i say ve amelin temin ve muhafazasına ve bu maksadla iktiza eden beynelmilel teşkilâtın icra ve idamesine sarf-ı mesai edeceklerdir.

b) Kendi idarelerine mevdu arazisi dahilindeki yerli ahali hakkında âdilâne bir surette muamele icrasının teminini deruhde ederler.

c) Nisvan ve etfal ile afyon ve sair ecza-yı tıbbiye-i muzırra ticaretine müteallik itilâfatın murakabesine Cemiyeti memur ederler.

d) Esliha ve mühimmat ticareti murakabasının menafi-i umumiye için muktazi bulunduğu memalik ile olacak bu ticareti murakabe-i umumiye tahtında bulundurmağa Cemiyeti memur ederler.

e) Münakalât ve transitin muhafaza-i serbestisini ve bilumum aza-yı Cemiyete ait ticaret hakkında muhikkane bir muamele icrasını temin için tedabir-i lâzımeyi ittihaz eyleyeceklerdir. Şu kadar ki 1914 senesinden 1918 senesine kadar esna-yı harbda tahrip edilen memalikin havayic-i mahsusası nazar-ı itibare alınmalıdır.

f) Emrazın önünü almak ve emraza karşı mücadelede bulunmak üzere bir mahiyet-i beynelmileliyeyi haiz bir takım tedavir ittihazına sarf-ı mesai edeceklerdir.

Madde 24 — Müşterek muahedenamelerle mukaddema tesis edilen bilumum beynelmilel kalemler, tarafinin inzimam-ı muvafakatı kayd-ı ihtirazisi tahtında Cemiyetin daire-i salâhiyeti altına vazolunacaktır.

Menafi-i düveliyeye ait umur ve mesalihin tesviyesi için bilhara tesis olunacak olan diğer bilcümle aklam ve heyet Cemiyetin taht-ı idaresine vazedilecektir.

Mukavelat-ı umumiye ile bir suret-i tesviyeye rabtedilen ve fakat beynelmilel komisyon veya kalemlerin murakabesine tevdi

edilmeyen menafi-i beynelmileliyeye müteallik bilumum mesail Cemiyetin Kitabet Dairesi âkidlerce talep vukubulduğu ve Meclisce de buna muvafakat edildiği takdirde bilcümle malûmat-ı müfideyi cem ve tevzi eyleyecek ve her gûna muzaheret-i muktaziye veya matlubeyi ifa edecektir.

Meclis, Kitabet Dairesinin masarifi meyanına Cemiyetin zir-i idaresine vazedilen herhangi kalemin veya komisyonun masarifini ithale karar verebilir.

Madde 25 — Aza-yı Cemiyet sıhhat-ı umumiyenin ıslahı, emraza karşı tedabir-i mania ittihazı ve dünyada âlâm ve iztirabatın tahfifi hususlarını istihdaf eden ve usul ve nizamı dairesinde haiz-i salâhiyet bulunan Salib-i Ahmer gönüllü teşkilât-ı milliyesinin tesis ve teşrik-i mesaisini teşvik ve sahabet eylemeği taahhüt eylerler.

Madde 26 — İşbu ahidnamece icra edilecek tadilât, mümessilleri Meclisi teşkil eden âza-yı Cemiyet ile mümessilleri Heyet-i Umumiyeyi teşkil eden âzanın ek seriyeti tarafından tasdik edilir edilmez meriyülicra olacaktır.

Cemiyetin her âzası ahidnamece yapılacak tadilâtı kabul etmemekte serbest olup bu takdirde Cemiyetin âzalığından çıkmış olur.

Melfuf

1 — Cemiyet-i Akvamın aza-yı asliyesi :

Cemahir-i Müttehide-i Amerika	Hayti
Belçika	Hicaz
Bolivya	Honduras
Brezilya	İtalya
Britanya İmparatorluğu	Japonya
Kanada	Liberya
Avustralya	Nikaraguva
Afrika-yı Cenubî	Panama
Yeni Zelanda	Peru
Hindistan	Polonya
Çin	Portekiz
Küba	Romanya
Ekvator	Sırp-Hırvat-Sloven hükümeti
Fransa	Siyam

Yunanistan — Çekoslovakya
Guetamala — Uruguay

Ahidnameye iştirake davet edilen hükûmetler :

Arjantin — İran
Şili — Salvador
Kolombiya — İsveç
Danimarka — İsviçre
İspanya — Venezuela
Norveç — Felemenk
Paraguey

2 — Cemiyet-i Akvamın ilk Kâtib-i Umumîsi

Sir Ceymis Erik Drumond. K. S. M. G., C.B.

Birinci kısmın (Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi) dördüncü maddesinde beyan olunan başlıca düvel-i müttefika ve müşareke Almanya ile akdolunan 28 haziran 1919 tarihli muahedenameden münfahim olan başlıca düvel-i müttefika ve müşarekedir.

İKİNCİ BÂB

Türkiye'nin Hudutları

Madde 27— Evvelâ Avrupa'da Türkiye hudutları berveçh-i âti tayin edilecektir (Bir numaralı melfuf haritaya müracaat).

1 — Karadeniz: Boğaziçi methalinden itibaren âtide musarrah noktaya kadar;

2 — Yunanistan ile: Podima'nın takriben 7 kilometre şimal-i garbisinde kâin Büyükdere mansabında Karadeniz sahilinde tayin olunacak bir noktadan itibaren cenub-i garbiye doğru ve İstıranca dere havzası hudutlarının münteha-yı şimal-i garbî noktasına kadar (İstranca'nın takriben 8 kilometre şimal-i garbisinde vaki nokta):

Kaplıcadağ ve Üçpınar tepesi noktalarından geçmek üzere arazi üzerinde tayin olunacak bir hat;

Oradan itibaren, cenup ve cenub-i şarkî istikametinde ve Sinekli istasyonunun takriben bir kilometre garbinde Çorlu-Çatalca şimendifer hattı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar;

Istranca dere havzasının garp hududunu mümkün olduğu kadar takip eden bir hat;

Oradan cenub-i şarkiye doğru ve şimal-i şarkî cihetinde Büyükçekmece Gölü'ne akan ırmaklar havzalarile cenub-i garbide doğrudan doğruya Marmara denizine dökülen ırmakların havzası arasındaki taksim-i miyah hattı üzerinde Fener ve Kurfalı mevkileri arasında intihap edilecek bir noktaya kadar;

Sinekli'nin cenubundan geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan cenub-ı şarkiye doğru ve Kalikratya'nın takriben bir kilometre cenub-i garbisinde Marmara denizi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar;

Berveçh-i bâlâ tayin olunan taksim-i miyah hattını mümkün mertebe takibeden bir hat;

3 — Marmara Denizi:

Bâlâda tayin olunan noktadan Boğaziçi methaline kadar saniyen Asya'da Türkiye hudutları berveçh-i âti tayin olunacaktır. (Melfuf iki numaralı haritaya müracaat):

1 — Garpta ve cenupta, Marmara denizi üzerinde Boğaziçi methalinden itibaren şarki Bahr-i Sefitte İskenderun körfezi civarında Karataşburnu kurbinde berveçh-i âti tayin olunan bir noktaya kadar :

Marmara denizi, Çanakkale boğazı, şarkî Bahrisefit, Marmara adaları ve Devlet-i Osmaniye'de kalan sevahilde 3 mil bu'du mesafede kâin adalar dördüncü babın ahkâmı ile üçüncü kısmındaki (Ahkâm-ı siyasiye) 84 üncü ve 122 inci maddelerin ahkâmı mahfuzdur.

2 — Suriye ile :

Şimal-i şarkî cihetinde Hasandede geçidinin sahil-i şarkisi üzerinde ve Karataşburnu'ndan takriben üç kilometre şimal-i garbide intihap edilecek bir noktadan Ceyhan ırmağı üzerinde Babeli'nin takriben bir kilometre şimalinde intihap olunacak bir noktaya kadar Karataşın şimalinden geçmek üzere tayin olunacak bir hat; oradan Kesikkale'ye kadar Ceyhan ırmağının menba cihetine doğru mecrayı takip edecektir. Oradan şark-ı şimaliye doğru ve Ceyhan ırmağı üzerinde Karspazar'ın takriben onbeş kilometre şark ve cenub-ı şarkisinde intihap olunacak bir noktaya kadar :

Karatepe'nin şimalinden geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat; oradan Düldül dağının garbinde kâin Ceyhan

ırmağının dirseğine kadar; Ceyhan ırmağının menbaı cihetine doğru mecrasını takip edecektir; hudut bundan sonra cenub-i şarkî istikamet-i umumiyesinde ve Gâvurgölün takriben 15 kimetre cenup ve cenub-i garbisinde Emirmusa dağı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar şimendifer hattından takriben 18 kilometre mesafeden murur etmek ve Düldül dağını Suriye'de bırakmak üzere takip edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru ve Urfa'nın takriben beş kilometre şimaline kadar Bağçe, Ayıntap, Birecik ve Urfa şehirlerini yekdiğerine rabteden yolların şimalinden geçmek ve bu şehirlerden son üçünü Suriye'de bırakmak üzere garptan şarka bir istikamet-i umumiyede arazi üzerinde ve hissolunacak mertebede mustakim olarak tayin edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru Dicle'nin Azeh (Azekh)'in takriben 6 kilometre şimalinde teşkil ettiği dirseğin münteha-yı cenub-i garbisine kadar (Cezire-i ibn-i Ömeri'in 10 kilometre garbinde): garptan şaka doğru istikamet-i umumiyede ve Mardin şehrini Suriye'de bırakmak üzere hissolunur derecede müstakim surette tayin edilecek bir hat;

Oradan Habursu ile Dicle'nin telâki ettiği mahal ile bu mahallin takriben 10 kilometre şimalinde Dicle dirseği arasında ve Dicle üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar: Cezire-i ibn-i Ömer şehrinin kâin olduğu adayı Suriye'ye bırakmak üzere Dicle'nin mansabına doğru mecrası.

3 — Elcezire ile :

Oradan garptan şarka doğru bir istikamet-i umumiyede Musul vilâyetinin hudud-ı şarkîsi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar: Arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan bu hattın şarka doğru giderek Türkiye ve İran hududuna tesadüf ettiği noktaya kadar :

Musul vilâyetinin İmadiye'nin cenubundan geçecek bir surette muaddel hudud-ı şimalisi.

4 — Şark ve şimal-i şarkî :

Balâda tayin ve tahdit olunan noktadan Karadeniz'e kadar Türkiye ile İran arasında hudud-ı hâzıra ve Türkiye ile Rusya arasındaki eski hudut 89 uncu maddenin tayin ettiği kuyut tahtında muhafaza olunacaktır.

5 — Bahr-i Siyah :

Madde 28 — İşbu muahede ile tarif edilen hudutlar muahedeye merbut $\frac{1}{1.000.000}$ mukabili haritalarda çizilmiştir. Metin ile harita arasında ihtilâf vukuunda metin muteber olacaktır.

Madde 29 — Teşkilâtı işbu muahede ile tesbit edilen veyahut muahedat-ı mütemmime ile tesbit edilecek olan tahdid-i hudut komisyonları bu hudutları arazi üzerinde işaret eyleyeceklerdir. Bu komisyonlar yalnız "arazi üzerinde tayin edilecek hat" tabir olunan kısmın tayini değil, fakat lüzum görürlerse taksimat-ı mülkiye hudutları ile diğerlerinin tashihi hususunda dahi salâhiyet-i kâmileyi haiz olacaklardır. Her iki halde de, muahede de beyan olunan tarifatı taksimat-ı mülkiye hudutları ile menafi-i iktisadiyeyi mümkün olduğu kadar nazar-ı dikkate almak şartiyle tamamile tatbik ve takibe bezl-i mesai edeceklerdir.

Komisyonların mukarreratı ekseriyet-i ârâ ile ittihaz olunacak ve alâkadaran için mecburiyülkabul olacaktır.

Tahdid-i hudut komisyonlarının masarifi bu bapta alâkadar olan iki taraftan deruhde edilecektir.

Madde 30 — Bir su mecrası ile tarif edilen hudutlara gelince işbu muahedenamenin tarifatında istimal olunan "mecra" veya "kanal" tabirleri bir taraftan seyr-i sefaine gayr-i salih nehirler için suyun veyahut bunun başlıca kolunun mecrasının hat-tı vasatisini diğer taraftan da seyr-i sefaine salih nehirler için ve seyre müsait olan kanalın hat-tı vasatisini ifade eder. Her halde hat-tı hududun, muhtemel olan tebeddülâtına nazaran mecra yahut kanalı mı takip edeceği ve yahut mecra veya kanalın muahedenin mevki'i meriyete vaz'ı tarihindeki vaziyete nazaran kat'î olan kısım mı tayin edileceğini tasrih etmek bu muahede de nazarı dikkate alınan tahdid-i hudut komisyonlarına ait olacaktır. İşbu muahedenamede münderiç ahkâm ve şeraite muhalif olmadıkça bahrî hudutlar sahilden itibaren üç milden daha aşağı mesafedeki adacıkları ihtiva ederler.

Madde 31 — Alâkadar bulunan hükûmat-ı muhtelife komisyonlara kendi işleri için lâzım olacak bilcümle vesaiki ve alelhusus hal-i hazırdaki hudutların veya eski hudutların tahdidi hakkında mevcut zabıtnamelerin suret-i musaddakaları ile mev-

cut büyük mikyastaki tekmil haritaları, taksim-i araziye müteallik malûmatı, icra edilmiş fakat tab edilmemiş mesaha haritalarını, su mecrası olan hudutların tebeddülâtı hakkındaki malûmatı ita etmeği taahhüt eder. Memurin-i Osmaniye yedinde bulunan haritalar ile taksim-i araziye müteallik malûmat ve hatta tab ve neşredilmemiş mesaha haritâları İstanbul'da muahedenin mevki-i meriyete vaz'ını takip edecek otuz gün zarfında, başlıca düvel-i müttefikanın irae edeceği her hangi bir alâkadar komisyon mümessiline verilecektir. Alâkadar hükûmet bundan başka komisyonlara memurin-i mahalliyece bilcümle vesaikin, alelhusus plânlarla kadastro haritalarının ve temellükât defterlerinin ita ve tebliğ ettirilmesini ve vaki olacak talepleri üzerine emlâk ve cereyan-ı iktisadî hakkındaki malûmat ile malûmat-ı saire-i lâzımanın itası esbabını temin etmeği taahhüt ederler.

Madde 32 — Alâkadar olan hükûmat-i muhtelife tahdid-i hudut komisyonlarına gerek doğrudan doğruya ve gerek memurin-i mahalliye vasatatile, nakliyat, ikamet, say ve amel, malzeme (kazık, sınır taşı) gibi vazifelerinin ifa ve ikmaline hâdim olan bilumum hususatta muavenet etmeği taahhüt ederler. Betahsis hükûmet-i Osmaniye tahdid-i hudut komisyonlarının ikmal-i vazife edebilmeleri için muktazi olan başlıca düvel-i müttefikaca lüzum görülen heyet-i fenniyeyi tedarik etmeği taahhüt eder.

Madde 33 — Alâkadar olan hükûmat-ı muhtelife komisyonlar tarafından vazedilen şimdiki noktaları ile işaretlere kazık ve hudut alâmetlerine riayet etmeği taahhüt ederler.

Madde 34 — Hudut işaret taşları biribirinden diğeri görülecek bir mesafede vazedilecek ve üzerine numaralar konacak ve numaraları tarif üzerinden işaret edilecektir.

Madde 35 — Tahdid-i hududa müteallik kat'î zabıtnameler ile bunlara merbut harita ve vesaik üç nüsha olarak tanzim kılınacak ve bunlardan iki nüshası hükûmat-ı mütecavireye üçüncüsü dahi Fransa Hükûmet-i Cumhuriyesine tevdi olunacak ve bu hükûmetler işbu muahedenameye vaz'ı imza eden devletlere bunların nüsha-i musaddakalarını teslim eyleyeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ BÂB

Mevad-dı Siyasiye

Birinci Kısım[1]

İstanbul

Madde 36 — Tarafiyn-i akidiyn-i Âliye işbu muahede ahkâmı mahfuz kalmak şartile Osmanlı hükûmetinin İstanbul üzerindeki hukuk ve tasarrufatına halel iras olunmaması hükûmet-i müşarünileyha ile zat-ı hazret-i padişahinin şehr-i mezkûrda ikamet etmek ve orada Devlet-i Osmaniye payıtahtını muhafaza eylemek hususunda serbest bulunduklarında müttefiktirler.

Maamafih Hükûmet-i Osmaniye bu muahede ile muahedat ve mukavelât-ı mütemmime ahkâmına —bilhassa ırkî ve dinî ve lisanî ekaliyetlerin hukukuna sadıkane bir surette riayet etmekte tecviz-i kusur ettiği takdirde düvel-i müttefika anifüzzikir taahhüdü tadil etmek hakkını sarahatan muhafaza ederler ve Hükûmet-i Osmaniye de bu bapta ittihaz edilecek olan kâffe-i mukarrerata şimdiden mümaşat etmeği taahhüt eyler.

İkinci Kısım

Boğazlar

Madde 37 — Çanakkale, Marmara deniz ve boğazını ihtiva eden boğazlarda seyr-i sefain atiyen gerek vakt-ı hazarda ve gerek vakt-ı harpte her hangi sancağı hamil bulunursa bulunsun bilcümle sefain-i ticariye ve harbiyeye ve askerî ve ticarî tayyarelere küşade bulunacaktır. Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından verilen kararın icrası müstesna olmak üzere bu sular ablukaya tabi değildir. Oralarda hukuk-ı harpten hiç biri icra edilemeyecek ve hiç bir hareket-i hasmane ika olunamayacaktır.

Madde 38 — Hükûmet-i Osmaniye 37 nci maddede musarrah serbesti-i seyr-i sefaini temin için tedabir-i cedide ittihazı lüzumunu tasdik eder ve binaenaleyh kendine taallûk eden hususda Boğazlar Komisyonu unvanını alacak olan ve zirde "komisyon" kelimelerile zikredilen bir komisyona 39 uncu maddede tasrih edilen suların murakabesini havale eyler.

[1] Fransızca metinde "section" kelimesi vardır. Türkce metinde bu ayni kelime gâh "kısım", gâh "fasıl" kelimeleriyle karşılanmıştır. Hepsi "kısım" olarak düzeltilmiştir.

Yunan Hükûmeti kendine ait olan hususta aynı salâhiyeti komisyona havale eder. Ve bu komisyona her hususta aynı teşkilâtı irae etmeği taahhüt eyler. Murakabe mütekabilen Osmanlı ve Yunan Hükûmetleri namına ve işbu fasılda taahhüt edildiği veçhile icra olunacaktır.

Madde 39 — Komisyonun daire-i salâhiyet-i Bahr-i Sefit cihetinden Çanakkale Boğazının methali Karadeniz cihetinden, Karadeniz Boğazının methali arasındaki suları bu methallerin her birinden üç mil açıklara kadar ihtiva eyler.

İşbu fasıl ahkâmının ifası icap ettikçe bu salâhiyet sahil üzerinde dahi istimal edilebilecektir.

Madde 40 — Komisyon, Amerika Hükûmet-i Müttehidesi buna iştirak etmek isterse ve iştirak ettiği günden itibaren, hükûmet-i mezkûre tarafından ve İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Cemiyet-i Akvam âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Rusya, Yunanistan ve Romanya ve Cemiyet-i Akvam âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Bulgaristan taraflarından tayin edilecek delegelerden mürekkep olacaktır, her devlet bir mümessil tayin edecektir, Cemahir-i Müttehide-i Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Rusya mümessillerinin her biri iki reye Yunanistan, Romanya ve Bulgaristan mümessillerinin her biri de bir reye sahip olacaktır. Komiserlerden hiç biri kendisini tayin eden hükûmetten başkası tarafından memuriyetinden azledilemez.

Madde 41 — Komiserler otuzdokuzuncu maddede tayin edilen hudut dahilinde imtiyazat-ı diplomatikiyelerinden müstefit olacaklardır.

Madde 42 — Komisyon işbu muahedenamenin kendisine bahşettiği salâhiyeti hükûmet-i mahalliyeden tamamile müstakil olarak istimal edecek ve kendine mahsus bir sancağı ve bir bütçesi ve teşkilâtı olacaktır.

Madde 43 — Komisyon otuzdokuzuncu maddede tayin edilen daire-i kazasının hududu dahilinde vazaif-i âtiyenin ifası ile mükellef olacaktır.

a) Geçidlerin ve liman methallerinin islahı için lüzum görülecek kâffe-i ameliyatın icrası,

b) Geçidlerin tenviri ve sığ ve tehlikeli mahallere nişanlar vaz'ı;

c) Kılavuz ve yedek çekdirme hükümleri hakkında umur-ı inzibatiye,

d) Gemilerin şamandırabent oldukları mahallerin umur-ı inzibatiyesi.

e) İşbu muahedenamenin (limanlar, turuk-i miyah ve turuk-i hadidiye) on bininci kısmının 335'den 344 üncüye kadar olan maddelerinde tayin edilen usul ve muamelerinin İstanbul ve Haydarpaşa limanlarına tatbikini temin için murakabe-i lâzımanın ifası.

f) Kazazade gemiler enkazına ve sefain ile emval-i ticariyenin tahlisine taallûk eden her hususun murakabesi.

g) Mavnalara ait umur-ı inzibatiye.

Madde 44 — Komisyon Boğazlardan serbesti-i murura ika-ı mevani edildiği itikadında bulunduğu takdirde 178 inci maddede zikrolunan kuva-yı işgaliye-yi bulunduran düvel-i müttefikanın Dersaâdet mümessillerine ihbar-ı keyfiyet edecektir. O vakit bu mümessiller Boğazların muhafaza-i serbestisi için lûzum görülecek tedabir hakkında kuva-yı mezkûrenin bahrî ve berrî kumandanları ile itilâf hasıl edeceklerdir. Haricî bir hareket boğazların serbesti-i mururunu tehdit edecek olursa bu mümessiller aynı suretle hareket edeceklerdir.

Madde 45 — Komisyon ihtiyaç hissedildikte emlâkin iştirası ve ameliyat-ı daimenin icrası için lüzum göreceği istikrazları akdetmek hakkını haiz olacaktır. Bu istikrazlara, mümkün olduğu kadar 53 üncü maddede tasrih edildiği veçhile boğazlardan geçecek olan sefainden istifa olunacak rüzum karşılık gösterilecektir.

Madde 46 — İstanbul Sıhiye Meclis-i Âlisi ve bu meclisin taht-ı idaresinde bulunan Osmanlı Sıhhiye İdaresi tarafından akdemce ifa olunan vazaifle Karadeniz Boğazındaki sefain-i tahlisiye idare-i milliyesi tarafından ifa kılınan vazaif otuz dokuzuncu maddede tayin edilen hudut dahilinde komisyonun taht-ı murakabasında ve kendisi tarafından tayin edilecek tarzda ifa olunacaktır.

Komisyon emrazın önünü almak ve emraza karşı mücadele etmek üzere Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından kabul edilen herhangi bir siyaset-i müşterekenin hayyiz-i fiile îsali emrinde teşrik-i mesai eyleyecektir.

Madde 47 — Elyevm fenerlere, havuzlara, rıhtımlara ve bunlara mümasil teşebbüsata müteallik imtiyazatı haiz bulunan eşhası ve şirketlerin hukuku, komisyona bahşedilen murakabeye ait salâhiyet-i umumiyesi mahfuz kalmak şartile muhafaza edilecektir. Maamafih komisyon menafi-i umumiyece lüzumlu adettiği takdirde muahedenin 311 inci maddesinde dokuzuncu kısım (ahkâm-ı iktisadiye) işbu tasrih edilen şeraite tevfikan mezkûr hukuku iştira veya tadil eylemekte veyahut yeni bir imtiyaz deruhte etmekte muhtardır.

Madde 48 — Komisyon işbu faslın kendisine tevdi ettiği vazaifin ifasını teshil zımnında lüzum görülecek heyet-i zabıta-i mahsusa teşkil etmek salâhiyetini haiz olcaktır. Bu heyet-i zabıta Limni, İmroz, Semendirek, Bozcaada ve Midilli adaları müstesna olmak üzere mümkün mertebe, 178 inci maddede beşinci kısım (ahkâm-ı askeriye, bahriye ve havaiye) tasrih edilen boğazlar ve adalar mıntakası ahali-i mahalliyesinden teşkil olunacak ve komisyon tarafından tayin edilecek ecnebi polisi zabitanının kumandası tahtına verilecektir.

Madde 49 — Marmara denizindeki adalar da dahil olduğu halde boğazlar mıntakasının Osmanlı kalan kısmından 136 ıncı maddede zikredilen Osmanlı Adliye teşkilâtı hakkındaki ıslahatın mevki-i meriyete vaz'ına intizaren kapitülâsyonlardan müstefit olan devletler tebeasından komisyonun vaz'ettiği ahkâm ve nizamat hilâfında hareket edenler düvel-i mezkûre konsoloshaneleri mahakimine sevkolunacaklardır. Düvel-i müttefika kendi konsoloshaneleri mahakimi ile memurinine bu bapta salâhiyet itası emrinde itilâf hasıl eylemişlerdir. Ahkâm ve nizamat-ı mezkûre hilâfında hareket eden tebea-i Osmaniye veyahut kapitülâsyonlardan müstefit olmayan devletler tebeası salâhiyettar Osmanlı devair-i adliyesine sevkedileceklerdir. Mıntaka-i mezkûrenin Yunan hâkimiyetine vaz'olunan kısmında salifüzzikir nizamata muhalif harekât mürtekipleri salâhiyettar Yunan devair-i adliyesine sevkedileceklerdir.

Madde 50 — Komisyonun hudud-ı salâhiyeti dahilinde denizde veya karada ika edilmiş cinayet, cünha veya kabahattan naşi hudud-ı mezkûre dahilinde bulunan her hangi bir sefine-i ticariyenin süvari ve taifeleri karada tevkif edilecek olurlarsa komisyonun zabıtası marifetiyle salâhiyettar devair-i adliyeye

sevk olunacaklar ve maznununaleyh komisyon zabıtasından gayri bir kimse tarafından tevkif edilmiş ise bilateahhür bu komisyon zabıtasına teslim olunacaktır.

Madde 51 — Komisyon deruhte ettiği vazaifi ifa için hidmetine elzem addedeceği zabitan ve madun memurin tayin edecektir.

Madde 52 — Komisyon kendi kazası dahilinde seyr-i sefaine müteallik bilcümle mevadda 37 inci maddede tasrih edilen bilcümle sefain hakkında tamamen müsavi surette muamele edilecektir.

Madde 53 — 47 inci madde ahkâmı mahfuz kalmak üzere komisyonun daire-i kazası dahilinde sefainden veya bu sefain hamulelerinden gerek Hükûmet-i Osmaniye tarafından doğrudan doğruya ve gerek beynelmilel müessesat veya hususî şirketler taraflarından istifa edilmekte bulunan rüsum veya tekâlif-i saire müstenidünileyhi olan ve elyevm mevcut bulunan hukuk, komisyonuna devrolunacaktır. Komisyon bu rüsum ve sefain-i saireyi inşaât masarifine ve seyr-i sefaine edilen hizmete tekabül etmek ve komisyonun masarif-i umumiye-i idarisile bu fasla mülhak zeylin üçüncü fıkrasında musarrah maaşata kifayet eylemek için mutedil bir tarife tayin edecektir.

Komisyon münhasıran berveçh-i bâlâ makasıdı temin etmek üzere evvel beevvel Cemiyet-i Akvamın inzimam-ı muvafakatiyle elyevm mevcut olan rüsum ve tekâliften başka rüsum ve tekâlif vaz ve bunların mikdarını tayin edebilecektir.

Madde 54 — Bilcümle sefainden komisyon tarafından tarhedilen kâffe-i rüsum ve tekâlif hiç bir fark gözetilmeksizin ve bir müsavat-ı tamme esası üzerine menşe, mevrid ve hareket limanları, sancakları veya sahiplerinin tabiiyet ve san'atı ne olur ise olsun istifa edilecektir.

İşbu ahkâm komisyonun bu fasılda tasrih edilen rüsumu tayin etmek hakkına halel iras etmez.

Madde 55 — Osmanlı Hükûmetiyle Yunan hükûmeti, her biri kendine müteallik hususatta komisyonun kendisine tevdi olunan vazaifi müfit bir surette ifa edebilmesi için lüzum göreceği bilcümle arazi ve mebaniyi iştira eylemesini teshil etmeği taahhüt eder.

Madde 56 — 39 uncu maddede tasrih edilen sulardan transit suretile murur edecek olan sefain-i harbiye bilcümle hususatta

seyr-i sefain kavaidile icabat-ı sıhiyeye riayeti teminen komisyon tarafından isdar olunan nizamata tevfiki hareket eyleyeceklerdir.

Madde 57 —

I. Muhariplerin süfün-i harbiyesi boğazlardan murur etmek ve yanaşabilecekleri en yakın bir limana vasıl olmak için ancak elzem ve zarurî olan mikdarda erzak tedarik edebilirler. Sefain-i mezkûre komisyonun murakabesine tabi sularda erzakını veya malzeme-i harbiyesini, teslihatını ikmal ve tezyit ve mürettebatlarını ikmal edemezler. Bu sefaince yalnız seyr ve sefere salih bir hale getirilebilecek elzem ve zarurî olan tamirat icra edilebilir ve sefain hiç bir veçhile kıymet-i harbiyelerini arttıramazlar. İcap eden tamiratın neden ibaret olduğu komisyon tarafından tayin edilecek ve bu tamirat müddet-i kalile-i mümkine zarfında icra olunacaktır.

II. Muhariplere ait sefain-i harbiyenin komisyonun murakabesine tabi bulunan sulardan transit suretile mururu en kısa bir müddet zarfında icra edilecek ve icabat-ı hizmetten tevellüt edebilecek tevekkuftan maada teahhür vukubulmayacaktır.

III. Sefain-i harbiyenin tevakkufu kaza vukuu müstesna olmak üzere komisyonun murakabesine tabi bulunan limanlarda yirmi dört saatı tecavüz etmeyecektir. Sefain-i mezkûre bu gibi ahvalde en kısa bir zamanda hareket mecbur bulunacaklardır. Muharip bir sefine-i harbiyenin komisyonun murakabesine tabi sulardan hurucile diğer muhasım tarafa ait bir geminin hareketi sırasında asgarî olarak daima yirmi dört saatlik bir müddet mürur edecektir.

IV. Vakt-ı harpte komisyonun murakabesine tabi bulunan sulara müteallik ve bilhassa hükûmet-i Osmaniye düşmanlarına mahsus mühimmat-ı harbiye ve kaçak eşyanın mürururuna veya mezkûr sularda arzak tedarikine veya tamirata mütedair bilcümle nizamat Cemiyet-i Akvam tarafından tayin edilecektir.

Madde 58 — Muhariplere ait ganaim her veçhile muhariplerin sefain-i harbiyeleri hakkında tatbik edilen şeraite tabi bulunacaktır.

Madde 59 — hiç bir muharip komisyonun murakabesine tabi bulunan sularda kuva-yı askeriye, mühimmat ve malzeme-i harbiye irkâp veya ihraç edemez. Şu kadar ki mürura mâni bir kaza

vukuu müstesna olup bu takdirde transit muamelesinin ikmaline sürat-i mümküne ile devam olunacaktır.

Madde 60 — 57, 58, 59 uncu maddeler ahkâmından hiçbiri Cemiyet-i Akvam tarafından müttahaz bir karara tevfikan hareket eden bir veya bir kaç muhasımın harekâtını tahdit edecek mahiyette tefsir olunamayacaktır.

Madde 61 — Bu faslın ahkâmiyle İstanbul ve Haydarpaşa'ya dair olan 335 ilâ 344 üncü maddelerde onbirinci kısım (limanlar turuk-i nehriye ve hadidiye) münderiç ahkâmın tefsir ve tatbiki hakkında devletler arasında zuhur edecek bilcümle ihtilâfat komisyona havale olunacaktır. Komisyonun kararı bir devlet tarafından kabul edilmediği takdirde mesele alâkadar olan herhangi bir devletin talebi üzerine Cemiyet-i Akvam tarafından tayin edilen şekilde hal olunacak ve o zamana kadar komisyonun kararı mevki-i tatbik ve icraya vaz olunacaktır.

Zeyil

— 1 —

Boğazlar komisyonunun riyaseti iki reye sahip komisyon âzası tarafından iki sene müddetle ve sıra ile ifa edilecektir. Komisyon mukarreratını ekseriyet-i ârâ ile ittihaz edecek ve reisin reyi haiz-i tefevvuk olacaktır.

Her gûna istinkâf, münakaşa edilen teklife muhalif rey gibi telâkki olunacaktır. Komiserlerden her biri isbat-ı vücut edemeyeceği zaman kendisini bir murahhasla temsil ettirmek hakkına maliktir.

— 2 —

Komisyon âzasının maaşı kendilerini tayin eden hükûmet tarafından tesviye edilecek ve bu maaş, komisyonda temsil edilen hükûmetler tarafından müttefikan kabul olunup vakit vakit tekrar gözden geçirilecek olan erkam nazar-ı itibare alınmak suretiyle bir tarz-ı adlilânade tayin edilecektir.

— 3 —

48 inci maddede musarrah polis zabitanı maaşı ile 51 inci madde mucibince tayin edilecek olan sair zabitan veya memurinin ve yine mezkûr 48 inci maddede zikir edilen mahallî polis efradının maaşatı seyr-i sefaine mevzu rüsum ve tekâliften tahassül edecek mebaliğden tesviye olunacaktır.

Komisyon kendisinin tayin edeceği zabitan ve memurininin şerait-i istihdamına müteallik nizamnameleri ihzar edecektir.

— 4 —

Komisyon işbu fasıl ve zeyl ahkâmına tevfikan vazaifini ifa edebilmek için ihtiyaç görülecek sefinelere malik olacaktır.

— 5 —

Komisyon işbu fasıl ve zeyl ahkâmının kendisine tahmil ettiği bilcümle vazaifi tayin edilen hudut dahilinde ifa edebilmek için lâzım gelen nizamnameleri ihzar ve neşir ve tatbik etmek salâhiyetini haiz olacaktır. Bu salâhiyet elyevm mevcut olan nizamnameleri icabı takdirinde tadil veya ilga etmek hakkını şamil bulunacaktır.

— 6 —

Komisyon taht-ı murakabesine vaz edilen bilcümle hasılat ve bilcümle masarifin hesabatı ne suretle tutulacağına ve bu hesabatın suret-i tetkikine ve bu bapta malûmat-ı mükemmele ve sahihayı havi senelik bir rapor neşrine dair nizamat ihzar edecektir.

Üçüncü Kısım

Kürdistan

Madde 62 — Fırat'ın şarkında, müstakbelde tayin edilecek olan Ermenistan hudud-ı cenubiyesinin cenubunda ve 27 inci maddenin ikinci kısmının ikinci ve üçüncü fıkralarının tasvirine tevfikan taayyün ve Türkiye'yi Suriye ve Elcezire'den tefrik eden hat-tı hududun şimalinde kâin kürt unsurunun adeden faik bulunduğu havalinin muhtariyet-i mahalliyesi işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında İstanbul'da inikat edip İngiltere, Fransa ve İtalya devletlerinden her birinin bir murahhasından teşekkül edecek olan bir komisyon tarafından ihzar edilecektir. Bazı mesail hakkında ittihad-ı tam hasıl olmadığı takdirde bu mesail komisyon âzası taraflarından mensup oldukları hükûmetlere havale olunacaktır. Bu plân Süryani-Gildaniler ile havali-i mezkûre içerilerinde bulunan sair ırkî veya dinî ekaliyetlerin himayesine dair taahhüdat-ı katiyeyi şamil bulunacak ve bu maksadla İngiltere, Fransız, İtalyan, İran ve Kürt mümessillerinden müteşekkil bir komisyon mahallerinde

icra-yı tetkikat ederek işbu muahede mucibince Türkiye'yi İran'-dan ayıran hudut hattında icap ederse ne gibi tashihat icrası lâzım geldiğini taht-ı karara alacaktır.

Madde 63 — Hükûmet-i Osmaniye 62 inci maddede mevzu-i bahis komisyonlardan birinin veya diğerinin kararlarını ve kendisine iblâğ edildiği günden itibaren üç ay zarfında icra edeceğini şimdiden taahhüt eyler.

Madde 64 — İşbu muahedenin mevki-i meriyete vazından bir sene sonra 62 inci maddede zikredilen havalideki kürtler, bu havali kürtlerinin ekseriyeti Türkiye'den ayrılarak müstakil olmak arzu ettiğini ispat ederek Cemiyet-i Akvam Meclisine müracaat ederler ve Meclis de ahali-i mezkûreyi bu istiklâle lâyık görür ve onlara istiklâl bahşetmesini Türkiye'ye tavsiye eyler ise Türkiye işbu tavsiyeye muvafakat ve bu havali üzerindeki bilcümle hukukundan feragat etmeği şimdiden taahhüt eder.

Bu feragatın teferruatı başlıca müttefik hükûmetlerle Türkiye arasında akdedilecek bir mukavelename-i mahsus ile tesbit edilecektir.

Bu feragat vukua gelmiş veya vukua gelecek olursa Kürdistan'ın şimdiye kadar Musul vilâyetinde kalmış olan kısmında mütemekkin kürtlerin bu müstakil Kürt devletine ihtiyarî iltihaklarına karşı müttefik hükûmetler tarafından hiç bir itiraz dermeyen edilmeyecektir.

Dördüncü Kısım

İzmir

Madde 65 — İzmir şehri ile 56 ncı maddede mezkûr olup şehr-i mezkûre muttasıl bulunan arazi 83 üncü maddeye tevfikan vaziyet-i katiyeleri taayyün edinceye kadar bu fasılda mezkûr ahkâma tabi bulunacaklardır.

Madde 66 — İzmir şehrine muttasıl arazinin hudud-ı coğrafisi berveçh-i âtidir:

(Merbut harita numara 1) Iskalanova (Kuşada'sı)nın beş kilometre şimalinde Adalar Denizi'ne munsab olan nehrin munsab noktasından itibaren şarka, nehrin menbaına doğru nehir mecrasını takip ederek badehu cenub-i şarkiye doğru,

Bu nehrin cenup kolunun mecrasını takip ederek,

Oradan itibaren cenub-i şarkiye doğru Gümüş dağının tepesinin münteha-yı garbine kadar bir hat arazi üzerinde Çınarkale'nin garbinde ve Akçaova'nın şarkından geçmek üzere tahdit edilecektir,

Oradan itibaren şimal-i şarkiye doğru,

Bir hat mümkün mertebe hat-tı bâlâyı takip ederek,

Badehu şimale teveccüh ederek Ayasuluğ-Değirmencik şimendifer hattı üzerinden Balatcık istasyonundan takriben bir kilometre garbinde intihap olunacak bir noktaya kadar :

Bir hat arazi üzerinde Söke-Balatcık şimendifer hattını Türk arazisinde bırakacak veçhile tahdit olunacaktır,

Oradan şimale doğru İzmir sancağının cenup hududu üzerinde tayin olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

Bir hat arazi üzerinde tesbit edilecek;

Oradan Ödemişin takriben onbeş kilometre şimal-i şarkisindeki Bozdağ civarında tayin olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

İzmir sancağının cenup ve şark hududu;

Oradan şimale doğru gidilerek Manisa-Alaşehir şimendifer hattı üzerinde ve Salihli'nin takriben sekiz kilometre garbinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecek;

Bir hat arazi üzerinde tesbit edilecek;

Oradan Gerenez Dağı'na kadar şimale doğru gidilecek :

Bir hat arazi üzerinde Mermer Göl'ün şarkından Kemer garbinden, Akçealan'ın takriben cenubunda Kumçayı geçerek ve oradan Kavakalan garbinde hat-tı taksim-i miyahı takip eyleyecektir;

Oradan şimal-i garbiye doğru Kırkağaç ve Akhisar kazaları hudutları üstünde takriben 16 kilometre Kırkağacın şarkında ve 20 kilometre Akhisar şimalinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

Arazi üzerinde tayin olunacak bir hat;

Oradan hudut garbe doğru giderek Soma kazası hududile telâki edecektir;

Kırkağaç kazasının cenub hududu;

Oradan garbe doğru İzmir sancağının hududu ile telâki edecektir;

Soma kazası cenup hududu;

Oradan şimale doğru İzmir vilâyeti hududile telâki edecektir:

İzmir sancağının şimal-i şarki hududu;

Oradan itibaren garbe doğru Çarpacık tepe civarında intihap olunacak bir noktaya dahil olacak;

İzmir vilâyetinin şimal hududu;

Oradan şimale doğru giderek Köylice'nin takriben 4 kilometre cenub-ı garbisinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecektir:

Hat arazi üzerinde tesbit edilecektir;

Oradan itibaren garbe doğru giderek Kapdahlina ve Kemer iskele arasında tayin olunacak bir noktaya vasıl olacaktır :

Bu hat arazi üzerinde Kemer ve Kemer iskele ile bu iki mevkii birbirine rapteden hattın cenubundan geçmek üzere intihap olunacaktır.

Madde 67 — Atmış altıncı maddede tasrih edilen arazinin hududunu tayin etmek üzere işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ını müteakip on beş gün zarfında bir komisyon teşkil edicecektir. İşbu komisyon İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetleri tarafından tayin edilecek üç ve Yunanistan hükûmeti ile hükûmet-i Osmaniye taraflarından tayin edilecek birer azadan mürekkep olacaktır.

Madde 68 — İşbu kısımda münderiç ahkâm ile mukayyet olmak üzere İzmir şehri ve atmış altıncı maddede musarrah arazi işbu muahedenin tatbikile Türkiye'den fek edilen araziden madut olacaktır.

Madde 69 — İzmir şehri ile altmış altıncı maddede musarrah arazi hakimiyet-i Osmaniye altında kalacaktır. Maamafih Türkiye İzmir şehri ile arazi-i mezkûre üzerindeki hukuk-ı hâkimiyetinin icrasını Yunan hükûmetine devredecektir. Bu hâkimiyete alâmet olmak üzere Osmanlı sancağı daimî surette şehrin haricî bir istihkâmı üzerine keşide edilecektir. Bu istihkâm başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin edilecektir.

Madde 70 — Yunanistan hükûmeti İzmir şehrile altmış altıncı maddede musarrah arazinin idaresinden mes'ul olacak ve bu idareyi suret-i mahsusada bir heyet-i memurin marifetile icra edecektir.

Madde 71 — Yunanistan hükûmet-i İzmir şehrile altmış altıncı maddede musarrah arazi dahilinde asayiş ve emniyet-i umumiyenin muhafazası için lâzım gelen kuva-yı askeriyeyi bulundurmak hakkını haiz olacaktır.

Madde 72 — Irk, lisan veyahut din itibariyle ekaliyetler dahi dahil olmak üzere bilcümle aksam-ı ahalinin temsil-i nisbî esası dairesinde temsilini temine salih bir usul-i intihap ile mahallî bir parlemento tesis edilecektir. Yunanistan hükûmeti işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren altı ay zarfında bâlâda zikredilen şeraite muvafık olmak üzere Cemiyet-i Akvam Meclisine bir usul-i intihap projesi takdimine mecbur olacak ve işbu proje ancak mezkûr Meclis tarafından ekseriyet-i ârâ ile tasvip edildikten sonra mevki-i icraya vaz edilebilecektir.

Yunanistan hükûmeti memurin-i Osmaniye tarafından tard ve tebid edilmiş olan sekenenin avdeti için lâzımgelen müddet zarfında intihabatı tehir edebilecek ve maamafih bu müddet işbu muahedenin mevki-i icraya vazından itibaren bir seneyi tecavüz edemeyecektir.

Madde 73 — Yunanistan idaresi ile mahalli parlamento arasındaki münasebat mezkûr idare tarafından vazolunan kanun-ı esasî usul ve kavaidine tevfikan tanzim edilecektir.

Madde 74 — 83 üncü maddede musarrah kanunun suret-i katiyede takarrürüne kadar İzmir şehrinde ve altmış altıncı maddede musarrah arazi dahilinde mecburî bir gûna hizmet-i askeriye tatbik ve icra edilmeyecektir.

Madde 75 — Irk ve lisan ve din itibarile ekaliyetlerin himayesine ve ticaret ve transitin serbestisine müteallik olup seksen altıncı maddede musarrah olan hususî muahedede münderiç ahkâm İzmir şehrile atmış altıncı maddede musarrah araziye dahi tatbik edilecektir.

Madde 76 — Yunanistan hükûmeti altmış altıncı maddede musarrah hudut üzerinde bir gümrük hattı tesis edebilecek ve İzmir şehrile mezkûr maddede zikredilen araziyi Yunanistan'ın gümrük usulüna tabi tutabilecektir.

Madde 77 — Yunanistan hükûmeti mevcut Türk akçesinin kıymetini tenzil edebilecek hiç bir gûna tedabir ittihaz etmemeği taahhüt eder. İşbu akçe seksen üçüncü maddede münderiç ka-

nunun suret-i katiyede (statut définitif) takarrürüne kadar mahiyet-i kanuniyesini muhafaza edecektir.

Madde 78 — Menfaat-ı beynelmileliyeyi haiz limanlar ile serbest limanlar usulüne ve transite müteallik olan on birinci kısmın (limanlar, turuk-ı miyahiye ve hadidiye) ahkâmı İzmir şehrile altmış altıncı maddede musarrah araziye tatbik edilecektir.

Madde 79 — Tâbiiyet nokta-i nazarından tebea-i Osmaniyeden bulunan ve işbu muahedenamenin ahkâmı mucibince başka hiç bir tâbiiyet iddiasında bulunamayacak olan İzmir şehri ve altmış altıncı maddede musarrah arazi sekenesi hakkında her hususta Yunan tebeası misillû muamele olunacak ve bunların hariçte himayeleri Yunan sefaret ve şehbenderleri tarafından temin edilecektir.

Madde 80 — Sekizinci kısmın 241 inci maddesi ahkâmı (umur-ı maliyeye müteallik) İzmir şehrile altmış altıncı maddede musarrah araziye tatbik edilecektir.

Dokuzuncu kısmın (iktisadî maddeler) 293 üncü maddesi hükümleri adı geçen İzmir şehrine ve adı geçen araziye tatbik edilmiyecektir [1].

Madde 81 — 80 üçüncü maddede münderiç kanunun suret-i katiyede tekarrürüne kadar Osmanlı Düyun-ı Umumiye İdaresine ait olup Foça'da bulunan memlehaların işletilmesi hukuku bilcümle âlât ve edevat, makina ve berrî ve bahrî vasait-i nakliye dahil olduğu halde hiç bir suretle tadil veya müdahaleye maruz kalmayacaktır. Bu müddet zarfında mezkûr memlehalardan istihsal edilen tuzun imali, harice sevki veyahut nakli için bir gûna rüsum ve tekâlif vazedilmeyecektir. Yunanistan idaresi İzmir ile altmış altıncı maddede musarrah arazide tuz istihlâkini tanzim etmek ve resme tabi tutmak hakkını haiz olacaktır.

Fıkra-i anifede tayin edilen müddetin hitamında Yunanistan hükûmeti bâlâdaki ahkâmın adili iktiza ettiği mütalâasında bulunursa Foça memlehaları imtiyazattan madut olarak bunlar hakkında dokuzuncu kısmın (mevad-dı iktisadiye) 312 inci maddesinde musarrah teminat, işbu muahedenin 8 nci kısmının

[1] Bu sonuncu fıkra türkçe metinlerde unutulmuştur. Fransızca metinden tercüme edılerek alınmıştır.

(mevad-dı maliye) 246 ıncı maddesinde musarrah ahkâm ihlâl edilmemek şartiyle tatbik edilecektir.

Madde 82 — İşbu muahedename ile hal ve tesviye edilmeyen ve bu faslın mevki-i icraya vaz'ından tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara akdedilecek mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Madde 83 — İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren beş sene müddet mürurunda yetmiş ikinci maddede musarrah mahallî parlemento ekseriyet-i ârâya müstenit bir karar ile İzmir şehrile atmış altıncı maddede musarrah arazinin suret-i kat'iyede Yunanistan kırallığına ilhakını Cemiyet-i Akvam Meclisinden talep edebilecektir. Meclis tayin edeceği şerait dairesinde evvel emirde ârâ-yı ahaliye müracaat edilmesini talep edebilecektir. Keyfiyet-i ilhak fıkra-i ânifenin tatbik ve icrası dolayısile Türkiye'nin altmış dokuzuncu maddede musarrah hak-kı hâkimiyetine hitam verecektir. Türkiye bu takdirde İzmir şehrile ve altmış altıncı maddede musarrah arazi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat ettiğini şimdiden beyan eyler.

Beşinci Kısım
Yunanistan

Madde 84 — 27 teşrinisani 1919 tarihinde Nöyi-sür-Sen (Neuilly-sur-Seine) de mumzi muahede mucibince Bulgaristan'a tahsis edilmiş olan hudut mahfuz kalmak üzere Türkiye eski Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa kıtasında ve işbu muahedename ile muayyen hudud-ı Osmaniyenin ötesinde vaki arazisi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat eder.

Marmara adaları fıkra-i ânifede musarrah Osmanlı hâkimiyetinin feragatı keyfiyetine dahil değildir. Bundan maada Türkiye İmroz ve Bozca ada (Tenedos) cezireleri üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat eyler. Yunanistan'ın Bahr-i Sefid-i şarki adaları ve ezcümle Limni, Samotras, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adaları üzerindeki hâkimiyetine dair Londra Süfera Konferansı tarafından 17-30 mayıs 1913 tarihli Londra Muahedenamesinin beşinci madde-

sinin ve 1-14 teşrinisani 1913 tarihli Atina Muahedenamesinin on beşinci maddesinin icrası zımnında ittihaz ve 13 şubat 1914 tarihinde Yunanistan hükûmetine tebliğ edilmiş olan karar işbu muhadenin İtalya hâkimiyeti altına vazedilmiş olan 122 inci maddede musarrah adalar ile Asya sahilinden üç mil mesafeden beride bulunan adalar hakkındaki ahkâmını ihlâl etmemek şartiyle teyit edilmiştir (1 numaralı haritaya müracaat).

Mamafih işbu muahedename mucibince Yunanistan hâkimiyeti altına vazedilmiş olan 178 inci maddede münderiç boğazlar ve adalar mıntakası kısmında Yunanistan işbu muahedename hilâfına ahkâm mevcut olmadıkça Boğazların serbestisini temin zımnında Marmara adaları da dahil olmak üzere mezkûr mıntakanın Osmanlı hâkimiyetinde kalan kısmında işbu muahedename mucibince Türkiye'ye tahmil edilen bilcümle taahhüdatı kabul ve bunları riayet etmeği taahhüt eyler.

Madde 85 — 27 inci maddenin birinci kısmında iki rakkamlı fıkrasında musarrah hat-tı hududu arazi üzerinde tayin etmek üzere işbu muahedenamenin mevki-i icraya vazından itibaren onbeş gün zarfında bir komisyon teşkil edilecektir. Bu komisyon Düvel-i Müttefika-i Muazzama tarafından tayin edilecek dört âza ile Yunanistan ve Türkiye taraflarından tayin edilecek birer âzadan mürekkep olacaktır.

Madde 86 — Yunanistan başlıca Edirne hakkında Yunanistan'ın ırk, lisan ve din itibarile ahalinin ekseriyeti haricinde kalan sekenenin himaye-i menafi-i zımnında lüzum görülecek ahkâmı bunların hususî bir muahedeye dercine muvafakat etmek suretile kabul eder.

Yunanistan kezalik hususî bir muahedenameye transitin serbesti-i icrasını temine ve milel-i sairenin ticareti için muhik bir usul tesisine müteallik ahkâm dercine muvafakat eder.

Madde 87 — Yunanistan hükûmetinin taht-ı hâkimiyetine vazedilen arazi itibarile deruhte edeceği Türkiye'ye ait taahhüdat-ı maliyenin nisbet ve nevi sekizinci kısmın (ahkâm-ı maliye) 241 ve 244 üncü maddelerine tevfikan tayin edilecektir. İşbu muhadename ile hal ve tesviye edilmeyen mevzu-ı bahis arazinin intikalinden tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara diğer mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Altıncı Kısım

Ermenistan

Madde 88 — Türkiye Ermenistan'ı düvel-i müttefika misillû hür ve müstakil bir devlet olarak tanıdığını beyan eder.

Madde 89 — Devlet-i Osamniye ile Ermenistan ve diğer düvel-i müteakide Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis vilâyetlerrinde Türkiye ile Ermenistan arasındaki hududun tayini Cemahir-i Müttehide-i Amerika Reisicumhurunun hakemliğine havale ve bunun vereceği kararı ve Ermenistan'ın mahreci bahrisine ve mezkûr hududa mücavir Osmanlı arazisi üzerinde tertibat-ı askeriyenin ilgasına (demilitarizasyon) müteallik olmak üzere tayin edeceği bilcümle ahkâmını kabul etmeği kararlaştırmışlardır.

Madde 90 — 89 uncu madde mucibince tayin edilecek hudud mezkûr vilâyetlerin kısmen veya tamamen Ermenistan'a terkini müstelzim bulunduğu takdirde Devlet-i Osmaniye mezkûr karar tarihinden itibaren terk edilen arazi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından feragat ettiğini şimdiden beyan eder. İşbu muahedenin Türkiye'den fek edilen araziye tatbik edilecek olan ahkâmı o andan itibaren mazkûr araziye dahi tatbik edilecektir. Ermenistan'ın, taht-ı hâkimiyetine vazedilen arazi itibarile deruhde edeceği Devlet-i Osmaniye'ye ait taahhüdat-ı maliyenin veyahut iddia edebileceği hukukun nisbet ve nevi işbu muahedenin sekizinci kısmının (mevad-dı maliye) 241 ve 244 üncü maddelerine tevfikan tayin edilecektir.

İşbu muahede ile hal ve tesviye edilmemiş bulunan ve mezkûr arazinin intikalinden tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara diğer mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Madde 91 — 89 uncu maddede musarrah arazinin bir kısmı Ermenistan'a intikal ettiği takdirde Devlet-i Osmaniye ile Ermenistan arasında mezkûr maddede münderiç karara müsteniden tayin edilecek olan hudud-ı arazi üzerinde tatbik etmek üzere mezkûr kararın ittihazından onbeş gün sonra suret-i teşekkülü bilâhara tayin edilecek olan bir tahdid-i hudut komisyonu teşkil edilecektir.

Madde 92 — Ermenistan'ın Azerbaycan ve Gürcistan ile olan hududu alâkadar devletler tarafından bilitilâf tayin edile-

cektir. 89 uncu maddede musarrah karar ittihaz edildikten sonra alâkadar devletler bilitilâf hudutlarını tayine muvaffak olamadıkları herhangi bir halde işbu hudut düvel-i muazzama-i müttefika tarafından tayin edilecek ve bunun arazi üzerinde tatbikinin icrası kendilerine ait bulunacaktır.

Madde 93 — Ermenistan hükûmeti Ermenistan'da ırk, lisan ve din itibarile ahalisinin ekseriyeti haricinde bulunan sekenenin menafiini himaye için başlıca düvel-i müttefikanın lüzum görecekleri ahkâmı ve düvel-i mezkûre ile akdedilecek bir muahedeye işbu ahkâmın dercine muvafakat etmek suretile kabul eder.

Ermenistan başlıca düvel-i müttefika ile akdedilecek bir muahedenameye transitin serbesti-i icrasını temine ve milel-i sairenin ticareti için muhik bir usul tesisine müteallik olmak üzere düvel-i mezkûrenin lüzum görecekleri ahkâmın dercine dahi muvafakat eder.

Yedinci Kısım

Suriye, Elzecire, Filistin

Madde 94 — Düvel-i müteakide kendilerini yalnız başına idareye muktedir oluncaya kadar bir mandaterin vesaya ve muzahereti emr-i idarelerince rehber ittihaz edilmek şartile birinci kısmın 22 maddesinin ve dördüncü fıkrasına tevfikan (Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi) Suriye ve Elcezire'nin muvakkaten müstakil devlet olarak tanınmaları hususunda müttehittirler.

İşbu muahedenin mevki-i icraya vazından itibaren onbeş gün zarında 27 inci maddenin ikinci kısmının iki, üç rakkamlı fıkralarında musarrah hat-tı hududun arazi üzerinde tayini zımnında bir komisyon teşkil edilecektir. İşbu komisyon Fransa, İngiltere, İtalya tarafından tayin edilecek üç âza ile Devlet-i Osmaniye tarafından tayin olunacak bir âzadan mürekkep olacaktır. Bu komisyona icabına göre Suriye hududu için bir Suriye mümessili ve Elcezire hududu için bir Elcezire mümessili iştirak edecektir.

Mezkûr devletlerin diğer hudutları mandaterin intihabı gibi başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin edilecektir.

Madde 95 — Düvel-i müteakide 22 inci madde ahkâmını Filistin idaresinin başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin

edilecek hudut dahilinde yine başlıca devletler tarafından intihap edilecek bir mandatere tevdii hususunda müttehittirler. Mandater kavm-i yahud için Filistin'de millî bir yurt tesisi hakkında İngiltere hükûmeti tarafından evvelce 2 teşrinisani 1917 tarihinde vukubulup diğer düvel-i müttefika tarafından kabul edilmiş olan beyannamenin mevki-i icraya vaz'ından mes'ul olacaktır. Şurası mukarrerdir ki Filistin'de museviyetin gayri cemaâtların hukuk-ı medeniye ve diniyelerini ve ne de memâlik-i sairedeki musevilerin müstefit oldukları hukuk ve vaziyet-i siyasiyelerini ihlâl edebilecek hiç bir şey yapılmayacaktır.

Mandater olacak devlet edyan-ı muhtelifeye mensup cemaâta müteallik herhangi meseleyi tetkik etmek ve bu bapta bir nizamname kaleme almak için müddet-i kalile-i mümküne zarfında hususî bir komisyon teşkil etmeği taahhüt eyler. İşbu komisyonun suret-i teşekkülünde mevzu-ı bahsolan menafi-i diniye nazarı dikkate alınacaktır. Komisyon reisi Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından tayin edilecektir.

Madde 96 — Bâlâda zikrolunan araziye müteallik mandalar başlıca düvel-i muazzama tarafından kararlaştırılacak ve bera-yı tasdik Cemiyet-i Akvam Meclisine tevdi kılınacaktır.

Madde 97 — Türkiye bu fasılda musarrah mesail hakkında ittihaz edilecek bilcümle kararları 132 inci madde ahkâmına tevfikan kabul etmeği şimdiden taahhüt eyler.

Sekizinci Kısım

Hicaz

Madde 98 — Türkiye düvel-i müttefika misillû Hicaz'ı hür ve müstakil bir devlet olmak üzere tanıdığını beyan eder. Ve işbu muahedename ile tesbit edildiği veçhile Türkiye'nin hududu haricinde bulunan ve muahharan tayin olunacak hudut dahilinde bulunacak olan sabık Osmanlı İmparatorluğu arazisi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından hükûmet-i mezkûre lehine olarak feragat ettiğini beyan eder.

Madde 99 — Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere şehirlerile makamat-ı mübareke kâffe-i memâlikte sakin bilcümle müslümanların tasdik ettikleri mahiyet-i mukaddesesi hasebile Hicaz sultanı hazretleri ifa-yı fariza-i haç arzusile veya diğer

herhangi bir maksad-ı dinî ile Hicaz'a gitmek isteyen kâffe-i memalikte müslümanların serbestçe azimet ve avdet etmelerini teshil eylemeği ahkâm-ı Kuraniyeye tevfikan bilcümle memâlikin müslümanları tarafından buralarda tesis edilmiş veya edilecek olan müessesat-ı mevkufeye riayet etmeği ve ettirmeği taahhüt eyler.

Madde 100 — Hicaz sultanı hazretleri düvel-i müttefika veya eski Osmanlı İmparatorluğu arazisi üzerinde teşekkül eden devletlerden birinin ve Cemiyet-i Akvam âzasından bulunan devletlerin sefainini, emtia-i ticariyesini ve tebeasından bulunan eşhas hakkında ticaret nokta-i nazarından Hicaz arazisi üzerinde müsavat-ı tammeye müsteniden muamele edilmesini temin etmeği taahhüt eyler.

Dokuzuncu Kısım

Mısır, Sudan ve Kırbıs

1 — Mısır

Madde 101 — Türkiye Mısır'da ve Mısır üzerindeki bütün hukuk ve tasarrufatından feragat eder. Bu feragat 5 teşrinisani 1914 tarihinden itibaren muteber olacaktır. Türkiye düvel-i müttefika tarafından müttahaz esasa tevfikan İngiltere'nin 18 kânunuevvel 1914'de Mısır üzerinde ilân ettiği himayeyi tasdik eylediğini beyan eder.

Madde 102 — 18 kânunuevvel 1914 tarihinde Mısır'da mütemekkin bulunan ve mezkûr tarihte muvakkat bir müddet için Mısır'a terk etmiş ve o tarihtenberi oraya avdet etmemiş olan Osmanlı tebaası Mısır tabiyetini bihakkın iktisap ve Osmanlı tabiyetini kaybedeceklerdir. Avdet etmemiş olanlar müstesna olmak üzere Mısır hükûmetinin müsaade-i mahsusasını istihsal etmeden Mısır tabiyetini iktisap edemezler.

Madde 103 — 18 kânunuevvel 1914 tarihinden sonra Mısır'da yerleşmiş olup işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde orada mütemekkin bulunan Osmanlı tebeası hak-kı hiyara dair 105 inci maddede mezkûr şerait dairesinde Mısır tabiyetine iddia-yı istihkâk edebileceklerdir. Maamafih işbu iddia-yı istihkak şahsa ait hususatta memurin-i müteallikası tarafından reddedilebilecektir.

Madde 104 — İşbu muahedenameye müteallik bilcümle mesailde Mısır ile Mısır tebaası ve emval ve sefaini 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren tamamile düvel-i müttefika ile tebaası ve emval ve sefain-i misillû aynı muameleye mazhar olacaktır. İşbu muahedename mucibince Osmanlı hâkimiyetinde kalan veya Türkiye'den fek edilen arazi hakkındaki ahkâm Mısır'a kabil-i tatbik değildir.

Madde 105 — On sekiz yaşını mütecaviz olup 102 nci madde mucibince Mısır tabiyetini iktisap etmiş olan eşhas, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene zarfında Osmanlı tabiiyetini ihtiyar etmek hakkına malik olacaklardır. Eşhas-ı mezkûre ile 103 üncü madde mucibince Mısır tabiiyetini talebe hakkı caiz olan eşhas Mısır ahalisinin ekseriyetini teşkil eden ırktan başkasına mensup oldukları takdirde Türkiye'den nefilerine arazi terk edilen hükûmattan birinin tabiiyetini aynı müddet zarfında ihtiyar etmek hakkına malik olacaklar ise de hak-kı hiyarını istimal eden şahıs ile o devletin ekseriyet-i ahalisinin aynı ırka mensup olması şarttır.

Zevcin ihtiyarı, zevcenin ihtiyarını ve ebeveynin ihtiyarı onsekiz yaşından dûn olan çocukların ihtiyarını istilzam eder. Bâlâda zikredilen hak-kı hiyarı istimal etmiş olan eşhas Mısır'da ikamette devama mezun bulunmadıkça ilk on iki ay zarfında, tabiiyetini ihtiyar ettiği hükûmetin memaliki dahiline nakl-i mekân etmeğe mecburdurlar. Eşhas-ı mezkûre Mısır'daki emval-i gayr-i menkulelerini muhafaza etmek ve emval-i menkulelerini her ne olursa olsun beraber götürmek hakkına malik olacaklar ve bundan dolayı bunlara huruç ve duhul için hiç bir resim tarh olunmayacaktır.

Madde 106 — Mısır hükûmeti Mısır'da Osmanlı tebeasının vaziyet-i hukukiyesini ve hangi şerait dahilinde Mısır'da yerleşebileceklerini tanzim etmekte tam bir serbesti-i harekete malik olacaktır.

Madde 107 — Mısır tebeası memâlik-i ecnebiyede İngiltere sefaret ve şehbenderhanelerinin himayesine mazhar olacaklardır.

Madde 108 — Türkiye'ye ithal olunan Mısır emtiası İngiliz emtiasına bahşedilen aynı muameleye mazhar olacaktır.

Madde 109 — Türkiye Süveyş kanalından serbesti-i murura dair 29 teşrinievvel 1888 tarihinde Dersaadet'te imza edilen mu-

kavelenamenin zat-ı hazret-i padişahiye bahşettiği salâhiyattan İngiltere lehine olarak feragat eder.

Madde 110 — Mısır'da Hükûmet-i Osmaniyeye ait olan bilcümle emval ve emlâk bilâbedel Mısır hükûmetine intikal edecektir.

Madde 111 — Mısır'da Mısır tabiiyetini iktisap etmeyen Osmanlı tebaasına ait bilcümle emval-i menkule veya emval-i gayr-i menkule işbu muahedenamenin dokuzuncu kısmının (mevad-dı iktisadiye) ahkâmına tevfikan muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 112 — Türkiye evvelce Mısır tarafından ita olunan vergi üzerindeki kâffe-i hukukundan feragat eder.

İngiltere Türkiye'yi Mısır vergisi karşılık gösterilerek akd etmiş olduğu istikrazlar hakkındaki her gûna taahhüdatından azade kılmağı taahhüt eder.

Bu istikrazlar şunlardır :

Teminatlı 1855 istikrazı;

Tahvil edilmiş 1854 ve 1871 istikrazları yerine kaim olan 1894 istikrazı;

Tahvil edilmiş 1877 istikrazı yerine kaim olan 1891 istikrazı.

Mısır Hidivlerinin mezkûr istikrazlarını mevki-i tedavüle ihraç etmeği deruhte etmiş olan müessesata muhtelif zamanlarda tediye eylemeği taahhüt etmiş oldukları mebaliğ vaktile yapıldığı ve mazide olduğu gibi 1894 ve 1891 istikrazlarının itfasına kadar bu istikrazların faiz ve amortismanına tahsis kılınacaktır. Mısır hükûmeti de teminatlı 1855 istikrazının tediye-i faizine mukaddema verilmekte olan aynı mebaliği tahsis etmeğe de devam edecektir.

1894, 1891, 1855 istikrazları itfa olunduğu zaman mukaddema Mısır tarafından Türkiye'ye verilen vergiden münbais Mısır hükûmetinin bilcümle taahhüdatı hitampezir olacaktır.

Muvakkat [1]

1855 istikrazı faizinin tesviyesi İngiltere ve Fransa hükûmetleri tarafından tekeffül edilmiş olmağla tarafeyn-i akideyn-i âliye İngiltere hükûmetinin bu faizlere müteallik bilcümle mebaliğ hakkında Fransa hükûmetine tazminat ita etmeği kabul ettiğini ve binaberin Fransa hükûmetini taht-ı tekeffülündeki her taahhütten âzâde kıldığını kaydederler.

Madde 112 (muvakkat) — İngiltere hükûmeti, Mısır hükûmeti tarafından mevki-i tedavüle ihraç edilmiş olan istikrazata ait tahvilât hamillerinin menafiini muhafaza için teminatlı düyunun taksit-i senevisi veyahut imtiyazlı düyunun veya düyun-ı muvahhidenin faizleri Mısır hükûmeti tarafından tesviye olunmadığı takdirde Mısır'da tevazün-i maliyi iade eylemek ve Mısır düyun-ı umumiyesi tahvilâtı hamillerinin menafiini tediye etmek üzere tedabir-i lâzımaya tevessül edeceğini beyan eyler.

Madde 113 (muvakkat) — Yüz on ikinci maddede İngiltere hükûmeti tarafından vukubulan beyanat üzerine Mısır düyun-ı umumiyesi hamillerinin muhafaza-i menafii için Mısır düyun-ı umumiyesi komisyonuna ihtiyaç kalmadığı cihetle tarafeyn-i akideyn-i âliye Hidiv hazretlerinin 28 teşrinisani 1904 tarihli emirnamelerinin Mısır hükûmetince lüzum görüleceği veçhile lağıv veya tadilini kabul ederler.

Madde 114 (muvakkat) — İngiltere hükûmeti Mısır idare-i siyasiyesinin tebeddülü üzerine 18 mart 1885 tarihinde Londra'da imza ve sene-i merkume temmuzunun yirmi beşi tarihinde tadil edilen mukavelenâme mucibince Mısır hükûmeti tarafından 1885 senesinde akdedilmiş olan dokuz milyon İngiliz liralık istikrazın faizlerile amortismanı hakkında Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Rusya ve Osmanlı hükûmetlerinin deruhte etmiş oldukları her gûna taahhüdattan hükûmat-ı mezkûreyi âzâde kılmağı kabul eder. İngiltere hükûmeti mezkûr istikrazlara tahsis edilen 315.000 İngiliz lirasına baliğ olan taksit-i senevinin muntazaman tediyesini tekeffül eylemek mecburiyetinde olduğunu tasdik eder.

2 — Sudan

Madde 113 — Tarafin-i akidin-i âliye Sudan'ın vaz'iyet-i hukukiye ve şekl-i idaresini muayyen olarak İngiltere ve Mısır hükûmetleri arasında 19 kânunusani 1889 tarihinde akd ve imza olunup Sevakin şehrine müteallik olarak 10 temmuz 1899 tarihinde imza edilen bir mukavele-i müzeyyele ile tadil edilmiş olan mukavelenameye kesb-i ittilâ ettiklerini ve onu resmen tasdik eylediklerini beyan ederler.

[1] Türkçe metinde "Muvvakkat" kaydı altında gösterilen bu hükümler fransızca, ingilizce ve italyanca olan asıl metinlerde yoktur. 110 uncu maddeden itibaren 120 inci maddeye kadar, madde numaraları da asıl metine uymamaktadır. Buraya "Muvakkat" hükümler aynen alınmış fakat madde numaraları fransızca metine göre düzeltilmiştir.

Madde 114 — Sudan tebeası memâlik-i ecnebiyede İngiltere sefaret ve şehbenderhanelerinin himayesine mazhar olacaktır.

3 — Kıbrıs

Madde 115 — Tarafin-i akidin-i âliye İngiltere hükûmeti tarafından 5 teşrinisani 1914 te ilân edilmiş olan Kıbrıs'ın ilhakını tasdik eylediklerini beyan ederler.

Madde 116 — Cezire-i mezkûre tarafından mukaddema zat-ı şahaneye tediye olunan vergi hakkı da dahil olmak üzere Türkiye Kıbrıs üzerindeki veya Kıbrıs'a müteallik bilcümle hukuk ve tasarrufatından feragat eder.

Madde 117 — Kıbrıs ceziresinde doğan veyahut mukim bulunan Osmanlı tebaası kavanin-i mahalliye ahkâm ve şeraitine tevfikan İngiliz tabiiyetini iktisap edecekler ve tabiiyet-i Osmaniyeyi terk eyleyeceklerdir.

Onuncu Kısım

Fas ve Tunus

Madde 118 — Türkiye Fransa'nın Fas üzerindeki himayesini tasdik ve bunun bilcümle netayicini kabul eder. İşbu tasdik keyfiyeti 30 mart 1912 tarihinden itibaren muteber olacaktır.

Madde 119 — Fas emtia-i ticariyesi Türkiye'ye hin-i ithalinde Fransız emtia-i ticariyesine yapılan aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 120 — Türkiye Fransa'nın Tunus üzerindeki himayesini tasdik ve bunun bilcümle netayicini kabul eder. Bu tasdik keyfiyeti 12 mayıs 1881 tarihinden itibaren muteber olacaktır.

Tunus emtia-i ticariyesi Türkiye'ye hin-i ithalinde Fransız emtia-i ticariyesine yapılan aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Onbirinci Kısım

Bingazi ve Adalar denizindeki
Cezayir

Madde 121 — Türkiye 12 teşninievvel 1912 tarihli Lozan muahedenamesi mucibince zat-ı şahanenin Bingazi'de muhafaza buyurdukları bilcümle hukuk ve imtiyazattan suret-i katiyede feragat eder.

Madde 122 — Türkiye elyevm İtalya'nın taht-ı işgalinde bulunan Cezayir-i Bahr-i Sefid adaları yani: Stampalya, Rodos, Herkit, Kerpe, Kaşot, Piskopis, İncirli, Kalimnos, Loryos, Patnos, Limpos, Sümbeki, İstanköy adaları ile bu adalara tabi cezayir-i sagire ve (Kastellorizon, Mis) ve Kosi adası üzerindeki kâffe-i hukuk ve tasarrufatından İtalya lehine olarak feragat eyler[1] (1 numaralı haritaya müracaat).

Onikinci Kısım

Tâbiiyet

Madde 123 — İşbu muhade mucibince Türkiye'den tefrik olunan arazide mütemekkin tebaa-i Osmaniye kavanin-i mahalliye şeraitine tevfikan ve bihakkın o arazinin kendisine intikal ettiği hükûmet tabiiyetini ihtaz edecektir.

Madde 124 — Onsekiz yaşını mütecaviz olup ta 123 üncü madde mucibince tabiiyet-i Osmaniyeden çıkacak bihakkın bir tabiiyet-i cedideyi iktisap eden eşhas işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene müddet zarfında tabiiyet-i Osmaniyeyi ihtiyar edebileceklerdir.

Madde 125 — On sekiz yaşını mütecaviz olup da işbu muahedeye tevfikan Türkiye'den tefrik edilen araziden birinde ve ırkan o arazinin ekseriyetinden farklı bulunan eşhas işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene müddet zarfında Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Yunanistan, Hicaz, Elcezire, Suriye, Bulgaristan veya Türkiye tabiiyetlerini ihtiyar edebileceklerdir. Şu kadar ki tercih ve ihtiyar olunan hükûmetteki ekseriyet-i nüfus hak-kı hiyarını istimal eden şahsın ırkına mensup olması meşruttur.

Madde 126 — 124 ve 125 inci maddeler ahkâmı mucibince hak-kı hiyarını istimal eden eşhas ilk on iki ay zarfında ikametgâhlarını hak-kı hiyarlarını lehine istimal etmiş oldukları devletin memalikine nakletmeğe mecbur olacaklardır. Bunlar hak-kı hiyarlarının istimalinden evvel ikametgâhlarının bulunduğu diğer

[1] Fransızca metinde adaların adları şu şekilde sıralanmıştır: Stampalia (Astropali), Rhodes (Rhodos), Calki (Kharki), Scarpanto, Casos (Casso), Pisco pis (Tilos), Misiros (Nisyros), Calimnos (Kalymnus), Leros, Patmos, Lipsos (Lihso), Simi (Symi), Cos (Kos), Costellorizzo.

devletin arazisinde mutasarrıf oldukları emval-i gayr-i menkuleyi muhafazada serbest olacaklar ve her nevi emval-i menkulelerini beraberlerinde götürebileceklerdir. Bundan dolayı kendilerine bir gûna ihracat ve ithalât resmi tahmil olunmayacaktır.

Madde 127 — Tarafin-i akidin-i âliye işbu muahedede veya Almanya, Avusturya, Bulgaristan veya Macaristan ile münakid muahedat-ı sulhiyede veya düvel-i müttefika veya anlardan birile Rusya arasında veya bizzat müttefik devletlerin yekdiğeri arasında akdolunup alakadarlara kendileri için kaabil-i iktisap olan bir tabiiyetin ihrazına müsaade bahşeden bir muahedede musarrah hak-kı hiyarın istimali hususunda bir gûna mevani ika etmemeği düvel-i müteakide taahhüt eylerler.

Hususile Türkiye, 125 inci maddede musarrah hak-kı hiyarı istimal arzusunda bulunan eşhasın ihtiyarî muhacer terini yed-i iktidarında bulunan kâffe-i vasait ile teshil eylemeği ve bu hususta Cemiyet-i Akvam tarafından emir olunabiliecek kâffe-i tedabiri icra eylemeği taahhüt eder.

Madde 128 — Türkiye, düvel-i müttefika veya düvel-i cedide kavanini mucibince ve düvel-i mezkûre salâhiyettar devairinin mukarreratına tevfikan gerek diğer bir tabiiyet ihraz etmek suretile ve gerek bir muahede hükmüne binaen tebaa-i Osmaniye tarafından iktisap olunan tabiiyet-i cedideyi tanımağı ve tebaa-i mezkûreyi tabiiyet-i cedideyi iktisabından dolayı hükûmet-i asliyesine karşı olan merbutiyetinden her nokta-i nazardan tecrit etmeği taahhüt eyler.

Alelhusus işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından evvel müttefik devletlerden birinin kanununa tevfikan o devletin tabiiyetini ihraz etmiş olan eşhas, kanun-i Osmaninin buna mugayir olan kâffe-i ahkâmı nazarı itibare alınmayarak hükûmet-i Osmaniye tarafından o devletin tebaası sıfatiyle tanınacaklar ve tabiiyet-i Osmaniyeyi zayi etmiş addolunacaklardır.

Tabiiyet-i mezkûrenin iktisabından dolayı kanun-ı Osmanide musarrah musadere-i emlâk veya diğer hiç bir ceza tertip olunmayacaktır.

Madde 129 — Osmanlı tabiiyetinden gayri bir tabiiyeti haiz olup işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde Filistin'in 94 üncü madde mucibince tayin olunan hudutları dahilinde

ikamet olan museviler bihakkın Filistin tebaası addolunacaklar ve herhangi bir tabiiyetten çıkmış olacaklardır.

Madde 130 — İşbu fasıl ahkâmının tatbikatınca zatüzzevç kadınlar zevçlerine ve on sekiz yaşından dûn olan çocuklar ebeveynlerine tabi olacaklardır.

Madde 131 — İşbu fasıl ahkâmı, 83 üncü maddede musarrah usul-i idare suret-i kat'iyede tesis olunur olunmaz İzmir şehrile 66 ncı maddede tayin olunan arazi hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Onüçüncü Kısım

Ahkâm-ı Umumiye

Madde 132 — Türkiye bu muahedename ile tayin olunan hudutları haricinde olup mezkûr muahedename ahkâmınca hiç bir daire-i nüfuza dahil bulunmayan ve Avrupa haricinde bulunan kâffe-i arazi üzerinde veya işbu araziye müteallik iddia edebileceği bilcümle hukuk ve tasarrufatından düvel-i müttefika lehine olarak feragat eylediğini beyan eyler.

Türkiye işbu hükmün netayicini tanzim etmek üzere başlıca düvel-i müttefikanın ledelicap düvel-i saire ile müttefikan ittihaz ettiği veya edeceği ahkâmı kabul ve tasdik eylemeği taahhüt eyler.

Madde 133 — Türkiye kendisile birlikte harp ettiği devletler ile düvel-i müttefika beyninde münakit muahedat-ı sulhiye ile mukavelât-ı müzeyyelenin tamami-i meriyetini tanımağı ve eski Almanya, Avusturya ve Macaristan ve Bulgaristan arazisi hakkında ittihaz edilmiş veya edilecek olan mukarreratı ve kendilerine bu suretle tayin edilen hudut dahilindeki yeni devletleri tasdik etmeği taahhüt eyler.

Madde 134 — Türkiye, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan, Lehistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven ve Çekoslovakya devletlerinin 133 üncü maddede musarrah muahedat veya mukavelât-ı mütemmime ile tayin edilen hudutlarını olduğu gibi kabul ve tasdik ettiğini şimdiden beyan eder.

Madde 135 — Türkiye düvel-i müttefikanın 1 ağustos 1914 tarihindeki eski Rusya İmparatorluğuna ait kâffe-i arazinin

tamamı veya bir kısmı üzerinde teessüs etmiş veya edecek olan hükûmetler ile akdedeceği kâffe-i muahedat ve itilâfatı tamamiyle tanımağı ve bu devletlerin hudutlarını tayın olunacağı veçhile habul etmeği taahhüt eder.

Türkiye mezkûr devletlerin istiklâlini daimî ve gayr-i kaabil-i terk olmak üzere tanır ve anlara riayet etmeği taahhüt eder.

8 inci kısmın (ahkâm-ı maliye) 259 uncu maddesi ve 9 uncu kısmın (ahkâm-ı iktisadiye) 277 nci maddesi ahkâm-ı mündericesine tevfikan Türkiye Rusya'daki maksimalist hükûmetile akdettiği Brest-Litovsk muahedesile diğer kâffe-i muahedat, itilâfat ve mukavelâtın kat'î surette mefsuh olduğunu kabul eyler.

Madde 136 — İşbu muahedenamenin mevki-i icraya vaz'ını takip eden altı ay zarfında sair bitaraf devletlerin tayinine davet edecekleri mütahassısın-i fenniyesinin inzimam-ı muavenetile Türkiye'de el-hâletü hazihi mevcut olan adlî kapitülasyonlara kaim olacak olan ıslahat-ı adliye projesini ihzar için Britanya İmperatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya hükûmetleri tarafından mansup dört âzadan mürekkep bir komisyon teşkil olunacaktır. Bu komisyon hükûmet-i Osmaniyenin reyini aldıktan sonra gerek muhtelit ve gerek müttehit bir usul-i adlinin tesisisini tavsiye edebilecektir.

Komisyon tarafından ihzar edilen proje alâkadar olan müttefik ve bitaraf devletler hükûmatına tevdi olunacaktır. Başlıca düvel-i müttefika bu projeyi tasvip eder etmez usul-i cedideyi şimdiden kabul etmeği taahhüt etmekte olan hükûmet-i Osmaniyeye keyfiyeti işa'r edeceklerdir. Usul-i cedidenin mevki-i meriyete vaz'ı müddeti hakkında başlıca düvel-i müttefika kendi aralarında ve ledeliktiza alâkadar olan diğer müttefik ve bitaraf devletler ile itilâf hasıl etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde 137 — Yedinci kısmın (mücazat) ahkâmı muhafaza edilmek kayd-ı itirazisi tahtında olarak Türkiye sekenesinden hiçbiri 1 ağustos 1914 tarihinden muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar efal-i askeriye veya siyasiyesinden yahut müttefik devletler veya bu devletlerin tebeasına herhangi bir muavenetten dolayı hiçbir surette tazip ve izaç edilmeyecektir.

Türkiye ahalisinden biri aleyhine bu bapta ita olunan her-

hangi bir hüküm ve ve karar tamamen feshedilecek ve hakkında israsına iptidar edilmiş olan takibata nihayet verilecektir.

Madde 138 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den iftirak etmiş olan arazi ahalisinden hiçbiri 1 ağustos 1914 senesindenberi vukubulan tavır ve hareket-i siyasiyesinden veya bu muahede mucibince sıfat-ı tabiiyetinin tanziminden dolayı iz'aç veya tazip edilmeyecektir.

Madde 139 — Türkiye diğer bir devletin hâkimiyet veya himayesine tabi müslümanlar üzerinde her ne mahiyette olursa olsun icra-yı hâkimiyet ve salâhiyet-i kazaiye hususundaki bilcümle hukukundan kat'iyyen feragat eyler.

İşbu muahedename mucibince Türkiye'den iftirak eden ve Türkiye tarafından tanılan bir şekl-i idareye malik arazi üzerine hiç bir Osmanlı memuru tarafından ne doğrudan doğruya ne de dolayısiyle hiçbir nüfuz icra edilmeyecektir.

DÖRDÜNCÜ BÂB

Ekalliyetlerin himayesi

Madde 140 — Türkiye 141, 145 ve 147 nci maddeler ahkâmının kavanin-i esasiye gibi tanınılmasını ve ne mülki ve ne askerî hiçbir kanun ve nizamın ve ne bir irade-i seniyenin veya resmî bir muamelenin ahkâm-ı mezkûre ile mütenakız veya hiçbir kanun ve nizamın bir irade-i seniyenin veya resmî bir muamelenin ahkâm-ı mezkûreye takaddüm ve tefevvuk etmemesini taahhüt eyler.

Madde 141 — Türkiye kendi bilcümle ahalisine, tevellüt, milliyet, lisan, ırk veya din nazar-ı itibare almaksızın hayat ve hürriyetlerince himaye-i tamme ve kâmile bahşedeceğini taahhüt eyler. Türkiye ahalisinden kâffesinin umumî ve hususî her nevi edyan mezahip ve itikat hususlarında serbestçe icra-yı ayine hakları olacaktır. Fıkra-i anifede beyan olunan hakkın serbesti-i istimaline iras olunacak tecavüzat alâkadar olan mezhep hangisi olursa olsun aynı mücazat ile cezalandırılacaktır.

Madde 142 — 1 teşrinisani 1914 tarihindenberi Türkiye'de bir usul-i idare-i tedhiş mevcut bulunmuş olmasından dolayı ihtida hususat-ı hal-i tabiide cereyan etmemiş ve tarih-i mezkûdan sonra vaki olan ihtidaların hiçbiri tanınmamış olduğundan

1 teşrinisani 1914 tarihinden evvel gayr-i müslim bulunmuş olan her şahıs gayr-i müslim kalmış addolunacaktır. Meğerki iade-i hürriyet ettikten sonra birriza ihtida için muktazi muamelâtı ifa etmiş ola.

Hükûmet-i Osmaniye harbin devamı müddetince Türkiye'de irtikâp olunan kıtaller esnasında efrada karşı ika olunan zararların vasi bir surette tazmini için 1 teşrinisani 1914 tarihindenberi herhangi bir ırk veya dine mensup olursa olsun kaybolmuş veya cebren kaldırılmış veya hilâf-ı usul hapis (kapatılmış) veyahut esir edilmiş olan bicümle eşhasın zâhire ihracile teslimleri için ifa-yı muavenet etmeği ve memurlarının muavenetini temin eylemeği taahhüt eyler.

Hükûmet-i Osmaniye bizzat mutazarrır olan eşhasın ve ailelerile akrabalarının şikâyetlerini istima, tahkikat-ı muktaziyeyi ifa ve eşhas-ı mezkûrenin tahliye-i sebillerine kemal-i istikrar ile karar ita etmek üzere Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından nasbolunacak muhtelit komisyonların icraatını teshil etmeğe taahhüt eder.

Hükûmet-i Osmaniye mezkûr komisyonların mukarreratına riayet ettirmeği ve hukuku bitamamiha iade olunmuş olan eşhas-ı mezkûrenin emniyet ve hürriyetlerini temin eylemeği taahhüt eyler.

Madde 143 — Türkiye ırkî ekaliyetlere mensup eşhasın birriza vaki olacak muhaceret-i mütekabilelerine müteferri olarak düvel-i müttefikanın münasip görecekleri ahkâmı tanımağı taahhüt eyler.

Türkiye mühaceret-i mütekabileye dair Yunanistan ile Bulgaristan arasında Nöyi'de akddolunan 27 teşrinisani 1919 tarihli muahedenamenin 16 ncı maddesinden istifade etmemeği taahhüt eyler. İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında Yunanistan ile Türkiye, Yunanistan'a terk olunan veyahut Osmanlı kalan arazide bulunan Türk ve Rum ırklarına mensup ahalinin bilihtiyar ve mütekabilen muhaceretleri hakkında bir itilâf-ı mahsus akdedeceklerdir.

İşbu itilâf takarrür edemediği takdirde Yunanistan ve Devlet-i Aliyenin Cemiyet-i Akvam Meclisine müracaata hakları olacak ve Meclis-i mezkûr itilâf-ı mezburun şeraitini tayin edecektir.

Madde 144 — Hükûmet-i Osmaniye emval-i metrûke hakkındaki 1915 tarihli kanun ile ahkâm-ı mütemmimenin haksız olduğunu tasdik ve keenlemyekûn hükmünde olduğunu ve gerek makabline ve gerek mabadine hüküm ve tesiri olamayacağını beyan eyler.

Hükûmet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihindenberi Türk olmayan tebaa-i Osmaniyeden gerek taktil havfile ve gerek diğer herhangi bir vasıta-i zecriye ile yurtlarından cebren tardedilen eşhasın yurtlarına avdetlerini ve iş güclerile tekrar iştigallerini teshil için tedabir-i mümküneyi ittihaz etmeği resmen taahhüt eyler. Ve tebaa-i merkumenin veya bunların mensup oldukları cemaatların uhde-i tasarruflarında bulunan emval-i menkule ve gayr-i menkuleden tekrar ele geçebilecek olanların —kimin elinde bulunur ise bulunsun— sürat-i mümküne ile iadeleri iktiza ettiğini tasdik eyler.

Emval her gûna rüsum ve tekâliften vareste olarak ve mutasarrıf ve zilyetleri için bir gûna tazminat ita olunmaksızın iade olunacak ve fakat bu mutasarrıf ve zilyetlerin failleri aleyhine ikame-i dâva etmek hakları mahfuz kalacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye münasip görülecek her mahalde Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından hakem komisyonları teşkilini kabul eyler. Bu komisyonlardan her biri Hükûmet-i Osmaniyenin bir mümessili ile zarar görmüş olmak iddiasında bulunan veyahut efraddan biri tarafından bu iddia dermeyan olunan cemaatın bir mümessilinden ve Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından mansup bir reisten mürekkep olacaktır.

Hakem komisyonları işbu maddede beyan olunan kâffe-i metalibi tetkik ve bu metalip hakkında mücmel bir usul-i muhakeme tatbikile icra-yı hükm edecektir.

Mezkûr komisyonlar hususat-ı âtiyeyi emir edebilmek salâhiyetini haiz olacaklardır :

Evvelen: Tekrar inşa ve tamir için lüzum görecekleri kâffe-i ameliyata mahsus amelenin hükûmet-i Osmaniye tarafından tedariki, bu amele hakem komisyonu tarafından ameliyat mezkûrenin hangi arazide icrasını lüzum görecekleri mezkûr arazide sakin ırklara mensup eşhas arasından alınacaktır.

Saniyen: Taktil ve tehcire filen iştirak etmiş veyahut bu taktil, tehcir fiillerinin ikaına sebep olmuş olduğu badettahkik

sabit olan her şahsın tebidi, şahs-ı mezburun emvali hakkında ittihaz olunacak tedabir komisyon tarafından tayin olunacaktır.

Sâlisen: 1 ağustos 1914 tarihindenberi bilâvaris vefat etmiş veya kaybolmuş olan bir cemaat efradına ait kâffe-i emval ve emlâkin intikali; emval ve emlâk-i mezkûre hükûmet [1] yerine bir cemaata intikal ettirilebilir.

Râbian: 1 ağustos 1914 tarihinden sonra emval-i gayr-i menkule hakkında vâki olan bilcümle bey'î muamelât ile emval-i mezkûre üzerindeki hukuk-ı muhdeseye mütedair kâffe-i muamelâtın iptialini; zilyetlerin tazmini hükûmet-i Osmaniyeye terettüp edecek ve bu tazmin iadenin tehirine behane ittihaz olunamıyacaktır.

Maamafih mevzuubahis olan mülkün zilyed-i hazırı tarafından bazı mebaliğ tesviye olunmuş ise hakem komisyonu alâkadarlara âdilane bazı suver-i tesviye tahmil etmek salâhiyetini haiz olacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye komisyonların vazifelerini teshil etmeği ve kaabil-i istinaf olmayan kararlarının temin-i icrasını mümkün mertebe teshil eylemeği taahhüt eyler.

Devair-i adliye veya idare-i Osmaniyenin hiç bir kararı bunları karşı dermeyan olunamayacaktır.

Madde 145 — Tebaa-i Osmaniyenin kâffesi nazar-ı kanunda müsavi olacak ve ırk ve lisan veya din farkı gözedilmeksizin aynı hukuk-ı medeniye ve siyasiyeden istifade edeceklerdir.

Din, itikat ve mezhep farkı tebaa-i Osmaniyeden hiç birinin hukuk-ı medeniye ve siyasiyeden istifadesi ve hususile hidemat-ı ammeye kabulü ve memuriyetlere ve ihtiramata nailiyeti ve muhtelif mesalik ve sanayiin icrası hususlarına sekte iras etmeyecektir.

Hükûmet-i Osmaniye işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından iki sene sonra ırkî ekaliyetlerin temsil-i nisbisi esasına müsteniden usul-i intihabın tertip ve tanzimi hakkında düvel-i müttefikaya bir proje ita edecektir.

Tebaa-i Osmaniyeden birinin gerek münasebat-ı hususiye veya ticariyede gerek umur-ı mezhebiye ve matbuat ve her türlü

[1] Fransızca metinde "gouvernement" değil "Etat" kelimesi vardır.

neşriyatta ve gerek ictimaat-ı umumiyede herhangi bir lisanın serbesti-i istimaline karşı bir gûna tahdidat vaz olunmayacaktır.

Türkçeden başka bir lisanla mütekellim tebea-i Osmaniyeye lisanlarını mahakim huzurunda gerek şifahen ve gerek tahriren istimal etmeleri zımnında teshilât-ı münasibe irae olunacaktır,

Madde 146 — Hükûmet-i Osmaniye musaddak ecnebi darülfununlarile mekâtibinden verilen ruus şehadetnamelerinin meriyyetini tasdik eylemeği taahüt eyler. Bu şehadetnameler ile ihraz-ı ehliyet ve iktidar edenlerin serbestçe icra-yı sanat etmelerine muvafakat eyler.

İşbu hüküm Türkiye'de sakin düvel-i müttefika tebaası hakkında da tatbik olunacaktır.

Madde 147 — Irk, din veya lisan itibarile millî ekaliyetlere mensup bulunan tebaa-i Osmaniye hakkında hukukan ve fiilen diğer tebaa-i Osmaniye misillû muamele olunacak ve bunlar aynı teminattan müstefit olacaklardır.

Hususile bunlar müstakillen ve memurin-i Osmaniyenin bir gûna müdahlesi olmaksızın masarifi kendilerine ait olmak üzere her nevi müessesatı hayriye, diniye veya içtimaiye, ve her türlü mekâtib-i iptidaiye, taliye ve âliye ve diğer müessesat-ı tedrisiyeyi ihdas, idare ve murakabe etmek ve mekâtib-i mezkûrede kendi lisanlarını serbestçe istimal eylemek hususunda müsavi bir hakka malik olacaklardır.

Madde 148 — Irk, lisan ve din itibarile millî ekalliyetlere mensup tebea-i Osmaniyenin büyük bir nisbette bulunduğu şehir ve mıntakalarda bu ekaliyetlere devlet, belediye bütçelerile ve sair bütçelerden maarif ve umur-ı hayriyeye hâdim olmak maksadiye tahsis olunabilecek mebaliğden âdilane bir hisse temin olunacaktır.

Bahis konusu ödenek ilgili toplulukların yetkili temsilcilerine verilecektir.[1]

Madde 149 — Hükûmet-i Seniye Türkiye'de mevcut ırkî bilcümle ekaliyetlerin her birinin ruhanî tedrisi, muhtariyet-i idaresini tasdik ve ana riayet etmeği taahhüt eyler. Hükûmet-i Osmaniye bu maksatla ve işbu muahedenin ahkâm-ı muhalifesi mahfuz kalmak kayd-ı ihtirazisi tahtında selâtin tarafından sadır

[1] Maddenin bu sonuncu fırkası türkçe metinde yoktur.

olan fermanlar, hat-tı hümayunlar, beratlar ve tezakir-i nuzzar ve tezkere-i samiyeler ile milel-i gayr-i müslimeye umur-ı mezhebiye, tedrisiye ve adliyece bahşolunan imtiyazat ve muafiyatı bütün derece-i şümul ve ittisaı ile halen teyit eylediği gibi imtiyazat ve muafiyat-ı mezkûreyi atiyen de muhafaza eyler.

Hükûmet-i Osmaniye tarafından imtiyazat ve muafiyat-ı mezkûrenin ilgasını, tahdit veya tadilini mutazammın sadır olan bütün kararnameler, kanunlar, nizamnameler ve tamimler keenlemyekûn addolunacaktır. İşbu muahedename ahkâmınca Osmanlı usul-ı idare-i adliyesince icra olunan her gûna tadilât, ırkî ekaliyetlere şamil olmak haysiyetile,

İşbu muahede ahkâmına faik addedilecektir.

Madde 150 — Hükûmet-i Osmaniye tebaa-i Osmaniyeden bulunan hıristiyan ve musevilerin mühim nisbette sakin oldukları şehir ve mahallerde mezkûr Osmanlı tebaasının din ve mezhep ve ayin-i ibadetlerine bir tecavüz teşkil edecek herhangi bir fiil ve harekette bulunmağa icbar edilmeyeceklerini ve anların hafta tatillerinde mahakimde isbat-ı vucuttan veyahut bir muamele-i kanuniye ifasından imtina eyledikleri takdirde hukuk-ı kanuniyelerinin izaasına mahkûm edilmeyeceklerini Hükûmet-i Osmaniye taahhüt eyler.

Maahaza bu madde asayiş-i umuminin muhafazası zımnında diğer bütün tebea-i Osmaniyeye tahmil olunan taahhüdat-ı kanuniyeden bu hıristiyan ve musevî Osmanlı tabaasını muaf kılmiyacaktır.

Madde 151 — Başlıca düvel-i müttefika bu kısımda münderiç mevaddın temin-i icra ve tatbiki için ne gibi tedabire tevessül edilmek iktiza ettiğini Cemiyet-i Akvam Meclisile müttefikan tetkik ettikten sonra tayin edeceklerdir.

BEŞİNCİ BÂB

Mevad-dı askeriye, bahriye ve havaiye

Türkiye bütün milletler teslihatının suret-i umumiyede tahdidi istihzaratını mümkün kılmak için âtide mezkûr mevad-dı askeriye, bahriye ve havaiyeye tamamile riayet etmeği taahhüt eyler.

Birinci Kısım
Mevad-dı askeriye

Birinci Fasıl
Akhâm-ı umumiye

Madde 152 — Türkiye'nin bulunduracağı kuvve-i müselleha ancak berveçh-i âti kıtaattan ibaret olacaktır.

1. Zat-ı şahaneye mahsus hassa kıtaatı;
2. Dahil-i memlekette emn ve asayişi idame ve akalliyetlerin muhafazasını temin edecek jandarma kıtaatı,
3. İğtişaşat-ı azime vukuu halinde jandarma askerini takviye edecek ve gerekirse [1] hudutların tarassudunu temin edecek kıtaat.

Madde 153 — İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ını takip edecek altı[2] ay zarfında 152 nci maddede musarrah kuvve-i müsellahadan gayri kıtaat terhis ve lâğıv edilecektir.

İkinci Fasıl
Kuvve-i müsellaha-i Osmaniyenin mevcudu, teşkilâtı ve kadrosu

Madde 154 — Zat-ı şahaneye mahsus maiyet-i seniye kıtaatı bir erkân-ı harp ile piyade ve süvari cüzütamlardan mürekkep olacak ve mevcudu zabit ve efrat dahil olmak üzere yediyüz kişiyi tecavüz etmeyecektir. Bu mevcut 155 inci maddede muayyen umumî mevcuda dahil değildir.

Maiyet-i seniye kıtaatının suret-i teşekkülü işbu faslın 1 numaralı melfufunda tafsil edilmiştir.

Madde 155 — 152 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında tadat olunan kuvanın umum yekûnu erkân-ı harplar, zabitan, mekâtib-i askeriye heyet-i talimiyesi ve idariyeleri ve depo kıtaatı dahil olduğu halde 50.000 neferi tecavüz etmiyecektir.

Madde — 156 Jandarma neferatı Türkiye'nin taksim edileceği mentatıktaki arazide bulunacaktır. Bu manatık-ı arziyenin

[1] Türkçe metinde bu kelime atlanmıştır. Fransıcza aslındaki "éventuellement" karşılığı olarak ilâve edilmiştir.

[2] Türkçe metinde üç ay yazılı ise de aslolan fransızca metinde altı ay olduğu için düzeltildi.

hududu 200 üncü maddede musarrah olduğu veçhile tayin olunacaktır. Her mıntaka-i arziyede piyade ve süvari kıtaatından mürekkep ve mitralyözlerle mücehhez ve hidemat-ı idariye ve sıhhiyeye malik bir jandarma kıt'ası teşkil olunacak ve bu kıt'a vilâyet, sancak ve kazalarda ve sair yerlerde sabit emn ve asayiş hizmetini ifa için muktazi müfrezeleri tedarik edecek ve kıt'anın mıntaka-i arziyenin bir veya müteaddit noktalarda seyyar ihtiyatları bulunacaktır.

Vazife-i mahsusalarından dolayı jandarma kıtaatı ne topa ne de eslihaya malik olmayacaktır.

Kıtaatın mevcud-ı umumisi 155 inci maddede mezkûr kuvve-i umumiyenin mevcud-ı umumisinden 35.000 neferi tecavüz edemeyecektir.

Bir kıt'anın azamî mevcudu bütün kıtaatın umumî mevcudunun rub'unu tecavüz etmeyecektir.

Bir cüzütamın aksamı 200 üncü maddede musarrah müttefikin komisyonunun müsaadesi olmaksızın kendileri için muayyen mıntaka-i arazinin haricinde istimal edilemeyeceklerdir.

Madde 157 — Takviye kıtaat-ı mahsusası piyade, süvari, cebel topçusu, istihkâm cüzü tamları ile kıtaat-ı fenniye ve umumiyeyi ihtiva edecek ve bunların mevcud-ı umumisi 155 inci maddede muayyen mecvut da dahil olduğu halde 15.000 neferi tecavüz etmeyecektir.

Bir cüzütamın takviye kıt'ası 200 üncü maddede musarrah müetlifin komisyonunun müsaade-i mahsusası olmadıkça bu kıtaat-ı mahsusa mevcud-ı umumisinin sülüsünü tevacüz etmeyecektir.

Takviye kıtaat-ı mahsusasının teşkilâtına dahil bulunan esliha ve hidemat-ı mahsusanın nisbeti merbut 2 numaralı tabloda tayin olunmuştur.

Bunların tahaşşut mahalleri 200 üncü maddede musarrah olduğu veçhile tayin olunacaktır.

Madde 158 — 156 ve 157 nci maddelerde mevzuubahis teşkilâtta erkân-ı harp ve hidemat-ı saire heyeti de dahil olduğu halde zabitanın nisbeti hizmette bulunan umumî mevcudun yirmide birini ve küçük zabitanın nisbeti on ikide birini tecavüz etmeyecektir.

Madde 159 — Muhtelif düvel-i müttefika veya bitaraf devletler tarafından göndderilecek zabitan Osmanlı hükûmetinin

idaresi altında jandarmanın teşkil ve talimi emrinde kumandanlığa muavenette bulunacaklardır.

Bu zabitanın miktarı 158 inci maddede muayyen zabitan miktarına dahil değildir. Fakat bunların mevcudu jandarma zabitan mevcudunun yüzde on beşini tecavüz etmeyecektir.

200 üncü maddede musarrah müttefikin komisyonunca vukubulacak itilâfat-ı mahsusa ile bu zabitanın nisbeti adediyesi ve tabiiyetleri tesbit ve bu madde ile taayyün eden muhtelif hidemata bu zabitanın iştirakleri şeraiti tanzim edilecektir.

Madde 160 — Aynı mıntaka-i arziyede 159 uncu madde mucibince Hükûmet-i Osmaniyenin emrine verilen ecnebi zabitanı kaideten aynı tabiiyete mensup olacaklardır.

Madde 161 — 178 inci maddede muayyen boğazlar mıntakasında ve Adalarda (Limni, İmroz, Somatras, Bozcaada ve Midilli adaları müstesna olduğu halde) Osmanlı ve Yunan jandarma neferatı bu mıntakadaki beynelmüttefikin umum kuva-yı işgaliye kumandanlığının emrine tabi olacaklardır.

Madde 162 — Her gûna seferberlik tedabiri veya seferberliğe müteallik veya efrad-ı mevcudenin ve işbu bapta musarrah her nevi kuvanın vasait-i nakliyesinin takviyesine mütedair her nevi tedabir memnudur.

Erkân-ı harbiye ve hidemat-ı müteferrika gibi teşkilât-ı muhtelife hiç bir suretle mütemmim kadrolara malik olamamalıdırlar.

Madde 163 — 153 üncü maddede muayyen müddet zarfında elyevm mevcut bilumum jandarma kuvası 156 ncı maddede bahsedilen jandarma kıtaatına kalbedileceklerdir.

Madde 164 — İşbu bapta bahsedilmeyen her türlü teşkilât-ı askeriye memnudur.

Müsaade edilen hassa kıtaatı müstesna olmak üzere elli bin kişinin haricinde kalan fazla teşkilâtın ilgası tedricen muahedenin imzasından itibaren icra olunacak ve bu ilga keyfiyeti 153 üncü maddede mevzu şerait veçhile muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından azamî üç ay sonra tamamen hitama ermiş bulunacaktır.

Osmanlı harbiye nezaretinde müstahdem zabitan ve memurin ile erkân-ı harbiye-i umumiyenin ve bunlara merbut idarî teş-

kkilâtın mevcutları 200 üncü maddede tarif edilen müttefikin komisyonunun Osmanlı kuvve-i müsellahasını idareye ancak lâzım addedeceği bir miktara tenzil edilecek ve işbu mevcutlar 158 inci maddenin tahdit ettiği azamî kuvvet meyanında dahil kalacaklardır.

Üçüncü Fasıl

Ahz-ı asker

Madde 165 — Osmanlı kuvve-i müsellahası istikbalde ancak gönüllü efrattan terekküp edecektir.

Silk-i askerî ırk ve mezhep farkı gözedilmeksizin Devlet-i Osmaniyenin bilumum tebaasına seyyanen küşade bulunacaktır.

156 ncı maddede tarif edilen jandarma kıtaatına gelince bu kıtaat esasen mıntakavî bir tarzda terkip edilecek ve her mıntakanın kıt'ası müslüman ve hıristiyan nüfuslarına imkânen muadil bir nisbette tanzim edilecektir.

Ahkâm-ı ânife efrat hakkında olduğu gibi zabitana da kaabil-i tatbik olacaktır.

Madde 166 — Küçük zabitler ile efrat için müddet-i hizmet mütevaliyen 12 sene olacaktır.

Müddet-i hizmetlerinin inkızasından evvel herhangi bir sebeple hizmetten affedilen adamların yerlerine alınacakların adedi senede 155 inci maddede tayin olunan umumî mevcudun yüzde beşini tecavüz etmeyecektir.

Madde 167 — Bilumum zabitan meslekten yetişmiş olacaklardır. Elyevm Osmanlı askerî ve jandarma zabitliğinde bulunup da yeni kuvve-i müsellahada ipka edilecek olanlar lâakal kırk beş yaşına kadar ifa-yı hizmet edeceklerini taahhüt etmelidirler.

Elyevm Osmanlı askeri ve jandarma zabitliğinde bulunup da yeni kuvve-i müsallahaya ithal edilmeyecek olanlar her gûna mükellefiyet-i askeriyeden kat'iyen terhis edilecekler ve hiçbir nazarî veya amelî talim-i askeriye iştirak etmeyeceklerdir.

Yeniden nasbolunacak zabitan lâakal mütevaliyen 25 sene hizmet-i fiiliyede bulunlunmağı taahhüt etmelidirler.

Herhangi bir sebeple müddet-i taahhütlerinin inkızasından evvel terk-i hizmet eden zabıtanın yerine alınacak zabıtanın mevcudu 158 inci maddede muayyen umum zabitanı yekûnunun yüzde beşini tecavüz etmeyecektir.

1 No. LU TABLO

SULTANIN HASSA KITAATININ TEŞEKKÜL TARZI

Birlikler	Azamî mevcut		Mülâhazalar
Karargâh	100 (1)		(1) Bu mevcuda şunlar dahildir : a) Sultanın Hassa Kıtaatı karar gâhı; b) Generaller, her rütbeden ve sınıftan subaylar ile Sultanın Hassa Kıtaatına bağlı askerî memurlar.
Piyâde	425	Subaylar ve Erler	
Süvari	125		
Hizmet	50		
Yekûn...	700		

2 No. LU TABLO

HUSUSİ TAKVİYE BİRLİKLERİNİN TEŞEKKÜLÜNE DAHİL MUHTELİF SINIF VE HİZMET TEŞKİLLERİNİN MEVCUTLARI

Birlikler	Âzamî mevcut	
Karargâh (Komutanlık : subaylar ve personel	100	
Piyade	8.200	Subaylar ve Erler
Topçu	2,500	
Süvari	700	
İstihkâm ve fennî kıtaat	2,000	
Fennî ve umumî hizmetler	1,500	
Yekûn.......	15.000	

3 No. LU TABLO

MÜSAADE EDİLEN AZAMİ SİLÂH VE MÜHİMMAT STOKLARI

Malzeme	1,000 KİŞİ (1) İÇİN MİKTAR			SİLÂH (tüfek veya top) BAŞINA MÜHİMMAT MİKTARLARI		
	Sultanın hassa kıtaatı	Kıtaat (Legions)	Hususî takviye birlikleri	Sultanın hassa kıtaatı	Kıtaat	Hususî takviye birlikleri
Tüfek veya filintalar (2)	1,150	1.150	1,150	1,000	1000	1000
Tabancalar	Subay başına ve bindirilmiş ast-subay başına 1 tabanca			tabanca başına 100 mermi		
Ağır veya hafif makinalı tüfek	15	10	15	50,000	100000	100,000
Dağ topu (3)	—	—	5 (4)	—	—	1,500

1 Yedekler (remplacements) dolayısiyle artma dahil.
2 Otomatik tüfek ve filintalar hafif makinalı olarak hesaplanmıştır.
3 Hiçbir sahra topuna veya ağır topa müsaade edilmemektedir.
4 Dört toplu bir batarya.; buna ilâveten bir yedek top; yekûnen 15 batarya.

Dordüncü Fasıl

Askerî mekâtip, müessesat-ı tedrisiye, şirekât ve cemiyat

Madde 168 - Muahedenin imzasından itibaren üç ay mürurunda Türkiye'de ancak müsaade olunan cüzütamlara muktazi zabitan ve küçük zabitanın yetiştirilmesi için lâzım-ı gayr-ı mufarik olan berveçh-i âti mekâtip ipka edilecektir :

Zabitan mektebi;

Her bir mıntaka-i arziye için birer küçük zabit mektebi.

Bu mekteplerde tedrisatı takip etmek üzere kabul edilecek şakirdanın adedi tamamile zabitan ve küçük zabitan kadrolarında mevcut münhalât nisbetinde olacaktır.

Madde 169 - 168 inci maddede beyan olunanalardan maada müessesat-ı tadrisiye ve her gûna spor cemiyetleri ve saire hiç bir mes'ele-i askeriye ile iştigal etmemelidirler.

Beşinci Fasıl

Gümrükcüler, zabıta-i mahalliye, bilât ve kasabat zabıtası, kır zabıtası, orman bekçileri

Madde 170 – Üçüncü kısmın (Mevad-dı siyasiye) 48 inci maddesi ahkâmına halel gelmemek şartile gümrük muhafızları, mahalli zabıta memurları, şehir ve kır zabıta memurini, orman bekçileri ve buna müşabih sair memurinin adedi işbu muahede ile muayyen Osmanlı hudud-i arziyesi dahilinde 1913 senesinde vazaif-i mümasile ifa eden âdemler miktarını tecavüz etmemelidir.

İstikbalen bu gibi memurinin adedi ancak istihdam edildikleri mahallerde nüfus-i ahalinin tezayüdü nisbetine tebaan tezyit edilebilecektir. Bu müstahdimin veya memurin ile şömendöferler hizmetinde bulunanlar herhangi bir askerî talime iştirak için cemedilemeyeceklerdir.

Taksimat-ı mülkiyenin her birinde şehir ve kır zabıtaları, orman bekçileri jandarma umuruna müteallik olan 165 inci maddede tarif edilen esas dairesinde nasb ve tayin olunacak ve evamir ve teşkilâta tabi tutulacaklardır.

Türkiye'nin memurin-i mülkiyesinden bulunmaları itibarile Osmanlı kuvve-i müsellahasından hariç kalacak olan Osmanlı

zabıta memurları meyanına müttefik veya bitaraf düvel-i muhtelife tarafından verilecek ecnebi zabitan veya memurin hükûmet-i Osmaniye idaresinde Osmanlı zabıtasını tensika ve kumandaya ve talim ve terbiyeye muavenet edeceklerdir. Bu ecnebi zabitan veya memurinin miktarı Osmanlı memurin-i zabıtasının miktarının yüzde on beşini tecavüz etmeyecektir.

Altıncı Fasıl

Teslihat, Mühimmat, Levazımat

Madde 171 – Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından üç ay sonra Osmanlı kuvve-i müsellahasının muhtelif kıtaatında kullanılmakta veya ihtiyaten saklanılmakta olan teslihatın miktarı bu baba melfuf 3 numaralı cetvelde muharrer miktarı tecavüz etmemelidir.

Madde 172 – Türkiyenin malik olacağı mühimmat-ı harbiyenin miktarı bu baba melfuf 3 numaralı cetvelde muharrer miktarı tecavüz etmemelidir.

Madde 173 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı [1] ay mühlet zarfında Osmanlı kuvve-i müsellahası için müsaade edilen miktardan fazla bilcümle esliha, cephane ve muhtelifülcins malzeme-i harbiye 200 üncü maddenin tarif ettiği askerî murakabe komisyonuna mehal-i muayyenede teslim edilecektir.

Düvel-i müttefika bu teslim olunan esliha, cephane ve malzemenin ne yapılacağını bilahara tayin edeceklerdir.

Madde 174 — Esliha, mühimmat, malzeme-i harbiye, âlet-i tayeran ve her nevi aksamı ancak 200 üncü maddede bahsolunan müttefikin komisyonunun müsaadesinin haiz fabrika ve müesseselerde yapılabilecektir.

İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı [2] ay zarfında her nevi esliha, mühimmat yahut her nevi mevaddı harbiye imaline, ihzarına, itharına, tetkikine yarayan diğer bilcümle müessesat ilga olunacak veyahut tamamen hususat-ı ticariyede istimal olunmak üzere tebdil ve tağyir olunacaktır.

Müsaade olunan mühimmat mevcudunun hıfzına mahsus

[1] ve [2]. Türkçe metinde üç ay yazılıdır. Fransızca metne göre düzeltilmiştir.

mebaniden maada bilcümle ebniye-i mümasile aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Bu müessesat ve mebanide imaline müsaade olunan miktardan fazla mühimmat ve esliha imali için kullanılabilecek her türlü edevat-ı imaliye ve vasait-i harbiye 200 üncü maddede beyan olunan kontrol komisyonunun ittihaz edeceği kararlara tevfikan istimalden iskat edilecek ve tamamen ticarî bir şekle ifrağ olunacaktır.

Madde 175 — Türkiye'ye esliha ve cephane, malzeme-i harbiye, alet-i tayeran ve aksamı ve bu gibi her cins şeylerin ithali 200 üncü maddede beyan olunan komisyonun müsaade-i mahsusasına iktiran etmedikçe kat'iyyen memnudur. (Silâh ve mühimmat ve malzeme-i harbiye ile sair her nevi bu gibi malzeme imalâtı da kat'iyyen memnudur) [1]

Memalik-i ecnebiyeye mahsus her nevi esliha mühimmat ve mevad-dı harbiyenin imal ve ihracı da kat'iyyen memnudur.

Madde 176 — Alev makinalarının semli ve buna mümasil muhnik gazların ve mayiat ve mevad ve müstahzarat-ı mümasilenin istimali memnu olduğundan bunların Türkiye'de imali veya oraya ithali şiddetle memnudur.

Bilhassa müstahsılat-ı mezkûrenin imal, muhafaza ve istimaline hadim her nevi malzeme dahi memnudur.

Zırhlı otomobillerle "tank" namındaki hucum otobillerinin ve makasıd-ı harbiyeye hadim bu gibi alât ve edevatın Türkiye'de imali ve oraya ithali memnudur.

Yedinci Fasıl
Tahkimat

Madde 177— 178 inci maddede bahsedilen Boğazlar ve adalar mıntıkasında bilcümle istihkâmat techizatından tecrit ve mezkür maddede zikredildiği veçhile hedmolunacaktır.

Bu mıntıka haricinde mevcut mevaki-i müstehkeme 89 uncu maddede münderiç kayd-ı îhtirazi tahtında olarak hal-i hazırlarında muhafaza olunabileceklerdir. Fakat üç ay mühlet zarfında techizatlarından tecrit olunacaklardır.

[1] Bu cümle fransızca, ingilizce ve italyanca metinde yoktur.

Sekizinci Fasıl
Boğazların İdare-i Serbestisi

Madde 178 — Boğazlardaki serbestiyi temin için düvel-i müteakide ahkâm-ı âtiyeyi kararlaştırmışlardır :

Evvelâ — Muahedenin mevk-i meriyete vaz'ından itibaren 3 ay mühlet zarfında 179 uncu maddede beyan edildiği veçhile Marmara'daki sevahil ile adaların ve Boğazlar sevahilinin Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli adalarının dahil bulunduğu bir mıntaka-i mahdudede bilcümle müessesat-ı askeriye, istihkâmat ve bataryalar techizatlarından tecrit ve hedm olunacaklardır.

Mezkûr mıntakada ve adalarda müessesatın ihyası ve müessesatı mümasilenin inşası, seyyar bataryaların oralara süratle sevkine hâdim yollar ve şömendöferler inşası şerait-i âtiye tahtında memnudur; Fransa, İngiltere ve İtalya hükûmetleri el-haletü hazihi mevcut ve bu missillû makasıda hadim olabilecek yollar ve demir yolları istimalden iskat için lâzım gelen istihzaratta bulunmak hakkını haiz olacaklardır.

Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli [1] adalarında yeni yollar ve şömendöferler inşası ancak bâlâda ismi geçen üç devlet-i muazzamanın müsaadesile mümkün olacaktır.

Sâniyen — (Evvelâ) işaretli bendin birinci fıkrasında muharrer tedabiri Türkiye ile Yunanistan kendilerine ait olan mıntakalarda bizzat masarif ihtiyarı ile ve 203 üncü maddede mevzu kontrol altında ittihaz edeceklerdir.

Sâlisen — (Evvelâ) işaretli bendin birinci fıkrasında münderiç menatık ve adalar [2] makasıd-ı askeriyede ancak marezzikir üç devlet-i muazzama tarafından müştereken istimal olunabileceklerdir. Bu madde arazi ve cezair-i mezkûrede bulunup 161 inci madde ahkâmı mucibince müttefikin kuva-yı işgaliyesi kumandanlığına tabi olacak olan Yunan ve Osmanlı neferatının istihdamını ve 152 inci maddede musarrah maiyet-i seniye hassa muhafaza kıtaatının vücudunu dahi şamildir.

Râbian — Düvel-i mezkûre Boğazların serbestisini doğrudan doğruya yahut bilvasıta ihlâle müstait herhangi bir hareketi veya tedarikâtı men için lâzım addettikleri kuva-yı askeriye ve-

[1] Fransızca metinde Midilli Adası yazılı değildir.

[2] Fransızca metinde Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli adaları tekrar yazılmıştır.

ya havaiyeyi bu arazide ve adalarda bulundurmak salâhiyetini haiz olacaklardır.

Bu nezaret bahren düvel-i muazzama-i mezkûreden her birinin tayin edeceği birer istasyonu ile icra olunacaktır.

İşbu bentte beyan olunan kuva-yı işgaliye icap ettiği zaman karada 1907 tarihli dördüncü Lahey mukavelenamesine merbut nizamnamede musarrah şerait dairesinde veyahut bu mukavelenamenin yerine kaim olaca ve Düvel-i mezkûrenin her birinin iştirak edeceği diğer bir mukavele mucibince tekâlif-i harbiye suretile vaz-ı yed (istimval) hakkını haiz olacaklardır. Maahaza tekâlif-i harbiye-i mezkûre ancak derhal tediyat yapılarak icra olunacaktır.

Madde 179 — 178 inci maddede bahsi geçen mıntaka berveçh-i âti tahdit olunur : (1 numaralı haritaya bakılmalı)

Evvelâ-Avrupa'da :

Saros körfezinde Karaçalı mevkiinden başlayarak şimal-i şarkiye doğru; takriben şimal-i şarkiye müteveccih bir hat Beğlikdere havzasının cenup hududu Kurudağın zirvesine kadar takip eder;

Oradan bir hat mezkûr dağ tepelerini takip eder;

Sonra bir hat-tı müstakim şimalen "Emirli" den ve cenuben "Dereler" den geçerek sonra şimal-i şarkiye doğru inhina peyda eder ve Tekfurdağ-Malkara yolunu "Aynarcık" ın 3 kilometre garbinde kateder ve oradan Ortaköyün 6 kilometre cenub-i şarkisinden geçer;

Sonra bir hat şimal-i şarkide inhina peyda ederek Hayrabol-u Tekfurdağ (Tekirdağ) yolunu Tekfurdağının 18 kilometre şimal-i garbisinde kat eder;

Oradan "Muradlı"nın tahminen bir kilometre cenubunda Muradlı-Tekfurdağ yoluna :

Bir hat-tı müstakim;

Oradan şark ve şimal-i şarkiye ve Yeniköy'e doğru .

Çatalca-Çorlu şömendöferinin asgarî iki kilometre şimalinden geçecek surette mütegayyir bir hat-tı müstakim;

Oradan şimal ve şimal-i şarkiye doğru ve 27 nci maddede tarif edilen Türkiye hududunda İstranca'nın garbinde bir noktaya kadar :

Yeniköy'ü mıntaka dahilinde bırakan bir hat-tı müstakim geçer;

Oradan ve Bahr-i Siyaha kadar :

27 nci maddede [1] tayin edilen Avrupa-yi Osmanî hududu.

Sâniyen — Asya'da :

Edremit körfezinde düvel-i müttefika tarafından Dahlina buruna ile Kemeriskele arasında tayin olunacak bir noktadan ve şark-ı şimal-i şarkiye doğru: Kemeriskelesi ile Kemeri'n ve bu iki mahalli biribirine rabt eden yolun cenubundan geçen bir hat;

Badehu Osmanlar-Orşanlar dekovil hattının Değirmendere'yi kat ettiği noktanın hemen cenubunda bir noktaya kadar :

bir hat-tı müstakim;

Orada Manyas gölüne kadar şimal-i şarkiye doğru :

Değirmendere ve Karadere suyunun sahil-i yeminini takip eden bir hat;

Oradan şarka doğru Manyas gölünün sahil-i cenubisi;

Sonra Bandırma-Susıgırlı şimendifer hattının Karadere mecrasını kat ettiği noktaya kadar :

bu ırmağın (Susığırlı) mansabına doğru cereyanı;

Oradan şarka Karaoğlan'a doğru Atranos çayının mansabından 3 kilometre mesafedeki bir noktaya kadar :

bir hattı müstakim;

Oradan mezkûr ırmağın cereyanını takip ederek mansap cihetine şimal-i şarkîye doğru;

Sonra Apolyont Gölü'nün sahil-i cenubisi.

Sonra oradan Mudanya-Bursa şimendifer hattının Bursanın beş kilometre şimal-î garbisinde Nilüfer çayını kat ettiği noktaya kadar :

Bir hat-tı müstakim;

oradan şimal-î şarkiye doğru Bursa'nın takriben altı kilometre şimalinde nehirlerin telâki mahalline kadar :

Nilüfer çayının mansabına doğru cereyanı;

Oradan şarka ve şimal-i şarkîye doğru ve İznik gölünün müntehay-ı cenup noktasına kadar :

bir hattı müstakim;

[1] Fransızca metinde 27 inci madde fıkra I, bend 2 yazılıdır.

Oradan İznik'in iki kilometre şimalinde bir noktaya kadar :

Bu gölün cenup ve şarka sevahili;

Oradan şimal-i şarkîye doğru Sapanca gölünün münteha-yı garbine kadar :

Çırçırçeşme-Sıradağ-Elmalıdağ-Kalpakdağ-Ayıtepe-Hekimtepe sırtlar hattını takip eden bir hat;

Oradan şimale doğru ve Armaşa'nın 8 kilometre cenub-i garbisinde İzmit-Armaşa yolu üzerinden bir noktaya kadar :

Mümkün mertebe Şocalıdere havzasının şark hududunu takip edecek bir hat; Oradan Akabedr'in Kara Deniz'de mansabının 2 kilometre şarkındaki bir noktaya kadar :

Bir hat-tı müstakim.

Madde 180 — Muahede-i hazıranın mevki-i meriyete vaz'ından itibaren 16 gün zarfında tayin olunacak bir komisyon 178 inci maddenin irae ettiği mıntaka hudutlarını mahallinde tayin edecektir. Bu hudutların 27 nci maddenin 1-2 fıkrasında zikir olunan serhatlere temas eden kısmı müstesnadır. Bu komisyon Fransa, İngiltere ve İtalya memurin-i askeriyesi tarafından mütekabilen tayin olunacak üç azadan terekküp edecek ve iktiza-yı ahvale göre bunlara Yunan hakimiyetine geçecek mıntaka kısmı için Yunan Hükûmeti tarafından bir âza ve yahut Devlet-i Aliye hakimiyetinde kalan kısım için Devlet-i Aliye tarafından bir âza iltihak edecektir. Komisyonun ekseriyet-i âra ile vereceği kararlar alâkadar taraflar için mecburiyülicra olacaktır.

Bu komisyonun masarifi bu mıntakanın masarif-i işgaliyesinden mahsup edilecektir.

İkinci Kısım

Mevad-dı bahriye

Madde 181 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren, 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütare5ename mucibince Osmanlı limanlarında tevkif (interné) edilmiş olan bilcümle sefain-i harbiye başlıca düvel-i müttefikaya kat'î olarak teslim edilmiş addolunacaktır. Maamafih Türkiye sahilleri boyunca hidemat-ı inzibatiye ve saydiye için adetleri :

7 ganbot (Sloops)
6 torpido

yu tecavüz etmeyecek surette sefain bulundurmak hakkını haiz olacaktır. Bu sefain 102 inci madde mucibince Osmanlı bahriyesini teşkil edecek ve Bahriye Beynelmilel Kontrol Komisyonu tarafından âtideki sefain meyanından intihap olunacaktır.

Ganbotlar :

Aydın Reis
Burak Reis
Sakız
Preveze
Hızır Reis
Kemal Reis
İsâ Reis

Torpidolar :

Sivrihisar.
Sultanhisar.
Dıraç.
Musul.
Akhisar.
Yunus.

Gümrüklerin teftişi için tesis edilecek olan idare umur-i memuresinin hüsn-i suretle cereyanı için tezyidini zarurî gördüğü halde daha mühim bir kuvvet istihsali hususunda 178 inci maddede işaret edildiği veçhile düvel-i selâse-i müttefikaya müracaat hakkını haiz olacaktır.

Ganbotlar 77 milimetre çapından dûn iki top ile iki mitralyözden ibaret hafif teslihata malik olabilirler. Torpidolar(yahut devriye sefaini) 77 milimetre çapından dûn yalnız bir toptan ibaret hafif teslihatı havi olabilirler. Bu gemilerde bulunan bilcümle torpiller ile torpil kovanları kaldırılacaklardır.

Madde 182 — Hükûmet-i Osmaniye için 181 inci maddede zikredilen sefainin yerine ikame edilecek olanlardan maada diğer safain-i harbiye inşa yahut iştirası memnudur

Torpitoların yerine devriye sefaini ikame olunacaktır.

Bu sefainin yerine tahsis edilecek olan gemiler :

600 tonluk gambot;

100 tonluk devriye sefaini.

Yalnız bir sefinenin ziyaı müstesna olmak üzere gambot ve torpidoların denize tenzilleri tarihinden itibaren ancak yirmi senenin hitamında yerine diğeri konabilecektir.

Madde 183 — Âtide zikir ve tadat olunan Osmanlı nakliye sefain-i müsellahası ve filo sefain-i muavinesi silâhlarından tecrit olunarak sefain-i ticariyeden ve ad itibar olunacaktır :

Reşit paşa (eski Por Antonyo);

Tirimüjgân (eski Penbroke Kasl);

Giresun (eski Varvik Kasl);

Millet (eski Si Gal);

Akdeniz;

60, 61, 63 ve 70 numaralı yük vapurları (Ferry-boats du Bosphore)

Madde 184 — Umur-i ticariye için inşası itmam edilecek olan sath-ı bahir sefaini müstesna olmak üzere Türkiye'de elyevm inşa edilmekte bulunan kâffe-i sefaini harbiye ve minelcümle tahtelbahirler tahrip edileceklerdir.

Gemilerin tahrip ameliyatı işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren iptidar edecektir.

Madde 185 — Tahtelbahir veya sath-ı bahir sefainin ve diğer bilumum sefain-i harbiyenin tahribinden zuhur edecek bilcümle eşya, makina ve malzeme ancak büsbütün sınaî ve ticarî işlerde istimal edilecektir. Bunlar ne furuht ve ne de ecnebiye terk edilemeyeceklerdir.

Madde 186 — Ticarette kullanılmak için bile olsa Türkiye'de tahtelbahir inşa veya iştirası memnudur.

Madde 187 — 181 inci maddede tâdil edilen sefain-i bahriye-i Osmaniye 201 inci maddeye nazaran beynelmilel bahriye kontrol komisyonu tarafından tayin edilen miktardan maada ne kendi dahillerinde ne de ihtiyat olarak esliha ve malzeme-i harbiyeyi havi olamayacaktır.

Balâdaki makadirin tayinini takip eden ay zarfında 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenin tarih-i imzasında Türkiye'ye ait bulunmuş olan bilcümle esliha, cephane ve eşya-yı harbiye-i bahriye, torpil ve mayınlar da dahil olduğu halde düvel-i muazzama-i müttefikaya tamamile teslim edilmiş olacaktır.

Balâda bahsolunan eşyanın memalik-i Osmaniye dahilinde imali ve memalik-i Osmaniyeden ihracı men edilecektir. Diğer

bütün mevad-di müdahhare, mevcut esliha-i ihtiyatiye veyahut her malzeme-i harbiye, bahriye memnudur.

Madde 188 — Bahriye beynelmilel kontrol komisyonu 189 uncu madde ahkâmına tevfikan Osmanlı bahriyesine kabul edilecek rütbei muhtelifeden zabitan ve efrat adedini ve teşkilâtını tesbit edecektir.

Bu hey'et 181 inci madde mucibince Türkiye'ye bırakılacak sefainin techizine mahsus hey'etle, hidemat-i saydiye ve inzibatiye hey'eti, tarassudat-ı havaiye postaları hey'etini ihtiva edecektir.

Bu adedin tesbitini takip edecek olan iki ay zarfında eski Osmanlı bahriye-i harbiyesine mensup olan eşhas ile balâda bahsedilen adetten fazla kalacak olanlar ve diğer bütün eşhas terhis edilecektir.

Yukarıda zikrolunan eşhas ve hey'etten maada umur-ı bahriye için Türkiye'de hiç bir teşkilât-ı bahriye veya askeriye veya bir ihtiyat kuvveti teşkil edilemeyecektir.

Madde 189 — Osmanlı bahriye mensubini, hizmet-i bahriyede zabitan için bilâfasıla 25, gedikli er ile efrat için kezalik bilâfasıla 12 sene imtidat etmek şartile ve gönüllü suretile tedarik edilecektir.

Müddet-i muayyenenin hitamından evvel herhangi sebepten dolayı terk-i hizmet edecek eşhasın yerine kaim olacak olan miktar-ı senevî, Bahriye Beynelmilel Kontrol Komisyonu tarafından tayin edilmiş olan eşhas miktar-ı umumisinin yüzde beşini tecavüz edemeyecektir.

Eski Osmanlı bahriye-i harbiyesinden terhis edilen efrat berrî ve bahrî hiç bir gûna talim ve terbiye görmeyecektir.

Eski Osmanlı bahriye-i harbiyesine mensup olup terhis edilmeyecek olan zabitan, esbab-ı harbiyeden dolayı daha evvel ayrılmağa mecbur olmadıkları takdirde kırk beş yaşına kadar hizmet etmeği tahhaüt eyleceklerdir.

Ticaret-i bahriyede müstahdem zabitan ve efrat hiç bir gûna talim-i askerî görmeyeceklerdir.

Madde 190 — 178 inci maddede beyan olunan mıntakada telsiz telgraf merkezleri işbu muahedenin meriyete duhulü tarihinde düvel-i müttefika-i muazzamaya teslim edileceklerdir. Hükûmet-i Osmaniye ve Yunanistan mezkûr mıntakada hiç bir telsiz telgraf merkezi tesis edemeyeceklerdir.

Üçüncü Kısım

Berrî ve bahrî sefain-i havaiyeye müteallik mevad

Madde 191 — Türkiye kuvay-i askeriyesinde berrî ve bahrî hiç bir tayaran âleti bulunmayacak ve hiç bir kabil-i sevk balon muhafaza edilmeyecektir.

Madde 192 — Muahede-i hazıranın mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki ay zarfında elyevm Türkiye berrî ve bahrî ordularında bulunan bilumum tayyareciler terhis edileceklerdir.

Madde 193 — Türkiye memalikinin kuvay-ı müttefikadan tamamen tahliyesine değin müttefikin tayyareleri bütün Türkiye arazisi üzerinde serbestçe tayaran ve murur etmek ve yere inmekte serbest olacaktır.

Madde 194 — Bu *muahedenin* mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında hangi cinsten olursa olsun bütün tayaran aletlerinin ve bunların aksamının, tayaran motorlarının ve bunlara ait parçaların Türkiye'de imali, ihracı ve ithali tamamen memnudur.

Madde 195 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bilumum berrî ve bahrî alât ve malzeme-i tayaran masarifi Türkiye tarafından tesviye edilmek üzere düvel-i müttefika-i muazzamaya teslim edileceklerdir.

Bu teslimat altı [1] ay zarfında ikmal edilmiş olacak ve mahal-l-i teslimleri Müttefikin Havaî Kontrol Komisyonu tarafından tayin olunacaktır.

Düvel-i müttefika-i mezkûre hükûmetleri bu malzemenin ne olacağını bilahara kararlaştıracaklardır.

İşbu malzeme bilhassa umur-i harbiyede kullanılan yahut evvelce kullanılmış olan bilumum mevaddı ihtiva edecek ve ezcümle:

İtmam edilmiş, imal edilmekte bulunmuş, tamir veya terkip halinde bulunan kara ve deniz tayyareleri tayarana salih olan, imal edilmekte veya tamir ve yahut terkip halinde bulunan kaabil-i sevk ve idare balonlar, müvellidülma imaline mahsus âlât;

Kaabil-i sevk balonlar hangarları ve her nevi tayyarelerin depoları ;

Kaabil-i sevk balonlar, teslim edilecekleri müddete kadar Türkiye hesabına olarak müvellidülma ile şişirilmiş halde bulun-

[1] Türkçe metinde üç ay yazılmıştır.

durulacaktır. İşbu balonların teslimine değin müvellidülma istihsaline mahsus âlât ile balonların depoları düvel-i müşarünileyhim emrine âmâde olarak Türkiye'de bırakılabilecektir;

Tayyare motorları;

Tayyare mahfazaları;

Teslihat (top, mitralyöz, makinalı tüfek, bomba atan, torpil atan nişan edevatı);

Mühimmat (mermi, obüs, dolu gülle)

Güverte edevatı;

Tayaranda müstamel telsiz telgraf, fotoğraf, sinema edevatı;

Yukarıda ki kategorilerden herbirine ait yedek parçalar [1]

Türkiye'de mevcut olan herhangi neviden olursa olsun tayaran edevat ve techizatı malzeme-i harbiye ad ve itibar edilecek ve bu namla ihraç, iare, ferağ, istimal, tahrip edilemeyecektir.

Yalnız 202 nci maddede mevzu-i bahis Tayyare Kontrol Komisyonu bunlar hakkında hükmünü verinceye kadar hareketten sakıt bulundurulacaklardır.

Bu komisyon bu hususta yegâne mercidir.

Dördüncü Kısım

Müttefikîn kontrol ve tensikat komisyonları

Madde 196 — İşbu kısmın ahkâm-ı mahsusası müstesna olmak şartile muahede-i hazıranın muhtevi bulunduğu askerî, bahrî, havaî mevad ve ahkâm başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin olunan kontrol komisyonlarının nezareti tahtında Türkiye tarafından icra edilecek ve bu husustaki masarif Türkiye'-ye ait olacaktır.

Mevzu-i bahis komisyonlar askerî, bahrî, havaî mevad ve ahkâmın icrası hususunda başlıca düvel-i müttefikayı Türkiye nezdinde temsil edeceklerdir.

Bu komisyonlar başlıca düvel-i müttefikanın ittihaza salâhiyettar oldukları veyahut ahkâm-ı mebhusenin icrasını temin için ittihazına lüzum görülebilecek olan kararları Türkiye memurinine tebliğ edeceklerdir.

Madde 197 — Müttefikin kontrol ve teşkilât komisyonları merkezlerini İstanbul'da tesis edebilecekler ve icap ettiği za-

[1] Bu fıkra türkçe metinde yoktur.

man Türkiye arazisinin herhangi bir noktasına gidebilmek yahut oraya tâli komisyonlar veya bir veyahut müteaddit aza izam etmek salâhiyetini hazi olacaklardır.

Madde 198 — Hükûmet-i Osmaniye kontrol ve teşkilât komisyonlarının vazifelerinin ifası için lûzum gösterecekleri her türlü malûmatı ve dosyaları mezkûr komisyonlara vermeğe mecbur olacak ve ahkâm-ı askeriye ve bahriye ve havaiyenin tamamen icrası için bu komisyonların gerek memurin ve müstahdimin ve gerek malzeme misilli muhtaç olacakları her türlü vasaiti masarifi kendisine ait olmak üzere ita edecektir.

Hükûmet-i Osmaniye her komisyon nezdine, bu komisyonun Hükûmet-i Osmaniyeye ifa edeceği tebliğatı ahz ve telekkiye memur olmak üzere bir mümessil tayin edecek ve bu mümessil talep edilen bilcümle malûmat veya vesaiki ita veya tedarik eyleyecektir.

Madde 199 — Müttefikin kontrol komisyonlarının idare ve masarifatı ve vazifelerinin istilzam eylediği masarifat Türkiye tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 200 — Müttefikin askerî kontrol ve tensikat komisyonu berveçh-i âti vazaifle mükellef olacaktır :

Bir taraftan kuva-yı Osmaniyenin müsaade edilen miktara tenziline ve birinci faslın altıncı babında bahs edilen esliha ve malzeme-i harbiyenin teslimine dair olan mevad ve ahkâm-ı askeriyenin icrasına ve mezkûr faslın yedinci ve sekizinci baplarında mevzu-i bahis mevaki-i müstahkemenin teslihattan tecridine ve diğer taraftan yeni Osmanlı ordusunun tensik ve kontrol edilmesine dikkat ve nezaret eyleyecektir.

1- Bu komisyon müttefikin kontrol komisyonu sıfatiyle bilhassa berveçh-i âti vazaifin ifasile mükellef olacaktır :

a- Gümrükçüler, mahalli, şehir ve kır memurin-i zabıtası, orman bekçileri ve buna müşabih memurinden Türkiyenin 170 inci madde mucibince muhafaza edeceği miktarların tesbiti;

b- Hükûmet-i Osmaniye'den cephane ve mühimmat depolarının bulundukları mahaller ile istihkâmat; mevaki-i müstahkeme, kıla', esliha, fabrika, darıssınaaları cephane ve malzeme-i harbiye fabrikaları ve bunların imalâtı hakkında luzumu olan malumatın istihsali;

c- Cephane, esliha, malzeme-i harbiye, imalât-ı harbiyeye mahsus âlâtın teslimi, teslim ve tesellümün nerede vaki olacağının tayini ve bunların işbu muahedede musarrah olduğu veçhile istimal olunamayacak bir hale ifrağı veya tahvil-i eşkâli;

2- Bu komisyon müttefikin askerî teşkilât komisyonu sıfatile berveçh-i âti vazaifi haiz olacaktır :

a - Hükûmet-i Osmaniye ile müştereken işbu kısmın 1 ilâ 4 fasıllarının birinci babında mevzu-i bahis esasat dairesinde Osmanlı kuvve-i müsellahasının teşkili ve 156 ncı maddede musarrah arazi mıntakaların tahdidi ve muhtelif arazi arasında jandarma efradile takviye kıtaatının tevzii.

b- 156 ve 157 nci maddelerde tasrih edildiği veçhile jandarma ve takviye kıtaatının suret-i istihdamı şeraitinin teftişi ve bâlâda mezkûr maddeler ahkâmına tevfikan tayin edilmiş olan kuvanın tevziine muvakkaten tadilat icrasına dair Hükûmet-i Osmaniye tarafından vuku'bulacak talepler üzerine mukarrerat ittihaz etmek.

c- 159 uncu madde mucibince Hükûmet-i Osmaniye jandarma hidematına kabul edilecek müetlifin veya bitaraf zabitanın milliyet itibarile nisbetlerini tayin ve bunların madde-i mezkûre mucibince kendileri tarafından tasrih edilmiş olan muhtelif memuriyetlere suret-i iştiraklerini tesbit etmek.

Madde 201 — Müttefikin bahrî kontrol komisyonu bilhassa inşaat destgâhlarını ziyaret, sefainin tahribini teftiş, eslihasının malzeme-i harbiye-i bahriyesini ve cephanesini tesellüm, tahrip ve hedim ameliyatına nezaret edecektir.

Hükûmet-i Osmaniye mevad-dı bahriyenin infazını temine medar olacak bilcümle malûmat ve dosyaları müttefikin bahrî kontrol komisyonuna ihzara mecbur olacak hususile sefain-i harbiye plânlarını, eslihasının terkibatını, topların cinsini cephane, torpil, mevad-dı müştaile, telsiz telgraf cihazları ve hulâsat an bilumum malzeme-i harbiye-i bahriyeyi ve vesaik-i kanuniye, idariye ve nizamiyeyi komisyona verecektir.

Madde 202 — Müttefikin havaî kontrol komisyonu, elyevm Hükûmet-i Osmaniyenin elinde bulunan malzeme-i havaiyeyi kayd ve tahrir etmek sefain-i havaiye detsgâhlarını teftiş etmek, balon, tayyare, motör, esliha fabrikaları, cephane, mevad-dı müştaile ve siefain-i havaiyede istmal olunabilecek bu kabil mevad-

dı teftiş etmek bilcümle sefain-i havaiye limanlarını, hangarlarını, yere inme mahallerini ziyaret etmek ve Osmanlı arazisinde bulunan malzeme-i havaiye park ve depolarının mevkiini ziyaret etmek icap ederse malzemenin nakil ve tesellümünü temin etmek vazaifini haziz olacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye müttefikin havaî komisyonuna mevad ve ahkâm-ı havaiyenin icrasını temine hadim addettiği malûmat ve vesaik-i kanuniye ve idariye ve saireyi ve hususile Türkiye'de havaî kuvvetlere mensup bilcümle eşhasın ve mevcut malzeme ile derdest-i imal olan ve sipariş edilmiş bulunan malzemenin miktarını ve umur-ı havaiye için çalışan müessesat ve bunların mahallerile hangarlar ve yere inme mahallerini mübeyyin bir cetvel verecektir.

Madde 203 — Müttefikin askerî, bahrî ve havaî kontrol komisyonları 178 inci maddenin 1 ve 2 işaretli bentlerinde icrası mevzu-i bahis olan icraatın beraberce teftişini temin etmek üzere bir takım mümessiller tayin edeceklerdir.

Madde 204 — 89 uncu maddede beyan olunan arazinin vaziyet-i siyasiyesi suret-i kat'iyede tanzim olununcaya kadar müttefikin kontrol ve teşkilât komisyonlarının verecekleri kararlar bu komisyonlar tarafından ancak vaziyet-i mezkûrenin tanziminden dolayı lûzum görecekleri tâdilat nazar-ı itibare alınmak kayd-ı ihtirazisile ittihaz olunacaktır.

Madde 205 — Havaî ve bahrî müttefikin kontrol komisyonlarının memuriyetlerine 201 ve 202 nci maddelerin tamami-i icrasından sonra hâtime verilecektir.

200 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında musarrah kontrol vazaifini icraya memur müttefikin askerî komisyonunun kontrol kısmına dahi aynı suretle hitam verilecektir.

Ancak mezkûr komisyonun yeni Osmanlı kuvve-i müsellahasının teşkilâtına memur kısmı 200 üncü maddenin 2 nci fıkrasında târifatı veçhile işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene müddetle devam edecektir.

Başlıca düvel-i müttefika mezkûr komisyonun bu kısmının ilga veya temdidi hususunda ita-yı karar hakkını muhafaza ederler.

Beşinci Kısım

Ahkâm-ı umumiye

Madde 206 — 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenamenin ahkâm-ı âtiyesi yani 7, 10, 12, 13, 24 üncü maddeleri işbu muahede ahkâmına mugayir olmadıkça mer'î kalacaktır.

Madde 207 — Türkiye işbu muahedenin mevki-i meriyete vazından itibaren hiç bir ecnebi memlekete askerî, bahrî ve havaî hiç bir heyet izam etmemeği ve böyle bir heyetin azimetine müsaade eylememeği taahhüt eyler. Bundan maada bir devlet-i ecnebiyenin ordusunda, donanmasında veya kuva-yı havaiyesinde hizmet veya tezyid-i malûmat için ana intisab etmek veyahut suret-i umumiyede bir memleket-i ecnebiyede askerî, bahrî veya havaî kuvvetlerin talim ve terbiyesine muavenet etmek üzere Osmanlı tebaasının memleketini terk etmesini men için tedabir-i münasibe ittihazını taahhüt eyler.

Düvel-i müttefika bu muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren kendi ordularına, donanmalarına, kuvay-ı havaiyelerine hiç bir Osmanlı tebaası ithal etmemeği, terbiye-i askeriyesini tezyid için Osmanlı tebaasını kabul etmemeği yahut alelumum Osmanlı tab'asından birini askerî, bahrî veya havaî muallim sıfatile istihdam etmemeği taahhüt ederler.

Maahaza bu tedbir Fransa hükûmetinden fransız kavanin ve nizamatına tevfikan lejyon etranjer (ecnebi alayı) yazmak hakkını nez edemez.

ALTINCI BÂB

Üsera-yı harbiye ve mezarlıklar

Birinci Kısım

Üsera-yı harbiye

Madde 208 — Henüz memleketlerine gönderilmemiş olan Osmanlı üsera-yı harbiyesi ile mevkuf tutulmuş olan Osmanlı sivillerin, bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren, mümkün mertebe süratle memleketlerine iadelerine devam olunacaktır.

Madde 209 — Üsera-yı harbiye ile mevkuf sivillerin teslim edilmelerini müteakip memurin-i Osmaniye marifetile bunlar derakap memleketlerine izam olunacaklardır.

Bu üseradan harpten evvelki itilâf kuvvetleri tarafından işgal edilmiş arazide kâin olanlar aynı veçhile memleketlerine gönderileceklerdir. Fakat bu izam keyfiyeti itilâf işgal ordusu memurininin muvafakatile ve onların teftişleri altında vukubulacaktır.

Madde 210 — 30 teşrinievvel 1918 tarihinden itibaren üseranın bilcümle masarif-i iadesi Hükûmet-i Osmaniye tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 211 — Üsera ve sivillerden zabt ve rabt hususuna muhalif harekette bulunup da duçar-ı mücazat olmuş bulunanlar bu cezayı ikmal etmiş veya etmemiş bulunsunlar bu cihetler nazar-ı itibare alınmaksızın memleketlerine iade edileceklerdir.

Bu hüküm üsera-yı harbiye ve sivillerden 15 haziran [1] 1920 tarihinden sonra irtikâp eyledikleri efalden dolayı tecziye edilmiş olanlar hakkında tatbik olunmayacaktır. Bilumum üsera-yı harbiye ve sivil mevkufin tarih-i iadelerine kadar alelhusus say ve zabt ve rabt nokta-i nazarından meriyülicra bulunan kavanine tabi bulunacaklardır.

Madde 212 — Bir takım üsera-yı harbiye ve sivillerden zabt ve rabta muhalif efal ve harekâttan başka bir takım ceraim için müstahik-i veya mahkûm-i mücazat olanlar mevkuf kalabileceklerdir [2].

Madde 213 — Hükûmet-i Osmaniye memleketlerine iade olunan bilâtefrik bilcümle eşhası kendi arazisine kabul eylemeği taahhüt eyler.

Üsera-yı harbiye veya Osmanlı tebaasından memleketlerine avdet etmek arzusunda bulunmayanlar iadeden hariç bırakılabileceklerdir. Fakat itilaf hükûmetleri bunları iade yahut bitaraf bir memlekete sevk veyahut kendi memleketlerinde ikamet etmek için bunlara müsaade eylemek hakkını muhafaza ederler.

Hükûmet-i Osmaniye bu eşhasa veya ailelerine karşı hiç bir istisnaî muamele yapmamağı, ve bu sebepten dolayı bunlar hakkında herhangi suretle olursa olsun bir tazyik ve eza ve cefa yapmamağı taahhüt eder.

Madde 214 — Düvel-i müetlife kendi ellerinde bulunan üsera ve tebaa-i Osmaniyenin vatanlarına iadelerini, Hükûmet-i Os-

[1] Türkçe metinde "1 kânunusâni" yazılıdır.

[2] Türkçe metinde "kalacaklardır" yazılıdır.

maniye tarafından Memalik-i Osmaniye'de kendi arzuları hilâfında olarak mevkuf tutulan bilcümle kendi esir veya tebaalarının, Hükûmet-i Osmaniye'ce derhal serbest bırakılmalarına tâlik etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde 215 — Hükûmet-i Osmaniye husasat-ı âtiyeyi taahhüt eder :

1- Gaiplerin ve kendi arzularile Osmanlı toprağında kalmak isteyen düvel-i mütelife tebaasının taharrisi ve tahkik-i hüviyetlerine memur olacak mütelifin komisyonlarına her teshilâtı irae, ve icap eden vasait-i nakliyeyi tedarik ve ita eylemeği, ordugâhta hapishanelere, hastanelere ve sair tekmil mevakie girmelerini ve bunları tenvir edecek ve icra-yı taharriyat eylemelerine medar olacak resmî ve gayr-ı resmî bilcümle vesaiki kendilerine ita etmeği kabul ve taahhüt eder.

2- Düvel-i müttefika tebaasından birinin mevcudiyetini ketm eden ve vâkıf olduktan sonra bunu ihbar hususunda tecviz-i kusur eden memurin ve efrad-ı Osmaniye haklarında tayin-i mücazat hususunu taahhüt eder.

3- İşbu muahedenamenin mücazata müteallik yedinci kısmında musarrah mücazatı istilzam eden ve esna-yı harpte Türkler tarafından müttefikin üsera-yı harbiye ve tebaasına karşı irtikâp olunan ef'al ve harekât-ı cinaiyenin tebeyyününü teshil eylemeği taahhüt eder.

Madde 216 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefika tebaasile zabitan ve asakir-i berriye ve bahriyesine ait olup memurin-i Osmaniye taraflarından tevkif edilmiş olan kâffe-i eşya, teçhizat, esliha, para, tahvilat, vesaik ve her nevi eşya-yı zatiyeyi bu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren bilâifate-i vakit iade etmeği taahhüt eder.

Madde 127 — Düvel-i âkide-i âliye kendi memleketlerinde bulunan üseray-ı harbiyenin iaşesine sarf edilmiş olan mebaliğin mütekabileten tediyesinden sarf-ı nazar ettiklerini beyan ederler.

İkinci Kısım

Metfenler

Madde 218 — Hükûmet-i Osmaniye bu muahede ile muayyen hududu dahilinde vaki arazisinin İngiltere, Fransa, İtalya hü-

kûmetlerinin asakir-i berriye ve bahriyelerinden meydan-ı harpta vefat edenler ve ceriha, hastalık, kaza gibi esbaptan dolayı terk-i hayat eyleyenlerin mezarlarının bulunduğu aksamı ile bu askerlere mahsus kabristanlar inşası için muktazi arazinin ve bu kabristanlar ile âbidelere giden yolların hak-kı temellükü tamamen düvel-i müşarünileyhime terk edecektir.

Yunan hükûmeti dahi taht-ı hâkimiyetine mevzu Boğazlarla adalar mıntakası hakkında aynı taahhüdü ifa eylemeği taahhüt eyler.

Madde 219 — İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetleri 218 inci madde mucibince hak-kı tasarrufu kendilerine ita olunan arazinin bu muahedenin mevki-i meriyete vazından itibaren altı ay müddet zarfında kendilerine devir ve ferağ edilmesi lâzım geldiğini hükûmet-i Osmaniye ile Yunan hükûmetine bildireceklerdir.

İngiltere, Fransa, İtalya hükûmetlerinden her biri emvatın defnolunduğu veya defnolunabileceği menatıkı tetkike ve müteaddit mezarlıklarla hin-i hacette inşa edilecek kabristanlar mahallerini teklife yegâne salâhiyettar olacak komistonu tayin etmek hakkını haiz olacaklardır.

Hükûmet-i Osmaniye ile hükûmet-i Yunaniye bu komisyonlara birer aza tayin edebilecekler ve ifa-yı vazifelerini teshilen bunlara her türlü muaveneti ibzal eyleyeceklerdir.

Arazi-i mezkûrede ezcümle Gelibolu şibih ceziresi dahilinde vaki olup 3 numaralı haritada tayin ve irae olunan arazi dahi dahildir. Bu arazinin hudutları fıkra-i sabıkada musarrah olduğu veçhile Hükûmet-i Yunaniye'ye bildirilecektir.

Menfeattar hükûmet mezarlık için tahsis edilen bu nevi araziyi herhangi bir maksat için istimal etmemeği ve ettirmemeği taahhüt eder.

Arazi-i mezkûrenin sahili askerî, bahrî ve ticari bir maksad için istimal edilemeyecektir.

Madde 220 — Hükûmet-i Osmaniye 219 uncu madde mucibince tayin edilen arazinin hak-kı tasarrufunun tamamen ve munhasıran İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetlerine devir ve ferağına muktazi tedabir-i kanuniye ve idariye bu tayini takip edecek olan altı ay zarfında Osmanlı ve Yunan hükûmetleri tarafından ittihaz olunacaktır. Arazinin istimlâki icap ettiği takdir-

de bu istimlâk muamelesi icab-ı hale göre kendi masraflarına olarak Osmanlı ve Yunan hükûmetleri tarafından icra kılınacaktır.

Madde 221 — 218 inci maddede musarrah arazi dahilinde kâin mezarlıklarla âbidelerin inşasını, muhafazasını, idaresini ve nezaretini münasip görecekleri herhangi bir komisyon veya heyete tevdi etmek İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetlerine ait olacaktır.

Bu komisyon veya heyet hükûmet-i Osmaniye ve Yunaniye taraflarından resmen tanınacak ve bu komisyonlar emvatı defne ve mezarlıkların bir noktada cemini, inşasını temin eylemek için lûzum görecekleri ecsadı nakle iptidar etmek hakkını haiz olacaklardır. Neferatın bakiye-i ızamı herhangi bir bahane ile olursaolsun alâkadar olan hükûmete mensup veya heyetin müsaadesi olmaksızın defn edilmeyecektir.

Madde 222 — Bu fasılda mevzu-i bahis olan arazi hükûmet veya memurin-i Osmaniye veyahut icabına göre hükûmet ve memurin-i Yunaniye taraflarından hiç bir resme veya vergiye tâbi tutulmayacaktır. İngiltere, Fransa, İtalya mümesilleri ile kabristanları ve âbidatı ziyaret etmek arzusunda bulunacak olan zevat her zaman bu araziye serbestçe dahil olacaklardır. Hükûmet-i Osmaniye ve Yunaniye bu kabristana müntehi yolların muhafazası vazifesini daimî bir surette deruhde ederler. Hükûmet-i Osmaniye ve Yunaniye arazinin irvası için bu kabristanların idare ve muhafazasına tahsis edilen heyet-i müstahdiminin ihtiyacatına muktazi kâfi miktarda suyun tedariki zımnında İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetlerine bilcümle teshilat-ı lâzımeyi irae eylemeği taahhüt ederler.

Madde 223 — Bu fasıl ahkâmı arazi-i metruke üzerinde Osmanlı ve Yunan hâkimiyetine icab-ı hale göre nakise iras etmeyecektir. Hükûmet-i Osmaniye ve Yunaniye hükûmet-i müttefikaya ita olunan hakka tecavüz veya mezarlıklar ve abidelere hakaret eylemekle müttehem eşhasın temin-i tecziyesi için kâffe-i tedabir-i muktaziyeye tevessül etmeği taahhüt ederler.

Madde 224 — Hükümet-i müttefika ile hükûmet-i Osmaniye bu faslın diğer ahkâmına halel gelmemek şartile Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi mucibince kendilerine mandası verilen arazi de dahil

olmak üzere kendi memleketlerinde metfun berrî ve bahrî asakir kabirlerine hürmet ve bu kabirleri muhafaza ettireceklerdir.

Madde 225 — Hal-i esarette iken vefat etmiş olan muhtelif muhasım hükûmet tebaasına mensup üsera-yı harbiye ile sivil üzeranın mezarlıkları 224 üncü maddede musarrah şeriat dairesinde münasip vechile muhafaza edilecektir. Vefat edenler haklarında tayin-i hüviyetlerine hâdim malûmatı havi mükemmel bir liste ve hüviyetleri tayin edilmeksizin defn olunan eşhasın miktarı ve kabirlerinin mevkii ve haklarında malûmat itasını mütekabilen taahhüt ederler [1].

Bir taraftan düvel-i müttefika ve diğer taraftan hükûmet-i Osmaniye :

Evvelâ — Hüviyetlerine muktazi bilcümle malûmat-ı müfide itasile beraber vefat edenlerin mükemmel defterini :

Sâniyen — Hüviyetleri tahakkuk edilmeksizin defn edilmiş olan bilcümle emvat kabirlerinin miktarile emvatın bulundukları mahaller hakkında bilcümle tarifat itası;

YEDİNCİ BÂB

Mücazat

Madde 226 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefikanın kavanin ve adat-ı harbiyeye muğayir ef'al ve harekâtı irtikâp etmekle müttehem eşhası mahakim-i askeriyelerinde muhakeme etmek hususundaki serbesti-i hareketlerini tasdik eyler. Kanunların gösterdiği cezalar suçlu oldukları tanınan şahıslara tatbik edilecektir [2]. İşbu madde ahkâmı mahakim-i Osmaniye'de veya müttefikin mahakiminde derdest-i icra bulunan bilcümle muhakemat veya takibata dahi teşmil edilecektir.

Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefikaya veyahut bunlardan talep vukubulacak olan devlete kavanin ve adât-ı harbiyeye muğayir bir fiil ve hareket ika etmiş olmakla müttehem bilcümle eşhas isimlerinin veya hükûmet tarafından haiz oldukları rütbe, memuriyet veya hizmetlerinin tasrihile beraber teslim edecektir.

Madde 227 — Düvel-i müttefikadan birinin tebaası aleyhine ika olunacak ef'al ve harekât faillerinin muhakemesi bu devletin mahakim-i askeriyesinde rüyet olunacaktır.

[1] Bu son cümle fransızca metinde yoktur.

[2] Bu cümle türkçe metinde yoktur, fransızca metinden alınmıştır.

Düvel-i müttefikadan bir çoğunun tebaası aleyhine ika olunan ef'al ve harekât faillerinin muhakemesi alâkadar devletlerin mahakim-i askeriyelerine mensup azâdan müteşekkil mahakim-i askeriyede rüyet edilecektir.

Herhalde müttehem, vekilini bizzat tayin eylemek hakkını haiz olacaktır.

Madde 228 — Hükûmet-i Osmaniye isnat olunan ef'al-i cürmiyenin tamamile anlaşılması müttehemininin zâhire ihracı ve mesuliyetlerin alavechissıhha tebyini için iraesini muktazi göreceği herhangi nevi bilcümle vesaik ve malûmatı tedarik ve ita eylemeği taahhüt eder.

Madde 229 — 226 ve 228 inci maddeler ahkâmı kavanin ve adât-ı harbiyeye muğayir ef'al ve harekâtı irtikâp etmiş olmağla müttehem bulunan ve sabık Osmanlı İmparatorluğuna ait olup kendilerine terk edilmiş veya terk edilecek olan hükûmetlerin arazisinde veya mezkûr hükûmetlerin elinde bulunan eşhas hakkında da tatbik edilecektir.

Bu eşhas hükûmat-ı mezkûreden birinin tâbiyetini iktisap eylemiş ise bu hükûmet alâkadar hükûmetin talebi üzerine ve anınla müttefikan veya bilcümle hükûmat-ı müttefikanın taleb-i müştereki üzerine eşhas-ı mezkûrenin takip ve tecziyesini temine muktazi tedabir-i lâzimeyi ittihaz etmeği taahhüt eyler.

Madde 230 — Hükûmet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinde arazi-i Osmaniyeden bulunan herhangi bir arazide hal-i harp esnasında ika edilen kıtallerden mes'ul olmak üzere düvel-i müttefikaca talep olunacak eşhası düvel-i mezkûreye teslim eylemeği taahhüt eder.

Düvel-i müettefika bu suretle müttehem eşhası muhakeme edeeck olan mahkemeyi tayin etmek hakkını muhafaza ederler, ve hükûmet-i Osmaniye de işbu mahkemeyi tanımağı taahhüt eder.

Cemiyet-i Akvam tarafından mezkûr kıtaller faillerini muhakeme etmek üzere vakt-i münasipte salâhiyettar bir mahkeme teşkil olunduğu takdirde düvel-i müttefika bu müttehemleri mezkûr mahkemeye havale etmek hakkını muhafaza ve hükûmet-i Osmaniye de işbu mahkemeyi tanımağı taahhüt eder.

228 inci madde ahkâmı işbu maddede musarrah ahvale kaabil-i tatbiktir.

SEKİZİNCİ BÂB

Mevad-dı maliye

Madde 231 — Hükûmet-i Osmaniye Almanya ve Avusturyanın düvel-i müttefikaya karşı açmış oldukları harb-i mütecavizaneye iştirak etmekle düvel-i müşarünileyhime tamamen tazmini iktiza edecek her nevi zararlar iras etmiş ve fedakârlıklar ihtiyar ettirmiş olduğunu tasdik eyler.

Diğer taraftan düvel-i müttefika hükûmet-i Osmaniyenin menabi ve servetinin bu tazminatın tamamen ifasına gayr-i kâfi olduğunu tasdik ederler.

Bu şeraite binaen ve işbu muahedename neticesi olarak yeniden bir takım arazisnin inkısama uğraması hasebile Türkiye'ye sabık Osmanlı İmperatorluğu varidatından ancak bir kısmı bırakılmış olacağına nazaran düvel-i müttefika yalnız işbu muahedenin bu kısmı ile dokuzuncu (mevad-dı iktisadiye) kısmının ihtiva ettiği mevad ve ahkâm mahfuz kalmak şartile hükûmet-i Osmaniyeye karşı tazminata müteallik bütün müddeiyattan sar-fı nazar etmişlerdir.

Düvel-i müttefika Türkiye'ye bazı mertebe ifa-yı muavenet arzusunda bulundukları cihetle bilhassa alâkadar bulunan düvel-i müttefikadan yani Fransa, Britanya İmparatorluğu ve İtalya devletlerinden her birinin vekillerinden ve istişarî reyi haiz bir Osmanlı komiserinden mürekkep bir maliye komisyonunun ihdası hususunda hükûmet-i Osmaniye ile peyda-yı itilâf ederler. İşbu komisyonun salâhiyet ve vazaifi (attributions) âtideki maddelerde irae edilmiştir.

Madde 232 — Maliye komisyonu Hükûmet-i Osmaniyenin menabi-i servetini muhafaza ve tezyit için en münasip göreceği her türlü tedabiri ittihaz edecektir.

Maliye nazırı tarafından her sene Osmanlı Parlementosuna takdim edilecek bütçe evvel beevvel maliye komisyonuna arz ve parlementoya işbu komisyon tarafından tasvip edilen şekilde takdim edilecektir. Parlemento tarafından yapılan tâdilat maliye komisyonunun tasvibine iktiran etmedikçe icra edilmeyecektir.

Maliye komisyonu Türkiye'nin bütçelerile kavanin ve nizamat-ı maliyesinin tatbik ve icrasına nezaret edecektir. Bu nezaret doğrudan doğruya maliye komisyonunun taht-ı emrinde bu-

lunacak ve azâsı ancak bu komisyonun tasvibile tayin edilecek olan Osmanlı heyet-i teftişiyesi vasatatile icra olunacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye bu müfettişlere ifa-yı vazife edebilmeleri için muktazi her türlü teshilâtın iraesini ve hükûmetin hidemat-ı maliyesine iktidar ve ehliyetleri kâfi olmayan memurin hakkında maliye komisyonunca telkin olunacak tedabirin ittihazını taahhüt eyler.

Madde 233 — Bundan maada maliye komisyonu Düyun-i Umumiye Meclisi ve Bank-ı Osmanî ile bilittifak Türkiyede tedavül-i nukut hususunu tanzim etmek ve muvafık ve muhik görülecek her nevi vasait ile bunu islâh eylemekle mükellef olacaktır.

Madde 234 — Hükûmet-i Osmaniye maliye komisyonunun inziman-ı muvaffakati olmadıkça dahilî veya haricî hiç bir istikraz akdetmemeği taahhüt eyler.

Madde 235 — Hükûmet-i Osmaniye esna-yı harpte ve işbu muahedenamenin mevki-i tatbike vaz'ına kadar memurin-i Osmaniyenin herhangi bir icraat veya ihmâl ve tekâsülü yüzünden 236 ncı maddede musarrah düvel-i müttefika sivil tebaasının şahıslarile emvallerince duçar oldukları bilcümle zarar ve ziyanları işbu muahedename ahkâmına tevfikan nakten tazmin etmeği taahhüt eyler.

Hükûmet-i Osmaniye, Avrupa ve Tuna komisyonuna karşı, bu komisyonun harp esnasında düçar olduğu zararlardan dolayı maliye komisyonunca tayin olunacak iadat, tamirat ve tazminatı ifaya mecbur tutulacaktır.

Madde 236 — Türkiyenin Osmanlı düyun-i umumiye hizmetinin ifasına teminat olarak tahsis veya tevdi edilmiş olan varidat müstesna olmak üzere (bir numaralı merbuta müracaat) bütün menabi-i serveti maliye komisyonunun emrine vaz olunacak ve komisyon da bu menabi-i serveti ihtiyaca göre berveçh-i âti surette istimal edecektir :

1- Birinci derecede maliye komisyonunun maaşat ve masarif-i cariyesi ile işbu muahedenamenin mevki-i icraya vaz'ını mütakip Osmanlı kalan arazide kalacak olan müttefikin kuva-yı işgaliyesinin alelade masarifi tediye olunduktan sonra Osmanlı

kalan arazide 30 teşrini evvel 1918 tarihindenberi müttefikin kuva-yı işgaliyesinin masarifi ve bu masarif-i işgaliyeyi ihtiyar etmiş olan devletten gayrı bir devlet lehine olarak Türkiye'den fek-ki irtibat etmiş olan arazideki müttefikin kuva-yı işgaliyesinin masarifi.

İşbu masarifin miktarile bu masarifin tesviyesine muktazi tekasit-i seneviyenin miktarı maliye komisyonu tarafından tayin edilecek ve bu komisyon takasit-i mezkûreyi işbu kısım mucibince Türkiye'yi kendisine tahmil edilecek olan düyun-i umumiye-i Osmaniyeye ait faizlerin tediyesine muktazi mebaliğin muhtemel olan herhangi bir noksanının ikmalini temine ikdar edebilecek surette tayin eyleyecektir.

2- İkinci derecede Hükûmet-i Osmaniyenin 235 inci madde mucibince Türkiyenin vaziyet-i maliyesi ve idaresinin masaraif-i esasiyesini temin eylemek mecburiyeti nazar-ı dikkate alınmak şartiyle 9 uncu kısmın (mevad-dı iktisadiye) 317 nci maddesinde tarif olunduğu veçhile 1 ağustos 1914 tarihinde kendi tebaalarile Osmanlı tabiiyetini haiz olmayanların esna-yı harpte memurin-i Osmaniyenin her türlü ihmal ve tekâsülî harekâtından dolayı gerek şahsan gerek malen duçar oldukları zarar ve ziyanlardan naşi düvel-i müttefikanın mütalebatı dolayısile tediyesine mecbur olacağı tazminat ve şahsî zararlara müteallik mütalebatın miktarlarını maliye komisyonu tayin ve esbab-ı tediyesini ihzar eyleyecektir. Emval ve emlâke mütedair mütalebat 9 uncu kısmın (mevad-dı iktisadiye) 287 nci maddesi mucibince tetkik, tayin ve tesviye edilecektir. Maliye komisyonu salifüzzikir 287 nci madde mucibince düvel-i müttefika emrine muhavvel mebaliğin adem-i kifayeti halinde gerek şahsa gerek emvale ait mütalebatın tesviyesine tahsis olunacak taksit-i senevî ile bu taksit-i senevinin baliğ olduğu meblağı tayin eyleyecektir.

Madde 237 — Hükûmet-i Osmaniye tarafından esna-yı harpte vukubulan taahhüdata (düyun-i dahiliye dahil olduğu halde) karşılık olarak Türkiye'nin varidatı üzerinde esna-yı harpte alınan merhunata müteallik muamele fesh edilmiştir.

Madde 238 — Türkiye 28 haziran 1919 tarihinde Versay'da Almanya ile akd edilen sulh muahedenamesinin 261 inci maddesile Avusturya ve Bulgaristan ve Macaristan ile münakit sulh muahedenamelerinin mevad-dı mütekabilesi mucibince Almanya,

Avusturya, Bulgaristan ve Macaristanın Türkiyeye karşı olan bilumum matlubatının düvel-i müttefikaya devrini tasdik eyler. Düvel-i müttefika bu suretle kendilerine devr olunan matlubattan dolayı Türkiyeden bir gûna tediyat talebinde bulunmamağı kararlaştırmışlardır.

Madde 239 — Maliye komisyonunun muvafakatı olmaksızın hükûmet-i Osmaniye tarafından gerek tebaa-i Osmaniyeye ve gerek eşhas-ı saireye yeniden hiç bir imtiyaz ita edilemeyecektir.

Madde 240 — Türkiye'den kendi menfeatlerine olarak bir arazi fek olunan hükûmetler bu arazide kâin olup devlet-i Osmaniye veya hazine-i hassa namına mukayyet bulunan bilcümle emval ve emlake meccanen tasarruf eyleyeceklerdir.

Madde 241 — Gerek 1913 senesi Balkan muharebatı netice sinde ve gerekse işbu muahedename ile menfeatlerine olarak Türkiye'den arazi fek olunan devletler 1 teşrinisani 1914de mevcut Osmanlı düyun-i umumiyesinin taahhüdat-ı seneviyesine iştirak edeceklerdir.

Menfaatlerine olarak Türkiye'den arazi fek edilmiş veya edilmekte olan Balkan şibihceziresi devletleri ile Asya'da yeniden teşkil olunan devletler bâlâda zikir olunan taahhüdat-ı seneviyeden hisselerine isabet eden kısmın tediyesi için teminat-ı kâfiye ita edeceklerdir.

Madde 242 — İşbu kısmın tatbikince Osmanlı düyun-i umumiyesi şimdiye kadar Muharrem Kararnamesi'ne tâbi olan düyun ile işbu fasla merbut 1 numaralı cetvelde muharrer istikrazatı muhtevi olmak üzere ad ve telâkki edilecektir.

1 teşrinisani 1914 tarihinden mukaddem münakit istikrazatın Türkiye ile Balkan hükûmatı ve Asya'da yeniden teşekkül eden devletler arasında Osmanlı düyununun taksiminde nazar-ı itibare alınacaktır. İşbu taksim suret-i âtiyede icra edilecektir :

1- 17 teşrinievvel 1912 tarihinden mukaddemki (Balkan harbi) istikrazata ait tekasit-i seneviye Arnavutluk da dahil olduğu halde Türkiye ile Türkiye'den arazi almış olan veya almakta bulunan Balkan devletleri arasında taksim olunacaktır.

2- İşbu birinci taksitten sonra Türkiyeye kalup 17 teşrinievvel 1912 ve 1 teşrinisani 1914 tarihlerinde Türkiye tarafından münakit istikrazata ait tekasit-i seneviyeye ilâve olunan tekasit-i

seneviye Türkiye ile işbu muahedename mucibince menfeatlerine olarak Türkiye'den arazi fek olunan hükûmet arasında taksim olunacaktır.

Madde 243 — Her hükûmet tarafından tediye olunacak taksit-i senevî miktarını tayin için âtideki esas-ı umumiye istinad edilecektir :

Hisse-i musibe miktarı düyunun tediyesine muktazi mebaliğin yekûn-i umumisile olan nisbeti Türkiye'nin 1907 de muhdes gümrük rüsum-ı munzamasi hasılâtı dahil olmak üzere 1909-1910 1910-1911, 1911-1912 yani sene-i maliye-i selâse varidat-ı umumiyesi had-di vasatisinin arazi-i müdevvere varidat-ı umumiyesi had-di vasatisi nisbetine müsavi olacaktır.

Madde 244 — Maliye komisyonu, işbu muahedenin mevki-i tatbike vazını müteakip müddet-i kalile-i mümkine zarfında 243 üncü maddede mevzu esas mucibince mezkûr maddede muayyen tekasit-i seneviye miktarını tayin edecek ve bu baptaki mukarreratını tarafin-i âkidin-i âliyeye tebliğ edecektir.

Maliye komisyonu Bulgaristan ile münakit 27 teşrinisani 1919 tarihli muahede-i sulhiyesinin 134 üncü maddesinde muayyen vazaifi ifa edecektir.

Madde 245 — Salifüzzikir tarzda hesap olunan tekasit-i seneviye Türkiye'den arazi fekkini icap ettiren muahedenamelerin tarih-i tatbikinden bilitibar işbu muahedename ile fek olunan arazi için dahi 1 mart 1920 tarihinden itibaren tediye edilecektir. Takasit-i seneviye-i mezkûre "252" nci maddede gösterilen istisnaiyet hariç olmak üzere düyunun tasfiye-i katiyesine kadar devam edecektir. Maamafih tekasit-i seneviye miktarları düyunu teşkil eden istikrazatın itfasile mütenasiben peyderpey tenakus edecektir.

Madde 246 — Hükûmet-i Osmaniye Muharrem Kararnamesi ve ana lahik diğer kararnameler mucibince haiz olduğu kâffe-i hukuku Maliye Komisyonu'na devreyler., Düyun-i Umumiye-i Osmaniye Meclisi İngiliz, Fransız, İtalyan murahhaslarile Bank-ı Osmanî mümessilinden mürekkep olarak kemafissabık ifa-yı vazife edecektir. Muharrem kararnamesile tahsis oluna bilcümle varidat ile 1 teşrinisani 1914 tarihinden mukaddemki sair bilcümle istikrazat mukavelenameleri mucibince idaresi meclise mevdu sair bilumum varidatı tahsil ve idare eyleyecektir.

Düvel-i müttefika Düyun-i Umumiye Meclis-i idaresine âtideki proğramın mehma-imkân temin-i icrası için Maliye Komisyonu tarafından tayin edilecek şerait dairesinde Osmanlı Maliye Nezaretine idareten ifa-yı muavenete mezuniyet ita eyler :

Düyun-i Umumiye-i Osmaniye İdare-i hazırası tarafından bazı varidatın doğrudan doğruya cibayeti usulü maliye komisyonu tarafından tayin edilecek şerait dahilinde Osmanlı kalacak olan bilcümle vilâyetlere mümkün mertebe vasi surette teşmil ve tatbik edilecektir.

Maliye Komisyonunun tasvibile her ne vakit bilvasıta varidat ve tekâlif-i cedide ihdas olundukça mezkûr komisyon bu varidat ve tekâlifin idaresini Osmanlı Hükûmeti hesabına Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresine tevdi imkânını tetkik edecektir.

Gümrük idaresi, Maliye Komisyonu tarafından tayin ve azil ve idare-i mezkûreye karşı mesul olacak bir müdür-i umuminin taht-ı idaresine vaz olunacaktır.

Gümrük rüsumu tarifesi ancak Maliye Komisyonunun muvafakatile tâdil olunabilecektir.

Fransa, Büyük Britanya ve İtalya hükûmetleri Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresinin idamesi mi veyahut bunun yerine meclis-i idare-i hazıra vazaifinin hitamında Maliye Komisyonunun ikamesi mi lâzım geldiği hakkında hâmillerin reyine badelmüracaa ekseriyet-i ârâ ile karar verecektir. Hükûmat-ı müşarünileyhimanın bu baptaki kararları bu müddetin hitamına muadil laakal altı ay evvel ittihaz olunacaktır.

Madde 247 — Komisyon mevcut mukavelename veya kararnameler mucibince elyevm tahvilat hamillerine tahsis edilen teminat yerine Türkiye'nin varidat-ı umumiyesi üzerine teminat-ı kâfiye veya rehin ikamesini bilâhare teklife mezundur. Hükûmat-ı müttefika Maliye Komisyonunun o zaman vukubulacak bilumum teklifatını tetkik eylemeği taahhüt eder.

Madde 248 — Her nerede bulunursa bulunsun Düyun-i Umumiye-i Osmaniyeye ait bilumum emval-i menkule ve gayr-ı menkule tamamile bu müessesenin emrine müheyya bulunacaktır.

Düyun-ı Umumiye Meclis-i İdaresi emvalin nakde tahvilinden mütehassıl bilcümle hasılatını gerek düyun-i muvahhide ge-

rekse şark demir yolları tahvilatının [1] fevkalade amortismanından istimal etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 249 — Hükûmet-i Osmaniye Trablus tazminatı ve ihtiyat akçesi üzerindeki hukukunu Maliye Komisyonuna devr etmeği taahüt eder.

Madde 250 — Hükûmet-i Osmaniye kendisinde kalacak olan arazide- bu arazinin müttefikin kuvvetleri tarafından işgali müstesna olmak üzere- şimdiye kadar Düyun-i Umumiye hidematına tahsis olunup tediyesi lâzım gelen ve henüz tediye edilmemiş olan varidata muadil bir meblağı Düyun-i Umumiye İdaresine tediye edecektir. Meblağı mezbur Türkiye'nin vaz'iyeti maliyesi müsait olduğu zaman Maliye Komisyonunun reyine tahsis olunacaktır.

Madde 251 — Düyun-i Umumiye Meclisi İdaresi işbu Meclisin harp zamanında icra olunan bilumum muamelatını yeniden tetkik edecektir. Meclis-i İdare tarafından vukubulup Muharrem kararnamesi veyahut suver-i saire ile kablelharp tayin olunan salâhiyat ve taahhüdata tevafuk etmeyen bilcümle sarfiyat bunun tediyesi Maliye Komisyonununca mümkün olduğuna hükmolunduğu vakit Hükûmet-i Osmaniye tarafında Meclis-i İdareye tesviye kılınacaktır. Meclis-i İdare esna-yı harpte ittihaz edilen tedabiri yeniden tetkik etmek ve Düyun-i Umumiye Meclisinin salâhiyetine münafi addedeceği bilcümle taahhüdatı iptal eylemek hakkını haiz olacakır.

Madde 252 — İşbu muahedename ahkâmınca Düyun-i Umumiye-i Osmaniyeye tediyesi muktazi mebaliğten uhdelerine bir hisse-i seneviye tahmil olunan herbiri Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresini altı ay evvel haberdar etmek şartile mezkûr taksit-i seneviye ve alâkadar devlet ile Düyun-ı Umumiye Meclis-i İdaresi arasında takarrür edecek faiz miktarı üzerinden sermayeye tahvil etmek suretile hasıl olacak meblağı tediye ederek taahhüdatından kurtulabilecektir. Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresi işbu istirdad-ı taahhüdü (Rachat) talep etmek hakkını haiz olmıyacaktır.

[1] Fransızca metinde "soit de la Dette unifiée, soit des lots turcs" yazılıdır.

Madde 253 — Almanya ile olan sulh muahedenamesinin "259" uncu maddesinin "1, 2, 4, 7" nci fıkraları ve Avusturya ile olan sulh muahedenamesinin "210" uncu maddesinin birinci fıkrası mucibince Almanya ve Avusturya tarafından devri iktiza eden "altın" mebaliğ maliye komisyonunun emrine vaz olunacaktır.

Madde 254 — Almanya ila olan sulh muahedenamesinin "259" uncu maddesnin üçüncü fıkrası mucibince Almanya tarafından verilecek mebaliğ derhal Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresinin emrine vaz olunacaktır.

Madde 255 — Hükûmet-i Osmaniye ole Umur-i Sıhhiye-i Osmaniye İdaresi ve sabık Meclis-i Âli-i Sıhhiye'ye ait nukut ile Meclis-i Âli-i Sıhhînin Hükûmet-i Osmaniyeye karşı olan müddeası ve Karadeniz ve Boğaziçi tahlisiye vapurları idaresine ait nukut hakkında düvel-i müttefika tarafından ve indelicap düvel-i saire ile müttefikan ittihaz olunacak mukarreratı kabul etmeği taahhüt eyler.

Düvel-i müttefika bu hususta kendilerini temsil etmek salâhiyetini Maliye Komisyonuna ita ederler.

Madde 256 — Harpten sonra Almanya'dan Türkiye'ye ihraç olunacak emtianın tediyesine Hükûmet-i Osmaniye tarafından muayyen bir kambiyo fiatile mevki-i tedavüle ihraç edilen evrak-ı naktiyenin kabul edilmesine dair olarak Almanya hükûmeti tarafından esna-yı harpte vukubulmuş olan taahhütten Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefika ile bilittifak Almanya hükûmetini tebriye eder.

Madde 257—İşbu kısım mucibince düvel-i müttefikanın Hükûmet-i Osmaniye'ye karşı olan metalibi tatmin ve harpten evvelki Düyun-i Umumiye-i Osmaniye tasfiye edilir edilmez Maliye Komisyonunun vazaifi hitam bulmuş olacaktır. O takdirde Hükûmet-i Osmaniye, Cemiyet-i Akvam azasından bulunan devletlerin Hükûmet-i Osmaniyeye yeniden Türkiye'nin menfaatine olarak idareten ifa-yı muavenet etmeleri lâzım gelip gelmeyeceğini ve lâzım geldiği takdirde işbu muavenet ve muzaheretin iktisap edebileceği şekli Cemiyet-i Akvam Meclisi ile birlikte tetkik edecektir.

Madde 258 —

1- Türkiye evvelâ gayr-ı safi 1600 ton ve daha fazla hacm-ı istiabisinde olup düvel-i müttefika hükûmetlerine teslim edilecek olan bilumum buharlı Osmanlı sefainini ve saniyen 1 Ağustos 1914 tarihinden sonra Osmanlı sancağı altına nakledilmiş olup Almanya ile münakit sulh muahedenamesinin 233 üçüncü maddesi mucibince Tamirat Komisyonuna teslim edilecek olan bilcümle Alman sefainini seyir ve sefere salih bir halde olarak düvel-i müttefika hükûmetlerinin irae edeceği herhangi limanlarında teslim edecektir.

2- Birinci fıkrada musarrah sefain şunlardır [1]:

a) Harp esnasında bitaraf bir sancağa nakil keyfiyeti düvel-i müttefika nazarında hükümsüz olmağla 29 teşrinievvel 1914 tarihinde Osmanlı sancağını hâmil bulunmuş olan veya halen Osmanlı sancağını hâmil bulunan bilumum sefain-i ticariye;

b)- Tebaa-i Osmaniyeden bir şahıs veya bir şirkete ait veyahut tebaa-i osmaniyenin taht-ı idare ve murakabesinde bulunup düvel-i müttefikadan gayri bir memlekete mensup bir şirkete ait bilumum sefain;

3- Hükûmet-i Osmaniye her ne nevi ve mahiyette olursa olsun kâffe-i imtiyazat, merhunat, teminat ve tekâlüften âzâde olarak sefine üzerindeki hak ve tasarrufun tamami-i intikalini temin zımnında düvel-i müttefika ve icab-ı hale göre fıkra-i ânifede mezkûr Tamirat Komisyonu tarafından lüzum gösterilecek bilumum evrak ve vesaiki birinci fıkrada zikrolunan sefainle aynı zamanda teslim edecektir.

İta ve lâzım gelecek bulumum tazminat ve tavizat (rachats) Hükûmet-i Osmaniyeye ait olacaktır. Hükûmet-i Osmaniye Düvel-i Müttefikayı ve icab-ı hale göre birinci fıkrada zikir olunan Tamirat Komisyonunu her ne sebepten mütevellit olursa olsun herhangi bir istirdat ve dâvaya karşı bilcümle ahvalde temin etmek mecburiyetinde bulunduğundan teslim edilecek sefine hakkında her ne mahiyette olursa olsun vaki olabilecek bilumum metalip ve müddeiyatı deruhde eyleyecektir.

[1] Fransızca metinde bu ikinci fıkra ve bentleri yoktur. Onun yerine "2" numara ile kaydedilen hüküm 3 üncü fıkra yerini tutmaktadır.

EK : 1

HARPTEN ÖNCEKİ OSMANLI DÜYUN-I UMUMİYESİ (5 KASIM 1914)

Altın Türk Lirası

İstikraz	Mukavele Tarihi	Faiz	Amortisman Fonu	İtibarîMenşe Sermayesi	5 Kasım1914 te Mevcut Sermaye	Yıllık Ödeme (Komisyon dahil)	Amortisman devresi	İhraç Bankası
I	2	3	4	5	6 [1]	7	8	9
		%	%	Alt. T. L.	Alt. T. L.	Alt. T. L		
Duyun-i Muvahhide	1903	4	.4.644	42.275.772	36.799.840	1.887.375	—	—
İkramiyeli Türk Tahvilâtı	1870	4	.4.644	15.632.548	10.666.975	0.270.000	—	—
Osmanîye	18-30 Nisan 1890	4	1	4.999.500	2.952.400	249.975	1931	Osmanlı Bankası
1896 %5	29 Şubat-12 Mart 1893	5	.50	3.272.720	2.814.020	180.450	1946	Osmanlı Bankası
1903 % 4 Balık -Avı	3 Ekim 1888 21 Şubat-6 Mart 1903	4	.50	2.640.000	2.439.228	119.097	1958	Doyçe Bank (Deutsche Bank)
Bağdat 1. ci seri	20 Şubat-5 Mart 1903	4	.087.538	2,376.000	2.342.252	97.120	2001	Doyçe Bank
1904 % 4	4-17 Eylül 1903	4	.50	2.750.000	2.594.064	124.059	1960	Osmanlı Bankası
1901-5 %4	21 Kasım-4 Aralık 1901		.50	5.306.664	4.976.422	239.397	1961	Osmanlı Bankası
	6-19 Kasım 1903	4						
	25 Nisan-8 Mayıs 1905							
Askerî Techizat	4-17 Nisan 1905	4	.50	2.640.000	2.441.340	119.097	1961	Doyçe Bank
Bağdat 2. ci seri	20 Mayıs-2 Haziran 1908	4	.087.538	4.752.000	4.718.120	200.500	2006	Doyçe Bank
Bağdat 3. cü seri	20 Mayıs - 2 Haziran 1908	4	.087.538	5.236.000	5.221.700	220.550	2010	Doyçe Bank
1908 % 4	6-19 Eylûl 1908	4	.50 —	4.711.124	4.538.908	212.000	1965	Osmanlı Bankası
1914 % 5	13-26 Nisan 1914	5	.50	22.000.000	22.000.000	1.213.025	—	Osmanlı Bankası
Doklar, tersaneler ve deniz inşaatı	1913	5,5	1.5	1.485.000	1.485.000	88.500	1943	Türkiye Millî Bankası

Tömbeki Mümtaz istikrazı	25 Nisan - 8 Mayıs 1893	4	.1	1.000.000	664.510	50.250	1934	Osmanlı Bankası
Kırk milyon Frank (Şark Şimendöferleri)	1-13 Mart 1894	4	.35	1.760.000	1.567.192	76.751	1957	Doyçe Bank ve gurubu (Milletlerarası Banka dahil)
Gümrükler 1902	17-29 Mayıs 1886 28 Eylûl-11 Ekim 1902	4	.50	8.600.020	7.923.234	387.976	1958	Osmanlı Bankası
1909 % 4	30 Eylûl- 13 Ekim 1909	4	1	7.000.004	6.550.098	350.864	1950	Osmanlı Bankası
İstanbul Belediyesi 1909	3-16 Kasım 1909	5	.50	1.100.000	1.073.490	60.651	1958	Türkiye Millî Bankası
İstanbul Belediyesi 1913	1913	5	.50	1.100.000	1.094.500	60.500	—	Periye Bankası ve Ortakları
Hudeyde - San'a	24 Şubat - 9 Mart 1911	4	.098.738	1.000.010	1.000.010	40.988	2006	Fransız Bankası (Banque Française)
Soma-Bandırma 1910	20 Kasım- 3 Aralık 1910	4	.16.715	1.712.304	1.700.644	71.532	1992	Osmanlı Bankası
Gümrükler % 4 1911	27 Ekim- 9 Kasım 1910	4	1	7.040.000	6.699.880	352.440	1952	Doyçe Bank
Bağdat Belediyesi	1912	6	14.285	33.000	26.070	6.000	—	Türkiye Millî Bankası
Osmanlı Bankası'nın hazine bonoları 1912	1912	6	33.333	2.724.893	1.063.664	1.000.003	1915	Osmanlı Bankası
Periye ve Ortaklarının hazine bonoları	1913	5	.20	4.400.000	[2] 4.400.000	1.100.000	1918	Periye Bankası ve Ortakları
Hazine bonoları 1911 % 5 (Harp gemileri mübayaası)	1911	5	.20	1.778.587	1.778.587	125.058	—	Türkiye Millî Bankası
Tütün rejisi avansı		5	.20	1.700.000	890.039	110.000	—	
Konya Ovası sulaması		5	.20	818.970	818.970	50.006	1932	Doyçe Bank (Anadolu Demiryolları)

[1] 5 Kasım 1914 tarihinde mevcut sermaye rakkamlarının yerine bu andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte, bu tarihte geriye kalan amorti edilecek sermaye rakkamları konacaktır.

[2] Bu bonoların karşılığı üzerinden 833.147 Türk lirası alınmış bulunmaktadır.

Madde 259 — Türkiye işbu muahedenamenin 9 uncu kısmının (Mevad-di iktisadiye) 277 nci maddesine halel târi olmaksızın Brest-Litovsk ve Bükreş Muahedenamelerile muahedat-ı mütemmimede münderiç bilumum ahkâmdan istifade etmekten feragat eder. Türkiye salifüzzikir muahedat mukteziyatından olarak ahz eylemiş olduğu bilcümle vasait-i naktiyeyi, nukudu, kaabil-i havale tahvilat ve esham ve senedat (instruments négociables) veya mahsulatı gerek Romanya'ya ve gerek başlıca düvel-i müttefikaya devir etmeği taahhüt eder.

Madde 260 — Hükûmet-i Osmaniye ve alâkadar devletler işbu muahedenamennin inkizasından itibaren altı ay tecavüz etmeyecek bir müddet zarfında işbu kısımda münderiç ahkâmın mevki-i tatbike vaz'ına muktazi tedabir-i kanuniyeyi isdar eyleyeceklerdir.

MERBUT I [1]

İşbu tablonun erkamı tashihat-ı âtiye müstesna olarak irae edilmiştir.

(İşbu tablo Mısır vergisi ve Kıbrıs fazla-i varidatile temin edilmiş olan istikrazlardan gayrı diğer bilumum istikrazatı ihtiva ve resülmal-i aslî-î itibarîlerini 162, 120, 631 liradan ibaret olmak üzere irae eylemektedir.)

Tablonun birinci sahifesinin zirindeki (1) numaralı haşiyenin tercümesi :

(1) 5 teşrinisani 1914 tarihindeki resülmal miktarları yerine muahedenaminin mevki-i tatbike vaz'ı tarihinde, tarih-i mezkûrdaki resülmal miktarları ikame edilecektir.

Bir numaralı merbutun izahnamesi

5, 6, 7, nci sütunların erkamı altın Osmanlı lirası olarak irae edilmiştir.

Harpten evvelki altın tedavülü yerine elyevm Türkiye'de evrak (-ı nakdiye) tedavül etmektedir.

[1] Merbut I Türkçe metinde yoktur. Fransızca metinden terceme edilerek buraya alınmıştır (sahife 614 ve 615 e bakılsın).

İstikrazat mukavelenameleri ahkâmı mucibince (eylûl 1903 tarihli zeyl kararnamenin birinci maddesine ve müstakrazat mukavelenamelerine müracaat) istikrazatın ihraç edildiği ve Avrupa'da faiz ve amortismanlarının tediyesi lâzım geleceği akçeye nisbetle kağıt Osmanlı lirası hal-i hazır kambiyo rayicile harpten evvelki altın Osmanlı lirasının rayicini irae etmekten uzaktır.

İşbu sütunlarda altın osmanlı lirası gösterilmiş olması kupon ve itfa akçelerine muktazi mebaliğin altın olarak imza edilmesi luzumunu ifade etmeyip ancak Osmanlı lirası olarak gösterilen erkamın hâmillerin müstehak bulundukları akça ile tediye olunabilmeleri için luzumu olan bir kambiyo rayicile hesap edilmesi lâzım geleceğini ifade eder.

MERBUT II

- 1 -

Komisyon usullerini ve tarz-ı mesaisini vaz ve tayin edecektir.

Riyaset Fransız, İngiliz ve İtalyan delegelerine her sene mütesaviyen tevdi olunacaktır.

Her delege gaybubetinde yerine kaim olmak üzere bir vekil tayin etmek hakkını haiz olacaktır.

Mukarrerat ekseriyet-i ârâ ile ittihaz olunacaktır. İta-yı reyden istinkâf müzakere edilen meseleye muhalif bir rey olarak telâkki olunacaktır.

Komisyon muamelatı için lüzum görülebilecek memurin ve müstahdimini nasbedip muvafık göreceği maaş ve şerait-i istihdamı tayin edecektir.

Komisyonun masarif ve sarfiyatı 236 ncı maddenin birinci fıkrası ahkâmı mucibince Türkiye tarafından tesviye olunacaktır.

Komisyon azasile memurin maaşatı makul bir derecede tayin olunarak arasıra komisyonda temsil olunan hükûmatın muvafakatile tetkik olunacaktır.

Komisyon azası düvel-i mütehabe tarafından alelusul Türkiycye izan edilen memurin-i siyasiyenin haiz olduğu aynı imtiyazatı haiz olacaktır.

- 2 -

Türkiye Komisyonun azası ile memurin ve müstahdiminine her ân ve her mahalde Türkiyede'ki bilumum umur-i nafiayı veya müessesatı muayene ve teftiş etmek ve komisyonun taleb edebileceği bilcümle evrak ve vesaiki ve malumatı ita eylemek için mezuniyet-i kâmile itasını taahhüt eder.

Komisyon Hükûmet-i Osmaniye ile bilittifak taahhüdatını ifa hususunda hükûmet-i müşanüdileyha tarafından ihmal vukuunda tahsil olunan bilumum rüsumun kontrolunu, idaresini ve tahsilini müstakillen deruhde etmeğe mezundur.

- 4 -

Maliye Komisyonunun her bir azası vazaifinden mütevellit ihmâl ve tekâsül ve ef'alinden dolayı ancak anı tayin etmiş olan hükûmete karşı mes'ul olacaktır. Hükûmat-ı müttefikadan hiç biri diğer hiç bir hükûmet hesabına mesuliyet deruhde etmez.

- 5 -

Maliye Komisyonunun muamelatını, tarzı mesaisini ve Türkiye'nin tensikat-ı maliyesi hakkındaki teklifatını mübeyyin olarak her sene bir rapor ile senelik hesabatı neşredecektir.

- 6 -

Komisyon gerek işbu muahedename mucibince ve gerek Hükûmet-i Osmaniye ile badelitilâf kendisine tevdi edilebilecek olan diğer bilumum vazaifi kezalik deruhde edecektir.

DOKUZUNCU BÂB
Mevad-dı iktisadiye

Birinci Kısım
Münasebat-ı ticariye

Madde 261 — Uhud ve mukavelat ve taamülattan mütevellit imtiyazat-ı ecnebiye usulü 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem anlardan ya doğrudan doğruya veya bilvasıta istifade eden devletler menfeatine olarak yeniden tesis edilecek ve işbu menafi 1 ağustos 1914 tarihinde bunlardan istifade etmeyen Düvel-i Müttefikaya dahi teşmil olunacaktır.

Madde 262 — 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem Devlet-i Osmaniyenin eski memalikinde posta idareleri bulunan düvel-i müttefika posta idarelerini yeniden açmak hakkını haiz olacaklardır.

Madde 263 — 25 nisan 1907 tarihli muahedenamenin gümrük ithalat rüsumuna taalluk eden ahkâmı bilcümle Düvel-i Müttefika olmak üzere tekrar mevki-i meriyete vaz olunacaktır.

Şu kadar ki işbu muahedenamenin (umur-i maliyeye müteallik olan) sekizinci kısmının 231 inci maddesi ahkâmına tevfikan teşkil edilecek olan Maliye Komisyonu işbu ithalat rüsumunun tadiline veya istihlak rüsumunun vaz'ına her zaman müsaade edebilecek ise de işbu tadilatın veya vaz olunacak mükellefiyet-i cedidenin eşyanın mevrit ve sahibi tefrik edilmeksizin bilcümle eşya hakkında dahi siyyanen tatbik edilmesi şarttır.

İşbu madde mucibince Maliye Komisyonu tarafından vaki olan müsaade üzerine mevcut rüsumun tadili veya rüsum-i cedide vaz'ı keyfiyeti bilcümle Düvel-i Müttefikayı tebliğ edildiği tarihten itibaren altı ay sonra mevki-i tatbika vazolunabilecektir. Düvel-i Müttefikadan herhangisi tarafından bu bapta serdedilecek mülahazat mezkûr müddet zarfında Komisyon tarafından tetkik olunacaktır.

Madde 264 — 1 ağustos 1914 tarihinden evvelki imtiyaz mukavelenamelerinden mütevellit hukuk ve muafiyat mahfuz kalmak ve 263 üncü maddede beyan olunan müsavat şeraiti dairesinde hareket olunmak şartile Türkiyenin müvazene-i iktisadiyesini ve hüsn-i idaresini temin eylemek maksadiyle Düvel-i Müttefika tabiyetinde bulunan eşhas ve emval üzerine her gûna rüsum ve tekâlif vaz etmek hususunda Maliye Komisyonu Maliyeye müsaade etmek hakkını haiz olacaktır. Tebaa-i Osmaniye dahi aynen işbu rüsum ve tekâlife tabi olacaktır.

Aynı maksadla ve aynı şerait tahtında olmak üzere Maliye Komisyonu Düvel-i Müttefika tebaasına karşı ithalat ve ihracat için memnuiyet vaz'ına müsaade etmek hakkını dahi haizdir.

İşbu rüsum ve tekâlif ve memnuiyetler bilcümle Düvel-i Müttefikaya icra edilecek tebliğat tarihinden itibaren altı ay sonra tatbik olunabilecektir. Düvel-i Müttefikadan herhangisi tarafından bu bapta serd edilecek mülahazat mezkûr müddet zarfında Komisyon canibinden tetkik olunacaktır.

Madde 265 — Düvel-i Müttefika sefainine ait olup Hükûmet-i Osmaniye tarafından kablelharp muteber addedilmiş olan veya bademâ düvel-i bahriyenin başlıcaları tarafından muteber addedilebilecek olan sefine ve vapurlara müteallik her nevi şehadetnameler ile vesikalar Devlet-i Osmaniye tarafından dahi muteber ve Osmanlı sefainine ve vapurlarına verilmiş olan şehadetnamelere muadil addolunacaktır.

Sevahile malik olsun olmasın yeni teşekkül eden devletler hükûmetleri tarafından kendi gemilerine veya vapurlarına ita olunan şehadetnameler ve vesikalar dahi, işbu vesaik başlıca bahrî devletler tarafından suret-i umumiyede müraat edilen teamülata muvafık olarak ita edilmiş olmak şartile, aynı suretle mer'î addolunacaktır.

Hükûmat-ı akidin deniz sahiline malik olmayan Düvel-i Müttefika veya bilumum hükûmat-ı cedidenin kendi arazileri dahilinde muayyen ve münferit bir mevkie tescil ettirdikleri sefain bandıralarını tanımayı kabul eylemişlerdir. İşbu mevaki sefain-i mezkûre için tescil limanı makamında tutulacaktır.

Madde 266 — Devlet-i Osmaniye Düvel-i Müttefika veya hükûmat-ı cedideden herhangi birine ait mahsulat-ı tabiiye veya sınaiyeyi muamelat-ı ticariyede her gûna rekabet-i gayr-i meşruaya karşı muhafaza etmek için iktiza eden bilvümle tedabir-i kanuniye ve idariyeyi ittihaz edecektir.

Devlet-i Osmaniye üzerlerinde veya züruf-i mülasakası veya haricî sandıkları üzerinde mahsulat ve emtianın mevridi, nevi, tabiatı ve evsaf-ı mahsusası hakkında ya doğrudan doğruya veyahut dolayısı ile yanlış bir malumatı gösteren markalar, isimler, yazılar bulunan emtianın gerek ithalini ve gerek ihracını gerek imalini gerek tedavülünü gerek dahilde furuhtunu veya mevki-i furuhta vaz'ını ya haciz veya sair münasip bir ceza ile nehi ve men eyleyecektir.

Madde 267 — Devlet-i Osmaniye muamele-i mütekabileye mazhar olmak şartile Düvel-i Müttefikadan veya hükûmat-ı cedideden birinin memalikinde mer'î olup makamat-ı aidesi tarafından muntazam bir şekilde hükûmet-i Osmaniyeye tebliğ edilen ve bir mıntakanın merbut olduğu memlekette şarap ve ispirtolu mahsulatın o mıntaka ismile yadedilmesine salâ-

hiyet veren veyahut bulunduğu ahval icabınca o mıntaka unvanile tevsim edilmesine cevaz gösteren kavanine veyahut kavanin-i mezkûre ahkâmına tevfikan ittihaz olunan mukarrerat-ı adliye ve idariyeye tevfik-i hareket etmeği kabul eder. Marezzikir kavanin ve mukarrerata muhalif olarak bir mıntıka ünvanını taşıyan mahsulat ve emtianın ithalat ve ihracatı, imali, tedavülü, furuhtu veya furuhta arzı Hükûmet-i Osmaniye tarafından 266 ncı maddede beyan olunan tedabir vasıtasile men ve tazyik olunacaktır.

Madde 268 — Devlet-i Osmaniye beynelmilel ticarete girişecek olursa bu nokta-i nazardan hakimiyetten mütevellit hukuk ve imtiyazat ve muafiyyata malik addolunmayacaktır.

İkinci Kısım
Muahedat

Madde 269 — İşbu muahedenamenin mer'î olmağa başladığı tarihten itibaren ve mezkûr muahedenamede münderiç ahkâm nazar-ı dikkate alınmak şartile zirde ve mevad-dı ânifede tadat edilen iktisadî ve fennî kesirüttarafin muahedat ve mukavelat ancak Devlet-i Osmaniye ile işbu muahedat ve mukavelata iştirak eylemiş olan müttefik devletler arasında tatbik olunacaktır :

1- Tahtelbahir kablolara dair 14 mart 1884 ve 1 kânunuevvel 1886 ve 23 mart 1887 tarihli mukavelelerle 7 temmuz 1887 tarihli Protocole de clôture;

2- Gümrük tarifelerinin ilânına ve gümrük tarifelerinin ilânları için beynelmilel bir ittihat teşkilâtına dair 5 temmuz 1890 tarihli mukavelename:

3- Paris'te beynelmilel bir Umur-i Sıhhiye-i Umumiye İdaresi vücüde getirilmesine dair 9 kânunuevvel 1907 tarihli itilâfname;

4- Roma'da beynelmilel bir ziraat müessesesi vücude getirilmesine dair 7 haziran 1905 tarihli mukavelename;

5- Osmanlı istikrazına dair 27 haziran 1855 tarihli mukavelename;

6- Esko nehri mururiye resminin iştirasına dair 16 temmuz 1863 tarihli mukavelename;

7- Süveyş Kanalının serbesti-i istimalinin teminine mahsus bir usul ihdasına müteallik 29 teşrinievvel 1888 tarihli mukavename.

Madde 270 — Hükûmat-ı akidin işbu maddede beyan olunan ahkâm-ı mahsusa Devlet-i Osmaniye tarafından tatbik edilmek şartile işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden zirde beyan olunan mukavelename ve iltilafnamelerde kendilerine ait olanları tekrar tatbik edeceklerdir.

Posta mukavelatı

Umumî posta ittihadına dair 4 temmuz 1891 tarihinde Viyanada imza olunan mukavelename ve itilafnameler;

Posta ittihadına dair 15 haziran 1897 tarihinde Vaşington'da imza olunan mukavelename ve itilafnameler;

Posta ittihadına dair 26 mayıs 1906 tarihinde Roma'da imza edilen mukavelename ve itilafnameler;

Telgraf mukaveleleri

Beynelmilel telgraflara dair 10-22 temmuz 1875 tarihinde Sen Petersburg'ta imza olunan mukavelat;

Beynelmilel telgraf konferansı tarafından 11 haziran 1908 tarihinde Lizbon'da kararlaştırılan nizamname ve tarifeler.

Devlet-i Osmaniye, hükûmat-ı cedidenin dahil oldukları veya iştirak eyleyecekleri Umumî Posta İttihadı ile Beynelmilel Telgraf İttihadına dair mukavelenamelerde ve itilafnamelerde münderiç ahkâma tevfikan hükûmat-ı mezkûre ile hususî itilaflar akdine muvafakati reddetmemeği deruhte eder.

Madde 271 — İşbu muahedenin meriyeti tarihinden itibaren hükûmatı akidin beynelmilel telsiz telgraflara dair 5 temmuz 1912 tarihli mukavelename ahkâmından kendilerine ait olanları düvel-i mezkûre tarafından Türkiye'ye tebliğ ve irae edilecek kavaid-i muvakkatenin Türkiye'ce tatbik edilmesi şartile yeniden tatbik edeceklerdir.

İşbu muahedenin meriyeti tarihini takip edecek beş sene zarfında 5 temmuz 1912 tarihli mukavelename makamına kaim olmak üzere beynelmilel telsiz telgraf münasebatına dair mukavelat-ı cedide akdedilecek olur ise Devlet-i Osmaniye mukavelat-ı

mezkûrenin tanzim veya imzasına iştirak etmemiş olsa bile ana ittiba eyleyecektir.

İşbu mukavele-i cedide mevki-i meriyette bulunan ahkâm-ı muvakkate makamına dahi kaim olacaktır.

Madde 272 — Devlet-i Osmaniye işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren on iki ay zarfında hususat-ı atiyeyi ifa etmeği deruhde eder :

1- Milkiyet-i sınaiyeye dair 20 mart 1883 tarihinde Paris'te akdolunup 2 haziran 1883 tarihinde Vaşington'da tadil edilen beynelmilel mukavelename ile asar-ı edebiye ve bediiyeye müteallik olarak 8 eylûl 1886 tarihinde Bern'de akd ve 13 teşrinisani 1908 tarihinde Berlin'de tadil olunan beynelmilel muahedeye ve 20 mart 1914 tarihinde Bern müzeyyel protokoluna iştirak eyleyecektir.

2- Memalik-i müttefika ve hükûmet-i cedide tebaasına ait milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiyeyi marezzikir mukavelat ahkâmı dairesinde vaz edeceği ahkâm-ı kanuniye ile tasdik ve himaye eylemeğe mecburdur.

Bundan maada ve bâlâda zikredilen mecburiyetler haricinde olmak üzere Devlet-i Osmaniye memalik-i müttefika ve cediden herbirini tebeasına ait mülkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiyeyi lâakal 1 ağustos 1914 tarihinde mevcud olan vüsat derecesinde ve aynı şerait tahtında tasdik ve himaye eylemeğe mecburdur.

Madde 273 — Devlet-i Osmaniye zirde tadat edilen mukavelat ve itilafata iştirak veya anları tasdik eylemeği taahhüt eder :

1- Otomobillerin seyir ve seferine dair 11 teşrinievvel 1909 tarihli mukavelename,

2- Gümrüğe tabi vagonlara kurşun tamga vaz'ına dair 15 mayıs 1886 tarihli itilâfname ile 18 mayıs 1907 tarihli protokol;

3- Ticaret istatistiklerinin tevhidi şekline dair 31 kânunuevvel 1913 tarihli mukavelename;

4- Denizlerde yanaşma, muavenet ve tahlis muamelatının tevhidine dair 23 eylûl 1910 tarihli mukavelename;

5- Hastane gemilerinin liman rüsum ve vergilerinden muafiyetine dair 21 kânunuevvel 1904 tarihli mukavelename;

6- Beyaz kadın ticaretinin menine dair 18 mayıs 1904 ve 4 mayıs 1910 tarihli mukavelename;

7- Calib-i şehvet resimlerin menine dair 4 mayıs 1910 tarihli mukavelename;

8- 30 haziran 1892, 15 nisan 1893, 3 nisan 1894, 19 mart 1897, 3 kânunuevvel 1903 tarihli sıhhiye mukavelenameleri;

9- Kaviyyüttesir mualecat reçetelerinin tevhidine dair 29 teşrinisani 1906 tarihli mukavelename;

10- Filokseraya karşı ittihaz edilecek tedabire dair 3 teşrinisani 1881 ve 15 nisan 1889 tarihli mukavelenameler;

11- Ziraata faideli kuşların himayesine dair 19 mart 1902 tarihli mukavelename;

Madde 274 — Düvel-i Müttefikadan her biri işbu muahedenamenin ahkâm-ı umumiyesine veya münderecat-ı hususiyesine bilistinat zatüttarafeyn uhut ve mukavelattan hangilerinin yeniden mevki-i meriyete vaz'ını talep ettiğini Devlet-i Osmaniyeye tebliğ edecektir.

İşbu madde mucibince yapılacak tebliğat doğrudan doğruya veyahut diğer bir devlet vasıtasiyle icra olunacaktır. İşbu tebligatın keyfiyet-i tebliği Devlet-i Osmaniye tarafından tahriren bildirelecektir. Uhut ve mukavelatın meriyeti tarihi tebligat icra edildiği tarih olacaktır.

Düvel-i Müttefika Türkiye ile yalnız işbu muahedename mündericatına muvafık olan uhut ve mukavelatın tekrar mevki-i meriyete vaz'ını beyinlerinde kararlaştırmışlardır.

İcra edilecek tebliğatta eğer icap ederse mukavelat ve muahedat ahkâmından işbu muahedename ahkâmına muhalif olmasından dolayı mevki-i meriyete tekrar vaz edilmemiş addolunacak olan kısımlar zikir ve tasrih olunacaktır.

Bu hususta ittifak-ı ârâ hasıl olamaz ise Cemiyet-i Akvama müraacat olunacaktır.

Tebliğat muamelesinin ifası için düvel-i müttefikaya işbu muahedanemenin tarihi meriyetinden itibaren altı ay mehil verilmiştir.

Yalnız bu suretle bir tebligata mevzu teşkil edecek olan zatüttarafeyn uhut ve mukavelat Türkiye ile düvel-i müttefika arasında tekrar iktisab-ı meriyet edip maadası münfesih addolunacaktır.

Bâlâda zikir olunan kavait, düvel-i müttefika ile Türkiye arasında mevcut olan zatüttarafeyn bilcümle uhut ve mukavelata tatbik olunacaktır. Bu hüküm Düvel-i Müttefika-i mezkûreden Devlet-i Osmaniye ile hal-i harpte bulunmayanlar hakkında dahi caridir.

İşbu madde ahkâmı 261 inci ahkâmını tagyir etmeyecektir.

Madde 275 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden işbu muahedenamenin tarih-i meriyetine kadar Almanya, Avusturya, Bulgaristan yahut Macaristan ile akdettiği bilcümle uhut ve mukavelat ve itilafatı işbu muahedename mucibince mefsuh addettiğini kabul eder.

Madde 276 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem akd ettiği muahedat, mukavelat ve itilafnameler mucibince Almanya, Avusturya,Bulgaristan veyahut Macaristan'a veya hükûmat-ı mezkûre memurini ile tebaasına bahşetmiş olduğu bilcümle hukuk ve menafi-i muahedat ve mukavelat ve itilafat-ı mezkûre mevkii meriyette kaldıkça Düvel-i Müttefikaya veya bunların memurin ve tebaasına dahi tamamen bahş ve temin eylemeği deruhte eder.

Düvel-i Müttefika işbu hukuk ve menafiden mütevellit fevaidi kabul edip etmemek hakkını muhafaza ederler.

Madde 277 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem veya mezkûr tarihten işbu muahedenamenin merî olmaya başladığı tarihe kadar Rusya ile veyahut arazisi Rusya'nın eski memalikinden ayrılmış olan bilcümle devlet ve hükûmetler ile ve kezalik 15 ağustos 1916 tarihinden itibaren işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazolunduğu tarihe kadar Romanya ile akdettiği bilcümle muahedat ve mukavelat ve itilafatı münfesih addettiğini kabul eder.

Madde 278 — Düvel-i Müttefika ile Rusya'dan veyahut arazisi mukaddema Rusya memalikinden bir kısmını teşkil eden devlet ve hükûmetlerden biri işgal-i askerî suretile veya diğer bir vasıta ile veya hangi bir sebep dolayısile herhangi bir makam-ı resminden sadır olan bir vesika mucibince Devlet-i Osmaniyeye veya Osmanlı tebaasından birine her ne mahiyette olursa olsun hukuk ve imtiyazat veya menafi bahşetmek mecburiyetinde kalmış olduğu takdirde imtiyazat ve hukuk ve menafi-i mezkûre işbu muahedename mucibince keenlemyekûn addolunacaktır.

İşbu fesih ve iptalden tevellüt edebilecek herhangi tekâlif ve tazminat ne Düvel-i Müttefikaya ve ne de işbu muahedename ile taahhütlerinden vareste kılınan hükûmat ve devlet veya mekamat-ı resmiyeye hiç bir veçhile tahmil edilemeyecektir.

Madde 279 — Devlet-i Osmaniye; 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren işbu mukavelenamenin merî olmağa başladığı tarihe kadar uhut ve mukavelat ve itilafat ile düvel-i gayr-ı muharibeye veya mezkûr devletler tebaasına her ne mahiyette olursa olsun bahşettiği hukuk ve menafiden işbu muahedenin yevm-i meriyetinden itibaren salifüzzikir uhut ve mukavelatın mevki-i meriyette kaldığı müddet zarfında düvel-i müttefika ile tebaalarını da müstefit kılmağa deruhte eyler.

Madde 280 — Hükûmat-ı akidinden 23 kânunusani 1912 tarihinde Lahey'de imza olunan Afyon Mukavelenamesini henüz imza etmeyenler veyahut imza ettikten sonra henüz tasdik etmemiş bulunanlar mezkûr mukavelenameyi mevki-i meriyete vazetmeği ve bu maksatla bu bapta iktiza eden kavanini sürat-i mümkine ile ve nihayet işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren on iki ay zarfında ihzar eylemeği kararlaştırmışlardır.

Bundan maada hükûmat-ı akidin işbu muahedenamenin tasdiki muamelesini kendi aralarından mezkûr mukavelenameyi henüz tasdik etmeyenler hakkında gerek mukavele-i mezkûrenin gerek bunu mevki-i icraya koymak üzere 1914 senesinde akdedilen Üçüncü Afyon Konferansı mukarreratına tevfikan Lahey'de küşat edilen hususî protokolun her nokta-i nazardan tasdik ve imzası makamında addedeceklerini kabul ederler.

Fransa Cumhuriyeti Hükûmeti işbu muahedenamenin tasdikini mutazammın zabıt varakasının musaddak bir suretini Felemenk Hükûmetine tevdi ederek mezkûr hükûmeti işbu vesikayı 23 kânunusani 1912 tarihli muahedenamenin nüsah-ı musaddakalarının tevdii ve 1914 senesi müzeyyel protokolunun imza muamelesi makamından ahz ve kabul etmeğe davet eyleyecektir.

Milkiyet-i sınaiye

Madde 281 — İşbu muahedenamede tasrih edilen ahkâma müraat olunmak şartiyle milkiyet-i sınaiyye ve edebiye ve bedii-

yeye müteallik hukuk, 272 nci maddede beyan olunan Paris ve Bern Mukavelenamelerinde milkiyet-i mezkûre hakkında mevzu tarifat dairesinde olmak üzere, işbu muahedenamenin merî olmağa başladığı tarihten itibaren, hükûmat-ı akidin memalikinde ve harbin başladığı tarihte bu hukuktan müstefit olan eşhasın veya müşarik ve varislerinin lehine olarak tecdit ve ihya olunacaktır. Kezalik eğer harp vukua gelmemiş olsaydı bir milkiyet-i sınaiyenin veyahut neşr olunan edebî veya bediî bir eserin himayesi için vaki talepleri üzerine harp esnasında iktisab-ı hukuk etmeleri muhtemel bulunanların hukuku dahi işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren sahib-i hak olan eşhasın lehine olarak muteber addolunacaktır.

Şukadar ki Düvel-i Müttefikadan birinin teşriî, icraî veya idarî bir makamı tarafından Osmanlı tebaasına müteallik milkiyet-i sınaiye, edebiye veya bediiyeye dair ittihaz olunan tedabir-i mahsusaya ait mukarrerat merî kalacak ve bunlardan mütevellit netayiç bitamamiha cari olacaktır.

Harbin devam ettiği müddetce Düvel-i Müttefikadan birinin veyahut hükûmet hesabına veya anın mezunuyetile herhangi bir şahıs tarafından milkiyet-i sınaiye, edebiye ve bediyeden istifade edilmesine veyahut işbu hukukun tatbik edildiği mahsulat, echize ve medaddın ve herhangi eşyanın satışa veya mevki-i furuhta vazına veya istimaline karşı Devlet-i Osmaniye veya Osmanlı tebaası tarafından istihkak veya müddeiyat sert edilemeyecektir.

Düvel-i müttefikadan birinin işbu muahedenamenin imza edildiği tarihte merî olan kavanini başka gûna ahkâmı ihtiva etmiyorsa işbu maddenin ikinci fıkrasında beyan edilen tedabir-i mahsusanın mevki-i icraya vaz'ı maksadiyle tatbik olunan her nevi ef'al ve muamelat dolayısı ile tesviyesi lazım gelen veya tesviye olunan mebaliğin cihet-i tahsisi Osmanlı tebaası zimmetindeki deyinler için işbu muahedede irae olunan cihet-i tahsisin aynı olacak ve Düvel-i Müttefika tebaasına ait milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye hukukuna müteallik olmak üzere Hükûmet-i Osmaniye tarafından ittihaz olunan tedabirden mütehassıl mebaliğ, Osmanlı tebaasının sair bilcümle düyunu hakkındaki muameleye tabi tutulacaktır.

Düvel-i Müttefikadan her biri harpten evvel veya harp esnasında veyahut andan sonra kendi kavaninine tevfikan tebaa-i Osmaniye tarafından ihraz olunan milkiyet-i sınaiye, edebiye ve bediiyeye müteallik hukukunu (alâmet-i farika-i sınaiye ve ticariye müstesna olmak üzere) ya müdafa-i milliye zarureti ile ve menafi-i umumiye icabatı olarak veyahut Türkiyedeki tebaasının milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiyeye ait hukukunun Devlet-i Osmaniye tarafından bir muamele-i madeletkâraneye tabi tutulmasını temin maksadiyle veyahut ta işbu muahedename mucibince Türkiye tarafından deruhde olunan bilcümle mükellefiyetlerin tamami-i infaz ve icrasını teminen işleterek veya işletmek üzere ahara icazet vererek veyahut işbu işletme muamelesinin murakaba hakkını kendine alıkoyarak milkiyet-i mezkûre hukukunu tahdit ve şarta müteallik veya takyit eylemek hakkını muhafaza eder. Düvel-i Müttefikaya verilen bu hak-kı hiyar işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazından sonra tahdit veya şarta talik veya takyit muamelesine ancak müdafaa-i milliye veya menafi-i umumiye nokta-i nazarından lüzum görüldüğü takdirde tatbik ve istimal olunabilir.

Düvel-i Müttefika tarafından bâlâda beyan olunan ahkâmın tatbikine gidilecek olduğu takdirde makul bir tazminat veya aidat verilecek ve işbu tazminat ve aidatın cihet-i tahsisi, işbu muahedename mucibince tebaa-i Osmaniyeye tesviye edilecek sair bilcümle düyunat için tayin olunan cihet-i tahsisin aynı olacaktır.

Düvel-i Müttefikadan her biri milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediyeye ait hukukun tamamen veya kısmen ahara devri ve hukuk-i mezkûrenin havalesi muamelatını, işbu muamelat 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren icra edildiği veya bundan sonra icra edilecek olduğu ve binnetice bu maddenin ihtiva ettiği ahkâmın tatbik edilememesine sebebiyet verecek olduğu takdirde keenlemyekûn addetmek hakkını muhafaza eder.

Bu madde ahkâmı Düvel-i Müttefika tarafından harp kavanin-i fevkalâdesine tevfikan tasfiye edilen veyahut 289 uncu madde mucibince tasfiye edilebilecek olan şirketlere ve teşebbüsata ait milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye hukukuna tatbik olunmayacaktır.

Madde 282 — 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem iktisab edilen veyahut eğer harp vukua gelmemiş olsaydı o tarihtenberi

ya harpten evvel veya harbin devam ettiği müddet zarfında vaki olacak bir talep ile ihrazı mümkün bulunan milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye hukukunun muhafaza ve istihsali, her nevi muamelatın ifası, rüsumun tediyesi velhasıl o memleket kavanin ve nizamatına tevfikan lâzım gelen muamelatın ikmali veya bu gibi hukuk-i milkiyete itiraz için bu hususta bir gûna rüsum-i munzamma tediyesine hacet olmaksızın veya muamelat-ı cezaiyeye uğratmaksızın işbu muahedenin mebde-i meriyetinden itibaren lâakal bir sene mehil verilecektir.

Bir muamelenin ifa ve ikmâl edilmemesinden veyahut bir harcın verilmemesinden dolayı munkazi addedilmiş olan milkiyet-i sınaiye hukuku tekrar merî olacak ve şu kadar ki müttefik devletlerden her biri ihtira beratlariyle resim ve planlara ait hukukun gayr-ı merî olduğu müddet zarfında bunları işleten veya istimal eden eşhas-ı sâlisenin hukukunu sıyanet için lâzıme-i madeletten addedecekleri tedabiri ittihaz eyleyeceklerdir. Bundan maada Osmanlı tebaasına ait bulunan ve bu suretle tekrar mevki-i meriyete vaz edilecek olan ihtira beratlariyle resimler, icazet resmine müteallik olarak esna-yı harpte bu beratlara ve resim ve planlara tatbiki lâzım gelen mukarrerat ve ahkâm ile işbu muahedename ahkâmına tabi olacaktır.

Bir ihtira beratının mevki-i fiile vaz'ı veyahut alâmet-i fârika-i sınaiye ve ticariyenin veya bir resmin istimali için verilen mehil 1 ağustos 1914 tarihi ile işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihi arasında geçen müddete mahsup edilmeyecek ve bundan maada 1 ağustos 1914 tarihinde merî olan hiç bir ihtira beratı ve alâmet-i fârika-i sınaiye ve ticariye veya resim işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren mürur edecek iki senenin inkızasından evvel işletilmemesi veya istimal olunmaması sebep ittihaz edilerek mürur-i zamana veya feshe tabi tutulmayacaktır.

Madde 283 — Bir taraftan Osmanlı tebaası veya Türkiye'de mukim olan veya icra-yı sanat eden eşhas tarafından ve diğer cihetten Düvel-i Müttefika tebaası ve yahut düvel-i mezkûre arazisinde sakin olan veya orada icra-yı sanat eden eşhas tarafından ve ne de eşhas-ı mezkûrenin esna-yı harpte diğer kısım arazisinde hal-i harp tarihile işbu muahedenamenin meriyeti tarihi arasında

geçen müddet zarfında vukua gelen ve esna-yı harpte herhangi bir zamanda mevcut veya 282 nci madde hükmüne tevfikan yeniden iktisab-ı meriyet edecek olan milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye hukukuna iras-ı halel edebilecek mahiyette telakki olunabilen vukuat sebebile haklarını devir ve ferağ eyledikleri eşhas-ı sâlise canibinden hiç bir dâva ikame olunamayacak ve istihkak talep edilemeyecektir.

Kezalik işbu muahedenamenin imzası tarihinden itibaren bir sene zarfında bazı müstahzarat ve mamulatın veya ilân tarihi ile işbu muahedenin tarih-i imzası arasında mürur eden müddet zarfından neşir olunan âsâr-ı edebiye ve bediyenin gerek düvel-i müttefika ve gerek Türkiye arazisinde furuhtu veya mevki-i furuhta vaz'ı veya istimali ihlalinden dolayı ikame olunacak deavi eşhas-ı mezkûrece nazar-ı itibare alınmayacaktır. Maamafih eshab-ı hukuk harp esnasında Türkiye tarafından işgal olunan havalide bir ikametgâha veya bir müessese-yi ticariyeye malik bulunmuşlar ise haklarında bu hüküm ve karar tatbik edilmeyecektir.

Madde 284 — Milkiyet-i sınaiye hukukunun istimaline veya âsâr-ı edebiye ve bediiyenin neşrine icazeti mutazammın olmak üzere kablelharp bir taraftan düvel-i müttefika tebaası veyahut düvel-i mezkûre memalikinde sakin veya orada icra-yı sanat eden eşhas ile diğer taraftan Osmanlı tebaası arasında akdedilen mukaveleler Türkiye ile düvel-i müttefika arasındaki hal-i harp tarihinden itibaren münfesih addolunacaktır. Fakat herhalde bu nevi mukaveleden ilk müteneffi olan kimse işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren altı ay zarfında hak sahibinden yeni bir icazet talep etmeğe salâhiyettar olacak ve işbu icazet şeraiti hakkında tarafin arasında itilâf hasıl olur ise işbu hukukkun müstenit olduğu kanun hangi memlekete ait ise o memleketin bu hususta salâhiyettar olan mahkemesi tarafından tayin olunacaktır. Kavanin-i Osmaniyeye tevfikan istihsal edilen hukuka müstenit icazet bundan müstesna olup bu takdirde şerait-i icazet 287 nci maddede beyan olunan hakem komisyonu tarafından tayin olunacaktır. Mahkeme veya mezkûr komisyon olvakit icap ederse hukuk-i mephusenin esna-yı harpte istimal edilmesi hasebile muvafık-ı madelet göreceği aidatın miktarını tayin edecektir.

Düvel-i Müttefikadan birinin kavanin-i mahsusa-i harbiyesine tevfikan ihale edilmiş olan milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiyeye müteallik hukuk için verilmiş olan icazetler kablelharp mevcut icazetlerin devam etmesi yüzünden haleldar olmayıp tesirat-ı kâmileleri baki kalmak şartiyle meriyetleri devam edecektir. Bu icazetlerin biri harpten evvel akdedilen bir icazet mukavelesinden ilk müteneffi olan bir kimseye verilmiş ise bu son icazetin makamına kaim olacaktır.

Milkiyet-i sınaiyenin istimali veyahut bir eser-i edebinin veya tiyatro faciasının veyahut eser-i bediin neşri veya sahneye vaz'ı için kablelharp akdedilmiş olan bir mukaveleye veya herhangi bir icazete bianen harp esnasında para verilmiş ise bunun cihet-i tahsisi tebaa-i Osmaniyenin sair düyum ve matlubatı hakkında işbu muahedename mucibince tayin olunan cihet-i tahsisin aynı olacaktır.

Madde 285 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den ayrılan memalik ahalisi işbu tefrike ve bundan mütevellit tebeddül-i tabiiyete bakılmayarak bu tebeddül esnasında kavanin-i Osmaniye icabınca Türkiye'de haiz oldukları milkiyet-i sınaiyeye ve milkiyet-i edebiye ve bediiyeye ait haklarını muhafaza edeceklerdir.

İşbu muahedename mucibince Türkiye'den ayrılacak olan memalikte hin-i tefrikte mevcut olan veya 281 inci madde mucibince yeniden iktisab-ı meriyet eyleyecek olan milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye hukuku memalik-i mezkûrenin rabt ve ilhak edileceği hükûmet tarafından kabul olunacak ve bu memleketlerde kavanin-i Osmaniyeye tevfikan ihale edildiği müddet için muteber olacaktır.

Madde 286 — Milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediiye umuruna müteallik dosyalarla defterlere ve planlara ve bunların ledelicap Türkiye kalemleri tarafından Türkiye'den ayrılan arazi hangi devletlere ilhak edilmiş ise o devletlerin kalemlerine tevdi ve tebliğine müteallik bilcümle mesail hususî bir mukavelename ile hal ve tanzim olunacaktır.

Dördüncü Kısım

Emval, hukuk ve menafi

Madde 287 — 1 ağustos 1914 tarihinde taht-ı hâkimiyet-i Osmaniyede bulunan yerlerde mevcut olup harp esnasında Osmanlı tabiiyetinde bulunmayan Düvel-i Müttefika tebaasının veya tebaa-i mezkûrenin taht-ı murakabesindeki şirketlerin uhdesinde bulunan emval ve hukuk ve menafi - kapitülastonlar iktizasınca istifası caiz olan rüsum müstesna olmak üzere - Hükûmet-i Osmaniye veya Osmanlı idareleri tarafından mevzu her gûna rüsumdan âzâde olarak eshabına iade olunacaktır. Emval-i mezkûre, harp esnasında, eshabı, bundan hiç bir istifade temin edemeyecek surette zabt ve hacz edilmiş ise her ne mahiyette olursa olsun her gûna rüsumdan âzâde olarak iade edilecektir.

Hükûmet-i Osmaniye, hak-kı tasarruflarından mahrum edilen eshabın mallarını, bu mutasarrıfların müsaadesi olmaksızın tahmil edilen her türlü tekâlif ve düyunattan azade olarak iade için elinden gelen bilcümle tedabiri ittihaz edecektir. Hükûmet-i müşarünileyha işbu iadeden dolayı mutazarrır olanların zararlarını tazmin edecektir.

Bu maddede beyan olunan iade keyfiyeti icra edilemediği veyahut emval ve hukuk ve menafi gerek zabt edilsin gerek edilmesin zarar ve hasara uğradığı takdirde mutasarrıfı tazminat talebine salahiyettar olacaktır. Bu bapta Düvel-i Müttefika tebaası veya tebaa-i mezkûre tarafından murakabe edilen şirketler tarafından vaki olacak müddeiyat tetkik edilerek tazminat miktarı Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından intihap edilecek bir heyet-i hakemiye tarafından tayin olunacaktır. İşbu tazminat Hükûmet-i Osmaniyenin uhdesinde olarak müddeinin mensup olduğu hükûmet arazisinde sakin veya o hükûmetin kontrolu altında bulunan Osmanlı tebaasının emvalinden ifraz ve tahsil olunacaktır. Tazminat-ı mezkûre beyan edilen işbu menabiden istihsal edilemeyecek olduğu takdirde umur-i maliyeye müteallik olan sekizinci kısmın 236 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrasında münderiç tahsisat-ı seneviyeden ifraz ve tesviye olunacaktır.

Bâlâda muharrer ahkâm Düvel-i Müttefika kuvvetlerinin işgal-i filisi tahtında bulunan ve işbu muahede mucibince Türkiye'den ayrılan yerlerdeki emval ve hukuk ve menafie 30 teşrini-

sani 1918 tarihindenberi iras olunan zararları tazmin mecburiyetini tahmil etmeyip mezkûr tarihten itibaren emval ve hukuk ve menafi-i mezkûreye ika edilen zararlar bu hususta mesul olan düvel-i müttefikaya raci olacaktır.

Madde 288 — Evvelce tebaa-i Osmaniyeden olup da bilahara işbu muahedename veyahut Türkiye'den ayrılan yerlerin tayin-i mukadderatına müteallik diğer bir muahede mucibince düvel-i müttefikadan birinin veya bir yeni hükûmetin tabiiyetini bihakkin iktisap edenlerin Türkiye'deki emval ve hukuk ve menafii, emval hukuk ve menafi-i mezkûrenin bilâhare bulunacağı hal ve vaziyette iade olunacaktır [1].

Madde 289 — İşbu muahedenameden tevellüt edebilecek ahkâm-ı muhalifenin hükmü baki kalmak şartiyle, düvel-i müttefika, "17 ekim 1912" [1] senesinde Osmanlı hakimiyetinde bulunan yerler müstesna olmak üzere kendik memleketinde ve müstemlekelerinde veya mahmiyelerinde bulunan tebaa-i Osmaniyenin veya bunlar tarafından kontrol edilen şirketlerin emval ve hukuk ve menafini zabt veya tasfiye etmek hakkını muhafaza ederler.

Tasfiye alâkadar hükûmet-i müttefikanın kanunlarına tevfikanın kanunlarına tevfikan icra olunacak ve Osmanlı mutasarrıfları işbu hükûmetin rizası olmadıkça işbu emval ve hukuk ve menafie tasarruf edemeyecekleri gibi bunlara hiç bir külfet tahmil edemeyeceklerdir.

Madde 290 — Osmanlı tebaası hakkında cari olan 281 inci maddenin beşinci fıkrası ve 282, 284 üncü maddeler 287 inci maddenin ikinci fıkrası 289, 291, 292, 293, 301, 302, 308 inci maddelerdeki ahkâm işbu muahedenin veya Türkiye'den ayrılan yerlerin mukadderatını tayin edecek diğer bir muahedenin tatbikile hukukan düvel-i müttefika veya yeni bir hükûmet tabiyetini alan osmanlı tebaasına şamil değildir.

[1] Türkç metinde bir terceme yanlışı görülmüş ve düzeltilmiştir. Yanlış, fransızca "état" ve "Etat" kelimeleri arasındaki farkı gözden kaçırmaktan ve "état" kelimesini "hükûmet" diye Türkçeye çevrilmesinden doğmuştur.

[2] Türkçe metinde 1 ağustos 1914 yazılıdır. Fransızca metne göre düzeltildi.

Madde 291 — "17 ekim 1912"[1] senesinde Osmanlı hâkimiyetinde bulunan yerler müstesna olmak üzere Düvel-i Müttefikadan birisinin arazisinin bulunan Osmanlı tebaasının emval ve hukuk ve menafii ve kezalik bunların satışının tasfiyesinin veya diğer vucuh-i tasarrufiyesinin hasılat-ı safiyesi, işbu devlet tarafından -287 nci madde mucibince- kendi tebaası metalibinden münbais tazminata veya anların Osmanlı tebaasından alacaklarına mahsup edilebilecektir. 289 uncu maddenin ve işbu maddedeki fıkra-i ânife mucibince istimal olunmayan bu gibi emval, hukuk ve menafiin tasfiyesi hasılatı Maliye Komisyonuna verilecek ve işbu muahedenin sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) 236 ncı maddesinin ikinci ahkâmına tevfikan istimal olunacaktır.

Madde 292 — Osmanlı Hükûmeti memalik-i müttefikada bulunan emval ve hukuk ve menafilerinin tasfiye veya zabtından zarara uğrayacak olan kendi tebaalarının bilumum zarar ve ziyanlarının tazminini deruhte eder.

Madde 293 — İşbu muhadename veyahut 17 teşrinievvel 1912 den itibaren akdolunan herhangi bir muahede mucibince Türkiyeden tefrik olunan arazi üzerinde icra-yı hâkimiyet eden bir devlet-i müttefika veya bir devlet-i cedide hükûmetleri bu arazi dahilindeki Osmanlı şirketlerinin veyahut tebaa-i osmaniyenin murakabesi tahtındaki şirketlerin emval, hukuk ve menafiini tasfiye edebileceklerdir. Tasfiye hasılatı doğrudan doğruya şirkete teslim edilecektir.

Taht-ı niyabetine (mandat) mevzu arazi ahalisi de dahil olduğu halde Düvel-i Mütelife tebaasının 1 ağustos 1914 tarihinde menafi-i mütefevvikası bulunan şirketlere bu madde kaabil-i tatbik değildir.

Tasfiye hasılatının tesviyesine müteallik işbu maddenin birinci fıkrasının ahkâmı, sahibi bir şirket-i osmaniye olup da murakabesi veya ekseriyet-i sermayesi gerek doğrudan doğruya Almanya, Avusturya, Macar veya Bulgar tebaasının yedinde bulunan ve gerekse bunlar tarafından murakabe edilen bir şirkette halen veyahut 1 ağustos 1914 te menafii bulunan şömendöfer şirketleri hakkında tatbuk olunamayacaktır. Bu takdirde tasfiye hasılatı Maliye Komisyonuna teslim olunacaktır.

[1] Türkçe metinde 1 ağustos 1914 yazılıdır.

Madde 294 — İşbu muahede neticesi olarak kalacak arazi-i Osmaniyedeki şömendöfer imtiyazını haiz Osmanlı şirketlerinin hukuk, menafi ve emval ve müesseselerini başlıca düvel-i müttefikanın talebi üzerine Hükûmet-i Osmaniye mübayaa edecektir [1]. Hükûmet-i Osmaniye Maliye Komisyonunun reyine tevfikan salifüzzikir hukuk, menafi, emval ve müesseseleri, kendinin şömendöfer hattında veya müesseselerinde malik olabileceği her türlü menafi dahil olduğu halde devredecektir. Bu devir Cemiyet-i Akvam tarafından mansup bir hakemin tayin edeceği bedel üzerinden icra edilecektir. Bedeli Maliye Komisyonuna teslim olunacaktır. Mezkûr Komisyon da gerek bu bedeli gerek 293 üncü maddesince ahiz ve tesellüm olunan bilcümle mebaliği şirkette ya doğrudan doğruya veya bilvasıta alakadar olanlar arasında tevzi eyleyecektir. Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar tebaalarına ait hisseler Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile münakit sulh muahedenameleri mucibince teşkil olunan Tamirat Komisyonuna teslim olunacaktır. Maamafih Hükûmet-i Osmaniyeye ait olabilecek hisse işbu muahedenin sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) 236 ncı maddesinde tayin olunan hususat için Maliye Komisyonu tarafından tevkif edilecektir.

Madde 295 — Almanya ile münakit sulh muahedenamesinin 260 ıncı maddesinin veya Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile münakit sulh muahedenamelerinin ahkâm-ı mütenazırasının tatbikine muktazi tedabir müstesna olmak üzere Hükûmet-i Osmaniye işbu muahedenamenin mevki-i tatbika vazından altı aylık bir müddetin inkizasına kadar kendi arazisi dahilinde kâin olup işbu muahedenamenin mevki-i tatbike vaz'ı anında Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan veya bunların tebaasına ait emval, hukuk ve menafiin istimaline müteallik her türlü muameleyi men edecektir.

İşbu muahedenamenin mezkûr devletlere ait olan hukuk-i temellükiyeye müteallik ahkâmı mahfuz olmak şartiyle Hükûmet-i Osmaniye başlıca Düvel-i Müttefika tarafından salifüz-

[1] Fransızca metinde " reprendre " kelimesi ile ifade edilen bu hüküm Konya'da basılan türkçe metinde " istirdat edecektir " şeklinde yazılıdır.

zikir altı aylık müddet zarfında irae edilecek olan ve yukarıdaki maddede mevzu-i bahis bulunan emval, hukuk ve menafii tasfiye edecektir. İşbu tasfiye muamelesi başlıca düvel-i müttefikanın nezaretleri tahtında irae edecekleri surette icra olunacaktır.

Bu emvalin hak-kı istimaline müteallik memnuiyet tasfiye muamelesinin hitamına değin ipka ve idame olunacaktır.

Tasfiye edilen emvalden Almanya, Avusturya, Macaristan veya Bulgar devletleri ne ait olanlardan gayrısının tasfiye hasılatı doğrudan doğruya eshabına teslim olunacaktır. Tasfiye edilen emval düvel-i mezkûreye ait olduğu takdirde hasılatı, emvalin ait olduğu devlet ile münakit sulh muahedenamesile müteşekkil Tamirat Komisyonuna devir edilecektir.

Madde 296 — Muahede-i hazıra mucibince Türkiyeden fek edilen arazi üzerinde icra-yı hâkimiyet eden hükûmetler arazi-i mezkûre üzerinde bulunan ve işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'a veyahut bunların tebaasına ait bulunan her gûna emval, hukuk ve menafii tasfiye etmek hakkını haiz olacaklardır. Meğerki Almanya ile akdedilen muahede-i sulhiyenin 260 ıncı maddesi Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan ile münakit muahedat-ı sulhiyenin de buna tekabül eden ahkâm-ı mucibince emval, hukuk ve menafi-i mezkûre başka bir surette tasarruf edilmiş ola.

Tasfiyenin hasılı 295 inci maddede musarrah şerait dairesinde istimal olunacaktır.

Madde 297 — Eğer mal sahibi 287 nci maddede musarrah hakem komisyonu huzurunda 293, 295 veya 296 ncı maddeler ahkâmına tevfikan tasfiye edilmiş emvalin şerait-i bey'iyesinin veyahut emvalin bulunduğu yerde icra-yı hakimiyet eden hükûmet tarafından kavanin-i umumiyesinin haricinde olarak ittihaz edilmiş tedabirin fiatına gayr-ı muhik bir surette iras-ı zarar ettiğini ispat ederse komisyon kendisine adilane bir tazminat itasına hüküm etmek salâhiyetini haiz olacak ve bu tazminat marezzikir hükûmet tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 298 — Hak-kı tasarruf bahşeden her bir kararın, müessesat ve şürekânın tasfiyesine müteallik her gûna avamirin veyahut arazileri üzerindeki düşman emval, hukuk ve menafii hakkında düvel-i müttefikadan birinin mahakim ve devairi ta-

rafından muta veya müttehaz kavanin-i harbiyeyi tatbikan ita ve ittihaz edilmiş hükmünde olan evamir, nizamat, talimat ve mukarreratın muteber addedileceği teyit olunur. Herhangi bir şahsın emval-i mezkûreye taalluk etmiş menafii emval-i mezkûrete müteallik nizamat, evamir, mukarrerat ve talimatın şuruan mevzuunu teşkil etmiş addolunacaktır. İşbu menafi, nizamat, evamir, mukarrerat ve talimat-ı mezkûreden gerek sarahaten mantuk ve gerek meskût olsun.

Mezkûr avamir, nizamat, mukarrerat ve talimat mucibince emval, hukuk ve menafiin muamele-i intikaliyesinin yolunda olup olmadığı hakkında hiç bir niza dermiyan edilmeyecektir. Kezalik Düvel-i Müttefika arazisi üzerinde bir mal, bir müessese veya bir şirket hakkında (gerek tahkik, gerek haciz, gerek idare-i cebriye, gerek intifa, gerek istimval, gerek nezaret veya tasfiye, gerek bey'i ve idare-i emval ve hukuk ve menafi, gerek tahsil veya tesviye-i düyun, gerek tesviye-i masarif, teklif ve tarh ve gerek düşman emval, hukuk ve menafii hakkında Düvel-i Müttefikanın mahakim ve devairince müttehaz veyahut harp kavanin-i istisnaiyesini tatbikan ittihaz, isdar veya icra edilmiş hükmündeki kavanin ve nizamat ve evamir ve talimat mucibince icra olunan muamelat hususlarına müteferri olsun) icra edilen muamelatın meşruiyeti tasdik olunmuştur.

Madde 299 — Düvel-i Müttefikadan bir veya bir kaçı namına veya emri veyahut muvafakatı üzerine Türkiye arazisinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristanın veya tebaalarının emval, hukuk ve menafii hakkında 30 teşrinievvel 1918 tarihinden işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar ittihaz oluna kâffe-i tedabirin muteber olduğu bilhassa teyit olunmuştur. Tedabir-i mezkûre neticesinde düvel-i müttefika yedinde kalan mebaliğ 295 inci maddenin son fıkrasında zikir olunan kuyut dairesinde muameleye tabi olacaktır.

Madde 300 — Düvel-i Müttefikadan biri yahut anın namına mahakim ve devairinin emrile hareket eden herhangi bir şahıs aleyhine harp esnasında harbin ihzaratı nokta-i nazarından tebaa-i Osmaniyenin emvali, hukuk ve menafii hakkında icra olunan herhangi fiil veya ihmalden dolayı Türkiye tarafından veyahut 1914 ağustosu bidayetinde Osmanlı tabiiyetini haiz olan veya bu tarihten sonra o tabiiyeti iktisap eden bir kimsenin kendi

tarafından veya namına yapılacak müracaat ve mütalebat makbul değildir. Kezalik her müttefik devletin kavanin ve nizamatından ve harbin müstesna tedabirinden mütevellit ef'al veya ihmal dolayısiyle herhangi bir kimsenin aleyhinde yapılacak müracaat ve mütalebat gayr-ı makbuldur.

Madde 301 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazındandan itibaren altı ay zarfında Osmanlı kavanini mucibince ruhsat verilmiş bulunan ve işbu muahedeye tevfikan tasfiyeye tabi bulunan bütün şirketlerin hisse senedatı, tahvilatı veyahut emval-i menkulesi ve Osmanlı tebaası yedindeki emval, hukuk ve menafie müteallik kâffe-i mukavelat, şehadetname, senet ve sair vesaik-i tasarrufiyeyi Osmanlı Devlet-i ledettalep Düvel-i Müttefikadan herbirine tevdi edecektir.

Düvel-i Müttefikadan alâkadar olanın talebi üzerine Hükûmet-i Osmaniye her zaman balâda zikir olunan emval, hukuk ve menafi hakkında kezalik işbu emval hukuk ve menafiin 1914 ağustos bidayetindenberi yapılan devir ve ferağına müteallik her nevi malumatı ihzar ve ita edecektir.

Madde 302 — Düvel-i Müttefika tebaası veya gruplarının taht-ı murakabesinde bulunan osmanlı şirketleri müstesna olmak üzere bir taraftan hükûmet-i seniye ile işbu muahedename mevki-i meriyete konulduğu tarihte memalik-i Osmaniyede mukim tebaası ve diğer taraftan düvel-i müttefika hükûmetleri ile 1914 senesi ağustosunun 1 inde Osmanlı tebaası olmayan ve memalik-i Osmaniyede ikamet veya bir sanat icra etmeyen (Devlet-i Aliye hizmetinde bulunan ecanip memurlarının maaş ve muhassesat ve ucurat-ı resmiyeler müstesna olmak üzere) tebaaları arasında mevcut olup 236 ıncı maddede ve sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) birinci melfufunda işaret olunan Osmanlı Düyun-i Umumiyesinden gayri düyunat alakadar düvel-i müttefikanın akçasile tediye veya olveçhile hesaba geçirilecektir. Düvel-i Müttefikanın müstemlikât veya mahmisi olduğu memalik ile İngiliz müstemlikâtı ve Hindistan da buna dahildir. Ve mezkûr düyun gerek muharebeden mukaddem vacibüttediye bulunmuş olsun ve gerek harp dolayısiyle icrası tamamen ve kısmen taahhüre duçar olan muamelat-ı ticariye veya mukavelenameden münbais olup muharebe esnasında vacibüttediye mahiyeti iktisap eylemiş bulun-

sun aralarında hiç bir fark gözedilmeksizin seyyanen salifülbeyan muameleye tabi tutulacaktır. Bir deyni diğer akçe ile tediye lüzumu hasıl olduğu takdirde, akçe tebdili, harpten evvel cari kambiyo üzerinden icra olunacaktır.

İşbu ahkâmın hin-i tatbikinde muharebeden evvelki akçe farkı nisbeti Türkiye ile alâkadar hükûmat-ı müttefika beyninde ilân-ı muhasamattan bir ay mukaddem vukubulan telgraf nakliyatı hesap vasatisi nisbetine müsavi addolunacaktır.

Akçe tebdili meselesinde bir kontrato para farkı nisbetini muayyen bir surette tasrih eylemiş ve taahhüdün alâkadar düvel-i müttefikanın parası ile edasını şart koymuş ise para farkı nisbetine mütedair salifülbeyan ahkâm tatbik olunmayacaktır.

Düşman hukuk ve menafii ve emval-i menkulesinin tasfiye-i hesabatından münbais hasılat ile işbu fasılda münderiç düşman mevcudat ve matlubat-ı naktiyesi dahi bâlâda mezkûr akçe veya para farkı nisbeti üzerinden hesap ve tesbit edilecektir.

Bu maddenin para farkı nisbetine müteallik ahkâmı işbu muahedename mucibince Hükûmet-i Osmaniyeden fek edilen arazi üzerinde mütemekkin eşhasın matlubat veya düyunatına tatbik edilmeyecektir.

Madde 303 — 287 ve 302 nci maddelerin ahkâmı harp dolayısı ile mevzu kavanin-i istisnaiyeyi veya işbu muahedenamenin ahkâmını tatbikan düvel-i müttefika tarafından şirketlerin veya ticaretgâhların emvali, hukuku ve menafiine dair icra edilen muamele-i tasfiyeye dahil olan veya olacak bulunan, milkiyet-i sınaiye edebiye ve asarı nefise hukuku hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Bişinci Kısım

Mukavelat, Mürur-i zaman ve Hükümler (Mukarrerat)

Madde 304 — Merbut zeyilde irae olunan bazı mukavelat ile mukavelat kabilinden olan ukude müteallik istisnaiyat ve kavaid-i mahsusa mahfuz olmak üzere, düşmanlar arasında münakit her mukavele 1 ağustos 1914 tarihinde tebaa-i Osmaniyeden bulunmayan ve elyevm düvel-i müttefikadan birinin tabiiyetinde olan tarafin-i akidinden birinin mensup olduğu Düvel-i Müttefika

kanununa tevfikan ve mezkûr kanunun tayin ettiği şerait dahilinde ipka veya fesh olunacaktır.

Madde 305 — Tarafin-i akidin arazisi üzerinde düşmanlar arasındaki münasebata dair harpten evvel ve sonra cereyana başlamış olan mürur-i zamanlar ve mürur-i müddetler ve hak-kı müracaatını sukutu 29 teşrinievvel 1914 tarihinden itiharen işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar talik edilmiş addolunacaktır.

Bu müddetler işbu muahedenin mevkii meriyete vaz'ında lâakal üç ay sonra cerayana başlayacaktır. Bu hüküm ibrazında faiz ve hisse-i temettüü verilecek olan kuponların vadeleri ve kezalik ibrazı halinde vacibüttediye olan ve kura keşidesinde isabet etmiş olan tahvilat ve vacibüttediye diğer hisse senedatı ve tahvilatı hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Japonya kanunu ahkâmına nazaran madde-i hazıra ve kezalik 304 üncü madde ve merbut zeyil Japonya tebaası ile Osmanlı tebaası beyninde münakit mukavelata tatbik olunmaz.

Madde 306 — Düşmanlar arasındaki münasebatta kablelharp tanzim edilmiş ve muayyen (matlup) vadeler dahilinde kabul veya tediye için ibraz edilmemiş olan herhangi bir sened-i ticari ne keşideci ve cirantaları adem-i kabul ve adem-i tediyeden dolayı ihbar edilmemiş ve ne de protesto keşide kılınmamış olmasından ve ne de esna-yı harpte bazı muamelata riayet kılınmamış bulunmasından naşi hükümsüz addolunmaz. Eğer bir sened-i ticarinin kabul veya tediyesi zımnında ibrazı yahut adem-i tediye ve adem-i kabulün keşideci ve cirantaya ihbarı ve protesto etmesi veya adem-i kabulü ve adem-i tediye halinde ihbar eylemesi lâzım gelen taraf esna-yı harpte bunu yapmamış ise işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren senedin ibrazı ve adem-i tediye ve adem-i kabul hakkında ihbar ve protesto keşide etmesi zımnında kendisine lâakal üç ay vade bahşolunacaktır.

Madde 307 — Esna-yı harpte Düvel-i Müttefika tebaasından olan bir kimse aleyhine veya menafiine karşı veyahut bir devlet-i müttefika tebaasının menfeattar bulunduğu bir şirket aleyhine veya menafiine karşı idarî ve adlî bir daire-i Osmaniyeden isdar edilmiş olan mukarrerat (hükümler) ve ittihaz kılınmış olan

tedabir-i icraiye işbu tebaanın talebi üzerine 287 nci maddede musarrah hakem komisyonu marifetile tekrar tetkik olunacaktır.

Bu takdirde tarafin eğer mümkün ise ve muvafık-ı madelet addolunursa devair-i Osmaniyeden sadır olan mukarrerat veya tedabir-i icraiyenin sudurundan mukaddem bulundukları vaziyete irca edilecek ve mümkün olmadığı takdirde bir müttefik devlet tebaası hakkında sudur etmiş olan kararın tatbikinden ve tedabir-i icraiyenin ittihazından dolayı duçar olduğu zararın telafisi zımnında hakem komisyonu münasip bir zaman hüküm edecektir. İşbu zaman (tamirat) hükûmet-i Osmaniyeye tahmil olunacaktır.

Gerek tarafinden birinin bir şarta adem-i riayetinden ve gerek kontratoda münderiç bir hakkın istimalinden naşi bir mukavele fesih edilmiş olduğu takdirde bundan mütessir olan taraf hakem komisyonuna müracaat edebilecektir. Bu komisyon taraf-ı mutazarrıra bir tazminat hükmedebilecek veyahut kontratonun feshinden dolayı Türkiyede ziyaa uğramış olan hukukun tekrar meriyetine kadar verebilecektir. Mamafih bunun için işin icabatına göre bir tecdit ve iade-i meriyetin adilane ve mümkün olması şarttır.

Devlet-i Osmaniye işbu madde ahkâmına nazaran vaki olan tecdit ve iadeden mutazarrır olmuş olan her şahs-ı sâlisin zararını tazmin edecektir.

Madde 308 — Bir taraftan Düvel-i Müttefika tebaasından olan veya anların tabiiyetini iktisap etmiş olan veya arazisi Türkiye'den ayrılmış olan yeni hükûmetler tebaasından bulunan kimseler ve diğer taraftan osmanlı tebaası beyninde muahede-i hazıranın mevki-i meriyete vaz'ından mukaddem akdedilmiş olan mukavelata müteallik bilcümle mesail tarafından birinin mensup olduğu müttefik hükûmet veya iki hükûmetin mahakim-i milliyesinde veya konsolatosu mahkemesinde rüyet olunacak ve mahakim-i Osmaniye bu bapta salâhiyettar olmayacaktır.

Madde 309 — Bir Devlet-i Müttefikanın veya arazisi Türkiye'den ayrılmış olan yeni bir hükûmetin millî veya konsolato mahkemelerinin hükümleri veyahut 287 nci maddede beyan olunan hakem komisyonunun kararları, işbu mahakim ve komisyonlar muahede-i hazıra ahkâmınca salâhiyettar oldukları takdirde, Türkiye'de kaziye-i muhkeme kuvvetini haiz olacak ve icra emrine (exequatur) hacet kalmaksızın icra olunacaktır.

ZEYİL (MELFUF)

I — Ahkâm-ı umumiye

1- 304 ve 306 ncı maddeler mefadınca ve işbu melfuf ahkâmınca bir mukavelenin tarafeyninden olan eşhas arasında ticaret filen gayr-ı mümkün veya memnu veyahut tarefeyn-i akideynden birinin tabi bulunduğu havanin ve nizamat vea kararnamelerle gayr-ı kanunî bulunmuş olduğu halde tarafeyn her ne suretle olursa olsun işbu ticaretin gayr-ı mümkün ve memnu ve muhalif-i kanun olduğu günün tarihinden itibaren yekdiğere düşman addedilecektir.

2- Düvel-i müttefika tarafından esna-yı harpte müttehaz kavanin, mukarrerat ve nizamat-ı dahiliyenin ve ezcümle şerait-i mukavelatın tatbikatı mahfuz olmak üzere atiyüzzikir mukavelat merî kalacaktır :

(a) Emlâkin ve eşya ve emval-i menkule ve gayr-ı menkulenin ahara devir ve ferağı maksadile münakit mukavelat, şu şartlaki devir ve ferağ tarafin yekdiğere karşı düşman vaziyetine düşmeden evvel ifa edilmiş ola.

(b) Bedelat-ı icar ve icarat ve mevid-i icar;

(c) İpörek (vefaen beyi) ve rehin ve nantisman mukaveleleri;

(d) Eşhas-ı hususiye yahut şirketlerle hükûmet, vilâyetler ve devair-i belediye veyahut sair eşhas-ı hükmiye-i idariye arasında münakit mukavelat ve kezalik devlet veya vilâyetler ve devair-i belediye ve sair eşhas-ı hükmiye-i idariye tarafından verilmiş olan iltiyazat işbu muahedede musarrah imtiyazata müteallik ahkâm-ı istisnaiye mahfuz olmak üzere merî olacaktır.

Bu suretle ipka edilmiş olan mukavelatın icrası keyfiyeti şerait-i iktisadiyenin tahavvülü hasebile tarafinden biri için küllî zararı müstelzim olduğu takdirde hakem komisyonu 287 inci madde mantukunca mutazarrır olan tarafın talebi üzerine ana tamir-i zarara kâfi bir tazminat takdir edecektir.

II — Bazı nevi mukavelat hakkındaki ahkâm-ı hususiye

Tahvilat ve ticaret borsalarındaki vaziyetler

3-A) Hükûmetlerce tanınmış tahvilat ve ticaret borsaları için harp esnasında tanzim olunup düşman memleketlerine mensup eşhas-ı hususiye tarafından harpten evvel marezzikir bor-

salarla ahzolunan vaziyetlerin tasfiyesine ait ahkâm ve mukarreratı ihtiva eden nizamnameler ile bu nizamnamelerin temin-i tatbiki için ittihaz edilen tedabir tarafin-i akidin canibinden tasdik olunmuştur. Şu şartla ki:

Evvelâ : muamelatın marezzikir borsaların nizamına tabi tutulacağı evvelce sarahaten beyan edilmiş ola;

Sâniyen : İşbu nizamat umum için mecburiyülittiba buluna;

Sâlisen : Şerait-i tasfiye makbul ve haklı ola.

B) :Liverpol pamuk tacirlerinin kararı üzerine 31 temmuz 1914 tarihinde pamuk üzerinde icra olunan nisbî vadeli muamelât tasfiyesi işbu muahede ile tasdik olunmuştur.

Rehin

4- Bir düşman canibinden tedeyyün edilmiş olan bir borcun temini zımnında verilmiş olan bir rehnin adem-i tediye-i deyn halinde furuhtu, rahine ihbar edilememiş olsa bile, dayinin hüsn-i niyetle hareket ve tedabir-i lazıma ittihazına ihtimam etmiş olması şartiyle, muteber olacaktır. Bu takdirde malın satılmasından dolayı mal sahibi bir gûna talep dermeyan eylemiyecektir.

Senedat-ı ticariye

5- Bir şahıs gerek kablelharp ve gerek harp esnasında düşman olan bir kimse tarafından kendisine karşı vaki olan taahhütten dolayı bir sened-i ticarinin tediyesini taahhüt eylemiş ise diğeri muhasamatın küşadına rağmen taahhüdünün temin-i netayicine mecbur tutulacaktır.

Sigorta mukaveleleri

6- Fıkarat-ı âtiyenin ahkâmı yalnız Türkiye ile icra-yı ticaret memnu olduğu zaman tebaa-i Osmaniye ile Düvel-i Müttefika tebaası beyninde akd edilmiş olan kontratolar hakkında tatbik olunacaktır. Bu ahkâm, Düvel-i Müttefika tebaasından olsalar bile işbu muahede ile Devlet-i Aliyeden tefrik edilen arazide sakin efrat-ı ve kumpanyalar ile osmanlı tebaası beyninde münakit kontratolar hakkında cari değildir. Atideki fıkarat ahkâmı kaabil-i tatbik olmadığı takdirde sigorta ve tekrar sigorta (réassurance) mukaveleleri 304 üncü madde ahkâmına tabi tutulacaktır.

Harike karşı sigortalar

7- Harike karşı, emlâke müteallik olup işbu emlâkte alakadar olan şahıs ile muahharan düşman olmuş bir şahıs beyninde tanzim kılınmış olan mukaveleler muhasamatın küşadından veya tarafinden birinin bilâhara düşman hal ve sıfatını iktisap etmesinden veya tarafinden birinin esna-yı harpte veya harpten sonra üç ay zaman zarfında ahkâm-ı mukaveleden birini ifa etmemiş olmasından dolayı mefsuh addolunmayacaktır. Bu mukaveleler ancak işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz oldunduğu tarihten üç ay sonra hülul edecek ilk tediye-i ücret vadesi tarihinden itibaren fesih olunacaktır. Zaman-ı harpte vadeleri hulul etmiş olup o vakittenberi ödenmemiş olan primler ve vadesi geçmiş taksitler veya esna-yı harpte duçar olunduğu iddia kılınan zayiat için vaki olacak talepler hakkında bir talimatname tanzim olunacaktır.

8- Eğer harpten mukaddem harike karşı akdedilmiş olan bir sigorta bir emr-i adlî veya idarî ile evvelki sigorta edenden ikinci bir sigortacıya devir edilmiş olduğu takdirde işbu muamele-i devir muteber tutulacak ve iptidaen sigorta edenin mesuliyeti devrin icrası gününden itibaren muntafi addedilecektir, maahaza iptidaki sigorta edenin talebi üzerine mumaileyh şerait-i devirden tamamen haberdar edilmek hakkını haiz olacaktır. Eğer bu şerait-i mukarin-i adalet olmadığı tezahür ederse bunlar âdilane bir şekle ifrağ için luzumlu bir derecede tadil olunacaktır. Bundan maada sigorta olunan kimse talip olduğu günün tarihinden ilk sigorta eden ile muvafık kaldığı surette mukaveleyi tekrar ilk sigortacıya devir etmeğe haklı olacaktır.

Hayat üzerine sigorta

9- Bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan diğer bir şahıs beyninde tanzim kılınmış olan hayat sigorta mukaveleleri muhasamatın küşadı veya şahsın bilahara düşman olması sebebile mefsuh addolunmayacaktır. Fıkra-i sâlife mucibince mefsuh addolunmayan bir kontrato münderİcatına nazaran zaman-ı harpte vacibüttediye olan her meblağ harpten sonra kaabil-i istifa olacaktır. İşbu meblağa, vacibüttediye olduğu tarihten itibaren eda olunancaya kadar, senevî yüzde beş faiz zam olacak-

tır. Bir hayat sigorta mukavelesi, sigorta ucuratının adem-i tediyesi yüzünden harp esnasında hükümden sakit olmuş veya ahkâm-ı mündericesinden bazılarının adem-i tatbiki yüzünden infisah eylemiş ise hayatı sigorta edilen kimse veya vekilleri veya şarik ve varisleri, işbu muahedenin kesb-i meriyet ettiği tarihten itibaren on iki at zarfında sigortacıdan mukavelenin hükümden sakit veya mafsuh olduğu tarihteki kıymetine muadil bir bedel talep etmeğe haklı olacaklardır.

10- Eğer hayat üzerine sigorta kontratosu bir sigorta kumpanyasının muahharan düşman olmuş olan bir memlekette kâin şubesi tarafından akdedilmiş ise nefs-i kontratoda hilafına ahkâmın adem-i mevcudiyeti halinde mezkûr mukavele kanun-ı mahallî hükmüne tabi olacaktır. Lâkin sigortacı sigorta edilen şahıstan veya makamına kaim olanlardan zaman-ı akitte mevcut kavanin ve uhut ve nefs-i mukavelede muayyen şerait hilâfına olarak zaman-ı harpte tatbik edilmiş tedabir neticesi olarak talep ve istihsal kılınmış olan mebaliğin istirdadı hakkını haiz olacaktır.

11- Bilcümle ahvalde kontratoya tatbiki kaabil olan kanun hükmüne tevfikan sigortacı primlerin adem-i tediyesine rağmen kontratonun hükümsüzlüğünü sigorta edilmiş olan kimseye ihbar edinceye kadar, sigorta edilen şahsa karşı bağlı kalırsa bu ihtar ancak hal-i harpten dolayı icra edilemediği takdirde sigortacı tediye edilmemiş olan primleri senevî yüzde beş faiz zammile ol şahıstan istihsal etmek hakkını haiz olacaktır.

12- Dokuzuncudan onbirinciye kadar olan fıkaratın tatbiki zımnında tarafeynin taahhüdat-ı mütekabilelerinin hesabı için hayat-ı beşeriyenin ihtimalatını faizinin miktarına mezc ederek nazar-ı itibare alan sigorta mukaveleleri hayat üzerine yapılmış mukavelat hükmünde addolunacaktır.

Bahrî sigortalar

13- Bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan bir şahıs beyninde akdedilmiş olan bahrî sigorta mukaveleleri (gerek sefer gerek zaman üzerine tanzim kılınmış olan senetler de dahil olduğu halde) o şahsın düşman olduğu andan itibaren mefsuh addolunacaktır. Meğer ki kontratoda tasrih edilmiş olan hasar bu andan daha mukaddem cereyana başlamış ola.

Hasar henüz cereyana başlamamış ise prim halinde ve sair suretle tediye edilmiş olan mebaliğ sigorta edenden kaabil-i istifa olacaktır.

Hasarın cereyana başlamış olması takdirinde —tarafı diğer düşman olsa bile— kontrato merî addolunacaktır. Kontrato mündericatına göre gerek prim olarak gerek (felâket-i bahriye ziyanı) olarak medyun olan mebaliğ, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren vacibüleda olacaktır. Kablelharp düvel-i muharibe tebaasına karşı veyahut düvel-i mezkûre tebaası tarafından tedeyyün edilmiş ve badelharp tahsil olunmuş olan mebaliğ için faiz tediyesi zımnında bir mukavele akd olunup da zayıat vaki olsa ve bahrî sigorta mukavelesi mucibince zayıat-ı mezkûre kaabil-i tazmin bulunmuş ise işbu faiz zayiatın yevm-i vukuundan sonra murur edecek bir senelik müddetin hitamından itibaren cereyan edecektir.

14- Sigorta edilmiş ve muahharan düşman olmuş olan bir şahıs ile akd olunan bahrî bir sigorta mukavelesi, sigorta eden kimsenin mensup olduğu devlet veya anın müttefikleri tarafından sebebiyet verilmiş olan ef'al-i harbiyeden mütevellit kazaları şamil addolunamaz.

15- Muahharan düşman olan bir sigortacı ile harpten mukaddem bahrî bir sigorta mukavelesi akd etmiş olan bir şahsın muhasamatın be'dinden sonra aynı hasara müteallik olmak üzere düşman olmayan diğer bir sigortacı ile yeni bir mukavele akdetmiş olduğu ispat olunursa yeni kontrato tarih-i tanziminden itibaren evvelki kontratonun makamına kaim olup vadeleri hulul etmiş olan primler evvelki sigortacının ancak yeni kontratonun hin-i tanziminde kontratodan mesul olmağa başladığı keyfiyeti esas ittihaz edilerekten hesap ve tediye olunacaktır.

Diğer sigortalar

16- Yedinci fıkradan on beşinci fıkraya kadar mevzu-i bahis olan mukaveleden maada olup harpten evvel bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan bir şahıs beyninde sebketmiş olan sigorta mukaveleleri hakkındaki tarz-ı muamele aynı tarafeyn beyninde münakit harik sigorta mukaveleleri hakkında mezkûr fıkralarda gösterilen muameleye tamamile mutabık olacaktır.

Mükerrer sigortalar
(Réassurances)

17- Düşman olmuş bir şahıs ile akdolunan mükerrer sigorta mukavelatı ol şahsın düşman olmasından dolayı mülga addolunacaktır. Fakat harpten mukaddem cereyana başlamış olan hayatî ve bahrî hasarat vukuu takdirinde işbu hasaratan mütevellit mebaliğ-i medyunenin hak-kı istifasına halel gelmeyecektir. Mükerrer sigorta edilmiş taraf her ne zaman düşman istilâsı neticesinde sigorta edecek diğer bir kimse bulamamak imkânsızlığına vaz edilmiş olursa, mukavele, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından üç ay sonraki müddetin hitamına kadar kaim olacaktır. Bir mükerrer sigorta (réassurance) mukavelesi işbu fıkra hükmünce ilga edilecek olursa gerek tediye edilmiş ve edilecek primler hakkında ve gerek harpten evvel cereyana başlamış olup hayat ve bahrî kazalara ait hasarattan mütevellit mesuliyetlere dair tarafeyn beyninde bir hesap tesis ve tertip olunacaktır.

Dokuzuncudan onbeşinci fıkraya kadar mezkûr olan hasaratın gayrı bulunan hasarata mütedair tesviye-i hesabat tarafeynin düşman oldukları tarihten itibaren vaki olacaktır.

Ve bu tarihten sonra duçar olunan hasarata mütedair müddeiyyat nazar-ı itibare alınmayacaktır.

18- On yedinci fıkranın ahkâmı, hayatî ve bahrî hasarattan maada hasaratı sigorta eden bir kimse canibinden bir kontrato ile kabul edilmiş olan hasarat-ı hususiyeye ait mükerrer sigortaya dahi şamildir.

19- Hususî bir kontrato ile yapılmış hayat sigorta mukavelesinin reassüransı, bir reassürans mukavele-i umumiyesinde dahil olmasa bile merî tutulacaktır.

20- Bahrî bir sigorta mukavelesinin harpten mukaddem bir mükerrer sigortası vaki olduğu takdirde mükerrer sigorta eden kimseye devir olunan hasar (tehlike) muhasamatın iptidarından evvel başlamış ise devr-i mezkûr muteber olacak ve muhasamatın küşadına rağmen mukavele merî kalacaktır. Mükerrer sigorta mukaveleleri mucibince gerek prim ve gerek zayiat-ı vakıa yüzünden zimmette kalan mebaliğ badelharp istifa olunabilecektir.

21- 14 ve 15 inci fıkraların ahkâmı ile 13 üncü fıkranın son cümlesi hasarat-ı bahriyeye müteallik mükerrer sigorta mukavelelerine tatbik olunacaktır.

Altıncı Kısım

Şirketler ve imtiyazat

Madde 310 - 29 teşrinievvel 1914 [1] tarihinden evvel Hükûmet-i Osmaniye veya devair-i mahalliye-i Osmaniye canibinden işbu muahede mucibince Osmanlı kalan arazi dahilinde ita olunan imtiyazat ile 294 üncü madde mucibince Maliye Komisyonu tarafından ita olunabilecek imtiyazattan müstefit olan Düvel-i Müttefika tebaasile düvel-i müttefika grupları veya tebaası tarafından murakabe edilen şirketlerin 29 teşrinievvel 1914 tarihinden mukaddem akdolunan asıl imtiyaz mukavelenamesile mukavelat-ı müteahhireden münbais olan kâffe-i hukuku hükûmet-i Osmaniye veya devair-i mezkûre canibinden, 287 inci madde hükümlerini tatbiken,[2] iade olunacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye mezkûr mukavelat ve itilafatı şerait-i cedide-i iktisadiye ye tevfik etmeği ve bundan maada müddetlerini 29 teşrinievvel 1914 tarihinden işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar mürur eden müddet kadar temdit eylemeği taahhüt eyler. Osmanlı hükümeti ile anlaşmazlık halinde bu anlaşmazlık 287 inci maddede bildirilen Hakem Komisyonuna sunulacaktır [3].

Fıkra-i ânifede beyan olunan hukuku ihlâl eden kâffe-i ahkâm-ı kanuniye vesaire ile 29 teşrinievvel 1914 tarihinden sonra yine hukukun zararına olarak ita olunan imtiyazat ve vaki olan itilafat Hükûmet-i Osmaniyece bâtıl ve keenlemyekûn addolunacaktır.

İşbu maddede beyan olunan imtiyaz sahipleri Maliye Komisyonunun rey ve muvafakatı ile esna-yı harpte duçar oldukları zarar ve ziyan veya hasarat için Hakem Komisyonu tarafından 287 inci maddede tayin edilen şerait dairesinde kendilerince bamukavele istihsal edebilecekleri tavizat mukabilinde takdir olunacak tazminattan tamamen veya kısmen feragat edebileceklerdir.

Madde 311 — Başlıca Düvel-i Müttefikadan birinin idare ve vasayetine terkolunmak üzere Türkiye'den fek edilmiş olan arazide 29 teşrinievvel 1914 ten evvel Hükûmet-i Osmaniye veya devair-i mahalliye-i Osmaniye canibinden ita edilmiş olan imtiya-

[1] Türkçe metinde 1912 yazılıdır. Fransızca aslına göre düzeltildi.
[2] Türkçe metinde 287 inci maddeye atıf yoktur.
[3] Bu son cümle Türkçe metinde yoktur.

zattan müstefit olan düvel-i müttefika tebaasile düvel-i müttefika grupları ve tebaası tarafından murakabe edilmiş olan şirketlerin hukuk-i meşrua-i müktesebeleri aklâkadar devlet tarafından tamamen ipka ve muhafaza edilecektir. Devlet-i mezkûre kendilerine evvelce tahsis olunmuş olan teminatı ipka veyahut anlara muadil teminat irae edecektir.

Maahaza mezkûr devlet imtiyazat-ı mezbureden birinin muhafazası menafi-i âmmeye mugayır olduğu fikrinde bulunur ise arazi kendi idaresi veya vasayeti altına vaz olunacağı tarihten itibaren altı ay zarfında imtiyaz-ı mezkûru iştira veyahut tadilini teklif eylemek salâhiyetini haiz olacaktır. Bu takdirde sahib-i imtiyaza ahkâm-ı atiyeye tevfikan muhik bir taviz vermeğe mecbur olacaktır.

İşbu tavizin miktarı hakkında tarafeynce birriza ittifak hasıl olmazsa miktar-ı mezkûrun tayini üç azadan terekküp edecek hakem mahkemelerine tevdi olunacaktır. Bunların bir azası, imtiyaz bir şirkete ait olduğu takdirde, sahib-i imtiyazın veya ekseriyet-i sermayenin sahibi bulunan kimselerin mensup olduğu devlet tarafından ve ikinci aza alâkadar arazide icra-yı hüküm ve nüfuz eden devlet canibinden ve üçüncüsünün intihabı da alakadarlar ittifak edemezlerse işbu üçüncü aza Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından tayin olunacaktır.

Gerek cihet-i hukukiyeyi ve gerek hakkaniyeti nazar-ı itibare alarak ita-yı hüküm edecek olan mahkeme takdire tealluk eden kâffe-i nokatı da nazarı itibare almaya mecbur olacak ve bu hususta fıkra-i atiyede beyan olunduğu veçhile mukavelenin şerait-i iktisadiye-i cedideye tevfik edilerek yeniden kabulü esasını da nazardan dur tutmayacaktır.

Eğer imtiyaz ipka edilmiş ise sahib-i imtiyaz işbu maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan müddetin hitamında kontratosunun şerait-i cedide-i iktisadiyeye tevfik edilmesini talep etmek hakkını haiz olacak ve alâkadar devletle oğrudan doğruya itilâf hasıl olamadığı takdirde karar anifüzzikir mahkeme-i hakemiyeye havale olunacaktır.

Madde 312 — Gerek 1913 senesindeki Balkan muharebatı neticesinde ve gerek 311 inci maddede beyan olunan arazi müstesna olmak üzere işbu muahede ile Türkiyeden fek edilmiş olan

arazide suret-i katiyede iktisab-ı tasarruf eden devlet 311 inci maddenin birinci fıkrasında beyan olunan imtiyazın sahib ve alakadarlarına karşı kâffe-i hukuk ve mükellefiyatça, Devlet-i Osmaniyenin makamına kaim olacak ve bunlara tahsis edilmiş olan teminatı muhafaza veyahut muadil teminat irae etmeğe mecbur bulunacaktır.

İşbu kaimiyet arazi-i mezkûreyi iktisap eden her devlet için arazinin intikalini tasrih eden muahedenin mevki-i meriyete vaz 'ından itibaren haiz-i tesir olacaktır

Mezkûr devlet imtiyazatın işletilmesi ve mukavelatın icra edilmesi hususlarının bilâ inkıta devamı için tedabir-i lâzıma ittihaz eyleyecektir.

Maahaza işbu muahede mevki-i icraya vaz olunur olunmaz mezkûr imtiyazat ve mukavelat ahkâmının mezkûr devletler ahkâm-ı kanuniyesile şerait-i cedide-i iktisadiyeye bilittifak tevfiki zımnında araziyi iktisap eden devletler ile imtiyazat ve mukavelattan müstefit olanlar arasında müzakerata girişilebilecektir. Altı ay zarfında ittifak hasıl olamadığı takdirde devlet veya imtiyazattan müstefit olanlar nizalarını 311 inci maddede suret-i teşekkülü beyan olunan hakem mahkemesine havale edebilecekerdir.

Madde 313 — 311 ve 312 inci maddelerin tatbiki evrak-ı naktiye ihracı hakkı dolayısiyle tavizat itasına mahal vermeyecektir.

Madde 314 — Türkiyeden ayrılan arazide 29 teşrinievvel 1914 tarihinden sonra Hükûmet-i Omsaniye yahut hükûmatımahalliye-i Osmaniye tarafından ita olunan yahut tarih-i mezkûrdan sonra devir ve intikal ettirilen imtiyazatın meriyetini Düvel-i Müttefika tanımağa mecbur değildirler. İşbu imtiyazat ve devir ve intikalat batıl ve keenlemyekûn ilân olunabilecek ve iptalleri hiç bir tazminat itasına mahal vermeyecektir.

Madde 315 — Hükûmet-i Osmaniye canibinden 30 teşrinievvel 1918 tarihinden beri verilen imtiyaz veyahut imtiyazda bahşolunan hukuk kezalik 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar Almanya, Avsturya, Macaristan ve Bulgaristan ve Osmanlı tebaasına veyahut anların kontrolu tahtında bulunan şirketlere verilen her imtiyaz veya bir imtiyazda bahş olunan hukuk iptal olunmuştur.

Madde 316 — (a) Osmanlı kanununa tevfikan teşekkül etmiş olup Türkiyede icrayı muamele eden ve Düvel-i Müttefika tebaası tarafından murakabe edilen veya edilecek olan her bir şirket işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene zarfında emval ve hukuk ve menafiini düvel-i müttefikadan birinin kavaninine tevfikan teşekkül eden ve işbu devletin tebaası tarafından murakabe olunan bir şirkete devir etmek hakkını haiz olacaktır.

Emval kendisine devir olunan bu şirket eski şirketin, kavanin-i Osmaniye mucibince haiz olduğu veya bu muahede mucibince haiz olabildiği hukuk ve imtiyazatın aynından istifade etmeğe devam edecek, fakat kendisine evvelce taalluk etmiş bütün vazaif ve tekâlifi ifa etmeğe mecbur olacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefika tabiiyetini haiz şirketlerin Türkiyede imtiyazat ve mukavelattan istifade etmelerine müsait bir surette kavaninini tadil etmeği deruhte eder.

b) Kavanin-i Osmaniye'ye tevfikan müteşekkil olup Türkiyeden fek edilen arazide icra-yı muamele eden düvel-i müttefika tebaası tarafından murakabe edilen veya edilecek olan her bir şirket aynı veçhile ve aynı müddet zarfında emval ve hukuk ve menafiini gerek arazi-i mezkûrede icra-yı hâkimiyet eden devletin, gerek tebaası mezkûr şirketi murakabe eden devletin kavaninine tevfikan müteşekkil diğer herhangi bir şirkete devir etmek hakkını haiz olacaktır. Emval kendisine devir olunan şirket işbu muahede ahkâmının kendisine bahşettiği hukuk dahi dahil olmak üzere şirket-i sabıkanın haiz olduğu hukuk ve imtiyazatın aynından istifade edecektir.

c) Türkiyede kendilerine işbu maddenin (a) harfli fıkrası mucibince Osmanlı şirketlerinin emval ve hukuk ve menafii devir olunan düvel-i müttefika tabiiyetindeki şirketler ile Türkiyeden fek edilen arazide düvel-i müttefika grupları ve tebaası tarafından murakabe edilen Osmanlı tabiiyetini haiz şirketler ve kezalik mevzu-i bahis arazide icra-yı hâkimiyet eden devlet tabiiyetinden gayrı bir tabiiyyeti haiz olup işbu maddenin (b) fıkrası mucibince kendilerine Osmanlı şirketlerinin emval, hukuk ve menafii devir olunan şirketler Türkiyede Osmanlı tabiiyetini ve Türkiyeden fek edilen yerlerde ise işbu arazinin hâkimi olan devlet tabiiyetini haiz mümasil şirketlerin tabi tutulduğu kanun vesair ahkâmdan

ve rüsum ve tekâlif ve taahhüdattan daha ağır ahkâm ve rüsum ve taahhüdata tabi tutulamayacaktır.

(d) İşbu maddenin (a) ve (b) harfli fıkraları mucibince kendilerine Osmanlı şirketlerinin emval, hukuk ve menafii devir olunacak şirketler bu devir nuamelesi münasebetiyle hiç bir resm-i mahsusa tabi olmayacaklardır.

Yedinci Kısım

Ahkâm-ı Umumiye

Madde 317 — "Düvel-i müttefika tebaası" tabiri, işbu kısımda ve sekizinci kısımda (mevadd-ı maliye'ye ait mesail ve hususatına) âtideki eşhas ve heyata şamildir :

Evvelâ — Müttefik devletlerden birine veya bu devletin taht-ı himayesindeki hükûmet veya araziye mensup şirketler ve cemiyetler;

Sâniyen — Ellerindeki himaye varakalarının tarihi 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem olan düvel-i müttefika mahmileri;

Sâlisen — Düvel-i müttefikaya mensup gruplar veya tebaa tarafından murakabe edilen malî, sınayi ve ticaret Osmanlı şirketleri veya mezkûr gruplar ile tebaanın 1 ağustos 1914 tarihinde menafi-i faikaya malik oldukları bu gibi şirketler;

Râbian — Düvel-i müttefika tebaası ile mahmilerinin menfaattar oldukları müessesad-ı diniye ve hayriye ve tedrisiye.

Düvel-i Müttefika, tebaalarının faik bir menfaata malik olduklarını zan ve takdir ettikleri cemiyet, müessesat ve tesisatın bir listesini, işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren bir sene zarfında malî komisyonuna tebliğ edeceklerdir.

ONUNCU BÂB

Seyir ve sefer-i havaî

Maede 318 — Düvel-i Müttefikaya mensup tayyareler Osmanlı karaları ve suları üzerinde tayaran etmekte ve karaya inmekte tamamile serbest olacakları gibi Osmanlı tayyarelerinin haiz oldukları hukukun aynından - bahusus karada veya denizde bir kaza vukuunda - müstefit olacaklardır.

Madde 319 — Diğer bir devletin arazisi üzerinden uçmak suretile ecnebi bir memlekete gidecek düvel-i müttefikaya mensup

tayyareler- Devlet-i Osmaniyece başlıca düvel-i müttefikanın muvafakatı ile vaz ve tanzim olunabilecek ve Osmanlı ve memalik-i müttefika tayyarelerine siyyanen kabil-i tatbik olacak nizamatın ahkâmına bilahara tabi olmak üzere Türkiye arazisi üzerinden, karaya inmeksizin uçmak hakkını haiz olacaklardır.

Madde 320 — Türkiyede mevcut ve müesses olup beynelmilel tayyare esfar ve münakalatına küşade olan tayyare meydanları düvel-i müttefika tayyarelerine açık bulundurulacaktır "Karaya inme" ve "tesisiye ve tertibiye" rüsumu dahil olmak üzere her türlü rüsum hususunda memalik-i müttefika tayyareleri Türk tayyarelerile siyyan tutulacaktır.

Türkiye bâlâda zikr olunan tayyare meydanlarından başka işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren bir sene zarfından düvel-i müttefika canibinden tayin ve irae olunacak mahallerde tayyare meydanlarını vücuda getirmeği deruhte eyler. Bu meydanlar işbu maddenin ahkâmına tabi olacaktır.

İşbu madde ahkâmı tatbik olunmadığı takdirde, düvel-i muazzama, Türkiye arazisi ve suları üzerinde esfar-ı havaiye icrasını mümkün kılmak için ittihazı muktazi bilcümle tedabiri icra hakkını muhafaza ederler.

Madde 321 — İşbu ahkâmın meriyeti mahfuz olmak üzere 318, 319 ve 320 nci maddelerde zikir olunan mururiye, transit ve karaya inme hakkının istimali, Devlet-i Osmaniyenin isdarına lüzum görebileceği nizamata müraât edilmesine vabestedir. Tabiidir ki bu nizamat başlıca düvel-i müttefikanın tasvip ve muvafakatine iktiran edecek ve bilâfark Osmanlı ve Düvel-i Müttefika tayyarelerine tatbik olunacaktır.

Madde 322 — Tabiiyet ve kaabiliyet-i seferiye şahadetnamelerile ehliyetnameler ve düvel-i müttefikadan herhangisi tarafından ita olunacak veya muteber addedilecek olan izinnameler Türkiyede dahi muteber ve Hükûmet-i Osmaniye tarafından verilen şahadetnamelere, ehliyetnamelere ve izinnamelere muadil tutulacaktır.

Maede 323 — Düvel-i Müttefikaya mensup tayareler, hava tarikile icra olunan münakalat-ı dahiliye-i ticariye noktai nazarından Türkiyede en ziyade mazhar-ı müsaade olan devlet muamelesinden müstefit olacaklardır.

Madde 324 — Düvel-i müttefika yanında 1914-1919 harbine girişmiş olan hükûmetler Cemiyet-i Akvama dahil olmadıkça ve Pariste 13 teşrinievvel 1919 da akd olunan seyir ve sefer-i havaî mukavelesine iştirake mezun kılınmadıkça Türkiye, düvel-i müttefikanın muvafakati olmaksızın, 318 ve 319 uncu maddeleri ahkâmından bâlâdaki hükûmetleri müstefit edemeyecektir.

Madde 325 — Düvel-i Müttefikâ ile beraber 1914-1919 harbine girişmiş olan hükûmetler Cemiyet-î Akvam erkânından olmadıkça veya 13 teşrinievvel 1919 tè Pariste akd olunun seyr-ü sefer-i havaî mukavelesine iştirak için müsaade almadıkça kendilerine Hükûmeti Osmaniye tarafından, düvel-i müttefikanın muvafakati olmaksızın seyir ve sefer-i havaiye müteallik hiç bir imtiyazda bir hak verilemeyecektir.

Madde 326 — Hükûmet-i Osmaniye, 13 teşrinievvel 1919 ta Pariste akd olunan seyir ve sefer-i havaî mukavelesi ile fenerlere, işaretlere, umur-i haviyeye ve tayyare meydanlarının civarındaki tayaranlara dair vaz olunan kavait ve nizamata Osmanlı arazisi üzerinde uçan bütün Osmanlı tayarelerince riayeti temin için muktazi tedabiri tatbik etmeği taahhüt eyler.

Madde 327 — İşbu kısımlara münderiç ahkâm ile yüz ve tahmil olunan taahhüdat, Hükûmet-i Osmaniye Cemiyet-i Akvama kabul edilinceye veya 13 teşrinevvel 1919 tarihinde Paris'te akd olunan seyir ve sefer-i havai mukavelesi mucibince bu mukaveleye iştirake mezun kılınıncaya kadar merî ve mutəber kalacaktır.

ONBİRİNCİ BÂB

Limanlar, Su yolları [1] ve Turuk-i hadidiye

Birinci Kısım

Mülahazat-ı umumiye

Madde 328 — Hükûmet-i Seniye, kendisine hemhudut olsun olmasın hükûmat-ı müttefikadan herhangi birinin ülkâsından gelen veya oraya giden eşhas, emtia, vapurlar, gemiler, arabalar, ve vagonların ve posta nakliyatının kendi memaliki dahilinde beynelmilel münakalata en ziyade müsait olan demiryollarından, kaabil-i seyr-i sefain nehirlerinden ve kanallarından

[1] Türkçe metinde yalnız demiryolları (Turuk-i hadidiye) yazılıdır.

transit olarak serbesti-i mururuna müsaade edeceğini taahhüt eder. Eşhas, emtia, vapurlar, gemiler, arabalar, vagonlar ve posta nakliyatı hiç bir transit resmine tabi olmayacak ve hiç bir veçhile biluzum imhal ve takyide maruz bırakılmayacak ve gerek ücret ve gerek teshilat hususunda ve vucuh-i sairede Osmanlılar hakkında merî aynı muameleye mazhar olacaktır.

Transit eşyası her nev'i gümrük resminden ve mümasil rüsumdan muaf bulunacaktır.

Tarifelerin şeraitine nazaran transit eşyasına tatbik olunacak ücurat ve tekâlif makul bir raddede olacaktır. Transit icra olunan mesafenin herhangi bir kısmında istimali muhtemel bulunacak veya istimal olunacak gemi veya sair vasıta-i nakliyenin tabiiyeti ve bunların eshabının sıfatı hodbehot veya bilvasıta nazar-ı dikkate alınmayıp rüsum, teshilat veya tahdidatta siyyanen muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 329 — Muhacır nakliyatı mesailinde hükûmet-i seniye kendi memalikinden transit olarak gelip geçecek müsafirların filhakika transit olarak mürur ettiklerini tetkikten başka hiç bir kontrol teklif ve idame etmeyeceğini ve bu husus için teşkil olunan bir idarenin muamelatına, hiç bir seyr-i sefain şirketinin veya nakliyat işleri ile alâkadar olan diğer şirket, heyet veya şahsın iştirakine veyahut doğrudan doğruya veya bilvasıta icra-yı tesir eylemelerine müsaade eylemeyeceğini taahhüt eder.

Madde 330 — Hükûmet-i Seniye işbu muahedenamenin muhtevi olduğu ahkâm-ı hususiye haricinde emtia ve eşhasın nakliyatı şeraitinde ve fiatında, gerek memalikine ithal ve gerek oradan ihraç olunsun hudutlardan duhul ve huruçta, emtianın cinsine ve vasait-i nakliyenin (nakliyat-ı havaiye dahil) tabiiyetine yahut vapur, gemi, vagon, merakib-i havaiye veya vasait-i nakliye-i sairenin mebde-i hareketine veya hududuna en yakın mahalle veyahut eşyanın gideceği son mevkie veya aradaki mütevassıt mahalle göre veyahut emtianın ithal ve ihracına vasıta olan liman Osmanlı veya ecnebi bir liman olduğuna nazaran veyahut eşya berren veya bahren veyahut hava tarikile nakil olunduğuna göre rüsum ve ücurattan veyahut ithalat ve ihracatın memnuiyetinde bilvasıta veya bilavasıta bir fark ve rüchan göstermemeği taahhüt eder.

Hükûmet-i Seniye düvel-i müttefikanın herhangi birine mensup limanlar, vapurlar veya gemilerin menafiine muhalif surette gerek Osmanlı, gerek düvel-i saire limanları gemileri veya vapurları hakkında hiç bir surette bilvasıta veya bilâvasıta ücurat-ı munzama veya ikramiye usulü tesis etmeyeceğini ve bilhassa tarif-i mümtezice usulü tatbik suretile fevait temin eylemeyeceğini yahut Osmanlı veya düvel-i saireden birinin limanından geçenlere yahut Osmanlı veya düvel-i saire vapur ve gemilerini istimal edenlere tatbik olunmayacak muameleleri ve mühletleri Düvel-i Müttefika limanlarından geçen veya vapur ve gemilerini istimal eden eşhas ve emtiaya tatbik etmeyeceğini taahhüt eyler.

Madde 331 — Düvel-i Müttefika memalikinden gelen yahut oraya giden emtianın hudud-i Osmaniyeden geçmesi muamelâtının mümkün mertebe taksiri düvel-i müttefika memalikinden geleceği veya oraya gideceği veya memalik-i mezkûreden transit edileceği veya işbu memalik için transit yapılacağı tefrik edilmeksizin bu eşyanın hudud-i Hakaniden serian ve salimen temin-i sevk ve nakli hususunda Memalik-i Osmaniyede şerait-i mümasile ile sevk olunan aynı cins eşya gibi muamele edilmesi zımnında fennî ve idarî lâzım gelen tedabir ittihaz olunacaktır. Bilhassa bozulacak eşyanın nakliyatı bilâ izaa-i vakit suret-i muntazamada icra olunacak ve gümrük muamelâtı eşyanın sevki icap eden diğer hazır katara yetiştirilmesini temin edecek surette vaktinde yapılacaktır.

Madde 332 — Şirketlerin hukuk-i imtiyaziyesi mahfuz olmak şartiyle, Memalik-i Osmaniye limanları veya sair bir devletin herhangi bir limanı nef'ine olarak Memalik-i Osmaniye demiryollarında ve turuk-i nehriyesinde yapılan müsaadat ve tarife tenzilâtından Düvel-i Müttefika limanları dahi müstefit olacaktır.

Madde 333 — Şirketlerin hukuk-i imtiyaziyesi mahfuz olmak üzere, Hükûmet-i Seniye, memalikindeki limanlara veya diğer bir devletin limanlarına fevait temin edecek surette tanzim edeceği tarifelerden düvel-i müttefika limanlarının fevaid-i mümasile istihsal eylemek üzere hissement olmalarına mümaneat edemeyecektir

Ikinci kısım
Seyr-i sefain

Birinci Fasıl
Serbesti-i seyr-i sefain

Madde 334 — Düvel-i Müttefika tebaası ve bunların emvali, sefineleri ve gemileri Memalik-i Osmaniyenin bütün limanlarında ve karasularındaki seyir ve sefer yollarında Osmanlılar ile osmanlı emval ve sefain ve gemilerinin müstefit olacakları muamelâttan hiç olmaz ise onlar kadar istifade edeceklerdir.

Bilhassa Düvel-i Müttefikadan herhangi birine mensup gemi veya vapurlar Memalik-i Osmaniyenin bütün limanlarında ve Osmanlı merakibi bahriyesinin yanaşabildiği iskelelerde Osmanlı gemi ve vapurlarına tatbik olunacak şeraitten daha gâli şeraite maruz olmamak üzere yolcu ve emtia-i ticariye alıp vermeğe mezun olacaklardır. Limanlarda tavakkuf, tahmil ve tahliye, tonilato, rıhtım, kılağuzluk, fener, karantinaya ait rüsum ve tekâlif ve bunlara mümasil olup hükûmet ve memurin-i devlet ve eşhas-ı adiye ve her nevi esnaf cemiyetleri veya müessesat namına ve nef'ine cibayet olunan rüsum ve tekâlif dahil olduğu halde liman ve rıhtımın her nevi tekâlif ve teshilatında düvel-i müttefikadan herhangi birine mensup gemi ve vapurlar osmanlı vapur ve gemilerine müsavi surette muamele göreceklerdir. Hükûmet-i Seniye düvel-i müttefikadan birine veya sair bir devlete müsaadekâr bir muamele tatbik ederse bu muamele-i müsaadekârane bilâ kayıt ve şart ve derhal düvel-i müttefikadan her birine teşmil olunacaktır. Gümrük, polis, sıhhiye, muhaceret ve tavattun mesailine veyahut ithal ve ihracı memnu eşyanın tetkikine ait muamelâtta tatbik olunan usul-i mutade haricinde gerek eşhas ve gerek vapur ve gemilerin seyir ve hareketinde müşkülat gösterilmeyecek ve muamelat-ı mezkûre makul ve muntazam bir surette icra olunup bila luzum nakliyat taasip edilmeyecektir.

İkinci Fasıl
Menafi-i Beynelmileli haiz limanlar

Madde 335 — Esamisi aşağıda münderiç olup menafi-i beynelmileli haiz oldukları ilân olunan şark limanları işbu kısmın atiyüzzikir mevaddında münderiç kavaide tabidirler.

İstanbul, Ayastafanos'tan Dolmabahçe'ye kadar;
Haydarpaşa;
İzmir;
İskenderun;
Hayfa;
Basra;
Trabzon (352 nci maddede mezkûr şerait dahilinde);
Batum (ileride tayin olunacak kavait dahilinde).

Bu limanlar serbest mıntakaları muhtevi olacaklardır.

İşbu muahedenamenin ahkâm-ı muhalifesinden maada berveçh-i bâlâ zikir olunan limanlarda tatbik olunacak usul ve kavait mensup olduğu memleketin hak-kı hakimiyetini ihlâl edemeyecektir.

1. Seyr-ü sefer

Madde 336 — Menafi-i beynelmilel-i haiz oldukları ilân olunan limanlarda Cemiyet-i Akvam azasından olan devletler tebaası, emvali ve sancağı limanlardan istifade hususunda serbesti-i tamma mazhar ve her suretle müsavat üzere muameleye nail olacaklardır. Ve bilhassa tavakkuf, tahmil ve tahliye, tonilato, rıhtım kılağuz, fener, karantine rüsum ve tekâlifinde ve bunlara mümasil olup hükûmet ve memurin-i devlet ve eşhas-ı adiye ve her nevi esnaf cemiyetleri ve müessesat namına ve nef'ine olarak cibayet olunan rüsum ve tekâlif dahil olduğu halde liman ve rıhtımın her nevi tekâlif ve teshilatında düvel-i muhtelif etebaası, emvali ve bayrağı ile limanın mensup olduğu hükûmet tebaası emvali, bayrağı araında hiç bir fark gözetilmeyecektir.

Gerek polis, sıhhiye muhaceret ve tavattun mesailine veyahut ithal ve ihracı memnu eşyanın tetkikine ait muamelâtta tatbik olunan usulde mutad takyidat haricinde gerek eşhas ve gerek vapurların seyir ve hareketinde müşkülat gösterilmeyecek ve muamelat-ı mezkûre makul ve suret-i muntazamada icra olunup makbul bir sebep olmaksızın nakliyat işkâl edilmeyecektir.

2- Rüsum ve tekâlif

Madde 337 — Limandan veya methallerinden edilen istifadeye veyahut limanda gösterilen teshilata mukabil olan ücurat ve tekâlif 336 ncı maddede gösterildiği veçhile şerait-i mütesaviye

üzere cibayet olunacak ve miktarı ile suret-i cibayeti liman idaresi tarafından gerek idare gerek liman ile methallerinin hüsn-i muhafaza ve imarat-ı mütemadiyesi ve bunların islâh ve tekkemmülü veyahut seyr-i sefainin temin-i fevaidi için icra olunan sarfiyat ile mütenasip olacaktır.

Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 54 üncü maddesinin hükmü müstesna olmak üzere işbu madde ile 338, 342, 343 üncü maddelerde mezkûr ücurat ve tekâliften maadasının cibayeti memnudur.

Madde 338 — Beynelmilel usule tabi bir limanda ithalat veya ihracat eşyasından alelusul müsaade ile cibayet olunan gümrük, mahallî oktruva veya istihlakât rüsumu o eşyayı nakil eden veya nakil edecek olan vapur veya gemi limanın hâkimiyetini veya idaresini haiz hükûmete mensup ve anın sancağını hamil olsun veya olmasın aynı miktarda tediye olunacaktır. Mukteziyat-ı iktisadiyeden mütevellit olduğu tahakkuk eden esbab-ı hususiye müstesna olmak üzere işbu rüsum alâkadar devletin sair hududunda cibayet olunan mümasil rüsumun tarz-ı tatbik ve miktarına müsavi olacaktır. Emtianın ihracat veya ithalatı hususunda turuk-i berriye veya miyahiyede veyahut diğer limanlarda hükûmet-i mezkûrenin irae edeceği teshilat beynelmilel usule tabi limanın ithalat ve ihracatına dahi teşmil olunacaktır.

3- İnşaat

Madde 339 — Gerek limanın idaresi gerek hüsn-i muhafaza ve tamiratı ve tekemmülatı için teşkilât-ı mahsusa mevcut olmadığı surette limanın hak-kı hâkimiyetini veya idaresini haiz olan hükûmet seyr-i sefaine ait her türlü tehlike ve mevanii izale ve limanda merakibin harekâtını teshil için lâzım gelen tedabiri icra eyleyecektir.

Madde 340 — Limanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan hükûmet limanın ve methallerinin istimalini işkâl eyleyecek inşaata asla tevessül etmeyecektir.

4- Serbest mıntakalar

Madde 341 — Serbest bir mıntakada gerek mağazaların inşası veya istimali gerek eşyanın denklenmesi veya denklerin çözülmesi için irae olunacak teshilat; muamelât-ı ticariyenin

mukteziyat-ı hazırasına muvafık olacaktır. Serbest mıntakafa istihlakine müsaade olunan her nevi mevad 342 nci maddede beyan olunan istatistik rüsumu müstesna olmak üzere gümrük, aksis [1] vesair her türlü rüsumdan muaf olacaktır. İşbu muahedenamede muhalif kuyut mevcut olmadığı surette limanın hak-kı hâkimiyetini veya idaresini haiz olan devlet serbest mıntakada imalâta müsaade etmek veya anı men etmek salâhiyetini haiz olacaktır. İşbu maddenin mukarreratından herhangi birinin tatbikatında gerek alâkadar olan kimselerin tabiiyetine gerek eşyanın menşeine veya gideceği mahalle göre hiç bir fark yapılmayacaktır.

Madde 342 — Gerek menşei, gerek gideceği mahal hangi ecnebi memleketi olur ise olsun mevad-dı ticariyenin serbest mıntakaya duhulünde ve oradan hurucunda 336 ncı maddede zikir olunan tekâliften maada hiç bir resim ve teklife tabi tutulmayacaktır.

Ancak eşyanın kıymetinin binde birini tecavüz etmeyecek surette bir istatistik resmi cibayet olunacaktır. İşbu istatistik resminin hasılatı münhasıran serbest mıntakada cereyan eden muamelat-ı ticariyeye ve seyr-i sefaine ait hülâsa cetvellerini tanzim hidematına tahsis olunacaktır.

Madde 343 — 344 üncü maddedeki kuyut müstesna olmak üzere eşyanın serbest mıntakanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan hükûmet arazisinden mezkûr mıntakaya yahut mıntakadan bu araziye duhul ve hurucunda 338 inci maddede muharrer rüsum mezkûr maddedeki şerait dairesinde cibayet olunabilecektir.

Madde 344 — Mevrit veya mahal-li vusulü diğer hükûmet memleketi olup serbest mıntakaya duhul ve oradan huruç eden eşhas, eşya, posta, vapurlar, gemiler, arabalar, vagonlar ve vasait-i nakliye-i saire mezkûr mıntakanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan devletin arazisinden mürurunda transit halinde imiş gibi addolunacaklardır.

[1] Fransızca "accise" kelimesinin aynen tekrarıdır. Her nedense terceme edilmemiştir. İstihlâk vergisi diye terceme edilebilirdi.

5.— İhtilâfatın halli

Madde 345 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 61 inci maddesindeki kuyut müstesna olmak şartiyle, alâkadar hükûmat beyninde 335 ilâ 344 üncü maddeler ahkâmının tarz-ı tefsir ve tatbikine veya umumiyet itibarile limanın suret-i istimalinden mütevellit her türlü ihtilafat Cemiyet-i Akvam tarafından mevzu şerait dairesinde hal olunacaktır.

Liman ve methallerinden suhulet-i intifaı ihlâl edecek mahiyetteki inşaatın icrasına müteallik ihtilâfat bir usul-i müstaceleye tabi olacak ve esas ihtilâfa müteallik hüküm veya rey-i kat'iye tesir etmemek şartiyle bunlar hakkında bir rey veya hükm-i muvakkat ita olunabilecek ve bu surette inşaatını derhal tatili veya terki caiz olacaktır.

Üçüncü Fasıl

Meriç ve Tuna nehirlerine ait ahkâm

Madde 346 — Mücavir bulunan hükûmattan biri Cemiyet-i Akvam Heyet-i İdaresinden talep eylediği Meriç nehri beynelmilel ilân olunacak ve 28 haziran 1919 tarihinde Almanya ile akd olunan muahedenamenin 332 ilâ 338 nci maddeleri mündericatına tevfikan beynelmilel enhar kavaidine tabi tutulacaktır.

Madde 347 — Mücavir bulunan hükûmattan birinin Cemiyet-i Akvam Heyet-i İdaresinden talep eylediği takdirde Meriç nehri beynelmilel bir komisyonun taht-ı idaresine vaz olunacak ve bu komisyon mücavir hükûmetlerden her birinin ve İngiltere, Fransa ve İtalyanın birer murahhaslarından müteşekkil olacaktır.

Madde 348 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 133 üncü maddesindeki kuyut müstesna olmak üzere, Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile akd olunan muahedenamelerin Tuna nehrine ait bütün ahkâmını Hükûmet-i Seniye kabul ve tasdik ve bundan mütevellit usul-i idareye muvafakat eylediğini beyan eder.

Dördüncü Fasıl

Bazı devletlere bir takım limanların hakkı istimalini bahş eden ahkâm

Madde 349 — Hükûmet-i Seniyeye Bahr-i sefit ve Adalar denizi ile serbesti-i muvasalayı temin için kendisinden ifraz olunan

arazi ve limanlarda serbestçe transit yapabilmesi hakkı verilmiştir.

Serbest transit muamelesi bu hususta umumî bir mukavele akd olununcaya kadar 328 inci maddede tarif olunduğu veçhile olup badehu anın yerine mukavelename münderİcatı kaim olacaktır. Alâkadar hükûmetler ve idareler beyninde (Hükûmet-i Seniye için maliye komisyonunun muvafakatile) teati olunacak mukavelat-ı hususiye bâlâda beyan olunan hukukun suret-i tatbikini tayin ve bilhassa liman ve orada mevcut serbest mıntakaların suret-i istimalini ve doğru bilet ve doğru hamule varakalarını muhtevi beynelmilel müşterek tarifeler vaz'ını tanzim edecektir. Yeni bir mukaveleye kadar 14 teşrinievvel 1890 tarihli Bern mukavelenamesile ilâvat-ı ahkân ı tatbik olunacaktır. Serbest transit muamelesi posta, telgraf ve telefon hidematına şamil olacaktır.

Madde 350 — İthalat ve ihracatını transit suretile icra eylemek için İzmir limanında 341 ilâ 344 maddelerde mezkûr serbest mıntakalar kavaid-i umumiyesine tabi bir mahal Hükûmet-i Seniyeye icar olunacak ve Cemiyet-i Akvam tarafından müddet tayin olunmadığı takdirde icar daimî olacaktır.

Fıkra-i sabıkada beyan olunan mahallin tahdidi, mevcut demiryolları ile irtibatı, tertip ve tanzimi, işletilmesinin şekli ve alelumum istimaline ait kâffe-i şerait ve icar bedeli biri Osmanlı biri Yunan ve biri de Cemiyet-i Akvam tarafından tayin olunan azalardan mürekkep bir komisyon tarafından tesbit olunacaktır. İşbu şerait ayni esasat dahilinde on senede bir tetkik olunabilecektir.

Madde 351 — Gürcistan, Azerbaycan, İran ve Ermenistan'a Batum limanında serbesti-i duhul ve huruç hakkı bahşolunmuştur. Bu hak 349 uncu maddede beyan olunan şerait dairesinde icra olunacaktır.

Madde 352 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 89 uncu maddesindeki mukarrerat müstesna olmak üzere, Trabzon limanında Karadeniz ile serbesti-i muvasale hakkı Ermenistan'a bahş olunmuştur. Bu hak-kı muvasaladan 349 uncu maddede mezkûr şerait dahilinde istifade edilecektir.

Bu halde ithalât ve ihracatını transit suretile icra eylemek için Trabzon limanında 341 ilâ 344 maddelerde mezkûr serbest

mıntakalar kuva-yı umumiyesine tabi bir mahal Ermenistana icar olunacaktır.

Cemiyet-i Akvam tarafından müddet tayin olunmadığı takdirde icar daimî olacaktır.

Fıkra-i sabıkada beyan olunan tahdidi, mevcut demiryollar ile irtibatı, tertip ve tanzimi, işletilmesinin şekli biri Ermeni, biri Osmanlı ve biri de Cemiyet-i Akvam tarafından tayin olunan azalardan mürekkep bir komisyon tarafından tesbit olunacaktır.

İşbu şerait aynı esasat dairesinde her on senede bir tetkik olunabilecektir.

Üçüncü kısım
Demiryollar

Birinci Fasıl
Beynelmilel münakalâta ait ahkâm

Madde 353 — İmytiyazlı şirketlerin hukuku mahfuz kalmak şartile, Düvel-i Müttefika memalikinden Osmanlı memleketine gelen veyahut Memamlik-i Osmaniyeden düvel-i müttefika memalikine giden veya düvel-i müttefika memalikinden gelip veya oraya gidip transit suretile Osmanlı Memalikinden geçen eşya Osmanlı demiryollarında alınacak ücret hususatında (ikramiye veya iade-i ücurat dahil-i hesap olmak üzere) ve bu eşyaya gösterilecek teshilatta ve hususat-ı sairede aynı cins eşya hakkında tatbik olunan en müsait kavaitten yani Osmanlı demiryollarının herhangi birinde dahilî münakalatta veya ihracat veyahut ithalat veya transit suretile yapılan nakliyatta bilhassa kat olunan mesafenin tuline göre tatbik olunan şerait-i nakliyeden istifade edecektir.

Düvel-i müttefikadan biri Hükûmet-i Seniyeden talep eylediği takdirde fıkra-i sabıkada beyan olunan ucurat-ı nakliyeyi müş'ir ve doğru sevkiyat için hamule senetleri tanzimine müsait beynelmilel tarifeler tertip olunacaktır.

Madde 354 — İşbu muahedenamenin mevki-i tatbike vazından itibaren bu maddenin ikinci fıkrasındaki kuyud-i istisnaiye dairesinde Hükûmet-i Seniye demiryollar ile nakil olunan eşya hakkında 14 teşrinievvel 1890, 20 eylûl 1893, 16 temmuz 1895, 16 haziran 1898 ve 19 eylûl 1906 tarihli Bern mukavelename ve itilafnamelerini kabul eylediğini taahhüt eder.

İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene sonra demiryollar vasıtasile yolcu, eşya-yı zatiye ve eşya-yı ticariye nakliyatı hakkında bâlâda mezkûr 14 teşrinievvel 1890 tarihli Bern mukavelenamesile zeyilleri makamına kaim olmak üzere, yeni bir mukavele ve demiryolları nakliyat-ı beynelmileliye şeraitini tanzim etmek üzere mukavele ahkâmına müstenit talimat ve ilâvat yapılır ise Hükûmet-i Seniye ve velevki mezkûr mukavelenamenin ihzar ve tertibine iştirakten imtina etmiş bile olsa ahkâmını icraya mecbur olacaktır. Yeni mukavelenamenin akdine kadar Hükûmet-i Seniye bâlâda mezkûr Bern mukavelenamesile zeyilleri ve ilâvatı münderícatına tevfik-i hareket edecektir.

Madde 355 — İmtiyazlı şirketlerin hukuku mahfuz kalmak şartile transit olarak Memalik-i Osmaniyeden geçmek suretile düvel-i müttefikadan biri veya bir kaçı tarafından talep olunduğu takdirde düvel-i müttefika beynindeki veya düvel-i mezkûre ile diğer bilcümle devletler arasındaki münasebatı temin zımnında Memalik-i Osmaniyeden transit suretile geçen şimendiferler ile seyahat eden yolcular ve bunların eşya-yı zatiyeleri için doğru biletle seyahata el verişli katarlar tertibine iştirake Hükûmet-i Seniye mecburdur. Bilhassa düvel-i müttefika memalikinden gelen araba ve katarları Hükûmet-i Seniye kabul ve laakal kendi katarlarından aynı hatlarda uzun mesafede icra-yı seyir ve sefer edenlerin en eyilerinin süratine muadil bir süratle sevk edecektir. İşbu doğru münakalâta tatbik olunacak ücret-i nakliye, hiç bir veçhile aynı şerait-i sürat ve istirahat tahtında dahil-i Memalik-i Osmaniyede icra edilen münakalet için ahzolunan ücretten fazla olmayacaktır.

Düvel-i Müttefika limanlarına gidecek veyahut aralardan gelecek olan muhacirinin aynı şerait-i sürat ve istirahat tahtında Osmanlı demiryollar nakline tatbik olunacak tarifeler diğer herhangi limanlara gidecek veyahut oralardan gelecek olan muhacırların mezkûr demiryollarda müstefit oldukları her türlü ikramiyeye veyahut iade-i ücrete riayet ile kilometro başına en müsait tarifelerdeki resimden yüksek bir resmi asla ihtiva etmeyecektir.

Madde 356 — Hükûmet-i Seniye 355 inci maddede tasrih olunan ve doğrudan doğruya vukubulacak nakliyata veyahut

düvel-i müttefika limanlarından gelecek ve ya oralara gidecek muhacırların nakliyatına mahsus olan ve bu nakliyatı işkâl ve tehir edebilecek olan muayene, tedabir-i inzibatiye, zabıta-i sıhhiye ve kontrol gibi fennî, malî veyahut idarî hiç bir tedbir ittihaz etmemeği taahhüt eder.

Madde 357 — Doğru hamule senedi ile olsun olmasın kısmen demiryollu ile ve kısmen vasait-i bahriye-i dahiliye ile münakalat icra olunduğu takdirde yapılan salifüzzikir ahkam demiryol-ile icra olunan kısma kaabil-i tatbik olacaktır.

İkinci Fasıl
Edevat-ı Müteharrike

Madde 358 — Beynelmilel münakalatta istihdam olunacak osmanlı vagonlarının :

1- 18 mayıs 1907 tarihinde tadil olunan 15 mayıs 1886 tarihli Bern mukavelenamesine dahil olan düvel-i müttefika demiryollarında seyir ve sefer eden eşya-yı ticariye katarlarının tertibatına dahil eşya ve işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on sene zarfında düvel-i mezkûre memalikinde kabul edilebilecek mütemadî baskı tertibatının işlemesini işkâl etmeyecek vasaitle mücehhez olmalarını;

2- Düvel-i mezkûreye ait vagonların demiryollarında seyir ve sefer eden bütün eşya katarlarına ithal edilmesini Hükûmet-i Seniye taahhüt eder.

Düvel-i müttefikanın edevat-ı müteharrikesi Osmanlı demiryollarında, seyir ve sefer, hüsn-i muhafaza ve tamirat husunda Osmanlı edevat-ı müteharrikesi hakkında yapılan muamele misillu muameleden müstefit olacaktır.

Üçüncü Fasıl
Demiryollarının devir ve intikali

Madde 359 — İşbu muahedename mucibince memalik-i Osmaniyeden ayrılan yerlerde kâin ve gerek hükûmete ve gerek hususî şirketlere ait demiryolları ile limanların devir ve intikaline ve eshab-ı imtiyaza ait tedabir-i maliyeye ve memurinin tekaüt muamelesine müteallik kuyud-i mahsusaya riayet şartile demiryollarının teslimi veçh-i ati üzere yapılacaktır :

1) Bütün demiryolların imalât ve tesisatı tamamen ve mümkün mertebe hüsn-i halde terk olunacaktır;

2) Kendine mahsus edevat-ı müteharrikesi bulunan bir demiryolu kâmilen devir ve intikal eden bir arazide bulunur ise işbu edevat-ı müteharrike 30 teşrinievvel 1918 tarihindeki müfredat defteri mucibince tamamen ve işleyecek bir halde terk olunacaktır. Hükûmet-i Seniye kontrolü kendisine ait olan esbaptan mütevellit zayiattan mesuldur;

3) İşbu muahedename mucibince idareleri inkısama uğrayacak demiryollarındaki edevat-ı müteharrikenin suret-i taksimi, kendilerine hattın aksam-ı muhtelifesi tahsis olunan idareler beyninde bil'itilâf kararlaştırılacaktır. İşbu itilâfnamede 30 teşrini evvel 1918 tarihinde tanzim edilen son müfredat defteri mucibince mezkûr demiryollarında bulunan ve sebt-i defter edilmeyen malzemenin ehemmiyeti ve manevra hatları vesair hatlar dahil olmak üzere hatların tulleri ve münakalâtın nevi ve ehemmiyeti nazar-ı dikkate alınacaktır. Bir ihtilâf vukuunda mesail-i muhtelifün-fiha Cemiyet-i Akvam tarafından mansup bir hakem tarafından hal olunacaktır. Bu hakem icabı halinde her kısma terk olunacak lokomotif, araba ve vagonların miktarını tayin, anların suret-i ahiz ve tevdiini tesbit ve edevat-ı müteharrikenin bir müddet-i muayyene zarfında şebekede mevcut imalathanelerde tamiratını temin için muvafık göreceği tedabiri tanzim eyleyecektir;

4- Levazım, eşya-yı menkule ve âlât dahi edevat-ı müteharirikedeki şerait veçhile terk olunacaktır.

Madde 360 — Hükûmet-i Seniye Hicaz demiryolunda malik olabildiği bütün hukukundan ferağat ettiğini ve gerek demiryolunun işletilmesi için gerek buna ait ve bunda müstamel emvalinin taksimi için alâkadar olan hükûmetler tarafından ittihaz olunacak bil'umum tertibatı kabul eylediğini beyan eder. Bu tertibatta hattın diyanet nokta-i nazarından haiz olduğu vaziyet-i mahsusa kâmilen tasdik ve muhafaza edilecektir.

Dördüncü Fasıl
Demiryollarının işletilmesi hakkında itilâfname

Madde 361 — İşbu muahedenamenin muhtevi olduğu kuyud-i hususiye ahkâmı kâmilen mahfuz olmak şartile yeni hudutların tayini neticesi olarak aynı memleketin iki kısmını birbirine rabt eden bir demiryolu diğer bir memleketten murur ederse veyahut bir şube hattı bir memleketten başlayarak diğer bir memlekette nihayetlenirse işletme şeraiti alâkadar olan demiryollar idareleri beyninde akd olunacak bir suret-i tesviye ile tayin olunacaktır. İşbu suret-i tesviye ahkâm ve şeraiti hakkında idareler beyninde muvaffakat hasıl olmazsa beyinlerindeki ihtilâf 359 uncu maddede beyan olunduğu veçhile tayin olunacak bir hakem tarafından hal ve faslolunacaktır.

Hükûmet-i Seniye ile Düvel-i Müttefika yahut hemhudut olan yeni hükûmetler beyninde bilumum yeni hudut istasyonlarının tesisi ve işbu istasyonlar beynindeki hatların işletilmesi mesaili şerait-i sabıka dairesinde akd olunacak itilafnameler ile hal olunacaktır.

Madde 362 — Muhtelif memleketler beynindeki münakalat, vagonların mübadelesi, memalik-i muhtelifedeki yollara mütedair tarifeler ve 1 ağusts 1914 tarihin de ecza-yı memalik-i osmaniyeden bulunan memalikte kâin demiryollarına müteallik bilcümle mesail-i mümasıle hakkında tertibatı müştereke ittihaz etmek salâhiyetini haiz olmak üzere alakadar olan hükûmetler tarafından tayin olunacak fennî murahhaslardan mürekkep daimî bir konferans teşkil olunacaktır.

Dördüncü kısım
Mesail-i muhtelife

Birinci Fasıl
Ameliyat ve taksimat-ı miyahiye

Madde 363 — Yeni hududun tayini neticesinde bir memleketteki (kanal, feyezan, irva, teybis ve mesail-i mümasile gibi) taksimat-ı miyahiye ahar bir devlete ait arazide icra olunan ameliyata tâbi bulunur ise veyahut harpten evvelki teamülat mucibince bir devlete ait arazide, diğer devlet arazisinde nebean eden

su veyahut su kuvveti istimal edilirse alâkadar hükûmetler beyninde bunlardan her birinin hukuk ve menafi-i müktesebesini muhafaza edebilecek bir zemin-i itilaf temin edilmelidir böyle bir itilaf hasıl olmadığı takdirde bu bapta Cemiyet-i Akvam Meslisince tayin edilecek bir hakem tarafından bir karar ittihaz olunacaktır.

İkinci Fasıl
Telğraf ve telefon

Madde 364 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefikadan herkangi birinin talebi üzerine arazi-i Osmaniyeden mürur eden telgraf veya telefon hutut-i esasiyesinin inşa ve idaresi hususunda teshilat-ı muktaziye ibrazını taahhüt eder. Mevzu-i bahis olan teshilat, düvel-i müttefikadan biri tarafından tayin ve irae edilen her telgraf veya telefon şirketine zirdeki hukuka müteallik imtiyazın itasından ibarettir.

a- Arazi-i Osmaniye dahilinde şimendifer hatları veya sair turuk-i muvasala imtidadınca yeni telgraf veya telefon direk ve telleri hatlarının tesisi.

b- Gerek mezkûr telgraf veya telefon direk ve tel hatlarına ve gerek badel-itilaf mevcut direklere rabt edilmiş olan tellere her an serbestçe takarrüp edilmesi ve işlemeğe salih bir halde idamesi için iktiza eden her türlü tedabirin ittihazı;

c- Salifüzzikir telgraf veya telefon hatlarından istifade edilmek üzere kendilerine mensup memurların istihdam edilmesi.

Mezkûr hatların tesisine ve betahsis eşhas-ı hususiyeye tazminat ve tavizat itası hususatına müteallik kâffe-i mesail bizzat Hükûmet-i Osmaniye tarafından tesis edilmiş bir telgraf veya telefon hattı hakkındaki aynı şerait dairesinde tesviye edilecektir.

Madde 365 — Türkiye mukavelat-ı mevcudedeki her türlü ahkâm-ı muhalifeye rağmen hemhudut olsun olmasın düvel-i müttefikadan herkangi birinden gelen veya oraya giden telgraf ve telefon ve muhaberat ve muhaveratının meriyülicra tarifeler mucibince beynelmilel transit muamelatına en elverişli hatlar üzerinden serbestçe transit edilmesini taahhüt eder.

İşbu muhaberat ve muhaverat lûzumsuz hiç bir kayıt ve mühlete tabi tutulmayacak ve Türkiyede emr-i nakillerinde millî muhaberat hakkındaki teshilata ve bahusus sürat-i nakle

mazhar olacaktır. Doğrudan doğruya veya bilvasıta mürsil veya mürsilünileyhin tabiiyeti hiç bir kayıt, resim ve suhulete mahal vermeyecektir. [1]

Sâbıka tamamen arazi-i Osmaniye üzerinde kâin iken işbu muahedename ahkâmı neticesi olarak düvel-i muhtelife arazisinden murur edebilecek olan hututa müteallik ve memalik-i muhtelifeye ait ucaratın mecmuu, telgraf ucuratı yeni bir mukavele-i beynelmileliye ile tadil edilinceye kadar, hutut-i mezkûre hâkimiyet-i Osmaniye tahtında kalmış olduğu takdirde alınacak olan ücretten fazla olmayacak ve bunun hututun mürur ettiği düvel-i muhtelife arasında suret-i taksimi alâkadar muhtelif idareler beyninde tayin edilecektir.

Üçüncü Fasıl
Tahtelbahir kablolar

Madde 366 — Hükûmet-i Osmaniye Derseadet Köstence kablosunun İstanbul'da karaya rabtı hakkında düvel-i müttefika tarafından irae olunacak herkangi bir idare veya şirkete devir etmeği kabul eyler.

Madde 367 — Türkiye, Kıbrıs- Lazkiye ve Cidde-Suakin kablolarının heyet-i umumiyesi veya aksamı üzerindeki her türlü hukuk ve salâhiyet ve imtiyazdan başlıca düvel-i müttefika lehine olarak gerek kendi ve gerek tebaası namına ferağat eder.

Fıkra-i sâlife mucibince devir edilen kabloların heyet-i umumiyesi veya aksamı eşhas-ı hususiyeye ait olduğu takdirde bidayeten malolduğu meblağ istimalden mütevellit bir aşınma payı tenzilile Türkiye'nin matlubuna geçirilecektir.

Dördüncü Fasıl
Bazı tedabir-i icraiyeye müteallik ahkâm

Madde 368 — Türkiye nakliyat hususatında düvel-i müttefika namına hareket edecek bir idarî makam tarafından kendisine verilecek berveçh-i âti talimatı icra edecektir :

[1] Bu cümle iyi terceme edilmemiştir. Fransızcası şudur : Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre directement ou indirectement de la nationalité de l'expéditeur ou du destinataire.

1- Muahede-i hazıranın icrasına memur kıtaatın ve ordularda istimale mahsus erzak, cephane ve malzemenin nakliyatı.

2- Muvakkaten bazı havalinin iaşesi için yapılacak erzak nakliyatı, nakliyatın mümkün olduğu kadar seri bir surette icrasını temin edecek şerait-i tabiiyenin tayini ve telgraf ve posta hidematının tanzimi.

Beşinci Fasıl

İhtilâfat hakkında ahkâm ve şerait-i daimenin tetkiki

Madde 369 — İşbu muahedenamede muhalif ahkâm bulunmadığı takdirde bu muahedenin işbu kısmının tefsir ve tatbikinde alâkadar hükûmetler arasında ihtilaf zuhur edecek olduğu takdirde, âtide dermeyan edileceği veçhile, ihtilâf-ı mezkûr Cemiyet-i Akvam tarafından hal olunacaktır.

Madde 370 — Cemiyet-i Akvam her zaman usul-i idare-i daimeye ait mevad-dı ânifeyi tetkik etmeği teklif edebilecektir.

Madde 371 — İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından üç sene mürurunda 328 ilâ 334, 353 ve 355 ilâ 357 nci maddeler ahkâmı Cemiyet-i Akvam tarafından her zaman tetkik olunabilecektir.

373 üncü madde ahkâmı müstesna olmak üzere mukabele bilmisil bahşedilmedikçe bu arazinin herhangi bir kısmına ait ânifülbeyan maddelerde münderiç ahkâmdan düvel-i müttefikadan biri tarafından mütalebatta bulunulamayacaktır.

Altıncı Fasıl

Ahkâm-ı hususiye

Madde 372 — Düvel-i Müttefika menafiine olarak işbu muahedename ile kendine tahmil olunan vazaife halel gelmemek şartiyle, muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene zarfında kaabil-i seyir turuk-i miyahiye, limanlar ve demiryollarında beynelmilel transit kavaidine müteallik olarak akd olunup Cemiyet-i Akvamın mazhar-ı tasvibi olacak olan her nevi mukavelat-ı umumiyeyi kabul edeceğini Türkiye taahhüt eder.

Madde 373 — İşbu muahedenamede muhalif kuyud-i mahsusa olmadıkça, işbu kısmın mündericatı kapitülasyon usulü yahut kapitülasyon makamına kaim olacak sair bir suret-i tesviye

ile Düvel-i Müttefika tebaasına bahşolunan daha vasi hukukun meriyetine mani teşkil etmeyecektir.

ON İKİNCİ BÂB
Mesai

Birinci kısım
Mesai teşkilâtı

Cemiyet-i Akvam'ın gayesi bir sulh-i âlemşumul tesisi olduğuna ve böyle bir sulh ancak adalet-i içtimaiye esası üzerine iptina edebileceğine;

Bir çok kimseler için haksızlığı, sefaleti, mahrumiyeti intaç eden şerait-i mesai mevcut olduğuna ve bunun tevlit ettiği memnuniyetsizlik dolayısile sulh ve aheng-i âlem tehlikeye ilka edildiğine mebni saat-ı mesainin tanzimi ve yevmî ve usbuî had-di âzam mesai müddetlerinin tesbiti, işçilerin tedariki, işsizliğe karşı mücadele edilmesi uygun bir maişete kifayet edecek bir ücret tediyesinin taht-ı zamana alınması, erbab-ı mesainin umumî ve meslekî hastalıklarına ve işten mütevellit kazalara karşı himayesi, çocukların, reşitlerin, kadınların sıyaneti, şeyhuhet ve mâluliyet tekaüdiyelerinin tayini, memalik-i ecnebiyede istihdam olunan işçilerin himayesinin müdafaası, sendikaların serbestisi usulünün kabulü; tedrisat-ı meslekiye ve fenniyenin teşkili ve buna mümasil diğer tedabirin ittihazı gibi şeraitin âcilen islahına lüzum görüldüğünden;

Ve herhangi bir millet tarafından hakikaten insanî bir tarz-ı mesainin kabul edilmemesi yüzünden memleketlerindeki erbab-ı mesainin halini islâh arzusunda bulunan diğer milletlerin gayretlerine mevani ihdas eylemesinden dolayı;

Hissiyat-ı adalet ve beşeriyet ile hareket eden ve aynı zamanda devamlı bir sulh-i âlem teminini arzu eden hükûmat-ı müteakide berveçh-i âti hususatta ittifak etmişlerdir :

Birinci Fasıl
Teşkilât

Madde 374 — Mukaddimede zikiredilen programın mevki-i tatbike vaz'ile mükellef olmak üzere daimî bir heyet tesis olunmuştur. Cemiyet-i Akvamın aza-yı asliyesi bu heyetin aza-yı

asliyesindendir ve bundan sonra da Cemiyet-i Akvam azalığı hakkı işbu heyete de aza olmak hakkını da bahşedecektir.

Madde 375 — Heyet-i daimenin daire-i mesaisi :

1- Aza ve murahhaslarının umumî konferansı

2- 380 inci maddede zikir edilen Meclis-i İdarenin taht-ı idaresinde beynelmilel mesai kalemi

Madde 376 — Aza ve murahhaslar umumî konferansı ihtiyaç hasıl oldukça ve fakat laakal senede bir defa akd-i içtima eder. İşbu konferansa her aza, ikisi hükûmet tarafından ve diğer ikisi bu hükûmetin tabiiyetinde işçi istihdam eden sermayedarlar ile işçiler tarafından mütekabilen intihap olunacak dört murahhas ile iştirak edecektir. Her murahhasa içtimaın ruznamesinde mezkûr her mevad-dı müteferrika için âzamî iki fennî müşaviri refakat edebilir. Konferansta bilhassa kadınları alâkadar eden mesail mevzu-i bahis olduğu takdirde fennî müşavirlerden laakal birisi kadın olmalıdır.

Azalar, işçi istihdam edenler ile işçileri teşkil eden heyetlerin en mühimlerile müttefikan, eğer o memlekette bu gibi heyetler mevcut ise, hükûmete mensup olmayan murahhas ve fen müşavirlerini tayin etmelerini taahhüt ederler.

Fennî müşavirler ancak muavini oldukları murahhasların talebi ve konferans reisinin müsaade-i mahsusası üzerine söz almağa mezun olup reye iştirak edemezler.

Bir murahhas reise tahriren müracaatla fennî müşavirlerden birisini kendisine vekil tayin edebilir ve işbu vekil bu sıfatla müzakerata ve reye iştirak edebilir.

Murahhasların ve fennî müşavirlerin isimleri mensup olduğu hükûmet tarafından beynelmilel mesai idaresine bildirilecektir.

Murahhasların ve fennî müşavirlerin salâhiyetleri konferansın nazar-ı tetkikine arz edilecek ve mevcut azaların sülüsan ekseriyetile konferans her murahhas veya müşavir-i fenniyi işbu maddeye muvafık olarak intihap edilmediğini gördüğü takdirde redde salâhiyettar olacaktır.

Madde 377 — Her murahhas konferansın müzakeresine tevdi olunan her mesele üzerine bizzat rey vermek hakkına malik olacaktır.

Azalardan birisi hükûmete mensup olmayan murahhas tayin etmek hakkını istimal etmediği takdirde hükûmete mensup olmayan diğer murahhas konferans müzakeratına iştirak hakkına malik olacak fakat rey vermek salâhiyetini haiz olmayacaktır.

376 ncı maddenin verdiği salâhiyet mucibince konferans kendi azalarından birisinin murahhasını kabul etmediği takdirde işbu murahhas tayin olunmamış addedilerek bu madde hükmü tatbik edilecektir.

Madde 378 — Konferans içtimalarını Cemiyet-i Akvamın merkezinde veya evvelki içtimaların birinde, mevcut azaların sülüsan ekseriyetile kararlaştırılan her hangi bir mahalde akdedebilir.

Madde 379 — Beynelmilel Mesai İdaresi Cemiyet-i Akvamın merkezinde tesis olunacak ve cemiyet-i mezkûrenin Heyet-i Umumiyesinden madut olacaktır.

Madde 380 — Beynelmilel Mesai İdaresi berveçh-i âti şeraite tevfikan irae ve tayin olunacak yirmi dört kişiden mürekkep bir Meclis-i İdarenin nezareti altındadır.

Beynelmilel Mesai Dairesi Meclis-i İdaresi berveçh-i âti teşkil edilecektir :

Hükûmetlerini temsil eden on iki şahıs

Sermayedarları temsil eden konferans murahhasları tarafından intihap edilen altı şahıs

Müstahdimin ve ameleyi temsil eden konferans murahhasları tarafından intihap edilen altı şahıs

Hükûmetleri temsil eden on iki şahsın sekizi en ziyade ehemmiyet-i sınaiyeyi haiz olan azalar tarafından ve dördü mezkûr sekiz azanın murahhasları müstesna olmak üzere konferanstaki hükûmet murahhasları tarafından irae olunan azalar tarafından tayin olunacaktır.

En ziyade ehemmiyet-i sınaiyeyi haiz olan azaların kimler olduğu hakkında vukuu muhtemel olan ihtilâfat Cemiyet-i Akvam tarafından halolunacaktır.

Meclisi İdare azalarının manda müddeti üç senedir. İnhilâl eden aza yerlerine diğerlerinin intihab ve tayini hususu ve buna mümasil diğer mesail konferansın tasvibine talikan Meclis-i İdare tarafından takarrür ettirilebilecektir.

Meclis-i İdare, azalarından birini reis intihap ve nizamname-i dahilisini tanzim eyleyecektir.

İçtima devrelerini tayin hususu Meclisin kendine aittir.

Meclisin suret-i fevkalâdede içtima etmesi azadan laakal on kişinin tahrirî talebine mutavakkıftır.

Madde 381 — Beynelmilel Mesai İdaresi bir müdire tevdi olunacak ve bu müdir talimatını ahzedeceği idarenin hüsn-i intizamından ve kendisine mevdu kâffe-i vazaifin suret-i icrasından nezdinde mesul olacağı meclis-i idare tarafından irae ve tayin edilecektir. Müdir veya vekili meclis-i idarenin her içtimaında hazır bulunacaktır.

Madde 382 — Beynelmilel mesai idaresinin memurini müdir tarafından intihap olunacaktır. Milel-i muhtelifeye mensup bulunacak olan memurin-i mezkûrenin intihabı en eyi netayicin istihsali maksadile kaabil-i telif bir nokta-i nazara matuf olacaktır. Memurin-i mezkûrenin bir kısmı kadınlardan olacaktır.

Madde 383 — Beynelmilel Mesai İdaresinin umur ve vazaifi işçilerin ahvali ve tarz-ı mesaisi hakkında beynelmilel vaz olunacak nizamat ve tertibata müteallik malûmatın cemini ve tefrikini ve bilhassa beynelmilel mukavelat ahkâmınca konferansın müzakeratına arzı iktiza eden mesailin tetkiki, ve konferans tarafından muktazi görülen kâffe-i tahkikat-ı mahsusanın icrasını ihtiva eder. Beynelmilel Mesai İdaresi, konferans celselerinin ruznamelerini ihzar ile mükelleftir.

İşbu muahedenin bu kısmına ait mevad-dı mahsusaya tevfikan beynelmilel her türlü ihtilafata müteallik kendine isabet eden vazaifi ifa eyler.

Sanayi ve mesaiye dair ve beynelmilel bir faideyi haiz bulunan mesaile ait tetkikata münhasır olmak üzere fransızca, ingilizce ve meclisi idarenin münasip göreceği diğer lisanla bir mecmua-i muvakkate tanzim ve neşir edecektir.

İşbu maddede zikir olunan hususattan başka konferansın suret-i umumiyede kendisine tefviz edeceği diğer salâhiyet ve vazaife malik olacaktır.

Madde 384 — Azaların amele mesailile iştigal eden nezaretleri doğrudan doğruya Beynelmilel Mesai İdaresinin meclisi idaresinde bulunan hükûmetlerinin vekili veya vekili bulunmadığı

takdirde bu hususta alâkadar hükûmet tarafından tayin edilen diğer bir memur vasıtasile mesai idaresi müdiri ile muhabere icra ederler.

Madde 385 — Beynelmilel Mesai İdaresi her mesele hakkında Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisinin muavenetini talep edebilir ve bu muavenet diriğ olunmaz.

Madde 386 — Azalardan her biri icab-ı hale göre konferansa ve Meclis-i İdareye iştirak eden kendi murahhaslarının ve fennî müşavirlerinin ve vekillerinin seyahat ve ikamet masraflarını tediye edecektir.

Beynelmilel Mesai İdaresinin, konferans ve Meclis-i İdare içtimalarının masarif-i sairesi Cemieyetin umumî bütçesine göre Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisi tarafından müdire tevdi olunur. İşbu maddenin mevad-dı mündericesine göre müdir kendisine tevdi olunan mebaliğin suret-i istimalinden Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisine karşı mesuldur.

İkinci Fasıl
Tarz-ı İdare

Madde 387 — Meclis-i idare, azalardan birisinin hükûmeti tarafından veya 376 ncı madde mucibince herhangi diğer bir heyet tarafından vaki olan teklifatı bittetkik konferans devre-i içtimaiyesinin ruzname-i müzakeratını tesis eder.

Madde 388 — Müdir konferansın kâtibliği vazifesini ifa eder ve her devrei-i içtimaiyenin ruznamesini devrenin küşadından dört ay evvel azaların herbirine ve bunlar vasıtasile eğer tayin olunmuşlarsa hükûmete ait olmayan murahhaslara bildirir.

Madde 389 — Aza hükûmetlerden herbirisi bir veya mütead-did mesailin devre-i içtimaiyenin ruznamesine vaz'ına itiraz hakkına maliktir. İtirazın esbab-ı mucibinesini muhtevi muhtıra müdire yazılmalıdır. Müdir bunu heyet-i daime azalarına bildirir. Mevcut murahhasların sülüsanı ekseriyetile böyle bir karar verildiği takdirde itiraz olunan mevzu ruznamede kalır.

Sülüsan ekseriyetle konferansın kararına iktiran eden ve fıkra-i sabıkada tasrih olunan suretten başka bir tarzda tetkiki cap eden her mesele içtimaı müteakip ruznameye ithal edilecektir.

Madde 390 — Konferans kendi vazifesine ait nizamatı tanzim ve reisi intihap eyleyecektir. Tetkike vaz'ını münasip gördüğü her mesele üzerine rapor takdim etmek üzere komisyonlar tayin edebilecektir. İşbu muahedenin işbu kısmının mevad-dı sairesinde başkaca bir ekseriyet mevzu-i bahis olmadığı takdirde konferans mevcut azanın ekseriyet-i mutlakasile intihab-ı mukarrerat eyler.

Verilen reyler adedi devre-i içtimaiyede mevcut murahhaslar adedinin nısfından aşağı bulunursa bir karar verilmiş olamaz.

Madde 391 — Konferans teşkil ettiği komisyonda müzakere hakları olmamak ve fakat yalnız rey-i istişarileri bulunmak üzere fennî müşavirler terfik edebilir.

Madde 392 — Konferans ruznamede muharrer bir maddeye ait teklifatın kabulüne karar verirse bu teklifatın berveçh-i âti eşkâlini tayin edecektir.

a- Millî bir kanun şeklinde veya ahar surette azaların tetkikine vazolunmak üzere bir tavsiye.

b- Veyahut azalar tarafından tasdik olunmak üzere beynelmilel bir mukavele projesi şekli kesb edebilip edemeyeceğini tayin edecektir. Bir tavsiyenin veya bir mukavele projesinin konferansça son reyde kabul olunması için mevcut murahhasların sülüsan ekseriyeti lâzımdır.

Konferans bir tavsiyeye veya umumî mahiyette bir mukavele projesine karar verirken iklimi, teşkilat-ı sınaiyenin gayr-ı kâfi surette inkişafı ve esbab-ı hususiye-i sairesi, esas itibarile hiref ve sanayiin ahval ve şeraitini farklı kılan memleketleri nazar-ı itibare alacak ve bu memleketlere mahsus ahval ve şeraite tevafuk etmek üzere lüzum addeceği tadilatı teklif eyleyecektir.

Tavsiye veyahut mukavelename projesinin bir sureti konfernas reisi ve müdir tarafından imza olunacak ve Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisine tevdi edilecektir. Kâtib-i mumaileyh birer suret-i musaddakasını azalardan herbirine verecektir.

Azalardan herbiri devre-i içtimaiyenin hitamından itibaren bir sene müddet zarfında (veya ahval-i fevkalâde dolayısile bir sene müddet zarfında yapılamadığı takdirde hemen imkân hasıl olduğu zaman ve fakat herhalde konferansın devre-i içtimaiyesinden itibaren on sekiz ayı tecavüz etmemek üzere) bir kanun haline vaz'ı veya başka türlü bir tedbir ittihazı zımnında veya

mukavele projesini ait olduğu memura veyahut memurine tevdi etmeği deruhde eder.

Azalar bir tavsiye hakkında ittihaz olunan mukarrerattan kâtib-i umumiyi haberdar eylerler.

Bir mukavele projesi hakkında memurin veyahut memurin-i müteallikasının rizasını alan aza mukavelenamenin suret-i kat'iyede tasdik edildiğinden kâtib-i umumiyi haberdar edecek ve mukavele ahkâmının tamami-i tatbiki için icab eden tedabiri ittihaz eyleyecektir.

Bir tavsiyeyi müteakip bir muamele-i teşriye veyahut bu tavsiyeyi kuvveden fiile çıkarabilecek tedabir-i saire ittihaz edilmezse veya bir mukavele projesine memurin-i aidesinin rizası tealluk etmezse aza diğer hiç bir taahhüde tabi tutulmayacaktır.

Mesaiye müteallik mesail hakkındaki mukaveleye iştirak salâhiyeti bazı tahdidata tabi bulunan federal bir hükûmet mukavele projesini bir tavsiye mahiyetinde telâkki etmek hakkına malik olacak ve bu halde işbu maddenin tavsiyeye müteallik ahkâmı mabihüttatbik olacaktır.

Bâlâdaki madde berveçh-i âti esas dahilinde tefsir edilecektir :

Hiçbir zaman azaların hiç birisinden konferansça kabul olunan bir tavsiye veya mukavele projesinin neticesi olarak erbab-ı mesaiye kendi kanunlarile bahşedilmiş olan himayenin tenkisi talep edilmeyecektir.

Madde 393 — Bu suretle tasdik edilen her mukavelename Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisi tarafından tescil edilecek ve ancak tasdik eden azaları yekdiğerine raptedecektir.

Madde 394 — Heyet-i umumiyesi hakkında son rey ceminde mevcut azaların sülusan ekseriyetini kazanamayan her proje hakkında heyet-i daime azalarından arzu edenler aralarında hususî surette akd-ı mukavele ederler.

Bu kabil mukavele-i hususiye alâkadar hükûmetler tarafından Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisine tevdi ve mumaileyh tarafından tescil edilecektir.

Madde 395 — Azalardan herbiri kabul ettiği mukavelelerin mevki-i tatbike vaz'ı için ittihaz olunan mukarrerata dair her sene bir rapor tanzimile Beynelmilel Mesai İdaresine tevdiini taah-

hüt eder. Bu raporlar Heyet-i İdare tarafından beyan olunan şekil ve surette ve talep olunan sıhhat-i tamme ile tanzim olunacaktır. Müdir bu raporların hülâsasını konferansın ilk içtimaına takdim eder.

Madde 396 — Amele veya patron cemiyetleri tarafından bir azanın kabul edip bir suret-i memnuniyetkâranede tatbikini temin ettmediği mukavelat hakkında Beynelmilel Mesai İdaresine karşı vaki olan şikâyetler Meclis-i İdare tarafından alâkadar hükûmete tebliğ edilecek ve hükûmet-i mezkûre madde-i müştekâbih üzerine münasip göreceği beyanatı itaya davet edilebilecektir.

Madde 397 — Şikâyet olunan hükûmetten bir müddet-i münasibe zarfında hiç bir beyanat varit olmaz veya beyanat-ı vakıa Meclis-i İdarece makbul görülmezse meclis-i İdare şikâyeti ve ledelicap alınan cevabı umuma arz etmeğe salâhiyettar olacaktır.

Madde 398 — Azalardan her birisi mevad-dı sabıka mucibince diğerlerinin kabul edip fikrince bir suret-i memnuniyetkâranede tatbikini temin etmeyen mukavelât ahkâmı hakkında diğer bir aza aleyhine Beynelmilel Mesai İdaresine bir şikâyetname tevdi edebilir.

Meclis-i İdare münasip görürse âtide beyan olunan usul dairesinde bir tahkik komisyonu teşkil etmezden evvel 396 ncı maddede zikir olunan tarzda alâkadar hükûmetle tesis-i münasebet eyler.

Meclis-i İdare şikâyeti alâkadar hükûmete tebliğ luzumunu münasip gören veya tebliğ icra edilip bir müddeti münasibe zarfında Meclis-i İdareyi memnun edecek hiç bir cevap vürut etmezse Meclis-i İdare mesele-i müştekâbihi tetkik vazifesile mükellef olmak ve bu hususta bir rapor vermek üzere bir tahkik komisyonunun teşkilini talep edebilecektir.

Gerek resen ve gerek bir murahhasın konferansa şikâyeti üzerine Meclis-i İdare tarafından aynı usul takip olunur.

397 ve 398 inci maddelerin tatbikile hadis olan bir mesele Meclis-i İdareye geldiği vakit; şikâyet olunan hükûmetin henüz Meclis-i İdarede bir vekili bulunmayorsa hükûmet-i mezkûre Meclis-i İdarenin işbu mesele üzerine vaki olacak müzakeratına iştirak için bir murahhas tayin etmek salâhiyetini haiz olacaktır. İşbu müzakerenin icra olunacak tarihten vakt-i münasibinde hükûmet-i mezkûre haberdar edilecektir.

Madde 399 — Tahkik komisyonu berveçh-i âti surette teşekkül edecektir.

İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında azalardan herbiri, birincisi patronlar, ikincisi amele ile erbab-ı mesaiyi temsil etmek ve üçüncüsü de bunlardan müstakil omak üzere hususat-ı sınaiyede sahib-i ihtisas üç zatı tayin etmeği taahhüt eder. Eşhas-ı mezkûrenin heyet-i umumiyesi bir liste teşkil edecek ve tahkik komisyonu azaları bu listeden intihap olunacaktır. Meclis-i İdare eşhas-ı mezkürenin sıfatlarını tahkika ve mevcut azanın sülüsan ekseriyetile sıfatları işbu madde ahkâmına tevafuk etmeyenleri redde selâhiyettardır.

Meclis-i İdarenin talebi üzerine Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisi tahkik komisyonunu teşkil için listeden üç sınıftan birer kişi intihap ve birini komisyona reis tayin edecektir. Bu üç şahıslardan hiç birisi doğrudan doğruya şikâyette alakadar bir aza meyanından intihap olunamayacaktır.

Madde 400 — Şikâyette doğrudan doğruya alâkadar olsun veya olmasın azalardan her biri 398 inci madde hükmünce bir tahkik komisyonuna tevdi olunan şikâyete müteallik sahip olduğu bütün malûmatı komisyona tevdi etmeği taahhüt eder.

Madde 401 — Tahkik komisyonu şikâyeti ariz ve amik tetkikten sonra tahkikatının vüsatini tesbit edecek surette müşahedatını biletraf kayıt ile bir rapor tanzim edecek ve raporunda müşteki hükûmeti memnun etmek için alınması icap eden tedabire müteallik vasayayı bildirecektir. Bu rapor ledelicap şikâyet olunan hükûmet hakkında komisyonun münasip görüp hükûmat-ı saire tarafından tatbikini makul gördüğü ceza-yı iktisadiyi muhtevi olacaktır.

Madde 402 — Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisi tahkik komisyonunun raporunı ihtilafta alâkadar olan hükûmetlerden her birisine tebliğ ve neşrini temin edecektir.

Alâkadar hükûmetlerden herbirisi komisyonun raporunda münderiç vasayayı kabul edip etmediklerine dair bir ay zarfında Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisine beyan-ı malumat edecekler ve kabul etmedikleri takdirde ihtilâfın Cemiyet-i Akvam Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisine tevdia salâhiyettar olacaktır.

Madde 403 — Azalardan birisi 392 inci maddede zikir edilen bir tavsiyeye veya bir mukavele projesine iştirak etmediği takdirde diğer azalar onu Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisine tevdia salâhiyettar olacaktır.

Madde 404 — 402 ve 403 üncü madde mucibince kendisine tevdi olunan bir şikâyet veya bir mesele üzerine Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararları kaabil-i temyiz olmayacaktır.

Madde 405 — Tahkik komisyonlarının netayici veya vesayası Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisi tarafından tasdik, tadil veya fesh olunabilecektir. Divan-ı mezkûr ledelicap şikâyet olunan hükûmet aleyhinde hükûmat-ı sairece tatbikini makul gördüğü bir ceza-yı iktisadî hüküm edebilecektir.

Madde 406 — Eğer herhangi bir aza müddet-i muayyenesi zarfında tahkik komisyonunun raporunda münderiç vasayaya veya Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararına ittiba etmezse aza-yı saire komisyon raporunun veya Divan-ı Daiminin kaabil-i tatbik olarak zikir ve beyan eyledikleri ceza-yı iktisadiyi işbu aza hakkında da tatbik edebilecektir.

Madde 407 — Şikâyet olunan hükûmet her zaman gerek tahkik komisyonunun ve Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararında münderiç vasayasına ittiba için tedabir-i lâzıma ittihaz ettiğinden Meclis-i İdareyi haberdar edebilir. Bu Mecliste Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisi vasıtasile beyanatının tahkiki için bir tahkiki komisyonunun teşkilini talep edebilir. Bu halde 399, 400, 401, 402, 404 ve 405 inci maddeler ahkâmı tatbik edilir ve eğer takhik komisyonunun raporu veya Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararı şikâyet olunan hükûmete müsait bulunursa hükûmat-ı saire derhal hükûmet-i mezkûre aleyhine ittihaz eyledikleri tedabir-i iktisadiyeyi iade ederler.

Üçüncü Fasıl
Mevad-dı umumiye

Madde 408 — Azalar işbu muahedenin işbu faslında münderiç ahkâmına tevfikan kabul ettikleri mukavelatın berveçh-i âti kuyud-i ihtiraziye tahtında müstemlekelerinde veya malikânelerinde ve bizzat idare olunmayıp taht-ı himayelerinde bulunan memleketlerde tatbikini deruhte ederler.

1- Mukavelat şeraiti mahalliye dolayısile gayr-ı kaabil-i tâtbik bulunmamalıdır.

2- Şerait-i mahalliyeye tevfiki için mukavelede lâzım olan tadilat yapılabilmelidir.

Azalardan her biri müstemlekelerinde veya malikânelerinde veya bizzat idare olunmayıp taht-ı himayelerinde bulunan mahallerde ittihaz edeceği tedabirden Beynelmilel Mesai İdaresini haberdar etmelidirler.

Madde 409 — İşbu muahedenin işbu faslı hakkında mevcut azanın sülüsan ekseriyetile konferans tarafından kabul edilen tâdilat, vekilleri Cemiyet-i Akvam Meclisini teşkil eden devletler tarafından ve azalardan dörtte üçü tarafından kabul edildiği takdirde vacibülicra olacaktır.

Madde 410 — İşbu muahedenin işbu faslının ve işbu fasla tevfikan bilâhara azalar tarafından akdolacak mukavelatın tefsirine ait her türlü mesail ve müşkilât Adaleti Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin takdirine bırakılacaktır.

Dördüncü Fasıl
Tedabir-i muvakkate

(28 haziran 1919 tarihinde Almanya ile akdolunan sulh muahedesinde sebketmiştir)

Madde 411 — Konferansın ilk içtimaı 1919 teşrinievvelinde vukubulacaktır. Bu içtimaın mahalli ve ruznamesi merbut lahikada tesbit edilmiştir.

Bu ilk devrenin teşkilatı ve dâveti lahikada zikir edilen hükûmet tarafından temin edilecektir. Hükûmet-i mezkûre vesaikin ihzarı hususunda azası aynı lahikada beyan edilecek beynelmilel bir komisyonu tarafından muavenet edilecektir.

Cemiyet-i Akvam bütçesine lâzım gelen kredi verilinceye kadar murahhasların ve müşavir-i fennilerin harcırahları müstesna olmak üzere, bu devrenin ve müteakibi devrelerin masarifi Umumî Posta İttihatı Beynelmilel İdaresi için tertib edilen nisbet dahilinde azalar arasında taksim edilecektir.

Madde 412 — Cemiyet-i Akvam teşkil edilinceye kadar mevad-dı sabıka mucibince Cemiyetin kâtib-i umumisine tebliğ edilecek muhaberat Beynelmilel Mesai İdaresi müdireyeti tara-

fından muhafaza edilecek ve idare-i mezkûre kâtib-i umumiyi haberdar edecektir.

Madde 413 — Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisi teşkil edilinceye kadar işbu muahedenin işbu kısmı mucibince kendisine tevdi edilecek ihtilâfat Cemiyet-i Akvam meclisi tarafından tayin kılınacak üç kişiden mürekkep bir mahkemeye havale edilecektir.

Lâhika

1919 Mesai Konferansının ilk devre-i içtimaiyesi

Konferansın mahalli Vaşington olacaktır.

Amerika Cemahir-i Müttefikası konferansı davete tavassut edecektir.

Teşkilât-ı Beynelmilel Komitesi Amerika Cemahir-i Müttefikası, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Belçika İsviçre hükûmetleri tarafından müntehap yedi zattan mürekkep olacaktır. Komite lüzum görürse aralarına diğer azaları dâvet edebilir.

Ruzname berveçh-i âtidir :

1- Sekiz saatlık gün veyahut 48 saatlık hafta usulünün tatbiki.
2- İşsizliğin önüne geçmeğe ve netayicini islaha ait mesil.
3- Kadınların istihdamı:
   a- Vaz-ı hamilden evvel veya sonra (validelik tazminat meselesi dahil olduğu halde);
   b- Gece esnasında;
   c- Muzır-ri sıhhat işlerde
4- Çocukların istihdamı.
   a- Mesaiye sin-ni kabul;
   b- Gece işleri;
   c- Muzır-ri sıhhat işler.
5- Sanayide istihdam olunan kadınların gece hizmetinin menine ve kibrit sanayiinde beyaz (sarı) fosforun men-i istimaline dair 1906 da Bern'de ve kabul olunan beynelmilel mukavelatın tatbik ve tevsii.

İkinci kısım

Esasat-ı umumiye

Madde 414 — Erbab-ı mesainin refahiyet-i maddiye ve maneviye ve fikriyesinin beynelmilel bir ehemmiyet-i siyasiyeyi

haiz olduğunu tanıyan hükûmat-ı akidin bu maksada vusul için birinci kısımda bahis olunan Cemiyet-i Akvama raptedilen teşkilât-ı daimeyi vucuda getirmişlerdir.

Hükûmat-ı akidin iklimin âdât ve ahlâkın, hal-i iktisadî ve sınaî taamülün tehalüfü dolayısiyle şerait-i say'in derhal yeknesaklığını temin etmenin gay-rı mümkün olduğunu takdir eder. Fakat mesainin sadece bir emtia-i ticariye gibi telâkki olunmaması luzumuna ve şerait-i mesainin tanzimi için her heyet-i sınayenin ahvalin müsaade ettiği kadar tatbikine çalışacağı bir takım tarz ve esasların mevcudiyetine kanidir. Hükûmat-ı akidin işbu esasattan âtide beyan olunanları müstacel ve hususî bir ehemmiyette görüyor :

1- Mesainin bâlâda beyan olunduğu üzere bir emtai-i ticariye gibi telakki olunmaması prensipi.

2- Kavanine mugayir olmayarak her hususta gerek erbab-ı mesainin ve gerek işçi istihdam edenlerin hak-kı içtimaı.

3- Erbab-ı mesaiye zamanlarında ve memleketlerinde münasip görülen bir seviye-i hayat temin edecek ücret tediyesi.

4- Henüz sekiz saatlık gün veya kırk sekiz saatlik haftanın kabul olunmadığı yerlerde bunların kabulü esbabının istikmali.

5- Mümkün olduğu halde pazar gününü ihtiva etmek üzere asgarî yirmi dört saat hafta istirahatının kabulü.

6- Çocukların mesaisinin ilgası ve terbiye ve tahsillerine devamını ve inkişafat-ı maddiyelerini temin için her iki cinsten olan çocukların esnan-ı mahdude dahilinde mesaide istihdamları.

7- Aynı kıymette iş için bilâtefrik-i cinsiyet aynı ücrete tediyesi esası.

8- Her memlekette şerait-i mesai hakkında tertip edilecek kavaid-i umumiye o memlekette mukim olan bütün erbab-ı mesaiye aynı muamele-i iktisadiyeyi temin etmelidir.

9- Her hükûmet erbab-ı mesainin himayesine ait kavanin ve nizamatın tatbikini temin için içinde kadınlar da bulunmak üzere bir hizmet-i teftişiye teşkil etmelidir.

Hükûmat-ı akidin işbu tarz ve esasatın tamam ve kat'î olduğunu beyan etmeksizin bunların Cemiyet-i Akvamın siyasetine rehber olacağı ve Cemiyet-i Akvam azaları heyet-i sınaiyelerince kabul olunduğu ve tatbikatta muktedir bir heyet-i teftişiye tarafından tamamen muhafaza edildiği takdirde erbab-ı mesai âleminin seadetine hizmet edeceği fikrindedir.

ON ÜÇÜNCÜ BÂB

Mevad-dı şettâ

Madde 415 — Esliha ve mevad-dı küliye ticaretine müteallik 26 şubat 1885 tarihli Berlin ve 2 temmuz 1890 tarihli Brüksel mukavelat-ı umumiyesinde mevzu-i bahis olan mevad-dı saireye mütedair olarak Düvel-i Müttefika veya bunlardan bazıları ile herhangi bir devlet arasında akdedilmiş veya akdedilecek olan mukavelenameler ile bunları itmam veya tadil etmiş olan mukavelenameleri tasdik ve kabul eylemeği Türkiye taahhüt eder.

Madde 416 — 17 temmuz 1918 tarihinde Fransa Cumhuriyeti hükûmeti ile Monako prensi cenapları arasında imza edilip Fransa ile prensliğin münasebatını tayin eden muahedenameye düvel-i âkide kesb-i ittila ve bunu kaydeylemiş olduklarını tasdik ederler.

Madde 417 — İşbu muahedename ahkâmı mahfuz kalmak üzere muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından mukaddem tahaddüs etmiş olan bir vak'a sebebile Türkiye düvel-i müttefikanın hiç birinden doğrudan doğruya veya bilvasıta hiç bir para mütalebesinde bulunmamağı taahhüt eyler.

İşbu madde alâkadarları kim olursa olsun bundan böyle itfa edilmiş addolunan bu nev'i mütalebattan feragat-ı kâmile ve katiyeyi mutazammındır.

Madde 418 — Düvel-i Müttefikadan herhangi birinin ganaim-i bahriye mahakimi tarafından isdar olunup Osmanlı gemilerile Osmanlı emtiasına müteallik bulunan hükümler ve emirler ile masarifin tesviyesine dair olan hükümler ve emirleri Türkiye tasdik ve makbul ve mecburiyülifa telâkki eder ve bu hükümler ve emirler hakkında tebaası mamına hiç bir mütalebede bulunmamağı taahhüt eyler. Gerek düvel-i müttefika gerek bitaraf devletler tebaasının hukuk-i tasarrufiyesini haleldar eden Osmanlı ganaim-i bahriye mahakiminin hükümlerini ve emirlerini Düvel-i Müttefika kendilerinin tayin edecekleri şerait dahilinde tetkik eylemek hakkına maliktirler. İsdar olunan hükümler ve emirler dahil olduğu halde mesailin dosyasını teşkil eden bütün vesaiki tevdi eylemeği ve berveçh-i bâlâ yapılacak tetkikattan sonra vukubulacak tavsiyeleri kabul ve icra etmeği Türkiye taahhüt eyler.

Madde 419 — Harp gemilerile hamulelerin batırılmasından mütevellit zararları had-di asgariye irca ve kurtarılabilecek olan talebat-ı hususiyenin tesviyesini teshil eylemek üzere Osmanlı hükûmet-i harp esnasında kendi kuva-yı bahriyesi tarafından gark veya duçar-ı hasar edilmiş olan gemilere dair malik olduğu ve düvel-i müttefikaya veya tebaasına müfit olabilecek bilcümle malumatı ita eylemeği taahhüt eyler.

Madde 420 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında Osmanlı Hükûmeti 29 teşrini-evvel 1914 tenberi Düvel-i Müttefikadan veya tebaası tarafından murakabe edilen şirket ve cemiyetler dahil olduğu halde onların tebaasından ahzolunmuş olan ganimet eşyayı, vesaiki, yadigâr-ı tarihileri veya asar-ı sanatı düvel-i müttefikaya iade eylemeğe mecburdur.

Bu kabil eşya kendilerine iadesi lâzım gelen hükûmetler tarafından tayin ve irae edilecek mahalde ve şerait dairesinde teslim olunacaktır.

Madde 421 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on iki ay zarfında Osmanlı hükûmeti antikalara dair elyevm mevcut olan Osmanlı kavaninini ilga ve merbut zeyilde münderiç kavait üzerine müesses yeni kavanin neşir etmek üzere tedabir-i lâzıma ittihaz edecektir. Bu kavanin Meclis-i Mebusana tevdi edilmeden evvel Maliye Komisyonunun nazarı tasvibine arz olunacaktır. Hükûmet-i Osmaniye bu kavanini bütün akvama siyyanen ve mütesaviyen tatbik etmeği taahhüt eyler.

Zeyil

- 1 -

"Antika" kelimesi 1700 senesine mütekaddem her bir eseri veya say-ı insanî mahsulüne şamil olacaktır.

- 2 -

Antikaların hüsn-i muhafazasına müteallik kavanin tehdit yerine teşvik fikrinden mülhem olacaktır.

Beşinci fıkrada mevzu-i bahis müsaadeye malik olmaksızın bir antika keşif edip bunu salâhiyettar Osmanlı nezaretinin bir memuruna ihbar eden her şahıs keşfin kıymetile mütenasip mükâfat-ı nakdiyeye nail olacaktır.

- 3 -

Salâhiyettar Osmanlı nezareti iştiradan feragat etmedikçe hiç bir antika o nezaretten başka bir şahsa devir olunamaz. Mezkûr nezaretten vesika alınmaksızın hiç bir antika memleketten harice çıkamaz.

- 4 -

İras-ı zarar fikrile veya eser-i lakaydî olarak bir antikayı tahrip veya duçar-ı hasar eden her şahıs muayyen bir cezaya çarptırılacaktır.

- 5 -

Salâhiyettar Osmanlı nezaretinin müsaadesi olmaksızın antika bulmak için arazi kazmak memnu ve ceza-yı naktiyi müstelzimdir.

- 6 -

Tarih ve arkeoloji nokta-i nazarından şayan-ı ehemmiyet görülen arazi muvakkaten veya daimî surette istimlâk edilebilmek üzere ahkâm-ı âdilane vaz edilecektir.

- 7 -

Hafriyat müsaadesi ancak arkeolojide derece-i kifayede sahib-i tecrübe olan eşhasa verilecektir. Osmanlı Hükûmeti bu müsaadeleri verirken hiç bir kavmin ulemasını esbab-ı makule olmaksızın müsaadeden mahrum edecek tarzda harekette bulunmayacaktır.

- 8 -

Hafriyat neticesinde elde edilecek âsâr Osmanlı nezaretinin tayin edeceği nisbet dairesinde bu nezaretle hafriyatı yapan şahıs arasında taksim edilecektir.

Esbab-ı fenniyeden nâşi taksim mümkün olamazsa kâşif zuhur eden antikalardan hissesine düşen kısım yerine tazminat-ı adilaneye nail olacaktır.

Madde 422 — Din, arkeoloji, tarih ve sanat nokta-i nazarlarından şayan-ı ehemmiyet olup 1 ağustos 1914 tarihinden sonra bugün Türkiye'den fek edilen arazide ahız olunmuş olan bilcümle eşya işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on iki ay zarfında Osmanlı hükûmeti tarafından mezkûr arazinin intikal ettiği hükûmetlere iade olunacaktır.

İşbu eşya şahs-ı aharın yed-i tasarrufuna geçmiş ise hükûmet-i Osmaniye istirdat tarikine veya sair vesaite müracaat ederek madde-i hazıradaki taahhüdünü ifa edecektir.

İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında madde-i hazıra mucibince iade edilecek eşyanın cetvelleri alâkadar hükûmetler tarafından Osmanlı Hükûmetine tevdi edilecektir.

Madde 423 — Osmanlı Hükûmeti elyevm taht-ı tasarrufunda bulunan İstanbul'daki Rus Arkeoloji Encümeni kütüphanesinin matbu ve el yazısı kitaplarını ve vesaiki muhafaza ve bunları Rusyanın hukukunu vikaye etmek üzere Düvel-i Müttefikanın bilahara göstereceği mahalle teslim eylemeği taahhüt eder. O zamana kadar düvel-i müttefikadan herhangi biri tarafından mezuniyeti haiz eşhasın mezkûr kütüb ve vesaika fürceyap olmasını Osmanlı Hükûmeti temin edecektir.

Madde 424 — İşbu muahedename mevki-i meriyete vaz olunur olunmaz Türkiye kendisinden fek edilen arazideki mülkî, askerî, malî, adlî ilh. idarelere ait evrak, defatir ve senedatı ve planları ve her nev'i vesaiki bilâimhal alâkadar hükûmetlere tevdi edecektir. İşbu vesaik, evrak, defatir ve senedattan ve planlardan bazıları başka mahalle nakil edilmiş ise alakadar hükûmetin talebi üzerine Türkiye tarafından teslim edilecektir.

Birinci fıkrada mevzu-i bahis olup askerliğe tealluklu olmayan evrak, defatir planlar, senedat ve vesaik Osmanlı devairini alakadar ettikleri ve binaberin teslimleri bu devair için mahaziri dai bulunduğu takdirde Türkiye mukabele bilmisil şartile onların muhteviyatını alâkadar hükûmetlere tebliğ etmeği taahhüt eyler.

1912 den sonra Yunanistana intikal eden eski Osmanlı imperatorluğu aksamındaki emlâke müteallik olup tahliye esnasında Osmanlı memurini tarafından götürülebilen defatir-i umumiye ve mahallî defter-i hakanî kuyudatının Yunan Hükûmetine teslimini Osmanlı Hükûmeti bilhassa taahhüt eyler.

Ziya hasebile veya diğer bir sebep dolayısile bir veya bir kaç defterin teslimi mümkün olmazsa ve Yunan Hükûmetine ibraz olunan senedatın tetkikini icap ettirecek olursa Derseaset'teki merkezî defter-i emlâkten lâzım gelen şerhleri Yunan Hükûmetine istinsah ettirmeğe hakkı olacaktır.

Madde 425 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den fek edilen veya vaz'iyet-i hazırası işbu muahedename mucibince Türkiye tarafından tasdik kılınan arazide icra-yı nufuz eden hükûmetlerin mezkûr arazideki idare-i evkafa ve evkaf-ı hususiyeye müteallik olup mezkûr arazide mütemekkin eşhas veya şirketleri alâkadar eden her nev'i evrak ve vesaika nerede bulunursa bulunsun fürceyap olmalarını mukabele bilmisil şartile Hükûmet-i Osmaniye taahhüt eder.

Madde 426 — Osmanlı Hükûmeti 30 teşrinievvel 1918 tarihinden itibaren 136 ıncı madde üçüncü kısım (mevad-di siyasiye) de mevzu-i bahis teşkilât-ı adliyenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar Türkiye'de düvel-i müttefikadan birinin bir hakim-i veya mahkemesi tarafından verilmiş herhangi bir hükm-i adliyi kabul ve luzum görüldüğü zaman icrasını temin etmeği taahhüt eyler.

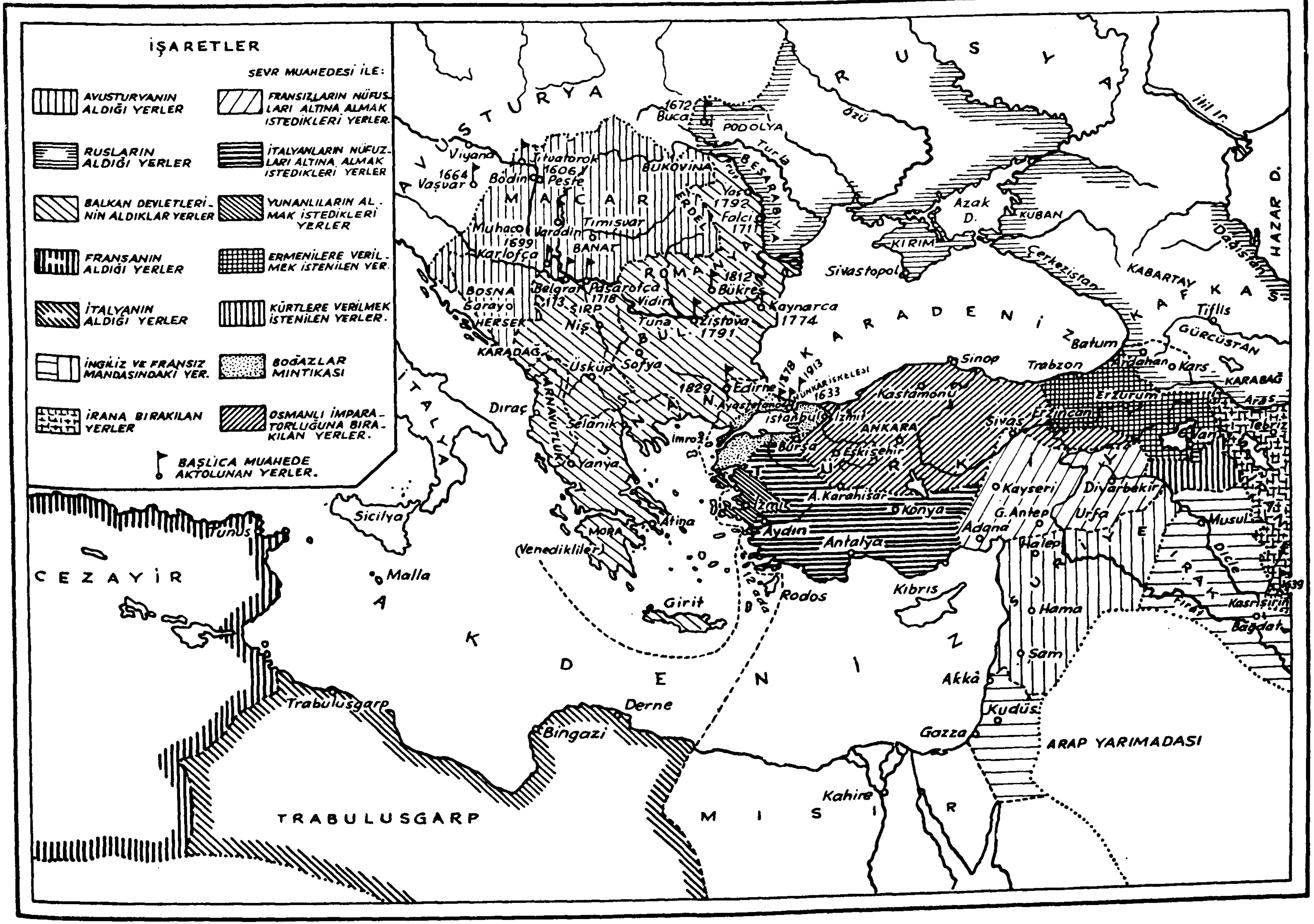
Madde 427 — 46 ncı madde (üçüncü kısım-mevad-dı siyasiye) ahkâmı mahfuz kalmak üzere Türkiye 27 inci maddede hududu tasvir edilen arazisine müteallik olup mukaddema İstanbul Sıhhiye Meclis-i Âlisinin ve bunun taht-ı riyasetinde olan Osmanlı Sıhhiye İdaresinin dahil-i daire-i vazaifi bulunan herhangi bir mesele hakkında Düvel-i Müttefika tarafından ve icap ederse düvel-i saire ile müttehiden verilecek kararları kabul ve onların infazına muavenet eylemeği taahhüt eyler.

Madde 428 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den fek edilen arazi ile üzerinden Türkiye'nin hâkimiyeti ref olunan memalike müteallik olup mukaddema Sıhhiye Meclis-i Âlisinin veya bunun taht-ı riyasetindeki Osmanlı Sıhhiye İdaresinin veyahut İskenderiye Bahrî ve Karantine Sıhhiye Meclisinin dahil-i daire-i vazaifi olan herhangi bir mesele hakkında esasat-ı âtiyeye tevfikan Düvel-i Müttefika tarafından ve icap ederse düvel-i saire ile müttehiden ittihaz olunacak bilcümle mukarreratı kabul etmeği Türkiye şimdiden taahhüt eyler.

Fıkra-i sabıkada mevzuubahis esasat berveçh-i âtidir :

a) Türkiye'den fek edilip düvel-i müttefikadan birinin murakavesine vaz olunan arazide alâkadar devlet-i müttefika gerek devleti hakime gerek manda veya himaye sahibi devlet gerek mezkûr arazinin idaresinden mesul devlet vzaiyetinde bulunsun işbu devlet-i müttefika beynelmilel sıhhiye mukavelatı ahkâmına imtisalen karantinehaneler tesis ve idare etmekle mükellef olacaktır.

OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN KÜÇÜLMESİ 1699-1920



b) Hicaz makamat-ı mübarekesi züvvarının teftişat-ı sıhhiyesine müteallik olup İstanbul Meclis-i Âli-i Sıhhisi veya Osmanlı İdare-i Sıhhiyesi veya İskenderiye Bahrî ve Karantine Sıhhiye Meclisi tarafından veya taht-ı riyasetinde ittihaz edilmiş olan tedabir - işbu tedabirin icrası için icap eden muhtelif karantinehanelerle müessesat-ı sıhhiyenin kâin olduğu arazi hangi müttefik devlet hâkimiyeti, mandası, himayesi veya mesuliyeti altına vaz olunmuş ise - bundan böyle o devlet tarafından ittihaz ve deruhte olunacaktır. İşbu tedabir beynelmilel sıhhiye mukavelatı ahkâmına muvafık olacak ve icraatın tamamile yeknesaklığını temin için makamat-ı mezkûre züvvarının teftişat-ı sıhhiyesile alâkadar olan düvel-i müttefikadan herbiri züvvarın karantinesini tanzim edecek olup Cemiyet-i Akvam Meclisinin taht-ı murakabesine mevzu bulunan bir komisyonda temsil edilecektir.

Madde 429 — İleride muhalif ahkâm vaz olunmadığı takdirde muahedename-i hazırın tesis etmiş olduğu her komisyon reisinin ârâ inkisama uğradığı zaman ikinci bir rey vermeğe hakkı olacağını düvel-i muakide kabul ederler.

Madde 430 — Muahedename-i hazırın ahkâm-ı muhalifesi mahfuz bulunduğu takdirde bazı devletlere muhtas bir meselenin işbu muahede mucibince alâkadar devletler beyninde akdedilecek bir mukavelename ile halli icap ettiği zaman bu bapta zuhur edebilecek müşkülatın Türkiye Cemiyet-i Akvama kabul edilinceye kadar başlıca müttefik devletler tarafından izale ve fasl olunacağı düvel-i âkide arasında kararlaştırılmıştır.

Madde 431 — İşbu muahedenamenin ahkâm-ı mahsusası müstesna olmak üzere ve mevki-i meriyete vaz'ından itibaren üç ay zarfında Osmanlı hükûmeti Osmanlı kavaninini muahede-i hazıraya tevfikan tadil etmiş olacaktır.

Aynı müddet zarfında işbu muahedename ahkâmının icrasına müteallik bilcümle tedabir-i idariye ve saire Osmanlı hükûmeti tarafından istikmal edilmiş bulunacaktır.

Madde 432 — İşbu muahedenamenin tatbikine doğrudan doğruya veya dolayısı ile temas eden her meselede Türkiye ekseriyet-i ârâ ile ittihaz-ı mukarrerat edecek olan Cemiyet-i Akvamın lüzum göstereceği tahsisata ruy-i muvafakat gösterecektir.

Madde 433 — Rusyanın Cemiyet-i Akvam azalığına kabul olunur olunmaz kendisile başlıca müttefik devletler arasında kararlaştırılacak şerait dairesinde ve işbu muahedename ile kendisine suret-i katiyede verilmiş hukuka halel gelmemek şartile muahedename-i hazıra dahil olmak salâhiyetini düvel-i muakide tasdik etmekte müttehittirler.

Fransızca, İngilizce ve İtalyanca tesvit edilmiş olan işbu muahedename tasdik edilecektir. İhtilâf zuhurunda -Fransızca ve İngilizce metinlerin müsavi addedildiği birinci kısım (Cemiyet-i Akvam ahitnamesi) ve on ikinci kısım (Say) müstesna olmak üzere fransızca metin muteber olacaktır.

Tasdiknamelerin tevdii muamelesi Paris'te ve mümkün oladuğu kadar yakın zamanda icra edilecektir.

Makar-rı hükûmetleri Avrupa haricinde olan devletler muahedenameyi tasdik etmiş olduklarını Paris'teki mümesil-i siyasileri vasıtasile Fransa Cumhuriyeti Hükûmetine iblağ eylemekle iktifa edebilirler ve bu takdirde tasdiknameleri mümkün olduğu kadar süratle göndermek mecburiyetindedirler.

Muahedename bir taraftan Türkiye ve diğer taraftan başlıca müttefik devletlerden üçü tarafından tasdik edilir edilmez tasdiknamelerin tevdi olunduğuna dair ilk bir zabıtname tanzim olunacaktır.

Bu ilk zabıtnamenin tarihinden itibaren muahede onu bu suretle tasdik eylemiş bulunan düvel-i muakide beyninde mevki-i meriyete vaz olunacaktır.

İşbu muahedenamede mevzu-i bahis bilcümle mühletlerin hesabı için salifüzzikir mevki-i meriyete vazı tarihi (mebde) addedilecektir.

Sair hususatın cümlesinde muahedename her devlet için tasdiknamesinin tevdii tarihinden itibaren meri olacaktır.

Tasdiknamelerin tevdiine mütedair zabıtnamelerin asıllarına mutabık olduğu tasdik kılınmış olan birer sureti Fransa hükûmeti tarafından düvel-i mumziyeye ita olunacaktır.

Tasdikan lilmekal salifüzzikir murahhaslar işbu muahedenameyi imza etmişlerdir :

Fransız Cumhuriyeti Hükûmetinin evrakı meyanında vaz olunmak üzere bir nüsha olarak Sevr'de 10 Ağustos 1920 tarihin-

de imzalanmıştır. Mutabık suretleri düvel-i mumziyenin herbirine tevdi olunacaktır.

George Grahame
George H. Perley
Andrew Fisher
George Grahame
R. A. Blankenberg
Arthur Hırtzel
A. Millerand
F. François- Marsal
Jules Cambon
Paléologue
Bonin
Marietti
K. Matsui.
A. Aharonian
J. van den Heuvel
Rolin Jaequemyns
E. K. Venizelos
A. Romanos
Maurice Zamoyski
Erasme Piltz
Affonso Costa
D. J. Ghika
Stefan Osusky
Hadi
Dr. Rıza Tewfik
Réchad Haliss